

Karácsony Benő

Dinnyebefőtt

Karácsony Benő

Dinnyebefőtt

Novellák

Holnap Kulturális Egyesület
2016
Nagyvárad

A kötet megjelenését a Communitas Alapítvány támogatta.

A válogatás a Kriterion Könyvkiadó *Líra* című kötete
(1990, válogatta és az előszót írta Géczy A. János) alapján készült.

ISBN 978-973-0-22835-9

Gyorsfénykép novellában

A Lúdas Matyi világa Lúdas Matyi nélkül – ez a világ rajzolódik meg a Karácsony Benő novelláiban.

Talán túlzásnak tűnik, eléggé végig nem gondolt meglátásnak, mégis erre riadtam ma, amikor a buszmegállóból hazafelé sétáltam. Hiszen Baltazár György és főleg Felméri Kázmér valódi Lúdas Matyik. Persze elmúltak Fazekas Mihály napjai, amikor igazán meg lehetett verni egy Döbrögit, hogy hetekig sajogjon belé. Baltazár és Felméri a humorukkal, az iróniájukkal, a nagy üres léggömböket semmibe vevő legyintésükkel „verik meg” a Majthényikat, Dukitsokat, Macskássykat. Persze, mivel a vereség szellemi, Majthényinak és a többieknek nem fáj annyira, mint szegény Döbröginek. A megnyugvás ösvényein pedig végképp kétségessé teszi még a szellemi győzelemnek a lehetőségét is.

Más a műfaj is. Fazekas elmesélte a három visszaverés történetét, és pontot tett. Egy regényhez viszont nagyon is hozzátartoznak a mindennapok, a boldogság utóélete. Gyakorlatilag semmi más nem is tartozik hozzá jobban, mint éppen az az időszak. Vagy hát mindenképpen: a boldogság élete, hiszen a boldogság csak egy pillanat, egy villanás, egy időszak, amelyet nem elemez az ember – a regény pedig éppen abból él, hogy felvillant és elemez.

Ezzel szemben mi a novella? Egy mulatságos vagy szomorú villanás, amelyből *felsejlik* az élet. A kiemelt szó nagyon fontos. Egy regényben vannak lapos és domború, azaz fejlődőképes alakok: mekkora belső utat tesz meg Felméri Kázmér apja malmától addig a levélig, melyet Kiskázmérnak ír! Ezzel szem-

ben Veronka folyton szerelmes Felméribe. Egy novellás kötetnek, ha szabad így fogalmaznom, csak Veronkái vannak. Mihalkáné nem tud elboldogulni a dinnyebefőttel; később több írásban felbukkan még, de ugyanolyan marad, mint amilyen addig volt. Harcsai Ágnes ilyen, Jablonszky tanár úr amolyan. A régi Fehérvár a régi Fehérvár, mintha sohasem is lett volna új.

Gyorsfénykép – ez a novella. És ha Karácsony nagyon tud regényt írni, hát nagyon tud novellát is. Ő, az állítólag nem túlságosan sikeres ügyvéd, soha nem az ügyvédek, a jóllakottak, a nagy mellényűek pártján van. Talán összefügg ez azzal, hogy a kisvárosban, Gyulafehérváron, szertelen szelleme nem érezte jól magát, a nagyvárosban viszont, Kolozsváron, a pöffeszkedés volt idegen a számára. Milyen nagyszerűen „oda van téve” az a rágalom-ária, melyet Harcsai talál ki, hogy valamivel kitérjék a többi lány közül, ő, az utolsó pad örök lakója! És milyen szikár, kíméletlen a befejezés: „Aztán eljött a vizsgálat, jöttek az újságok, és Jablonszkyt elhelyezték egy eldugott kis vidéki városba. Harcsai Ágnes pedig örökre kimaradt az iskolából.”

A novellában „nincs mese”. Van viszont sűrítés, ábrázolás, írói lélekjelenlét. Következésképpen van humor, ironia, empátia. Elsősorban az alullevőkkel; adódhatnak azonban helyzetek, mint a *Harcsaiban* is, amikor hirtelen megfordul a világ, már nem számít, hogy az előbb ki volt alul, hiszen ez maga a történet.

„Az én apám mészáros a Réti cégnél. – Az én apám író – jelzi Feri komolyan és az erőviszonyok teljes félreismerésével. A másik felduzzasztja kicsiny pofazacskóját, aztán beleüt, mire a szája nagyot csattan. Nagyon lesújtó vélemény lehet ez az írói pályáról, mert a többi jóízűen felnevet. – Az én apám fél kézzel odacsapja az apádat – hencceg a lurkó – , és én is egy ujjal odaváglok téged... – Feri megütődik. – Szeretném látni – feleli sértődötten... A mészáros fia meglöki, majd egy ürge mozdulattal lenyomja a fejét. A barnássárga diftinkalap a földre hull...” Ebben a részletben (a *Napló. Beiratkozunk* című novellából való) minden benne van. Az író megbízhatatlan, érthetetlen, kiszá-

míthatatlan ember, nem éppen társadalmunk alapköve. A gyermek büszke valakire, aki az ő világának a közepe, a világnak azonban mit se számít.

Aki gyöngé, azt megverik. De aki erősnek érzi magát, egy dinnyebefőtt azzal is elbánhat. És ezeket a villódzásokat Karácsony Benő novellában éppúgy tudja, mint regényben.

Viloja

Kovács Lajosnak mondta magát, de egyéniségének megjelölésére előszeretettel és derűs megvetéssel használta a Ludovicot is. Belenézett egy kerek zsebtükörbe, oldalra kormányozta az orrát és csendesen, nagy nyomatékkal mondta:

– Ludovic.

Negyvenéves lehetett, arcát kicserezte valami szenvedés, olykor magához tért távoli álmaiból, kinyitotta a szemét, és helyrerángatta elgörbült nyakkendőjét.

– Ludovic – jelentette ki ilyenkor, és belepofozott a levegőbe.

Egy fiatalember üldögélt mellette.

– Elmondok magának valamit, barátom – szólt a fiatalemberhez –, látom, nagyon unatkozik. Két hónap előtt kivágtak az állásomból. Ruhatáros voltam egy kávéházban. Egy vacak kis tavaszi felöltőt loptam. A gallérja zsíros volt, visszaadtam a tulajdonosának. De nem is erről akartam beszélni. Vilojáról fogok regélni... A háború utolsó évében történt. Sebesülten jöttem haza, volt egy kis megtakarított pénzem, hát csináltattam magamnak egy csinos rézgombos atillát. Húsz darab ragyogó rézgomb volt rajta, mindenik akkora, mint egy százkoronás arany. Ha felkötött karral végigsétáltam az aszfalton, a gombok pazar ragyogást vittek véghez, visszatükröződött bennük a templomtorony, a gesztenyeallé, a hirdetőoszlop, minden, ami az utamba került. Ezek a gombok okozták a vesztemet, ön bizonyára informálva van arról, hogy a majmok és a nők szeretik a fényes tárgyakat. Így ismerkedtem meg a feleségemmel, aki akkor egy tőzsdeirodában volt kettős könyvvezető. Mondhatom, nagyon jól értette a dolgát. Barna volt, középen két oldalra fésülte a ha-

ját, három hónap múlva szerelmi viszonyra léptem vele. Egy este, május tizenötödikén történt, egy cukrászda előtt üldögélünk. Fagyaltozás közben egyszer csak kivessi a kanalat a szájából, és azt mondja nekem, hogy másállapotban van. Puff – gondolom magamban, lelkemben néhány könnyed felhőfodorral. Később, amikor elfogyasztotta a fagyaltot, közli velem, hogy negyvenezer korona készpénz fölött rendelkezik, van ezen kívül két szobára való ízléses berendezése és egy eredeti bécsi zongorája.

– Milyen gyártmány? – kérdezem tőle.

– Wirth – adja meg a választ.

Tulajdonképpen azt akartam tőle kérdezni, hogy hát lelke van-e? Akkoriban költészettel is foglalkoztam, sokat lapozgattam Strindberget, tőle tudom, hogy sok nő lélek nélkül jön a világra. Szerintem az ízléses berendezésen kívül a lélek is fontos. Nemde? Hogy a lelkét is bebizonyítsa, aznap este kombinében leült a kerevet sarkára, és amíg én cigarettáztam, könnyezve és kitűnő hangszereléssel elszavalta nekem Pókainét. Ismeri, ugye?

Lehunyta a szemét, és átadta magát távoli álmainak. A fiatalember felrázta.

– A tárgyira, uram.

– Ne siessen, szegény barátom, elég korán fogja maga is befejezni.

– Tehát feleségül vette.

– A legnagyobb mértékben. Ha kidobtak az asztalra egy marék aprópénzt, ő két másodperc alatt összesámlálta Rápillantott a halomra, az ujjá hegyével egy kicsit szétturkálta, és a következő másodpercben már mondta is: negyvenhét vagy ötvenhárom és így tovább.

– Elsőrangú – csettintett a fiatalember a nyelvvel.

– Volt ebben valami nyugtalanító. Fontolja meg barátom egy nő, akinek ilyen éles a szeme, és ilyen pokoli bravúrral számol! Én minden valamirevaló összeadásban legalább két hibát követtek el. Ezt a mutatványt gyakran elisméltettem vele, és becsületszavamra kijelenthetem, hogy sohasem tévedett. Viszont volt

a lényében valami megnyugtató vonás is. Például a harisnyata-
tarozás. Ahogy ott ült a széken lehajtott fővel, kezében a tű, ölé-
ben a léket kapott harisnyák gomolyaga, az orra, amely a nap
többi óráiban rendszerint duzzadtnak és alaktalannak látszott,
ilyenkor megszépült, meghitt körvonalakat kapott, többet mon-
dok, uram: szublimálódott, mint egy ambiciózus iparos a
Kreutzer-szonátától. Napszitta vászonruháját felfejtette, néhány
mulatságos figurát vagy stilizált mimózát hímezett bele, és ké-
szen volt a konyhaterítő. Jól tudta utánozni hajdani osztálytárs-
nőit, akik verset mondtak a vizsgán és félelmükben elcsurogták
magukat. A hasbeszélők hamis cérnahangját is mulatságosan
imitálta. Mondom, barátom, kifogástalan házasetletet éltünk.
Vilója pénzcsekjével házacskaát vásárolt, hivatalba járt, délután
kitarozta a harisnyákat, eljátszott valami Chopint, este, ha jó
kedve volt, utánozta a hasbeszélőket, vagy az újságot olvasta és
ceruzájával gondosan kijavította a sajtóhibákat. Egyszer nagyon
felbőszítették a sajtóhibák, felmondta a lapot, és beiratkozott egy
kölcsonkönyvtárba. Sokat olvasott. Nagyon sajnálta, ha a regé-
nyekben valaki tűzbe dobott egy bankjegyet vagy könnyelműen
és minden beosztás nélkül költekezett. A Knut Hamsun Éhségé-
nek hőse például ágrólszakadt foglalkozás nélküli egyén létére
odaajándékozta valakinek a pénzét. Másnap csontokat rágott.
Vilójám nagy elégtétellel kiáltott fel: úgy kell neki! Hát így élde-
geltünk. Hetenkint kétszer egy fél órára összebújtunk a paplan
alatt, meleg csókokat váltottunk, aztán mindketten ásítottunk,
majd mikor ez a műsorpont is lezajlott, feleségem azt mondta:

– Na most aludjunk. Holnap kelkáposzta lesz khalbásszal.

Így mondta: khalbásszal. Említettem, hogy költéssel is fog-
lalkoztam akkoriban. Ne mondd, hogy khalbász, figyelmeztet-
tem szeliden, az nem irodalmi. Az ujját belemélyesztette a hajá-
ba, és nagyot ásított. „Ugyan, hagyd már az irodalmat. Ismer-
tem egy költőt, a szomszédunkban lakott, délelőtt verset írt, dél-
után levette a nadrágszíját és elfenekelte a gyerekeit. Svindli az
egész.” Egy szeles augusztusi délután az utcán összekaptunk
egy konzoltükör miatt. Ez akkor volt, amikor a németek az

Argonnokból nagy áttörést jelentettek hetvenkilenc ágyúval és kétezer francia halottal. A probléma az volt, hogy divatosak – a konzoltükrök vagy sem. Hallottam ugyanis, hogy valahol egy ilyen fajta tükör olcsón eladó. Ő azt állította, hogy nem divatos – általában haladott világszemlélete volt –, én amellett törtem lándzsát, hogy ez korántsem olyan nagy hiba. Sötéten végignéztet rajtam, aztán pizzicato felnevetett. Este már nem utánozta a gyermekek selypítő csicsergését, hanem azt kérdezte tőlem, hogy miért nem fürdök gyakrabban... Odaléptem hozzá, megfogtam gyöngéden a fülcimpáját – azelőtt jól esett neki, ha a fülcimpáját fogtam –, és a szemébe néztem. – Mondd azt, hogy vilója – szoltam hozzá gavalléros mosollyal, s a hangom határozott büntudatot mutatott...

– Magyarázza meg azt a vilóját – javasolta a fiatalember szak-szerűen.

– Hollá, nem mondtam még? A feleségem azt szokta mondani: vilója... Édes kicsi vilójám...

– Elsőrangú. Így szólította?

– Korántsem. Néha vágyat érezhetett, hogy valami gyöngéd-séget mondjon, hát csak úgy, egy ismeretlen valakinek címezve, maga elé döngicsélte a vilóját... Mondom, megfogtam a fülcimpáját, mire ellökött magától. Egy szeles augusztusi estén történt, augusztus tizenhetedikén. Másnap megjelent az apja, egy görbe hátú becsüs, sasorral, francia kecskeszakállal, mint Mac Mahon tábornok, és Vilójával egyesülve kiemelték békés családi tűzhelyemről. – Mars ki – szólott a Vilója papája. Vastag mutatóujját az ajtó felé szúrta. – Elmenjek? – kérdeztem a feleségemtől udvariasan. – De mennyire – feleli ő, és nyitja az előszobaajtót. Szóval elmentem. Egy hét múlva üzeni nekem, hogy két darab alsónadrágot felejtettem ott, távolítsam el a lakásból. Jelentkeztem az alsónadrágokért. A foltokat, amiket meghitt házastársi minőségben, szublimált orral ő applikált rájuk, közben lefejtette. De ezt csak úgy melleleg, nincs semmi jelentősége. Hónom alatt a holmikkal letérdelek előtte, és azt mondom neki: szenvedek, egyetlen Vilójám, cudarul ver a pulzu-

som, a gyomrom sem működik rendesen, ahol kosztolok, fagyúval főznek, tartalmatlan az életem nélküled, alázatosan kérek, engedd meg, hogy visszatérjek hozzád. Int az állával: maradhatsz. Másnap megfoltozza újra az előbb említett alsóneműket, és általában igen megható hozzám. Szépecskén élünk, elmúlik két esztendő...

– Valami lelki adalékkal nem szolgálhatna Viloját illetőleg? – vetette fel a kérdést a fiatalember.

– Lássuk csak. Ön lelki dimenziókat gondol. Mélységet és magasságot. Azt hiszem, volt benne annyi mélység, mint egy lavór zavaros vízben. Ami a lelki nagyságát illeti, e tekintetben minden bőrgyári munkásasszony felvehetette volna vele a versenyt, ha magas francia sarkot visel. Egyszer részt vett egy lábversenyen és második díjat nyert.

Szerette nyersen a sárgarépát, és volt egy zsákja, tele se-lyemhulladékkal, amiket a szomszéd szabónőtől kapott. Minden hónapban kivette egyszer a zsákot a szekrényből, leült a földre, és gyönyörködve turkált a tarka rongyok között. Éjszaka ölelés közben azt kívánta, hogy csókoljam meg teljes erőmből, ha kevesellte, gyöngéden hátba vágott, reggel már közönséges éhenkórásznak nevezett. Ha hazatértem a hivatalomból, le kellett vetnem a nadrágomat, hogy ne kopjon. Akkoriban megcsapant a mellékjövedelmem, titokban hozzákezdtem egy színdarabhoz, el is készültem vele, de barnám felfedezte a gaztettet, és egy konyhakéssel szabályos négyszögű higiéne–papirozt készített belőle. Mire hazaérkeztem, már ott lógott madzagra fűzve egy kampós rézszögön. Kilencszázhuszonkettő június negyedikén elveszett valami bankjegy a szekrényből. – Te lopsz? – kérdezi tőlem. – Szó sincs róla – szólok nevetve. Kikutatja a zsebeimet, talál benne egy hasonló nagyságú bankjegyet (valami külön munkáért kaptam), pizzicato elneveti magát, aztán hirtelen hangnemet változtat, és jó vastagon azt mondja: tolvaj. Mindig rendben tartotta a pénzügyeit. Ha éjszaka két órakor felkeltek álomból, fillérnyi pontossággal meg tudta mondani, hogy mennyi pénz van az erszényében. Egyszer későn érkeztem ha-

za, barnám már ágyban volt, erre én is vetkőzni kezdtem, s míg a cipőmet oldottam, azt kérdeztem tőle, hogy nem lehetne esetleg valami vacsorafélét kapni? Tudja barátom, mit nevezünk a szerelemben konstáns mennyiségnek? Konstáns mennyiség volna például az, ha barnám, aki öt év előtt kövér könnyekre érzékenyülten tatarozta harisnyáimat, öt év múlva is ugyanazzal a szublimált orral, ugyanazzal a jóindulattal venné pártfogásába léket kapott harisnyáimat, leoldódott gombjaimat, lelkem vasatlan ráncait és hitvesi énem egyéb szakadékait. Ehelyett barnám, akinek öt tovabillent esztendőn át bírtam hitvesi szeretetét és hitvesi barnaságát, beakasztotta ujjait bevarrandó szakadékaimba és egy reccsenőt rántott rajtuk.

– Vacsora? (így: vat-sora?) Nem, édesem – szögezte le Vilojám a tőle megszokott sötétséggel –, te ma nem kapsz vacsorát.

Nem vagyok jó fejszámoló, de kiszámítottam, hogy alapján véve megilletne valami vacsora. Mondtam is csendesesen Vilojám-nak. Viloja erre előveszi a főkönyvet, a térdére támasztja, és számolni kezd. összeadások, kivonások és egyéb számtani műveletek következnek. Fennhangon. Mikor elkészült, ceruzájával aláhúzza a számoszlopot. – Nem jár – jelenti ki pizzicato. Kiszáll hitvesi ágyából, hosszú, harcias kimonóját magára csavarja, és hozám vág egy hamutartót. Voilá – teszi hozzá. S mint aki dolgát jól végezte, visszamászik az ágyba, és velőtrázóan nevet.

– Végeztünk, Ludovic – mondja nekem. – Eljátszottad kiseded játékaidat. Holnap úgyis elseje van. Kiüríted az ágyat. Az az enyém.

A mozdulatomat kétkedésnek nézi.

– Megvannak róla a számlák – kiált felém. Mielőtt elalszik, nevet még egyet. Visszanevet közös öt esztendőnkre, megsemmisítően, tetőtől talpig végigneveti. A nevetésében, úgy rémlik, egy új férfi vibrál. Nem mondja, de érzem, hogy a szavak sötét füzérében rést hagyott egy idegen férfi számára. Beleiktatom ezt a nyomatékosan elhallgatott férfit a füzér hézagjába.

– Egyszóval, Viloja, akadt valaki...

Diadalmas crescendo. És aztán:

– Csak a kisujjamat kell kinyújtanom. Sőt, nem is kell kinyújtanom.

És mutatja, hogy melyik kisujját kell esetleg kinyújtania. A kisujját aztán visszahúzza, mert eszébe jut, hogy nem is kell kinyújtania. Leseper magáról, mint egy korompernyét, amely takarítás közben a blúzára hullott. És arról beszél, hogy hogyan fog ő férjhez menni. Zajos, nagyszabású férjhezmenetel lesz. Távozik. Néhány hét múlva felkeresi az ügyvédet a válás miatt. Mikor elmondta a mondókáját, azt kérdezi az ügyvédtől:

- Nem lehetne esetleg selyemcsempészség miatt is feljelenteni?
- Hogyan? – néz rá tótágast állva a viharedzett fiskális.
- Tavaly Pesten járt, és egy fél vég selymet hozott.
- Kinek?
- Nekem – mondja barnám diadalmasan.

Mikor még rézgombokat viseltem, négy oldalt teleírt ezzel a két szóval: végtelenül szeretlek, végtelenül szeretlek, végtelenül szeretlek...

Egy fél év múlva Vilojám ügyesen elintézte, hogy kivágtak a hivatalomból.

– Brrr! – jelentette ki a fiatalember fázékonyan. – Fogadja részvételemet.

– Na – intett Kovács Ludovic –, nincs miért. A válásunk után egy év múlva megtudtam, hogy Viloja a házasságunk alatt megcsalt. Erre meglátogattam és alaposan elvertem. Súlyos testi sértés miatt feljelentett. Az ügyvédek azon vitakoztak, hogy jogos volt-e ez a posztumusz verés vagy sem. Aztán elítéltek... Azóta, ha valami állásba jutok, a feleségem megjelenik a főnökömnél, és közli vele, hogy szabad időmben lopással foglalkozom. Erre aztán mindenhol kivágnak. Mondhatom, uram, most már szinte kedvet érzek magamban a lopáshoz. De nem vagyok még elég tehetséges hozzá. Két hónap előtt egy vacak tavaszi felöltőt loptam, zsíros gallérral. Rosszul startolok. Nemde? Kérek egy cigarettát...

Novella a tatáról

Flammingóné, aki tolvaj cselédlányoknak adott szállást, óbégatva hajtotta össze a két darab lábravalót, mert éjfélkor átjött ő is segédkezni a pakoláshoz egy meleg kávé reménységében, öszszekarmolt arcú, zilált asszonyság volt ez a Flammingóné, de most jóságos szavakat használt, és okos útbaigazításokat szolgáltatott a fehérnépek ellen. A törékeny öregnek pedig potyogtak a szívéből a könnyek és a kuffert átkötötte egy vastag spárgával. Ő volt a tata, egy császárcabátos hüvelykmatyi, legfeljebb százötven centi magas vicces kis egyéniség, sötétfehér pikémellénnyel és antik ezüstláncsal, egy nemes fej, valami jóízű Rübzahl-paródia, most azonban csak egy szerény, vérző tata, aki gyerek nagyságú kezeivel húzta a spárgát a rozoga bőrönd felett, és férfias komolysággal biztatta a fiát, mert a fia, akít Jonathánnak hívtak, letette az érettségét, és így elérkezett ahhoz a ponthoz, hogy sovány muszklijával, két darab lábravalóval, egy öt kilós barna kenyérrrel és egy pár igen finom kaucsuk kézelővel nekivágjon a világnak pénzt kisajtolni, egzisztenciát alapítani, szutenírozni a tatát néhány bőrszivarral és egypár forinttal. A mama, az tavaly februárban meghalt szegény mellbajban, pedig áldásos, derék, szorgalmas anya volt, aki súlyos forintokat keresett liba-tömési praxisával, mert a tata már kibicsaklott, és nem tudott keresni. Azóta vékonyan vegetált az apró tata és Jonathán a vizes szobában, a бүdös petróleumlámpa mellett. De most megvolt az érettségi, és a tatának tele volt ódon pikémellénye alatt szülői kebele reményekkel, éjszakánként csak nyitva tartotta a szemét és szárazakat csámcsogott szomorú szájjával és gyufát gyűjtött megnézni a vekkert, a tovaenyésző éj-

szakákat, mert alapjában véve végtelenül bánatos volt, hogy a sors elmetéli őket egymástól.

Mikor a kuffer megvolt, megitták hármásban a meleg kávé. Flammíngónének szívére ment a dolog, dörzsölgette terpeszkedő orrát, a tata is zokogni akart volna, de csak vigasztalta a jószívű Flammíngónét, hogy ő már öreg ember, csak a fiának menjen jól, aztán eloltották a gyertyát. és kibaktattak az indóházhoz a hideg hajnalon. Cipelték a poggyászt, szívük olykor belefáradt a teherbe, le is tették a járdára, és kifújták ketten az orrukat.

– Meglátja, drága tata – jövendölte lázasan Jonathán –, egzisztenciát csinálok magamnak. Aztán a tatát is elhozatom.

– Meghalok én addig, fiam – lírázott a szegény tata, és lihegve emelgette a bőrrönd fülét –, csak téged segítsen meg a Jóisten.

Mert önzetlen, jóságos tata volt a kis öreg, apában igen szép zsáner, aki palotákat szeretett volna ajándékozni a fiának, egyet a főtéren, szemben a vasdepóval, és egyet Párizsban, a főutcán. A peronon minden hordárt megállított, hogy nem ment-e el még a vonat, amelyikkel a fia utazik, aztán beszaladt a harmadosztályú restaurációba, vett egy zacskó édes szilvát a fiának és egy pakli dohányt a jobbikból, és szóba elegyedett az utasokkal, és elmesélte, hogy a fia is utazik. Aztán, mikor bejött a vonat, felkapaszkodtak egy harmadosztályú kocsiba, az öregnek fontos tanácsok tódultak ki a száján, de a belseje reszketett a meghatottságtól, visszaszaladt a restaurációba, vásárolt még két darab szafaládét és egy puffadt, régi pogácsát, a peronon is kiadott még egy kis pénzt egy pár cipőzsinórra és bugyogó bőkezűséggel begyömöszölte a Jonathán zsebébe. Aztán összecsókkolták egymás arcát, a vonat elindult, ott maradt a kis öreg, a császárszakállas, magányos tata a sínek mellett, egy vasúti tisztviselő kergette el onnan, mert tolatni kezdtek. Ügy lehetett sajnálni szegény emberkét, ahogy csoszogott kifelé összefacsart szülői szívvel, hatalmas cügöscipőjével az indóházból.

Egy hónap múlva aztán levelet kapott. Az volt benne, hogy nincs még állásom szeretett tata, de azért ne búsuljon drága tata. És akkor keresetre adta magát a tata, egy kosárban forró

marónit árult lebujokban és lányos házakban, hajnalig kotolt söntések ajtajában. A pénzt postára adta, és írt egy drága levelet, és válaszbélyeget tett a borítékba.

Egy év múlva egy doboz trabukot kapott Bécsből, később már némi pénzek is jöttek, egyszer Hamburgból, később Lübeckből, Amsterdamból, és a kis öreg ruhát vett magának, dernier model, zsemlyeszínű zsakettet barna kockákkal, amilyennel ifjú angol lordok lovagolnak délelőtt a Hyde-parkban. A kabát egy kicsit hosszú volt, majdnem a cipősarkáig ért, de elegáns volt, és keménykalapot is vett, és bement a kávéházba és rendelt egy forró feketét, és elbűvölően beszélt a fia karrieréről, és boldog volt, hogy úgy hallgatják, mint egy regényt, és megkérdezik tőle, hogy hol van az az Amsterdam. Passzió volt nézni, milyen elégedetten és tekintélyesen dominózott zsemlyeszínű zsakettjében. Mert jól ment a dolga, megstuccoltatta a szakállát és vigyázott arra mindig, hogy a kalapja mindig ki legyen kifelé. Mert tartozott ezzel az elegáns magatartással a fiának, aki egészséges fogaival átharapta magát a szegénység és névtelenség rossz ízű kásafalán, kartelleket csinált és bonyolított, és mikor már nagyon magasan volt, a titkárával magához telefonáltatta a tatát esküvő folytán.

És a kis öreg, maga sem tudta hogyan, ott állott a kápolnában, lábujjhegyen, és a glaszékesztyűjét gombolgatta határtalan büszkeségében. A zenét egy mezoszoprán kamara énekesnő és egy többszörösen kitüntetett orgonista szolgáltatták. A nőknél antik ékszerek csüngtek, a levegő az csodás volt, és egy újságíró töltőtollal jegyzeteket csinált a háttérben. A kis öregot odanyomták az oszlophoz, szinte rákenték, mint egy plakátot, ráléptek a lábára, hátrataszigálták egy kissé, olyan külsőt kapott a filigrán örömapa, mint egy tepertyű, olyan volt szegény az elegáns tündöklő kápolnában, mint egy szakállas, összement tepertyű. A kesztyűje kirepedt, a hasa korgott az éhségtől, mert az események hevében elfelejtettek neki reggelit adni. És hiába ágaskodott, hogy láthassa a fiát, aki az oltár előtt állott, cseresznyevörös szőnyegen egy nővel, lepisszegték. A bársony-

ruhás ceremonierek lapos kézmozdulattal jelezték, hogy hallja öreg, itt nem lehet annyit fészkelődni, viselje magát tisztességesen, mert kivezetjük. Az orgona pedig különböző műsorszámokat játszott, és Jonathán, a nyúlánk finanszié monoklis szemével bágyadtan mosolygott menyasszonya szemébe, akinek rokokó villája volt két elegáns toronnyal, heraldikus karosszékekkel és hátsólova és minden, minden, amit egy elnyűtt tata, aki zongorás éjszakákon selyeminges cselédhölgyeknek forró marónit árult, és aki duhaj cipész-ifjaknak hervadt kávéházak homályában két hatosért a hasából beszélt – megálmolni sem tudott volna. Mert azt elfelejtettem felvenni a rubrikába, hogy a finom kis emberke, akit bevezényeltek egy hevenyészett frakköltöny pazar eleganciájába, hogy egy holland kapitalistához hasonlítson, akinek rakományai úsznak a tengeren, és akit most lenéztek, odakentek az oszlop spirálisan felkanyargó frízeihez, régen a cirkuszban működött mint attrakció. Hasbeszélő volt két szemtelen babával a térdén, akik a tata üres hasából zajos vicceket mondtak a publikumnak. De most ordítani szeretett volna torkaszakadtából, hogy ne nyomkodják őtet, micsoda eljárás az, hogy őtet, a tatát negligálják, engedjék az oltárhoz, mert ő látni akarja egyetlen Jonathánját esküvője alkalmával, ott akar állni mellette, szeretett gyermeke mellett. De nem mert ordítani, még fészkelődni sem többet, csak könnyesen pislogott, nagy kövér cseppekben gurult ki szeméből a boldogság, ádámsutkás nyakát izgatottan ketyegtette, mint egy felzaklatott csirke. Filigrán, de strapás életének hő célja volt ez a mai nap, homlokon csókolni sikerült magzatját, és büszke, apai melléhez szorítani a fia menyasszonyát, akit a nagy tolongásban szórakozottságból elfelejtettek neki bemutatni. Ő már nagyon szépen kispukulálta magának útközben a dolgot, most is ezen járt az esze, hogy majd homlokon csókolja a gyermekeket, és valami gyönyörű mondást fog nekik mondani a jövőről és a leendő unokákról, ha vége lesz a szertartásnak, és az orgona tust fog orgonálni. Az unokákat majd elviszi fagyaltozni, de csak egy snittet szabad nekik enni, mert különben menni fog a kicsi

hasacsájuk. És Annuskával bújócskát fog játszani a fáskamrában, aztán Annuska mind keresni fogja őt, pityeregni fog, és ő akkor kibúvik a vizeshordó mögül, és azt fogja mondani: huhu, itt van a nagytata.

És amíg ott bújócskázott a fáskamrában, észre sem vette, hogy az orgona már a tust orgonálja, vége a szertartásnak, a népek beszállnak az autókba, és akkor ő is szaladgálni kezdett egy autó után, hogy felüljön rája mint tata, mert neki is dukál egy autó, a fia bizonyára rezervált egyet a részére, hogy legyen miben az ebédhez robognia. Ott lábatlankodott a kocsik körül, nézte, hogy melyikbe szálljon bele, de elsodorták, mint heves szél a zsiros újságpapírt, elfogytak az autók, faképnél maradt a kis öreg, a járdán felejtették, elpotyogtatták, mint haszontalan hulladékot. Ott gubbasztott elcsodálkozva az öreg, szomorú tata az üres templom előtt, mint hajdan az indóházban, mekegve rezzent ki a száján néhány furcsa hangocska, szépen megnyezett császárszakálla reszketett, és tétova kézzel, szép, fehér, repedt kesztyűvel keresni kezdte a zsebkendőjét, de az ismeretlen frakkban nem tudott szegény eligazodni. Pedig ha ő nincs a világon, akkor ez a publikum nem szaladt volna össze a fiát látni, mert a fia neki köszönheti, hogy a világra jött, hogy kilábalt a tifusból, iskolából, penészvirágos szegénységéből, ennek a félredobott kis tatának itt a járdán. Ha ő most itt hirtelen meghalna? És hervadtan csoszogott neki az ismeretlen városnak, kereste Jonathánt, dicsőséges kis pasantáját, aki elfelejtett neki autót rezerválni. Megállította az embereket, rendőröktől kérdezősködött, aztán szóba elegyedett egy barátságos hordárral, aki gyalog hazakisérte. Este volt már, amikor éhesen, szomjasan, végleg megrepedt glaszékesztyűben célhoz érkezett.

– Üljön le, tata, és egyék valamit – mondta neki a fia szórazottan, és bevezette a vendégek közé, és észrevétlenül leültette egy hosszú asztal végébe. A tata meg volt most hatva, némán rázogatta a fia kezét, aki ilyen jó volt hozzá, halat hagyott neki meg egy kis fácánt. Nagy darab kenyeret evett a fácánhoz, tokaji bort ivott hozzá, és ragyogó arccal hallgatta a kü-

lönböző felköszöntőket. Gyönyörűen érezte magát a kis öreg a vendégkoszorúban, roppant büszke volt a fiára, akiről annyi jót mondtak az előkelő emberek, nagyon jó kedve kerekedett, ő is a pohara után nyúlt, mert úgy találta, hogy neki, a tatának is van egy kis beleszólása a dologba, úgy illik, hogy ő is fel-emelje a poharát. Kiönti a szívét, hadd lássák, milyen egy szerető, hűséges tata. Készült is felállani, de a fia rémülten intett neki a fejével. Alig vette észre, csak mikor felállott, akkor húzta valaki vissza frakkjánál fogva. Kissé megsértődött, sokáig hallgatott, de aztán nem bírta zajos apai szívével, amely kapálózva kérezkedett ki belőle. És amikor a toasztok lassankint elfogytak, hirtelen meglódult benne valami, és a nagy csendben váratlanul elkezdett kotkodácsolni, mint régen, amikor a kicsi Jonathánkát a térdére ültette, és mulattatására síri tyúkhangoakat hozott elő a hasából.

A vendégek meglepetten néztek egymásra, sejtelmük sem volt, honnan jön a szakadatlan kotkodácsolás, az asztal alá kukucskáltak, és ez felbátorította az öreget, kukorékolni kezdett, gyönyörű tenorban, de úgy, hogy a száját nem is mozgatta, s amikor elfogta a hajdani sikerek láza, tűzbe jött, és egy szép tréfas felköszöntőt is mondott a hasából. Óriási hahota következett, a kis örömapa felállott, és boldogan hajtotta meg magát az ovációra. A fia úgy ült a helyén, mint egy sárga tők, a menyasszony sírni kezdett szegyenében, és akkor valaki odajött a táához, s azt mondta: pardon egy pillanatra. De a tata nagyon büszke volt a sikerére, és mikor finom diszkrécióval kezdték kiküszöbölni a vendégkoszorúból, méltatlankodva makacsolta meg magát, hogy miféle dolog az, ő a tatája a méltóságos úrnak, ne tologassák őt kifelé, miféle eljárás ez? Ő marónit árult, ő utolsó keserves pénzéért szafaládét vett Jonathánkának, ő strapálta magát szegény boldogult nejével egyetemben a fiáért, és most még ne is örvendhessen a boldogságának?

Hadonászva fejtegette apai szívének jogait, és észre sem vette, hogy a vendégek faképnél hagyták a nagy ünnepséget. A finom menyasszony sápadtan zokogott a sarokban, Jonathán

pedig odaállott a tata elé, és síri boldogtalansággal, keservesen, de harag nélkül azt mondta a kis öregnek:

– Tata drága, ezt szépen megcsinálta.

A tata most kezdte felfogni a helyzetet. Állt, állt. nézett, nézett, az álla elkezdett citerázni, aztán anélkül, hogy egy szót is mekegett volna, letántorgott a lépcsőn, vitte, vonszolta magával megdöbbsent, bőgő szívét, leült egy sarokkőre a magános éjszakában, és ott sokszor, hangosan azt mondta magának:

– Te hasbeszélő, te svarckünctler, te öreg disznó.

És most megint olyan volt, mint egy összezsugorodott, szakállas tepertyű. Nagyon lehetett sajnálni szegényt.

Nyári délután a régi Fehérvárt

Egyszer, jó néhány éve ennek, a Hungária szálloda előtt egy fényképész, aki a főteret fényképezte, odaállított harmadmagammal a lencséje elé. Egy ideig feszülten figyeltem a fényképész kusza és misztikus ugránozásait. Eltűnt egy nagy gyászlepedő alatt, aztán hirtelen újra előbukkant, hogy valami fisztulás kiáltást hallatva megint a fekete lepedő alá meneküljön. Amikor már tizedszer csinálta, elővettem a zsebemből azt a kibogozatlan spárgadarabot, amelyet néhány nap előtt tettem félre, hogy mihelyt időm engedi, kioldjam a bogjait. A társaim krétát, cse-rebogarat, palavesszőt, szardínia-kulcsot és zsemlyemorzsát gyűjtögettek a zsebükben; én bogokat. Szerettem őket kibogozni. (Azóta már észrevettem, hogy az életünk spárgája tele van Ariadne-bogokkal: ha tízet fel-fejtettünk, húsz új bog támad helyette.) A fényképész fényképezőgépe a főtéren éppen kibogozás közben örökített meg. Ahogy most nézegetem a régi késlapot, látom, hogy helytelenül fogalmaztam. Mert a fényképész a valóságban nem is volt fényképész, hanem pepita nadrágos régi vidéki fotográfus; a gépe mogorva nagy faláda, a fényképezet vízfejű koraszülöttje, amelyet óvni kellett naptól, levegőtől. A szálloda pedig csak fogadó volt, méla biliárdcsattogással, valcerfoszlányokkal és fájós lábú bécsi utazókkal. A főtér még csak piac, petróleumlámpákkal, a Balaton háborgásához hasonló kövezettel és egy Vingerzán nevű nagy hasú rendőrrel, aki dobszóval adta tudtul az ebzárlatot és himlőoltást. A Hungária emeleti termében bemutatták a kinematográfot: három órai izgalmas előkészület után egy három perces mozgóképet. A kép minden irányban kitűnően mozgott, vízszintes irányban

éppúgy, mint függőlegesen. A gépből aztán nagy lángok lobbantak fel, és a képszalag elégett.

De a dolgok Fehérvárt is fejlődésnek indultak. Aszfaltjárdák támadtak, a póznákon villamos ívlámpák kezdtek sercegni, a kávéházat megnagyították és meghozatták a Tolnai Világlapját. A tűzoltótisztikar, pumpaparancsnoktól fölfelé, új rézsisakot kapott. A sétatérrel kitiltották a kutyákat, és a sétatérre kaszinót és hangversenytermet építettek. A Hungária hosszú főasztalánál délutánonként magas színvonalú viták zajlottak le a választójogról és a malomárok befödéséről. Itt futott össze minden, itt alakultak ki azok a dolgok, amelyekből a lapszerkesztő szerint sohasem lett semmi. Három óra után aztán lassankint oszladozni kezdett a társaság, bankokba, irodákba, rendelőkbe és üzletekbe. Megesett, hogy háborgó események ütötték fel a fejüket és a kilobbanó szenvedélyek három órán túl is együtt tartották még a társaságot. Ilyen volt az a hallatlan és elképesztő botrány is, hogy Úrnapi a katonazenekar megint az osztrák császári himnuszt játszotta.

A felkorbácsolt szenvedélyek másnap fél négyig viharoztak. Elsőnek a törvényszéki elnök hagyta el a kávéházat. A vezető járásbíró illendően követte. A botrányról tartózkodva nyilatkoztak. A fatermelő, aki a szomszéd asztalnál ült, s a főasztallal csak átbeszélő viszonyban volt, sötét merényletnek nevezte a dolgot, aztán ő is elhagyta a kávéházat. Magas, foghíjas ember volt, künn sáros gépkocsi várta: az alvinci facsúsztatónál volt dolga. A Mészáros soron a kövezetet aszfalttal cserélték ki, le kellett kanyarodnia az Európa kávéház felé, hogy megkerülje a négyszögű nagy sétateret. A sétatér nagytermében tánciskolat nyitott egy kolozsvári táncmester. Az épület másik szárnyán, a vendéglő teraszán halkán sörözött egy poros kabátú vidéki lelkész, riadtkalapú feleségével. A köröndön már gyülekezett az öreg polgárok szabadtéri klubja. A nyugdíjas postatiszt, akit Kohártnak hívtak, cigarettát srófolt bojtos szipkájába. Margineanu, a velőtrázóan köhögő építész is ott ült már görcsös meggyfabotjával és trópusi sisakjával. Bauman asztalos most érkezett

és „Karsamadiener meine uraim”-mal üdvözli klubtársait. Hatalmas alak, meglappant hasán eláll a fehér pikémellény.

A gépkocsi megkerülte a sétateret, és a szász templomnál kifordul a hosszú Vasút utcába. A tömzsi templomtoronnyal szemközt, az út túlsó oldalán vászoncsövek lógnak egy fatoronyból. A tűzoltó-laktanya. Egyik kongó szobájában egy vadászkiáltó hónapok óta próbálja a Visszhang című katonazenei dalműből a visszhangot. A törvénytörvények épülete előtt az ügyész az irodaigazgatóval sétál Az úrnapi himnuszról beszélnek. A favállalkozó mélyen megemeli a kalapját. Az ügyész tartózkodva hunyorítja össze a szemét. A favállalkozó százakban kártyázik! Tiltott szerencsejáték. Ha az elnök nem intette volna le, már régen közéjük robantott volna. Kifüstölte volna az egész kávéházat!

A vár alól a múzeum vezetője fordul át a Vasút utcába. Esernyős, töpörödött jelenség. Mit se tud a himnuszról. A múzeum ott van a Vasút utca derekán; az ő alkotása. A vár alatt és a szomszéd Marosportuson ő ásatta ki a hajdani Apulum régi kőoltárait, szarkofágjait és a XIII. római légió parancsnokainak féldomborműű szobrait. A múzeum egyik sarkában az apulumi vízvezeték cserépcsövei sorakoznak. Az egyik szekrényben egyszerű téglák, itt égették a vár alatt; a XIII. légió egyik katonája rajta hagyta sarujának és hiányos bakancsszögeinek nyomait, ahogy rálépett a még puha agyagtéglára. Egy üvegszekrényben kis olajmécsesek között másfélezer éves ajakpirosító.

A gépkocsi elzörög a múzeum farácsos kerítése előtt. Kicsi házak és városvégi kopár kocsmák után a vasúti állomást érinti. A villanytelep egyik emeleti szobájában az igazgató zongorázik. Ahogy az autó elfut a Feneketlen-tó felé, az emeletről utána zeng Chopin. Bogaras ember – röppen vissza a vállalkozó csodálkozása az igazgatóhoz –; ebéd után zongorázn! A múzeum vezetőjéről is ez volt a véleménye. Öreg, eltört fazékcserpeket gyűjteni: Valaki egy ócska agyagibriket vitt neki és az évi jelentésben nem benne volt a szaporulatok között?

A házak elfogytak, jobbkézt elmaradnak a szőlőkarók, bőséges lapály következik; egy surranás, s Marosportus házai is el-

maradnak. A Maros hídja után néhány perc múlva Alvinc felé nyilall az országút. Egyhangú kilométerek, a közelben megbújva törtet Alvinc felé a Maros is. Kis házak, parkocska. Alvinc. Fogadója is van: A két galambhoz. A kocsi lassít a Martinuzzi-kastély előtt. A kastély homlokzata meglehetősen épnek látszik még, de benn az udvaron minden komor rom. Évszázadok méla csendje. A kerítéstelen udvaron a tekintet elfut a Maros völgyének széles és szeles síkján Kenyérmező fele.

A kocsi ráhajt a kompra. Szemközt letarolt hegyoldal látszik. Az állomáson felhasított bükköket s gyertyánfákat raknak a vasúti kocsikba.

A kávéház sarkában szedelkőzik már az irattáros is. A közjegyző is kifelé igyekszik. Tessék, kérem szépen – áll félre az útjából az irattáros –, hallatlan dolog volt ez a Gotterhalte, kérem szépen. – Igen – morogja szivarja mellől a közjegyző, és szuszogva, szétvetett lábakkal indul el a Közép utca felé. Az irattáros nem tagja a főasztalnak, de remélte, hogy a himnusz lázas eseménye elég ok arra, hogy a közjegyzővel tarthasson. Fanyarul látja, hogy tévedett. Bírálgatva mustrálja az előtte haladó közjegyző csoszsanó lépteit: eszébe jutnak a feleségével kapcsolatos pletykák, és diadalmasan megnyugszik. Vízsintesen tartja botját, ide-oda löki, mint egy dugattyút. Benéz a városháza barnára olajozott kapuján: Itt buktál meg – mondja gondolatban a közjegyzőnek. – Elcsúszott a pénzed! Kellett neked képviselőség? – S eszébe jut a választási gúny vers két első sora: „A hérvári határon, Béla ül egy számaron.” Ettől jókedvre derül. A nagy tér fenekén egyenesre vonalozott hosszú utca nyúlik le a távoli Cigánysorig. Egyik sarkán a vászonüzet színes pamutcsomagjai, a másik sarkon kis mokánylovak farkai himbálóznak álmosan; a házigyolccsal letakart födelek alól bervei és kisleludi fuvarosok csüngetik lábukat. A szekerek petróleumos hordókra és kocsikenőcsös ládákra várakoznak. A Közép utca gondos vonalát csöndes és ízléses utcák keresztezik párhuzamosan. Nyolc, tíz utca; lateinerek és kereskedők házai négyablakos jó módjukkal és hatablakos gazdagságukkal. A közjegyző rengő

hasa bekanyarodik az egyik csöndes utcába. A háza tele van adóssággal – lövi utána utolsó nyílvevőjét az irattárnok. Az ólábú pék most ereszkedik le péküzletének lépcsőjén, és himbálózva elindul a sétatéri klub felé! – Az utcán csend van. A dús lombú gesztenyesor árnyékában a gesztenye lehullott, tüskés gömböcskéi hevernek. A nyitott kanálist karbolos mésszel öntötték végig. A bronzhajú fiatal gyógyszerészné pipacsvörösre gyulladva hajol ki az ablakon. Ilyenkor szokott az ablaka alatt elhaladni a hatalmas vállú utászkapitány. Város, mi? – kérdi magában kárörömmel az irattáros, mert csak a szomszéd orvos koppan tova a gyalogjárón fekete vasbotjával. Az orvos ide-oda csapong a fejével, csipetűjének vékony aranylánca fürge kígyókat rajzol a levegőbe. A bronzhajú asszony még jobban elvörösödik, és visszakapja a fejét. A „szesznagy”(-kereskedés) hűvös homályából favágók hangja és köményes pálinka édes illata ömlik ki az utcára. A református templom körül kaszálják a fűvet. Az irattárnok fölnez a zsindeyes torony gombjára: a magasban egy varjú bóbiskol. Ügy határoz, hogy kimegy a puskájával a Maroshoz, varjakat lőni. Lenn a Cigánysor sarkán gyerekek golyóznak nagy ordítózással; kettőnek hegedű van a hóna alatt; gurítás közben sem válnak meg tőle. Az irattáros nem érinti a Cigánysort, balra fordul. A háza itt van a tímár háza mellett. Kihozza kilences flóbertjét, s a Lipován földészházai, csűrjei, veteményes kertjei között kikanyarodik a városból. A vasúti síneken túl remeg a levegő. A kukoricásokon túl nagy berek nyúlik le a Marosig. A völgyi lapály felvert porában szeke-
rek igyekeznek a Maros-hídon át valamelyik hegyoldali községbe. Megfordul. Az opálos háttérben a vár tornyát és a Csillagvizsgáló nyúlánk, magas épületét látja. Felháborodva gondol a himnuszra, a közjegyzőre és a maga fizetésére. Aztán befordul a berekbe. Dörren a puskája, és a jegenyékről szarkák röppennek fel mérges, kihívó csörgéssel.

Négy órára kiürül a kávéház. A polgármester, a fiatal főjegyző és a városi ügyész között beteges lassúsággal elindul a városháza felé. A derékszögben egymásba kapcsolódó kettős tér egyi-

két az ő nevééről nevezték el. A gyümölcsös asztalaik előtt pipázgató cigányasszonyok eldugják pipájukat, amikor a három embert meglátják. A tisztügyész elköszön. Gumitalpú, puha léptekkel fordul vissza a posta felé. Ügy találja, hogy a himnuszkérdésben a polgármester igen óvatos. Pecsovics az öreg – szögezi le. Arca hideg, ruhája előkelő, parókája szőke és illúziókeltő. Megvetően pillant kollégája, a dinnyefejű lapszerkesztő után, amint átbotorkál a forró kövezeten, hogy a nyomdába vigye a begyűlt kéziratot. Álmos csend van, az üzletek redőnyei már felgördültek. A lapszerkesztő-ügyvéd elégedetten suhint pálcájával: megtalálta a vezércikk címét, amelyet a himnuszról fog írni. „Quo usque tandem...” A kéziratokkal benyit a nyomdába. Az egyiknek a címe: „Új jogi doktor városunkban.” A másik a csütörtöki műsor. „Mozink nagymestere e heti repertoárjával világrekordot kreál. A műsor, amelynek sok kiválósága között nehéz volna disztingválni, a következő: 1. Pathé újság, világesemények. 2. A néger nő hozománya, humoros. 3. Hajózás az Amazonon. 4. Egy összetört élet (3 felv.). 5. Csülök úr, az állatvédő. (Hum.) 6. Az égő malom. Tragédia. Pathé Fréres.”

Az állatorvos is kilép a kávéházból. Apró kocsí várja. Nem ül még fel, szivart akar venni. A fodrász függőnye lágyan libben egyet. A takarékpénztárban serényen folyik a munka. A szabóék kis fekete ölebe kifekszik a gyalogjáróra. A papírkereskedés előtt kukoricát mázsálnak. Az állatorvos megvette a szivart és bepréseli magát a szűk kocsiba. A mezítlábas parasztfiú, aki gazdája szivarvásárlását arra használta fel, hogy parittyájával a szemközi zárda frizei között üldögélő galambok közé lőtt, megigazítja tornyos szalmakalapját, és elindítja az apró mokány-lovat. A kis csikó is előkerül valahonnan, és a kövezeten kibicsakló, zsenge lábbal fut a kocsí után. Az állatorvos megbillenti szájában a szivart, annak jeléül, hogy tudomásul vette a virágüzlet tulajdonosának köszöntését. Elnéz az Óvoda utcába: a román templom tornya krétafehér a rátűző naptól. A Sörház utcában zsvaj fogadja. Gyerekek gomboznak a zsidó templom előtt. Unatkozva néz maga elé. Látja az utca végén a Papok kertjének öreg jege-

nyéit és a Csólnakázó-tó vizének villanását. A por és kocsizörgés elálmosítja, nem látja már, hogy a kovácsműhely előtt makrancos lóval bajlódik a patkolókovács. Csak a vámház előtt nyitja ki szemét, mert megütötte fülét a pénzügyi tanácsos kappanhangja, amint törvénytelen nyugdíjaztatását magyarázza az útkaparónak. Paralitikus – gondolja lomhán. A Lépes püspök kőkeresztje szürkén nyúlik ki a városvégi kukoricásból. A püspök öt-száz év előtt esett el itt a törökök ellen vívott csatában. Csata – röppen át agyán a szó legendásan és valószínűtlenül.

Vetések között halad az országút az Ompoly vashídja felé. A porból kontyos madarak röppennek a búza közé. A kocsi megáll a vashíd előtt. A bolgár kertészek földjeit nyikorgó, nagy falkerék látja el vízzel. Az állatorvos megigazítja szivarját a szájában, és elnéz Szentimre piros téglagyárai felé. Látja a Hunyadi emelte szentimrei templom agyagszínű faltját is. A háttérben a lilás felhőzet Tövis tolatómozdonyainak lágy füstje. Szuszogva evickél ki a szűk kocsiból és befordul a vágóhíd kapuján. A tövisi állomás eszébe juttatta, hogy jó volna már felutaznia Kolozsvárra. A kezei, lábai erősen puffedtek, meg kéne vizsgáltatnia a veséjét. Ma délután is erős nyilallásokat érzett, alig tudta fogni a biliárdlökőt. A tanár csúnyán megverte.

A tanár hagyta el utoljára a kávéházat. Az állatorvos után a törvényszéki jegyzővel biliárdozott, ötvenkettős sorozatot lökött. Meg van elégedve magával. Rendbe hozza vörhenyes bajuszát és szilárdan bekanyarodik a várba vezető útra. Némettanár, de ma délután a beteg tornatanárt kell helyettesítenie. Kurta pillantást vet a cukrászdába: éles tekintete krémesező diákokra vadászik. A könyvkötő üzletében valaki hegedűt gyakorol. Hamis! – kiáltja be a nyitott ajtón, mert ismeri a könyvkötőt. Ő maga is hegedül. Ahogy a fasort átszelő vicinális vasút sínpárján végigtekint, meglátja egyik diákját egy lánnyal. Andaloggva lépegetnek a forró sínek mentén, aztán letérnek a várárok kőlépcsőin az erdőből kibuggyanó forráshoz. Gondolkozik, hogy utánuk menjen-e. A szép biliárd-eredmény jókedvre hangolta. Előveszi a noteszét, és beírja: „Könyvit feleltetni, a sipotnál lánnyal koricált!”

A külső erőd sánc hídján és a mitologikus domborművekkel díszített alsó kapun át, a lőrések mentén felkaptat a meredek úton. A második, belső sáncgyűrűt hatalmas Kőkapu zárja el a tulajdonképpeni vártól. Tetején lovas szobor, nagy szárnyú oszt-rák sas, bejáratai fölött porladó féldomborművek. Az egyiknek még jól látszik a felirata: In hoc signo vinces. A tanár a himnusz miatt némi osztrákellenes éllel olvassa: In hoc vinkó nincs szesz. A hatalmas boltozat alatt egyhangúan csapkodja bakancsát az őrszem. A kaszárnyák, kincstári épületek több emeletes, vaskos tömbjeiből hűvös prófunt és raktári ruhák posztószaga árad. A hajdani Bethlen-kollégium hosszú épülete előtt katonazenekar tart a tenispályák felé; a bombardon citromsárga reze nagyot villan. A katolikus gimnázium ott van a kaszárnyákon túl, letekint a gondozott parkra, sétáló tisztekre s a custozzai emlékműre. A „Jericho épülete felől olvasva közeledik az irodalomtanár magas és kellemes alakja. Lüsster-reverendáján enyhe reflexet villant a fákon átszűrődő nap. A gimnázium udvarán a diákok felsorakoztak, és a hatalmas tisztí pavillon felé kanyarodva elindulnak dobszó mellett a játéktérre. A Batthyány-könyvtár felől kispapok kék sora indul mindennapi sétájára. A tüzérlaktanyából, amelynek belső épülete valamikor fejedelmi szállás volt, egy tisztiszolga lép ki két rettentően sovány agárral. A diákok nevetnek, de lejjebb, a dóm oldalkapuja előtt elkomolyodva emelik meg a kalapjukat. Benn, a dóm két homályos oldalhajójában pihentek valamikor a Hunyadiak és Izabella királynő. Most csak faragott kősírijaik vannak meg. A szomszéd püspöki rezidencia kapuján köhécselve ereszkedik lefelé az éneklő kanonok terebélyes alakja. A Jericho felé tart, hogy két kanonoktársával elinduljon mindennapi körsétájára.

A nyugati kapu hosszú boltozata alatt kedvtelve pereg a dob. Lenn a várfalak között trombita szól. (Egy részüket itt azóta lebontották, a kazamaták széles sáncait betömték, helyüket a koronázó templom foglalja el, oszlopcsarnokos udvarával.) A gyakorlótér felől vászonnadrágos század tér vissza a várba. Körül, a tág lapályon hullámszik a búza, suttog a kukorica. A háttérben,

a szőlődombok mögött indigókéken rajzolódik fel az égre a Mammuth-hegy szépívű gerince. Az árnyékban, a távoli szőlőkarók között piros házfedél látszik. Az Emaus, az apácák szőlője. A vár körül futó sétányon magányos csizmás ember lépeget. Kis foxi követi. A püspök.

Észak felé vicinális pöfékel, vele párhuzamosan széles országút hatol be a hegyek közé. Az úton az enyedi főispán sárga gigje porzik a sárdi birtok felé. A hatalmas ember fél szemét fekete kötés takarja. Hátlal a Kecskető vulkanikus kupolája tör a hegyvidék kék és ózonos egébe. Alatta Magyarigen illatos szőlőjét érleli a nap. Az ott már hegyvidék, levegője éles, emberei nehéz mozgásúak. A magas sziklák között örökké hideg tengerszem nézi az eget. Lenn, Magyarigen temetőjében Bod Péter hamvai nyugszanak.

A három kanonok megkerülte a várat és leért a főtérre. Kellemesen zszibong az alkony. A fiatal tisztek kardja élénken csörög, a lányok nevetnek. A cukrászdából vanília- és jegeskávét lát száll ki az alkonyba. Az állatorvos visszaérkezett a vágóhidről, a némettanár a tornaóráról, a fatermelő Alvincről. Ott van a közjegyző és a tisztiügyész is. A kávéház előtt ülnek és ellenségesen néznek át a terasz másik végébe, amelyben teniszruhás tisztek nevetgélnek kincstári hölgyeikkel. A polgármester lassan hazafelé kocog. Hirtelen szemben találja magát a várból lejövő tábornokkal és kíséretével. A tábornok úgy érzi, enyhítenie kell valamit a légköri villamosságon, a polgármesterhez lép, tisztelig és kezét nyújtja. Felajánlja, hogy a polgárság szórakoztatására ezután zenés takarodókat tartat. A hír felderíti az arcokat. Csak a dinnyefejű szerkesztő opponál. Félig már megírta vezércikkét.

Esteledik. A sétatéri klub ülése véget ért, az ó-lábú pék himbálózva halad a Közép utca felé. A diák is elvált a lánytól, félve surran át a főtéren, és boldog, hogy senki se érte tetten első találkozásján. Nem tudja, hogy szép és csodálatos délutánja így szerepel a tanár noteszében: „Könyi lánnyal kóricáit.”

A várban harangoznak. A főtér ívlámpái felgyulladnak.

Harcsai

Az osztály írásbelijét végezte. Jablonszky szórakozottan nézegette az ablakpárkányon kötekedő verebeket. Aztán leszállt a tanári emelvényről, végigsétált a padsorok között, és észrevétlenül megállott a Harcsai Ágnes háta mögött. A lány roppant szorgalommal olvasgatta a feladott tézist. Néha egy-egy mély-séges pillantást vetett a levegőbe, aztán hirtelen belemártotta tollát a tintába, és a mennyezetre nézett.

– Nem megy? – kérdezte a tanár halkán és jóindulatú mosollyal.

Harcsai elvörösödött, és zavartan makogott valamit. A tanár előrehajolt, lenézett a lány üres füzetébe. Menni akart, amikor a tekintete megbotlott a lány telt nyakán, felremegő kezein. Néhány másodpercig mozdulatlanul és elkomolyodva nézte. Aztán halkán, hogy az osztályt ne zavarja, hirtelen azt mondta:

– Óra után maradjon a teremben.

Harmincegy fej rezzent galvanikusan a magasba, harmincegy apró nő szimatolt izgatottan, tágra csodálkozó szemekkel a szokatlan esemény színhelye felé.

– Mi történt?

A dolgozatírás megakadt. Percekig sercegett a suttogó találgatás.

Óra után az osztály kivonult a teremből, és Harcsai egyedül maradt Jablonszkyval. A folyosó felől mohó fülek tapadtak az ajtóra, a kulcslyuk előtt néma, de szívós tülekedés támadt. A szenzáció felturkálta a kicsiny agyvelőket és szerteröpítette a felajzott fantáziákat.

– Mogyorót evett.

– Nem, a tandíj miatt – jelentette ki egy másik..

– Nem! Ha csak ennyi volna, azt Jablonszky az osztály előtt is megmondta volna. Másról lehet szó.

– Igen – döntötték el tompa bizonytalansággal –, másról van szó.

A hallgatózok az áhítatos tülekedés miatt semmit sem hallottak, a leelkedők semmit sem láttak, az izgalom tehát tetőpontjára hágott. Tulajdonképpen nem is Harcsai miatt. Inkább Jablonszky miatt. Ez a titokzatos négy szemközöttiség Jablonszkyval hallatlanul érdekes lehetett. Mert Jablonszky hallatlanul cukros ember volt. Cukros? Több ennél. Barna, sovány, szigorú, majdnem isteni. Szép hosszúkás kezén finom erek kékeltek, és félévkor majdnem a fél osztályt elbukatta.

Valaki megnézte az óráját. A titokzatos kihallgatás majdnem hat percig tartott. Jablonszky kinyitotta az ajtót, száját komoran összehúzta, és besietett a tanári szobába. Az osztály meghorhanta Harcsai Ágnest. Még azok sem mérsékeltek magukat, akik hónapokon keresztül egy szót sem váltottak vele. Mert Harcsai Ágnesnek már a tizenhárom évesek birodalmában ki volt jelölve, kérlelhetetlen pontossággal meg volt állapítva szociális jelenje és jövője: az utolsó pad. Az utolsó pad az osztály legvégén, a lélek, a szegénység palaszürke homálya. Ki volt itt a többieké is jelölve: a csincsillakabátosoké, a sokgyermekes csendes háziaké, a szubretteké és a boldogság hajótöröttjeié. A szokatlan esemény a csincsillajövőjűeket is kisodorta fintorgó elvonultságukból. Harcsai sápadtan állt a lármás, feszülő gyűrű közepén, arcán zavart mosoly vonaglott, és nem felelt. Faggatták, kérlelték, néhányan megfogták a karját, és barátságosan félrevonták: nem felelt. Csengettek és ő összeszorított szájjal, törhetetlen, makacs szótlansággal vánszorgott a helyére. A következő szünetben újra körülgűrűzték. Az egyik lány – Biri Irma – egy gomolyag pamutot ígért neki, ha megmondja, mi történt.

– Semmi – mondta Harcsai halkán, de konokul.

A lányok elhallgattak. Néhányan még várakozva állották körül, hideg és kutató pillantásokkal méregették, aztán elvonultak. Összedugták a fejüket, és elhatározták, hogy semmi érdekes

nem történt. Harcsai bizonyára valami fiúval járt az utcán, és a tanár ezért alaposan leszidta.

– A sóárudás fiával – vihogta valaki hangosan.

Harsány, szemtelen nevetés követte a magyarázatot.

Kárörvendő, megbotránkozott tekintetek zápora nyilazott az utolsó pad irányába. A sóárudás fia hülye volt. Az áldozat fájó szégyenkezéssel állta a koncentrált megvetést. Színtelen, sivár arcán néhány kövér szeplő gyulladt ki. Mintha sajnálták volna, hogy az előbb a közérdeklődés magaslatára emelték, megvetésükkel sietve és türelmetlenül lökték vissza hát az észrevétlenség infernójába., És Harcsai Ágnes csak most adott magának igazán számot arról, hogy neve, énje, figurája már azóta sínyli a lányok eltaszító gőgjét, amióta palatáblájával bebotlott közējük.

Hazamenet megsemmisülve kullogott a fennhéjázó kis embercsoport mögött. Affektáltan csicseregve ugráltak végig a keskeny járdán, friss pofácskájuk tündökölt, szájuk sistergett, cipőjük puha bőréen napsugár ragyogott, kacér szoknyájuk szüntelen jókedvtől rezgett, és ahogy néha jobbra-balra csapódott gonosz kis testükön, térdük körül habosfehéren csipkézett ki alsóruhájuk madeírás szegélye. Harcsai elégikusan mérlegelte a cipőjüket, tiszta tavaszikabátjukat, hátukon ugráló szalagos copfjukat. Fájdalom sajgott benne, és a szíve homályában gyűlölet ébredezett. Baróti Aranka a legbutább lány az egész intézetben. Jonathán, akár-hogy takargatta, bicegett, és olyan sutákat ugrott, mint egy kecskebak. Bicegett, kapkodta a lábát, és a lányok nem nevettek rajta a tánciskolában. Biri Irma? Ragyás. Kovács Rizának faggyúszaga van. Az apja hentes. Borzas, kövér és hottentotta. Wild Marcsa? A húga megszökött tavaly egy pincérrel. Mindenki tudja. Rozsondai? Az anyja alatt tavaly a vizgán leszakadt a szék, olyan irtó hájas. Hát akkor... miért? Miért nézik le őt? Ment, borúsan ballagott utánuk. Kínzó nosztalgia fogta el, hogy közöttük lehessen. Az a finomság, ahogy a kalapjukat hordták, az a hang, az a titkolózó szerelmes suttogás, ahogy egész úton Jablonszkyról tárgyaltak, szertelen vágyat ébresztett benne, hogy közöttük lehessen, és velük meghittén Jablonszkyról puszomoghasson.

Mert tudni kell, hogy az osztály szerelmes volt Jablonszkyba. Ez szinte kötelező volt. A múltkor is elvesztette egyik kabátgombját, és a lányok sorsot húztak, hogy kié legyen. De mert Döbrenteinek jutott, aki sokat köhögött és sokat mulasztott, elvették tőle, és elhatározták, hogy a gomb köztulajdon, osztály erekye, mindenki egy hétig tarthatja magánál. Most éppen Jonathánnál van. A nyakán viseli egy aranymedalionban. Reggel kapta, és a medaliont azért emeli öt percenként oly átszellemült arccal a szájához.

Lassan kullogott mögöttük, és észre sem vette, hogy a kis Lakner lohol utána. Ennek a kis siralmas Laknernak heves társulási ösztöne nem volt vigasztaló a számára, mert osztályhelyzetére nézve Lakner is nulla volt, elmosódott, fakó kis lény a lányok virító tömkelegében, azonkívül mindig lógott a harisnyája.

– Mit mondott? – hadarta barátságosan a fülébe, és sebesen lenyúlt a cipője száráig, hogy lelógó harisnyáját felhúzza.

Harcsai habozott. Azok az élénk, kacér kis dögök megálltak az utca sarkán, és búcsúzkodtak. Harcsainak sárga izgalom öntötte el az arcát. Fölemelte a fejét, és mosolygott.

– Azt mondta – felelte fennhangon a kis Laknernak, mikor a csoport előtt elhaladtak –, hogy szerelmes belém.

A kijelentést megdöbben csend követte. A lányok néma borjúarccal meredtek utána. A lábuk gyökeret vert az aszfaltba. Harcsai pedig könnyedén lebegett most tova, szinte súlytalanul és jelenésszerűen, és a szíve vad dobogással ünnepelte a magasztos pillanatot.

– Hallottátok? – suttogta Baróti megrémülve.

Néhány néma másodperc telt el.

– Hazugság – jelentette ki Jonathán felocsúdva.

Jonathánra néztek. Felpislogtak, aztán felragyogtak.

– Hazugság!

Mosolyogva eszméltek föl, és boldogan hagyták rá, hogy hazugság. És milyen arcátlanság. Télen még az anyja cipőjében jött az iskolába, a feje búbján ócska, rongyos taftszalag éktelen-

kedik, és még hogy Jablonszky szerelmes belé! Harsogva bugygyant ki belőlük a gúnyos nevetés.

Csakhogy Jablonszky másnap megállította Harcsait a folyosón.

– Azért nem kell rám haragudnia, Harcsai – mondta barátságosan.

Harcsainak kigyulladtak a szeplői, és lehajtotta a fejét. A nyájas mondás villámsebesen indult el a folyosón, s mire visszatért szünet végén a terembe, olyan volt, mint egy himnusz: gyönyörű, fenséges, szédítő. A lányok megilletődtek, és halk tanácskozásba kezdtek. Óra alatt minduntalan hátrafordultak, és a tekintetük lopva és szomjasan kereste Harcsai Ágnest. A kételyek eloszlottak, és némi póttanácskozás után az osztály megrendülve vette tudomásul a szédületes szenzációt, hogy Jablonszky szerelmes Harcsai Ágnesbe.

Hazamenet Jonathán valami ürüggyel elmaradt a lányoktól, Harcsaihoz csatlakozott.

– Mennyi maradéka volt az osztásnál? – kérdezte tőle ropant barátságosan.

Másnap Baróti, Kovács és Biri csatlakoztak hozzá. Baróti szorosán lépegetett mellette, és amikor a többiek nem hallották, sietve, súgva engedélyt kért arra, hogy meglátogathassa. És elment délután, egy tábla Suchard-csokoládét vitt neki, megtanulták a történelmet, és amikor magukra maradtak a szobában, hirtelen azt kérdezte tőle:

– Igaz, hogy tegnap délután találkoztak?

– Igaz – felelte Harcsai rövid habozás után.

– A parkban?

Harcsai rejtélyesen mosolygott:

– Titok.

Baróti gyorsan megesküdött a maga és a Jablonszky tanár üdvösségére, hogy nem fog senkinek szólani.

– A parkban – hagyta rá Harcsai, és mosolyogva nézett a levegőbe.

– Hallatlan – nyögte Baróti boldog kábulatban. Szomjasan itta a Harcsai elrédő mosolyát, szeretett volna hallani még va-

lamit, akármit, egy mákszemnyi édességet, de a nagy tisztelet-től nem mert kérdezősködni. Este a kapuban, amikor búcsúzkodtak, összetegeződtek. Barótin boldog láz vett erőt.

Harcsainak dúsan kivirágzott. A tízpercek alatt karonfogva sétáltak vele az udvaron. Nagy kitüntetés volt, ha valaki mellette mehetett. Furakodások. lökdösődések és haragok támadtak emiatt. Jonathán hízelegve bicegett mellette, viszont Biri egy tornaórán abban a kegyben részesült, hogy befonhatta a Harcsai kócszínű varkocsát. Boldog volt az, akinek a padjába beült néhány pillanatra vagy az emlékkönyvébe belekarmolászott néhány kajla sort. Vasárnap Biriéknál csokoládétortás, befőtt oszonna volt. a tiszteletére, és ő egy szál nefelejcsset nyújtott át Biri Irmának.

– Tőle kaptam a délelőtt.

A lányok nekiestek a virágnak és megcsókolták.

– Igaz, hogy csütörtökön együtt voltatok a moziban? – kérdezte az egyik.

– Ki mondta? – kérdezte Harcsai feszült csend után.

– Az Auspicz azt mondja, hogy a nővére látta. Igaz?

– Igaz – felelte Harcsai andalgó hangon.

A tizenhárom éves hölgyek majd leszédültek a székről izgal-mukban. Végtelenül irigyelték és végtelenül tisztelték most Harcsait. Harcsai volt az összekötő kapocs közöttük és Jablonszky között. És azzal, hogy a tanár kilépett az ábrándos messziségek ködéből, és egy közülük való meghatározható és érzékelhető személyt választott szerelme tárgyául, úgy érezték, maguk is közelebb jutottak az imádott férfihoz. Harcsain keresztül élvezték a szerelem misztikus gyönyörét. És Harcsai végtelent nőtt a szemükben. A blúza, vedlett köténykéje, sötét szeme, gondozatlan, rút haja mind külön-külön tárgya volt a hódolatnak és áhítatos tiszteletnek. Szorongatták a kezét, és naplót vezettek arról, hogy titokban hányszor sikerült megcsókolniok a haját.

Egyszer megmutatták neki Jablonszky elvesztett kabátgombját. Megnézte. Elhúzta a száját.

– Nem a Jablonszkyé – jelentette ki kategorikus biztonsággal.

– Nem?

– Nem. Én ismerem a...

Mosolygott és elhallgatott. Sóvár kíváncsisággal nézték, és viharos mohósággal habzsolták fel azt a néhány diszkrét morzsát, amit Harcsai titkolózó óvatossággal, a szokásos fogadalmi eskü elhangzása után elhullatott.

– Láttam a feleségét – újságolta az egyik lány egyszer, amikor az osztály kirándult a botanikus kertbe.

– Biztosan nem szereti – vélekedett Jonathán.

– Utálja – mondta Harcsai kurtán.

Körülvették. A szemük lázasan csillogott.

– Mondok valamit. De előbb esküdjetek meg, hogy nem szóltok senkinek. Bakó, maga ne hallgatózzék, legyen szíves, menjen el innen.

Bakó elsompolygott, a lányok megvetően néztek utána, aztán ünnepélyesen letették a cikornyás esküt.

– Bizonyúrsten, a Jablonszky tanár úr boldogságára és a szüleim életére...

– Elválík a feleségétől – mondta Harcsai síri hangon –, és jövő pünkösdre feleségül vesz. Elmegyünk Olaszországba, aztán Velencébe.

– Velencébe... – zúgott az ujjongó csodálkozás.

– Igen. Gondolán megyünk Velencébe. Nagyon szép kelen-gyét kapok, tizenkét kombinét riselióvel, egy nyersselyem és egy krepdesin ruhát, egy bordó tavaszi kabátot kék selyembéléssel és harisnyákat.

– Kosztümöt nem?

– De. És napernyőt.

– Kalapot nem?

– De. Három kalapot.

A lányok borzongtak a gyönyörtől, és a kelengyét beírták a naplójukba. És a Jablonszky titkos szerelmét elhalmozták kézi-munkákkal, zsebkendőkkal, süteménnyel, könyvvel. Vetélkedtek a barátságáért, megfizették a bizalmát, és este nyugtalanul álmodoztak róla és Jablonszkyról. Ő pedig méltóságteljesen

sütkérezett a hódolatban. Egyszer előadás előtt Kovács Rizának, aki egy ezüst nyakláncot adott neki, a lépcsőházban egy levelet mutatott. Csak a boríték hátulját mutatta, a címezést és tartalmat nem, mert Jablonszky megeskette a szerelmükre, hogy senkinek sem fogja megmutatni. A hír hamar szétfutott, a lányok könyörögtek neki, óra alatt megható leveleket juttattak el hozzá, de ő állhatatos maradt. Ha megtenné, elvesztené a Jablonszky szerelmét.

A következő napon Jablonszky nem jött fel órára.

– Összeveszett miattam a feleségével – adta meg hosszas fagatás után Harcsai Ágnes a magyarázatot.

Harmadnap az osztály izgatottan leste a tanár arcát. Jablonszky szótlán volt, és szórakozottan hallgatta a feleleteket. Révedő tekintetét néha barátságosan emelte Harcsaira. És Harcsai, a pettyes arcú, vedlett ruhájú, silány Harcsai Ágnes félelmetes népszerűsége miatt szert az intézetben. A tanár egyszer kiszólitotta: Harcsai hebegett, de a tanár elnézően mosolygott, és kettős osztályzatot írt be neki. Ettől fogva Harcsai személyek sorsát és bukását irányította. Akire szeszélyes göggyében megharagudott, az számíthatott arra, hogy Jablonszkyknál megbukik. Az osztály remegett a pillantásától, sietve hódolt diktátori szeszélyeinek, és megadással tűrte a szívtelenségeit. Uralkodott rajtuk, parancsolt, kegyeket osztogatott, jó osztályzatokat ígért és rossz osztályzatokkal fenyegetőzött. Elhalmozták ajándékokkal, süteménnyel, kézimunkát, könyvet áldoztak zsarnoki oltárán, verseket írtak istennői mosolyáról, és könnyes sorokban panaszták fel a hűtlenségét.

– Mondjátok meg Sommernek – adta ki egyszer a parancsot –, hogy adja nekem azt a piros köves aranygyűrűt.

Sommer megijedt és sírni kezdett.

– A mamám észreveszi – dadogta kétségbeesetten.

– Igen? Ahogy gondolja – üzente vissza neki összevont szemöldökkel.

Másnap megkapta a gyűrűt. Sommernek otthon megcibálta az anyja a haját, mert elvesztette a gyűrűt. De Harcsai kárpó-

tolta. Levágott egy darabkát hajszalagjából, és Sommernek ajándékozta. A lányok alázata és vak engedelmissége szilajabbá és követelőbbé tette. Most már nyakláncokra és fülbevalókra is kedvet kapott. Azzal a néhány párral, amit kurta szóval ki-parancsolt a lányok füléből, nem volt megelégedve. Megtetszett neki a Srank Ilona fülbevalója is. Ki is vette a lány füléből, kézi-tükröt kért, és a fülbevalót beakasztotta a saját fülébe.

– Megtartom – jelentette ki egyszerűen. Srank szegény lány volt, az anyja pecsenyét sütött a vásártéren. Megfogta a fülbevalót, úgy, ahogy a Harcsai fülében lógott, és húzni kezdte.

– Nem adom – mondta határozott hangon.

A lányok felsziszegtek. Harcsai mosolygott:

– Hát akkor meg vagy bukva.

– Nem félek magától – felelte Srank rendíthetetlen nyugalommal. A kijelentést mély megbotránkozás követte, ámbár akadtak már olyanok is, akiknek bátorítóan csillogott fel a szemük. Jonathán felháborodva fordult a lázadó felé:

– Majd meglátja a következményeket, maga pulykatojás.

Másnap Jablonszky komor arccal lépett a terembe. Utána nemsokára megérkezett az igazgató úr is.

– Harcsai jöjjön ki – mondta az igazgató.

A termen izgalom hullámszórt végig. Harcsai elsárgult. Pillantása végigrebbent az osztályon, amely tágra meredten szegezte rá a szemét, aztán kilépett, és megállott az emelvény előtt.

– Igaz-e az, hogy négy tanulónak elvette a fülbevalóját és egynek a gyűrűjét?

– Nem igaz – felelte néhány pillanatnyi habozás után.

– Nem? Baróti... Kovács... Jonathán... Biri... Sommer. Jöjjenek ki. Igaz?

A lányok rémülten állottak meg a katedra előtt. Ránéztek Harcsaira. Aztán lesütötték a szemüket.

– Feleljenek – rikácsolta az igazgató.

– Nem igaz – dadogta Jonathán elhaló hangon.

– Nem igaz – suttogta Biri megrettenve.

Aztán csend következett.

– Kovács!

– Nem igaz – mondta Kovács nekibátorodva.

A másik kettő aztán már határozott hangon jelentette ki, hogy nem igaz. Hamarosan magukhoz tértek, és a faggatások, keresztkérdések dacára keményen tagadtak.

– Hát Srank – bömbölte az igazgató –, akkor maga hazudott és rágalmozott.

Srank sírva fakadt.

– Nem hazudtam. A lányok nem merik megmondani, félnek, hogy Jablonszky tanár úr elbuktatja őket.

Jablonszky elképedt. Ő? Miért buktatná el?

– Mert a Harcsai Ágnes vőlegénye.

Az igazgató és Jablonszky egymásra néztek. Jablonszky ki-nyújtotta a nyakát, és derűsen kérdezte: a vőlegénye?

Srenk zavartan pislogott Harcsaira. Előbb makogva, kapkodva, aztán az igazgató kérdéseire mind jobban nekibátorodva, kusza összevisszasággal, rosszul ellesett szavakkal, néhány emlékezetében maradt színes frázissal kiteregette, amit tudott. Aztán lassanként szélesebb mederbe hatolt, és vészes bőbeszédűséggel hömpölygött keresztül az eseményeken. A tanár úr óra után egyszer benn marasztotta Harcsait a teremben. Aztán a parkban találkoztak. A moziba is elmentek. Felemlítette a leveleket is, és Jablonszkyknak tótágast állt az esze a meglepetéstől.

– Már a csónakázásról is beszéltek.

– Milyen csónakázásról? – kérdezte az igazgató feneketlen elképedéssel.

– Hogy Velencébe mennek nászútra, és ott csónakázni fognak. És hogy a tanár úr tizenkét kombinét fog neki venni ma-deiraájnzáccal. És selyem alsószoknyát. És elválík a feleségétől.

Jablonszky hitetlenkedve, tehetetlenül, megfagyva nézte Harcsai Ágnest, aki csúnyán, soványan, lázas arccal, vakmerően és káprázatos biztonsággal állott most a tanári pódium előtt.

– Igaz ez? Mondta maga ezeket? – suttogta az igazgató elké-külve.

A lány orozva végignézett az osztályon. Villámgyorsan felmérte a helyzetet. A lányok bambán meredtek rá. A tekintetük megdöbbenést és bizonytalanságot fejezett ki. Meginogtak, a hitük összeroppanni készült.

– Hogyan mondhatott ilyet? – üvöltötte az igazgató cérnávékonyan. – Honnan vette ezt a hajmeresztő mesét?

Harcsai újra az osztályra nézett. Érezte, hogy szilárdnak kell lennie, mert minden kockán forog. Felemelte a fejét. A hangja már nem volt tétova:

– Nem mese. Igaz. Jablonszky tanár szerelmet vallott nekem.

– Én? – üvöltötte most már Jablonszky is.

– Igen.

– Én?

– Igen!

– Mikor?

– Egy írásbelin azt mondta a tanár úr, hogy maradjak a teremben, mert mondani akar nekem valamit... Én benn maradtam a teremben a tanár úrral... és akkor történt.

– De hát mi? Mi történt akkor?

– Szerelmet vallott.

Az igazgatónak taréjvörösen lógtak a pofazacskói, izgatottan hunyorított, és féloldalt, lopva a tanárra pislogott. Az osztály fele páni rémületében a padok alatt didergett, a másik fele elkábulva meredt a lányra, aki szoborrá keményedve állott a két vonagló férfi előtt. Jablonszky felállott.

– Mit mondtam akkor? – kérdezte rekedten. – Nézzen rám és mondja meg, hogy mit mondtam akkor magának?

Harcsai mereven nézett a szeme közé:

– Hogy szerelmes belém.

A terem felzúgott a rémülettől. Az igazgató eltátott szájjal, elbutulva bámult a lány vakmerő, hideg arcába. Jablonszky vonaglott dühében, és tehetetlen vigyorral fonta össze mellén a karjait.

– Én? Én? Maga elvetemült söpredék... maga alávaló... hát nem azt mondtam akkor, hogy egy ilyen felnőtt lánynak nem il-

lik fekete körmökkel és mosdatlan kézzel iskolába járni? Nem azt mondtam, hogy mossa meg minden reggel szappannal a nyakát?

Valaki elröhögte magát, egy másik lány idegrohamot kapott. Az igazgató rikácsolva verdeste az osztálykönyvet. Jonathán, aki eddig kéjes vacogással nézte a jelenetet, most megdermedve süllyedt a pad alá, és a fejét hangos koppanással verte az asztal sarkába. Hátul kuncogtak.

– Rettenetes! – lihegte Kovács Riza ájuldozva.

És Jablonszky állt, állott összefont karokkal, villámló tekintettel, és rekedten ismételte a kérdést:

– Hát nem ezt mondtam?

– Nem – jelentette ki a lány rettenetes elszántsággal, vakmerőségtől eltorzult arccal. – Azt mondta a tanár úr, hogy szeret. Találkára hívott a moziba.

– Én? – kérdezte Jablonszky elborulva, szenvedő mosollyal.

– Igen – hazudott Harcsai Ágnes rettenthetetlen konoksággal.

Aztán jött a vizsgálat, jöttek az újságok, és Jablonszkyt elhelyezték egy eldugott kis vidéki városba. Harcsai Ágnes pedig örökre kimaradt az iskolából.

Napló. Beiratkozunk

Két hét óta zaklatja a ház minden épkézláb matematikusát, hogy számítsanak ki, hányszor kell még aludnia, amíg iskolába megy. Hatéves és a közoktatási törvények úgy rendelkeznek, hogy meg kell kezdenie az Élet Iskoláját. Az Élet Iskolája kissé messze van tőlünk, meghagyom hát, hogy korán keltsenek fel. Reggel hatkor már ébren vagyok. A beiratás kellemes izgalma jobb ébresztőórának bizonyult, mint a cseléd lány. Alattunk a pincében (finom háztulajdonosi nyelven: szuterénben) makacsul kalapálnak. Hamarosan rájövök, hogy talpat kalapálnak. Suszter lakik alattunk, a szónak minden csirizes, savanykás, sokgyermekes értelmében, aki heves kalapálással áldoz a cipőtalpalás hajnali szertartásának. Feri felé pislantok. A takaró púpja alól egy keskeny nyíláson ragyogó vidámsággal bukkan ki a tekintete. A homályból kiragyogó éberségén látom, hogy régen nem alszik már.

– Felkelhetek? – suttogja izgatottan.

Megnézem az órát, bölintok. Kiszökken a takaró alól. A következő pillanatban már a fürdőszobában van. A beiratás ismeretlen nagyszerűségein túl van még valami, ami ezt a napot történelmi dátummá avatja: mától kezdve egyedül fog öltözködni. Fontos határkő. Az első kísérlet kissé még balul üt ki. A jobb lábára való cipőt a bal lábára húzza fel. A fogpép jelentékeny részét később a fülében találom meg. A nadrágtartóval is képtelen komplikációk merülnek fel. A reggelinek lőttek, halani sem akar róla. Elfelejtje elzárni a vízcsapot, és váratlanul valami énekbe kezd. Szöveg, melódia: saját szerzemény. A szöveg: A-pu-ka ma be-i-rat en-ge-met, en-ge-met A melódiában

felfedeztem a Torreádor-induló és a Bújj, bújj, zöld ág sápadt rongyfoszlányait. Kiapadhatatlan hamis hangkészlettel rendelkezik, csak akkor hagyja abba, amikor a nyitott ajtón át megpillantja Lajost, a suszter – sorrendre hetedik – gyereket. Erre kivágtat az udvarra. Lajos a pinceajtóban ácsorog és almát reggelizik. Még nem mosakodott. Nem is fog. Feri azt állítja, hogy Lajoséknál nem kötelező a mosakodás. Elsétál a pinceajtó előtt, nem szól

Lajoshoz. Mikor úgy véli, hogy most már eléggé érdekessé vált a helyzet azzal, hogy némaságba burkolózott, megfordul, és könnyedén odaszól Lajosnak:

– Találd ki, Lujas, mi lesz ma?

Lujast mond. Fölényből, és mert ez a Lajos valahogy csak ugyan inkább Lujas, mint Lajos. Lajos a feladott kérdésre nem felel. Egyrészt azért, mert sokkal óvatosabb, hogysen a feladott kérdésre felelni szokott volna, másrészt azért nem felel, mert Ferin új ruhát lát. A Feri ruhája zöld, tehát azt mondja Ferinek:

– Ne állj ide a mi pinceajtónk elé. Te spenót!

Ferit a váratlan hasonlat kihozta jól megjárt szót fölényéből.

– Te vagy spenót... Te sóska...

S mert a sóskamártást ki nem állhatja, őszinte, nagy diadalal ismétli a jól sikerült csere-hasonlatot: te sóskaszósz... Aztán dicsőségesen elvonul. Néhány lépés után eszébe jut az iskola, és önérzetesen hátrafordul:

– Apukám ma beirat engem iskolába!

Az ünnepélyes nyilatkozat hallatára néhány gyerek még kiszivárogo a pincelakásból. Az udvar lassankint megtelik tiszteletre gerjedt arcokkal, piszkos mezítlábakkal és csodálkozó kérdésekkel.

A feleségem ma reggelig nem hitt ebben a beiratási fantomban. Nem hatolt le a tudatáig, s most, hogy látja a könyörtelen előkészületeket, érzelmős mélabú ragadja meg.

– Komolyan beiratod?

– Be – jelzem férfias fejbólintással.

– Istenem – sóhajtja, és kényszeredett mosolyából látom, hogy sajtó ünnepélyesség fojtogatja. – Hiszen olyan kicsi még

- mondja, és keze megdöbbenve, védőleg nyúl a gyermek felé.
- Csakugyan beiratod?
 - Gyerünk – vezényelem katonás szigorral.

Feri beleteszi kezét a kezembe, és megindulunk az Élet Iskolája felé. Máskor így utcán menet társalogni és csacsogni szoktunk, ő rendszerint Lajosról vagy valami kerékpárról magyaráz, én az utcai forgalom veszélyeiről. Most hallgatva lépegetünk egymás mellett. Kii cipője riadtan sipitel az aszfalton. Sárgásbarna diftinkalapja ráborul az arcára, amely olyan, mint a tejeskávé, ha valaki barnán szereti. A szája tüzes (szóval epervörös) az izgalmas titoktól, amely a nagy épület felől feléje mered. Kis földi eper még – folytatom a hasonlatot –, üde és tudatlan. Nemrég még azt kérdezte az anyjától a strandon: „Ugye azért engedik ki a medencéből este a vizet, hogy összeszedhessék azokat, akik befulladtak?” És most már itt a törvény, itt az iskola. Megyünk, lépegetünk, hallgatunk. Úgy rémlik, tegnap még én lépegettem így az apám mellett. Beiratni vitt. Ilyen kedves rövid harisnya volt a lábamon, ilyen barna voltam, ilyen nagyon fogtam az apám kezét, és ilyen tudatlanul néztem én is az élet medencéjébe. Rettenetes – mondom magamnak –, rettenetes, hogy milyen szép ez. Még érzem az iskola szagát, az első ceruza illatát, még mindig érzem azokat az újszerű szagokat, amiket hatéves orrom beszívott az első osztályú tanterem küszöbén. Látom, hogy elrohantam megvenni az első füzetet. Irka. Ez volt ráírva világoszöld betűkkel. Alatta egy vadász haladt vállra vetett puskával, és fölötte jegenyén szarka fészkelte...

Milyen rejtélyesek ezek a dolgok. Milyen rejtélyes volt előttem még tegnap felnőtt embernek, apának lenni! Nem értettem az apákat, és egy kicsit ma sem értem őket. Érthetetlen volt például, hogy az apámnak pénz van a zsebében, és mégsem vesz magának szentjánoskenyeret vagy parittyagumit. Apa – éreztem akkor –, az valami végtelenül más dolog, mint gyermek. Az apák olyan rejtélyes lények, olyan messziek, olyan külön emberfajta. Vannak gyermekek, állatok és felnőttek, gondoltam, ahogy az élő világot osztályozni próbáltam. Az apák

teljesen másképp viselkednek, mint a gyermekek. Újságba temetkeznek, ülnek némán a borbélynál vastag szappanhabbal az arcukon, az utcán mindig lépésben haladnak, ha a járdán követ vagy üres cérnaorsót látnak, nem rúgják tovább, és sohasem futnak. Én például sohasem láttam az apámat futni. Sohasem hallottam kandírozott cukrot ropogatni. A zsebeinek egészen más szaga volt, mint az én zsebeimnek. Felnőtt, rejtélyes, tiszteletet gerjesztő szaga volt. Húsvétkor nem ment locsolni a többi apákkal. Sohasem mászott fel a padlásra, hogy megnézzé, milyen az a padlás, homályos zugaival, kifeszített köteleivel, egymásba kapcsolódó gerendáival. Nagyon sokszor átsuhantak rajtam ezek az apai furcsaságok, és a padlás, cérnaorsó, húsvéti locsolás iránti érdeklődés tökéletes hiánya valahogy azonos volt bennem az apa fogalmával. Néhányszor eltűnődtem rajta: miért nem mennek az apák a patakba fürdeni csoportosan, több apa együtt? Miért beszélget két apa olyan sokáig, ha öszetalálkoznak az utcán, miért mondanak egymásnak ilyen kézzel meg nem tapogatható száraz értelmetlenségeket, mint: „Szerény véleményem szerint ezt az elvet nem lehet átültetni a gyakorlatba.” Mi az a szerény, mi az az elv? Az átültetést tudtam: annyit jelent, hogy a kaktuszt át kell ültetni egyik cserépből a másikba, mert a régi cserép megrepedt. A gyakorlatot is tudtam: a katonák elmennek manőverre, és a hátukra oda van erősítve egy szőrös skatulya, és nagyon izzadnak. De a manővert meg a kaktuszt együtt nem értettem. Nem értettem ezeket a türelmes és megfoghatatlan apai diskurálgatásokat, és néhányszor csodálkozva vettem fel a legtermészetesebb kérdést, hogy miért nem mondja egyszer sem egyik apa a másiknak:

– Jóska, gyere bigézni.

Vagy:

- Gyere, vegyünk lehúzás képet.
- Nem menyek – kéne erre felelnie a másik apának –, nem menyek, csak ha engeded, hogy én is lehúzzak.
- Engedem, hogy te is lehúzzál.
- Két képet?

– Kettőt. Nálad nem szok lejönni az egész kép, amikor lera-
dírozod az ujjaddal? Nálam le szok jönni.

– Nálam nem szok lejönni – kéne, hogy felelje a másik apa,
az ügyesebbik apa...

Aztán az a kérdés is felmerült néha bennem, ahogy így végig-
tekintettem az apák értelmetlen és szegényes szokásain, hogy mi-
ért nem tartanak üveggolyót a zsebükben, miért nem beszélnek
össze, egy csapat apa, hogy kimennek a temető mögé futballoz-
ni? És általában, miért nem nevetnek, fütyörésznek, futkároznak
az apák az utcán, miért nem hógolyóznak? Miért nem hintáznak
a székkal, és miért öltik magukra komor apa-arcukat, ha a gye-
rek hintázik? És legfőképpen: miért nem mennek sohasem fel a
padlásra? Holott a padlás olyan szerfölött érdekes világ.

Igen, miért nem? Ma sem tudom. Semmi okuk rá, hogy ilyen
hideg, távoli, örömmellenes lények legyenek. Törvényei, alapsza-
bályai vannak az apaságnak? Fegyelmi szabályok tilalmazzák a
padlást, szentjánoskenyeret, futólépést?

Azt hiszem, sok porhintést követnek el az apák, sok-sok os-
tobaság van abban a paragrafusban, hogy az apáknak tilos a
padlásra mászni...

Ferit is foglalkoztatják ezek az érthetlenségek. Most is mire
gondolhat? Izgatottan csoszog mellettem, a teste egy lázas dob-
banás, kis keze izzad a tenyeremben. Ügy érzem, hogy kézen
fogva viszem magam beiratni. Két pár cipő kopog szaporán az
aszfalton, két pár szem izgul, hogy mi van a nagy ködben,
amely felé ballagunk. Két pár cipő, két pár szem, de egy élet,
egy ütemre lüktető lélek. Érzem az egységet, a dolog álomsze-
rű ismétlődését...

A tanterem tisztára van súrolva. A végén egy emelvény, raj-
ta a tanítók kara. Ott van az én tanítóm is, aki húsz év előtt
meghalt, az a szigorú, bajuszát pedrő tanító. Elbátortalanodva
közeledünk az ünnepélyes emelvényhez. Az egyik tanító csak
úgy megszokásból megemeli a nádpálcát. Az én tanítóm hűvö-
sen rám tekint, mármint Ferire, aztán belekukucskál egy kes-
keny cukorkás zacskóba, és kiemel néhány szem szalmiákcuk-

rot. Erről még jobban ráismerek: mindig szalmiákcukrot szopogatott. Ki akarom nyitni a számat, de a torkomból csak zavart fátylak jönnek elő. Erélyesen kell megszólalnom, hogy hangom kiragadjon gyermekségem megszeppentő, lágy ködéből, egy felnőttet kell köhécselnem, hogy visszanyerjem apa-lényemet, nehogy magamat is beírassam. Egy pillanatig mégis gondolok rá: mi volna, ha én is beiratkoznék? Az első elemibe? Ezt az osztály szívesen ismételném...

– Elhoztam a fiamat beiratni – mondom kissé erőltetett fölényel.

A tanítók kara mosolyogva néz Ferire. Gépiesen kedvesek. Feri kíváncsian elnyílt szemmel áll a katedra előtt. Az utcán azt kérdezte, hogy milyen az a beiratás? Mit csinálnak az emberrel? És milyen az a katedra?

Megkérdik tőle a nevét. Megmondja. Elfogultan, de elég fennhangon. A névben előforduló két „r” betűt raccsolva öblögeti. A tanítóság felfigyel. Még egyszer hallani akarják. A szalmiákcukros a nádpálcához fordul:

– Kolléga úr majd lesz szíves súlyt helyezni erre a beszédhibára.

Aztán hozzám fordul:

– Tessék csak nyugodt lenni, majd megtanítjuk a helyes kiejtésre.

Beszédhiba? Érdekes: én egyáltalában nem találtam hibának. A feleségemnek még tetszett is. Eszembe jut a feleségem mélabúja, és jelzem, hogy a gyereket a szigorú téli hónapokban nem szeretném rendszeresen iskolába engedni. Egy kicsit törékeny még a szervezete, majd gondoskodom róla, hogy pótolja az elmulasztottakat. Különben is – mondom – tud már írni, olvasni és számolni is egy kicsit.

A szalmiákcukros fanyarul belekukucskál a cukros zacskóba. A mellette ülő megértően csámcsog, és sokatmondóan ismétli, hát igen, igen... A harmadik a tanférfiú fölényével mosolyog. Elkérem az újságot, amelyet az asztalon látok, és Feri elé tartom. Feri olvasni kezd. A tanítók kényszeredetten hallgatnak. A szalmiákcukros rosszállóan tologatja ide-oda a szájában a cuk-

rot. Hát igen – szólal meg némi gúnnyal a nádpálcás. De az iskolai nevelés mégiscsak más. A tagolásán hallik, hogy nem tanférfiú tanította... Aztán az együttes nevelés előnyeiről beszél. Koedukációnak nevezi. Majd makacsul újra visszakanyarodik a tagoló olvasás hátrányaira. Úgy néz a gyerekre, mint orvos a betegre, akit makacs székrekedésből kell kigyógyítani. Konok tanférfiú lehet ez az én emberem. A gyerek folyékonyan olvas, és ő azt mondja: „hallik a tagolásán”. Nem is tagol. Igazágtalan ember ez az én tanítóm...

Feri kissé unja már a felnőttek fontoskodását, és amíg a beiratás szertartása folyik, kiszivárog az iskola udvarára. Néhány hasonló korú csimaszt látott ott.

Öt perc múlva követem. Ott áll a gyerekek között, élénk eszmecsereben. Az egyik azt mondja neki: – Az én apám mészáros a Réti cégnél. – Az én apám író – jelzi Feri komolyan és az erőviszonyok teljes félreismerésével. A másik felduzzasztja kicsiny pofazacskóját, aztán beleüt, mire a szája nagyot csattan. Nagyon lesújtó vélemény lehet ez az írói pályáról, mert a többi jóízűen felnevet. – Az én apám félkézzel odacsapja az apádat – henceg a lurkó –, és én is egy ujjal odaváglak téged... – Feri megütődik. – Szeretném látni – feleli sértődötten... A mészáros fia meglöki, majd egy fürge mozdulattal lenyomja a fejét. A barnássárga diftinkalap a földre hull...

Közbelépek. Feri fölveszi a kalapját a földről és szóltanul lepórolja. Megyünk szóltanul hazafelé. Valami kis összeomlást érzek. A gyerek kedves raccsolása jut eszembe, a kedves kis diftinkalap. Majd szakférfiak fogják rávetni magukat erre a beszédhibára, gondolom. És nem fog többet tagolva olvasni. És szép hamvas diftinkalapja egyre gyakrabban meghempereg a porban...

Megérkezünk. Feri megáll a pinceajtóban és bekiáltja:

– Lujas, be vagyok Íratva. Első o.t.

Az anyja meglátja a poros kalapot.

– A szél lefújta a fejről – mondom csendesen, hogy a gyerekek meg ne hallja. De különben is egy kissé olyan csendes hangulatban vagyok...

Napló. A vasabroncs

Lajos itt lakik az udvaron, és Feri szerint igen nagy tekergő. Reggel egy darab kenyérral és kigombolt nadrággal nekivág az életnek, s csak akkor vetődik haza, ha az utcai kofa, akitől dinnyét sajátított el, vagy a rendőr, aki valami utcai kihágáson éri, megkergeti. Apja földhözragadt cipész, aki hajnaltól éjszakáig kalapálja a rozzant lábbeliket. Ehhez képest Lajost úgy kéne elképzelni, mint foltos, de rendes gyereket, aki a savanyú családi csirizből erényes és kiváló polgárrá fog kiterébélyesedni vagy valami híres feltalálóvá nőni. Esetleg valami bíboros lesz. (Lásd: a pápa és anyja, a szegény mosónő.) Ezekkel a megható lehetőségekkel szemben a történelmi valóság az, hogy Lajos egy piszkos fülű, szakadozott és ravasz kis csirkefogó, aki harmadik éve nyúvi az elemi első osztályát és aki az iskolai élet unalmát apróbb tolvajlásokkal, de viszont nagyobb csavargásokkal szokta tarkítani.

Ferit ezek a csapongások szemmel láthatólag irigységgel töltik el. Ha Lajos este nagy zajjal és kettérepedt fenekű nadrággal hazacsörtet, Feri abbahagyja a játékot, és féltékeny szótlan-sággal nézi végig a zajos bevonulást. Alapjában véve megveti Lajost szellemi alacsonyrendűsége miatt, és sugárzik a fölénytől, ha valami vaskos tudatlanságon éri. De ezek az esti hazatérések mégis nagyon imponálóak, különösen akkor, ha a bevonulás valami zsákmány kíséretében történik. A zsákmány rendszerint valami harisnyadoboz vagy vasabroncs vagy fűzfavessző, amit zsenge barátunk egy gyanútlan taligáról emelt le, vagy út menti szemétrakásból bányászott ki, és hozza ilyenkor, esti takarodó idején, büszke testtartással és azzal a diadalmas arckife-

jezéssel, amellyel római császárok vonulhattak át a diadalkapukuk alatt. Feri legyőzve és sajogva követi a peckes mozdulatokat. A hős eltűnik a pincegátdorban, majd néhány perc múlva újra megjelenik nagy darab kenyérdúccal, hogy harisnyadobozát vagy vasabroncsát néhány komplikációt célzó mutatvánnyal megfitogtassa.

Ezúttal egy vasabroncs van műsoron.

Lajos gurítja, forgatja, eldúti gurulás közben és néhány más pazar mutatványt végez, és úgy tesz, mintha Ferit nem látná. Feri hamarosan leküzdí a vasabroncs okozta alacsonyrendűségét. És azt kérdezi fölényesen: mi ez?

– Találd ki – hősködik Lajos nagyszerű vasabroncsának tudatában.

– Egy rozsdás vaskarika. Egy vacak csereabroncs.

– Hogyne – veri vissza a súlyos sértést Lajos, és kettőzött ügyességgel gurítja az abroncsot, látnivalóan azzal az igyekezettel, hogy minden, eddig még fel nem tárt nagyszerűségét kicsi-holja.

Az abroncs gurul és zörög. Elég nagy abroncs. És elég szépen gurul. És a nehéz zöreje, amely nyomon követi gurulását a cementes udvaron, szokatlanul érdekes.

Feri nézi. Leül az előszoba küszöbére és onnan nézi, jobb meggyőződése ellenére még lenézi a vasabroncsot, érvek sorakoznak fel kicsiny agyában a rozsdás és egészségtelen holmi ellen, nyilván az is eszébe jut, hogyha minden török-szakad, ha már arról van szó, ő is tudna ilyen holmit szerezni, legfeljebb megkérné az apját, hogy vegyen neki egy ilyen Lajos-féle rozsdás vasabroncsot, ha lehet, egy kicsit nagyobb legyen, mint a Lajosé... Lajos biztosan nem pénzért vette.

– Hol loptad, Lajos? – kérdi hirtelen mosollyal.

A kérdést Lajos önérzetbe ütközőnek találja. Erélyesen visszaveri, de a gurítást sem hagyja abba. Érti, hogy nem maga az abroncs, hanem a gurulás és a tompa zöreje, amelyet hallat, ez az ő ereje. Az abroncsot nem lopta. Kapta. Egy fiútól kapta. Egy fiútól, akinél ma délután látogatóban volt, és akinek van

egy hajtánya, és akivel egész délután hajtányozott. Felültek a hajtányra, mely piros volt és gumikerekei voltak, és hajtányoztak. Nagyon jó volt, csak nyomni kellett a kézzel. Barackmagot is ettek. Holnap is elmegy ahhoz a fiúhoz.

Feri felemeli a fejét. – Barackmagunk nekünk is van – jelzi ki-
pirulva. De a hajtány, ez fáj neki egy kicsit. Pláne, hogy piros
volt és gumikereke volt. – Gumiból volt a kereke? – kérdi kívánc-
sian.

– Igen – mondja Lajos dicsteljesen. És tovább gurítja az ab-
roncsot. Szünet. Lajos fitogtatva gurítja. Remek gördülések,
tomp zörgések. Feri nézi.

– Gumiból volt a kereke?

– Igen.

– Hazudsz, Lujas – csap le rá Feri hirtelen, és most ő moso-
lyog diadalmasan. – A kerék nem lehet gumiból. Csak a széle.
Hazudtál, Lujas.

– Igen, a széle. De gumiból volt.

A karika gördül, zördül, különben csend van és sajgó szünet.

– Apuka nekem is fog venni hajtányt... És különben is ilyen
piszkos mezítlábbal hajtányoztál?

– Semmi közöd hozzá – gorombáskodik Lajos is. És abba-
hagyja a gurítást. – Te se mostad meg a füledet.

Enyhe szóváltás, majd erőteljesebb jegyzékváltás következik.
Lajos néhány gúnynevet tartalékolt a Feri számára, ezeket most
mind felvonultatja. Feri viszont dinnyetolvajnak nevezi. – Spe-
nót – röhög Lajos –, beletrottyoltál a bársonynadrágodba. –
Dinnyetolvaj – suttogja Feri. Az a baleset a bársony nadrággal
még három évvel ezelőtt történt, inkább már csak családi legen-
da, mint valóság. Feri egyáltalában nem emlékszik rá, csak azt
tudja, hogy tönkre silányítják vele a leghősiesebb pillanatait is.
Kavicsot ragad, és Lajos felé dobja. Lajos leteszi az abroncsot
és csípőcsontjával, ahogy fiúk szokták, oldalba löki Ferit. Feri
odanyom egy flekket a Lajos szeme alá. összefogózódnak, csú-
rik-csavarják egymást, Feri nagyot nyekken, Lajos a falhoz ken-
te. Feri sem rest, kupán üti ellenfelét. A viadal hevében a Lajos

nadrágjának hátsó része, amelynek repedéseit már csak a gondviselés tartotta össze, felmondja a szolgálatot. Ferinek szivárog a foga alól a vér. Csődület.

– Megvert. Hagytad magad.

Kimegyek. Vád- és védbeszéd. Tanúk. Feri a végszükségre, Lajos jogos önvédelemre hivatkozik. Nem bánom, hogy összefogóztak egy kicsit. Csak hadd tornázzon egy kicsit, hadd tanulja meg, hogy az élet nem mindig tejbegríz, néha a fogát is beverik.

– Szóval Laji alaposan elpáholt – mondom szemrehányóan.

– Adtam is, kaptam is – mondja Feri, és törli a száját.

– Adtam is, kaptam is – ismétli nyugodtan.

A bírói tekintélyt megóvándó néhány kemény rendreutasítást eszközlök és sietve visszavonulok.

Egy fél óra múlva játszanak és barátságosan beszélgetnek. Feri gurítja a vacaknak nevezett vasabroncsot. Lajos ezalatt bőségesen csurogva vizes uborkát habzsol. Egy doboz barackmagot kapott Feritől. A gurításért. – Hát hogy is volt csak? – érdeklődöm mosolyogva, amikor áthaladok az udvaron. – Adtam is, kaptam is – veti oda Feri, és sietve gurítja tovább az abroncsot.

Lajos megette az uborkát, föláll és átveszi az abroncsot. Az abroncsbérlet csak arra az időre szólt, amíg elfogyasztja az uborkát. Ez megtörtént (a cseppek még jóformán le sem peregtek a kabátjáról). Gyerünk hát az abronccsal. Feri nehezen válik meg az abroncstól.

– Jobb lesz, ha eldobod – ajánlja Lajosnak. – Rozsdás, és vérmérgezést kapsz. Rozsdás vastól vérmérgezést lehet kapn...

– Hogyne – feleli Lajos, és néhány szakszerű gurítási mutatót végez. Feri nézi, az érdeklődés lassan lelohadt, mint egy megszárt kerékpárgumi.

Este van. Feri otthagyja Lajost. – Szerezzek neked ilyen vasabroncsot? – vetem fel a kérdést vacsoránál. Rázza a fejét. Nem kell. Az egész vasabroncs-történet csak azért érdekelte, mert az abroncs a Lajosé volt. Most, hogy ő is gurított már vele, nincs semmi értelme a dolognak.

Rövid történet egy fiúról

Orosz Janival tulajdonképpen akkor keveredtem alaposabb barátságba, amikor egy derűs áprilisi délelőtt játszi ártatlansággal és igen rossz helyesírással egy megdöbbentő disznóságot írt a táblára krétával, mire becsukták. Finom rózsaszínű fiúcska volt, az osztályban neki volt a legjobb szaga, nagyon sajnáltam tehát, amikor a szolgál rázárta a tanterem ajtaját. De a Jani üde pofácskáján – amelyen abszolút butaság honolt – nyoma sem volt a megbánásnak. Felült az ablakba – én ott vártam rá az udvaron –, és nyúlsházat csinált annak jeléül, hogy ha netalán sajnálkoznám rajta, akkor tévedek, mert ő pazarul érzi magát becsukva, le is vetette nyomban az egyik cipőjét, és egy spárgával az ablakon keresztül leeresztette az igazgató tejeslábosába, amely a szuterén párkányán várta az ozsonnaidőt. Kísérletei eleinte csak arra szorítkoztak, hogy a tejföl ellenállóképességét kipróbálja. Az igazgatóék akkoriban bivalytejet használtak, s mert a bivalytejföl köztudomás szerint tartósabb a világ összes tejféleinél, Jani elhatározta, hogy ezen a téren tovább nem időzik, hanem a tej kérges burkolatán áthatolva, magát a tejet fogja megközelíteni. Meghúzta a cipőt, aztán illő magasságból belecélozta az edénybe. Az áttörési tervet fényes siker koronázta, a cipő csak úgy spriccelte magából a vékony tejsugarakat, mint egy függő szökőkút Andersen meséiben. Még akkor is eregette magából az igazgatóék ozsonnáját, amikor a becsukás végeztével Janit az iskolaszolga felesége kiengedte a teremből.

A kapuban egy ijedt fehérnép várta már.

– Becsukás – adta meg a választ a néma kérdésre. – Egy disznóságot írtam a táblára – tette hozzá vigyori őszinteséggel – krétával.

– Milyen disznóságot? – hüledezett a fehérnép.
 – Disznóságot! – jelentette ki Jani jólesően.
 – A mamád volt? – kérdem tőle másnap.
 – A mamám kövér. Az a frájlány volt.
 – A cselédek?
 – Nem, a frájlány. Fésüli a testvérem, és engem ki szok kérdezni az olvasásból.
 – Rokonod?
 – Nem, csak frájlány. Külön szobában lakik... Ingbe is láttam már.
 – Hogy ingbe? – érdeklődtem kissé nekilóduló kíváncsisággal.
 – Ingbe. Nem tudod, mi az?
 – De.
 – Marit is láttam már ingbe – tette hozzá egy kis idő múlva.
 – Az is frájlány?
 – Nem, Bajusz Mari.
 – Hogy Bajusz Mari?
 – Így hívják, Bajusz Mari – mondta jóízűen vakkantva utána.
 Én is röhögtem egy kicsit azon, hogy Bajusz Mari, de inkább azért, mert szerettem, hogy Janinak olyan jó szaga van, ami egyszerre fehér kenyér, selyemcukor és hajszesz illatára emlékeztetett, ő vakkantott, én röhögtem, és nagyon jó barátságban ballagtunk hazafelé a Zárda utca csillagmintás kövezetén. Fontos dolgokról beszélgettünk. Jani megígérte, hogy purzicsándóhányt fog lopni az apjától, és kijelentette, hogy ha megnő, egész biztosan feleségül fog venni valakit. Ajánlotta, hogy én se mulasszam el, mert nőstülés esetén úgy áll a dolog, hogy az ágyakat egymás mellé tolják, aztán éjszaka, mikor az illető nő javában horkol, az ember hamarjában felemeli a paplangyot és csipsz: hirtelen belecsíp a lábába. Az ember aztán zsupsz, viszszabúvik gyorsan az ágyába, és a paplangyot hamar a fejére húzza. Az illető feleség meg fog ijedni, jajajaj, és az ember jó nagyokat röhöghet a paplangy alatt. Janit akkor igen megcsodáltam ezért a szenzációs találmányért, s bár Bajusz Mari, akit Jani beavatott a titkos haditervbe, ellenezte a csípéseket és ki is

jelentette, hogy az marhaság, a várható óriási röhögésekre való tekintettel mégis fogadalmat tettünk egymásnak, hogy mi helyt a körülmények megengedik, mindketten megnősülünk.

– Csipszó – vihogott Jani, amikor délutánonként elváltunk egymástól.

– Paplangy – mondtam én, ha tanítói elnadrágolások vagy hasonló bánatok gyülekeztek Jani felett. A paplangynak varázsos hatása volt, a legzordabb elnadrágolási műveletek után is szétmosolygott a szája, a keze boldogan nyúlt a láthatatlan szomszéd paplangy felé, hogy egy nagyszerűt csípjén az eljövendő feleség eljövendő lábába. Hogy valóban röhögött-e, amikor végre alkalmá nyílt nagyszabású terveit megvalósítani, nem tudom, nem is hiszem, buta volt szegény, részvétkeltően és végzetesen buta, pedig finom és bájos fiúcska volt, de semmit sem tudott megtanulni, el is buktatták néhányszor, aztán otthon is nagy zavarok lehettek, oda nem való kopár foltok kezdtek elharapózni a ruháján, és ahogy kanyargott játékos cikcakkban gyermekségünk keskenyvágyú pályája, Jani észrevétlenül lemaradt valahol mellőlem, lepotyogott a vidám vonatból, bele az élet ólálkodó ingoványába. Homályos kontúrait később egy gyarmatáruboltban láttam néhány pillanatra, de nem mint ahogy illő és indokolt lett volna, a csokoládés pult előtt, hanem hátul, egy sötét hordón lovagolva, amelyből megadóan és sápadtan pumpálta a petróleumot egy bádogszivattyúval. Valami nagy baj lehetett Janival, bizonyára nem értette a fűszer szakmát, mert nemsokára fodrászi pályára lépett, de innen is elzavarták, és sokáig bukdácsolt, mint gazdátlan, beteg csirke az élet és mesterségek változatos szemétdombján. Egyszer egy vaskereskedésben akadtam rá. sokpengéjű bicskák, kapák és effélék sokasága között, akkor irigyeltem is egy kissé tarka és sok mindenben bővelkedő hivatását, de rajta foszlányát sem láttam az örömnök, kormos, sovány arcából bágyadt és mosolytalan szemek kéklettek. Balsors üldözte, nem tudott szegény semmit megtanulni, és amit tudott – mosolyogni –, azt is elfelejtette. Ügyefogyottan zökkent ide-oda az élet szerfelett kátyús lan-

káin, néha kitették a szűrét, néha csak nyakonverték. Mégis, hogy, hogy nem, kilábalt az inasévek töméntelen nyakleveseiből, és esztendőik múlva egyszer sugárzó arccal láttam sörözni egy iparoskávéház előkelő teraszán. Ezüstpatkó volt a nyakken-dőjében.

– Hogy vagy, Janika?

Megráztam a kezét, barátságosan kikérdeztem. Kapkodva, félszegen bukdácsolt a szavak fárasztó barikádján.

– Mikor nőszülünk, Jani?

– Ősszel – hebegte elvörösödve, de boldogan.

– Mit csinálsz ősszel? – kérdeztem tőle óriási meglepődéssel. Mert nem hittem a füleimnek. Hogy ez a kis Orosz Jani, ez a vakkantó, apró, buta kis fiúcska, aki még tegnap a bivalytejben halászott a cipőjével, ez a Jani, aki még a kis egyszeregyvet sem tudja... ez? Hiszen még tizennégy éves sincs. Vagy ha igen, úgy legfeljebb ha huszonkettő.

– Paplangy? – vettem fel kérdőleg a régi haditervet. Rám nézett. Nem értette meg. Már a paplangyot is elfelejtette.

Hamarosan kiderült aztán a többi is. Hogy az apja akarja. Talált is már menyasszonyt a számára. A hozományt az apjának fogja átadni, az majd berendez egy nagy fűszerüzletet a részére. Álmélkodva hallgattam. Mit tudja ez a Jani, hogy mire való mindez. Annyit tud csak az apai tervből, hogy lesz saját kocsi-kenőcse, saját cirok-seprője, saját pótkávéja és saját felesége.

– Aztán szép?

Fölemelte a kezét a levegőbe:

– Ilyen magas – mutatta szinte megdicsőülten. És ami azt illeti, elég gyönyörű. És roppant művelt, nagyon szeretne egy szép szerelmes levelet írni, de úgy, hogy legyen benne néhány művelt kifejezés is.

Öt perc alatt megfabrikáltam Janinak a világ legműveltebb szerelmes levelét. A szeméből olyan víg hancúrozással bukfen-cezett ki az elragadtatás, mintha gyémántmezőket kapott volna. Bár egy szót sem értett belőle, meghatottan fogta meg a kezemet, és két-három ezüstkoronát illesztett ügyetlenül a markom-

ba. A koronákat szépen visszaillesztettem a tenyerébe, mosolyogva váltam el tőle, és meg voltam győződve, hogy ezzel a nőszüléssel nincs és nem lehet más célja, mint hogy éjszaka, mikor az illető nő javában horkol, akkor: csipsz.

Már elképzelttem, hogy Jani milyen boldogokat fog röhögni a paplangy alatt. Pedig roppantul tévedtem. Janit az apja, hogy úgy mondjam, annak rendje és módja szerint férjhez adta. Vasárnaponként határtalan büszkeséggel fitogtatta a feleségét, láttam is őket, a kis Jani apró zsakettjében ünnepélyesen baktatott egy impozáns méretű vastag nőszemély árnyékában, aki ekkor már apává avatta az én szegény barátomat, sőt azt a kis játékdobozt is láttam, amit a Jani apja rendezett be a hozományból fűszerüzlet gyanánt. Néhány süvegcsukor és féltucat cirokseprű szorongott a pirinyó boltocskában, de Jani ragyogva hemzsegett közöttük, és lázas lendülettel csavarta és bödörgette a papírzacskókat. Na – gondoltam magamban –, ez a gyerek nem is olyan buta, mint ahogy hittem. Meg van nőszülve. Gyereke lesz. Cégtáblája van. És én csak most teszem az első szigorlatot. Egy levelet is láttam a pulton: Tekintetes Orosz János kereskedő úrnak. Helyt. Lám, erre nem számítottam.

Már úgy volt, hogy a barátomat a legsikerültebb emberek közé könyvelem, amikor egy őszi éjszaka újra összesodort vele a véletlen. Egy elhagyott parkban találkoztam vele, egy nedves padon kuporgott lesoványodva, gallértalanul, gyalázatosan megkopasztva. A szeme könnytelen volt, de halálosan bőgött, mint legázolt ölebnék a szeme.

– Barátom – zokogta boldogtalanul... – barátom...

– Mi történt veled?

– Megvert... Mindennap megver... A fejemet üti mindig... a leveseskanállal üti a fejemet...

– De hát miért?

– A túróér... Mert megettem a túrót...

Zavaros volt a dolog. Csak nem bolondult meg az az asszony, hogy egy kis túróért agyonveri ezt a szegény gyermeket? Faggattam, keresztkérdések alá vettem, de nem tudtam kibogozni

az esetet. Megfogtam a kezét, és szépen felvittem a lakásomra. De Jani egyre csak a túrót hangoztatta... Hogy ő nagyon éhes volt, talált egy kis maradékot a stelázsín és megette, mert az asszony nem adott neki enni, éhezett, amióta az üzletet bezárták.

– Hát bezárták az üzletet?

– Igen... – szípogetta keservesen. – Kiáll a kapuba és onnan kiabálja, hogy tolvaj vagyok... az apám becsapta... hogy az nem is volt üzlet... nem is volt benne portéka... az apám csak zsebre vágta a hozományát... Te láttad az üzletet... hát nem volt abban elég portéka?... öt zsák nullás lisztem volt... két kiló kékitő... egy tucat ostor... a nagy korsó teli volt denaturált szeszszel... Én nem loptam el semmit – vonította fájdalmasan –, én nem tehetek róla, hogy az üzletet becsukták...

Hát így állunk. Óriási röhögésekre bázírozott házasesetéből mindössze ez maradt hát meg: hogy leveseskanállal űzték ki a szomszéd paplangy alól, be az esős őszi éjszakába! Holott csak azt tette, hogy éhes volt és a maradékot, amit a stelázsín talált, megette.

A feleség elzavarta, meg se csókolhatta a gyermekét, úgy ment ki Amerikába, ahol egy félév múlva meg is halt, ha jól tudom, Pensilvaniában, utolsó posta Welkesbare.

Vadalany és egyebek

– Oda nézz – mutatok az égre.

A fiam leteszi a könyvet. Könnyedén felpillant.

– Ezeket a hosszúkás habokat gondolod?

– Igen – bólintok lelkesen –, ezeket a bárányfelhőket, meg ezt a friss eget és mindent.

– Aha – bólint a fiam is. Aztán bemegy, előszedi a hátizsákot, és odaszól az anyjának. – Gyerünk. Megjött a tavasz.

Ismeri a menetrendet. Tudja, hogy szívós természetimádó vagyok, a meleg naptól úgy kibuggyanok magamból, mint a patogatott kukorica. A vasárnapok és ünnepnapok ilyenkor arra szolgálnak, hogy az ember kivonuljon a természet ölébe. A kivonulás rendszerint akként történik, hogy a feleségem kikeresi ócska esernyőjét, én felkötöm a látcsövet, a fiam a hátizsákot. Aztán megindulunk. Dalra hát, itt a szép tavasz megint – mondja a fiam. A sarkon eszembe jut, hogy a fürdőszoba felső ablakát nyitva felejtettük, s a betörő ott könnyen bemászhatik. Megállunk. Vita afelől, hogy egy átlagos termetű betörő befér-e a fürdőszoba felső ablakán. A fiam visszamegy. Némán tér vissza: a mosolyából tudom, hogy az ablak zárva volt. Egy darabig külvárosi poros utcán gyalogolunk. Én hasonlatokat mondok a fűvekre meg a fákra. A fiam úgy találja, hogy hasonlataimban sok új és jó dolog van. Ami új, az nem jó. Ami jó, az nem új. S különben is az a fű, amit én salátaboglárkának néztem, az egy tavalyi retek. Amíg mi a természetről társalgunk, a feleségem beszól egy rozoga kerítésem: néni, hogy adja azt a császárszakállt? Aztán elhagyjuk a házakat, és kiérünk a természet ölébe. Valami gyepesebb kőrákason foglalunk helyet; mert a kőrákásról,

magyarázza a fiam az anyjának, jobban áttekinthetjük a tájat. A tájat néhány zörgő szamárkóró népesíti be, egy lukas palacsintásütő és több női cipősarok. A háttérben pocsolya, békákkal.

– Mily csodás a természet – rajong a fiam.

Ezúttal minden másképp történik. Egy kertes, smaragdzöld dombon kötünk ki. Fehér és vörös virágok egész erdeje fogad. Büszkén nézek társulatomra. Nos?

– Csodás – ismeri el a fiam.

– Nemde? – kérdem elégtétellel.

– Igen. Ennyi csalánt még egy tagban nem láttam.

– És ne feledkezzünk meg ezekről a gyönyörű nagy útilapukról sem – veszi át a rajongást a feleségem könnyed mosollyal.

Kötekedve röpdös körülöttem a mosolyuk. Néha utánakapok, mint légy után, ha folyton az orromra száll. De nem tudom agyonütni. Most tavasz van, ügyet sem vetek rájuk. Röpdössenek. És felragyogva folytatom a természetimádást.

– És milyen kedvesen zsonganak ezek a cserebogarak a lanygos haraszt felett... És nézzétek ezt a sok madarat meg bojtorjánt – mondom lírai bővületben. – Hát nem elragadó mindez?

A fiam összehunyorítja a szemét. Sokáig vizsgálgatja a tájat.

– Azt hiszem – mondja –, eléggé elragadó.

A feleségem is körülnéz. A gyakorlati hajlamú nők zökkenéstelen figyelmével veszi szemügyre tavaszi himnuszom egyes álmomásait: a virágzó csalánt, cserebogarakat, sütkérező pajzstetveket és serdülő bogáncserdőt.

– Érdekes – jegyzi meg sűrgető pillantásomra.

– És nézzétek csak ezt a játsz lankát.

A feleségem nem szereti hétköznapi ezt a két szót: játsz és lanka.

– Maradjunk csak egyszerűen a lejtő mellett – figyelmeztet barátságosan. – Azonkívül vigyázz, megint orra buksz azon a vakondtúráson.

– Tudniillik hét év előtt egyszer orra buktál – magyarázza a fiam.

Később észrevettem, hogy a feleségem erősen nézeget valamit. Követem a pillantását/ Az egyik szilvafán táblát látok. „Ez a gyümölcsös jutányosan eladó.”

– Menjünk – sürget a feleségem. – Ideje volna már hazamenni. Megállok. Nézegetem a táblát.

– Hazamenni?... Ugyan... És hova: haza?

– Ady Endre utca 3. – világosít fel a fiam.

– Azt hittem, tudod, hol lakunk – mondja a feleségem.

– Tudom. De nézzetek körül, s ha lehet, azzal a kevésbé tárgyilagos szemetekkel, és mondjátok meg őszintén, nem itt kéne élnünk az év minden napján rigófütty és cserebogarak puha duruzsolása közepette?

– Közepette? – kérdi a fiam és fél szemével az anyjára rebent. A feleségem a játszit meg a lankát nem szereti hétköznapi, a fiam meg a közepettét.

– Nézzetek körül – folytatom ügyet sem vetve stilisztikai gáncsoskodásukra. – S mi téglák és kövek között ütöttük fel a tanyánkat, mint a százlábúak. Ha korog a hasunk, körülülünk valami állati tetemet, s ha megtömtük vele a bendőnket, orrunkon, szájunkon füstöt eregetve mellső végtagjainkkal számozott csontlapokat rakosgatunk az asztalra. Nem tartjátok ezt szörnyen elhibázott életmódnak?

– De – bólint a feleségem. – Most azonban menjünk. – És sielve magával ragad.

– Hát menjünk – hagyom rá fanyarul, s mint egy röptében lelőtt pacsirtának, elakadnak a trilláim. Lopva még egyszer a táblára pillantok.

Aztán még sokat gondolok rá. A táblára, fákra, égre, lepkékre. Négy hét múlva úgy irányítom a dolgot, hogy megint arra tévedünk.

– Hogy nőnek a füvek – lehelem a kissé borzas tájkép láttán ellágyulva.

– Mennyi? – kérdezi a feleségem igen röviden.

– Ha még egy kicsit alkuszom rá – vallom be óvatosan, de rábeszélően –, igazán jutányosán fogjuk megkapni.

Néhány hét múlva, ha nem is jutányosán, a miénk a kert. A csalánosi birtok, ahogy a fiam, az uradalom, ahogy a feleségem nevezi. Van rajta tudniillik egy magtárféle épület is néhány ott-

felejtett kukoricacsutkával. És magas bogáncsok, füvek, csillogó rovarok, hangos verebek, magas égboltozat. Nézem, s szinte rúgok az örömtől, mint serdülő szamár a szérún. A feleségem drágállja kissé a lepkéket meg a saját égboltozatot. A fiam úgy véli, hogy kitűnő bogáncstermésünk lesz, s az iránt érdeklődik, hogy a nagy szárazság nem fog-e kárt tenni az uradalom állatállományiban. A pajorokat meg fatetveket gondolja.

– Százlábúak – mondom neki sajnálkozva és lenézően.

Ahogy a kertben gyönyörködöm, egyszer sovány, göbös ember áll meg előttem.

– A magáé ez a szemétdomb? – kérdezi hidegen.

– Nono – szólok meghökkenve –, miért volna ez szemétdomb?

– Merthogy kertnek nemigen nevezhető. Csúnya pofija van neki, annyi szent... – Megnéz, hogy érdemes-e velem belterjesebben is szóba állni. A javamra dönt. és azt mondja: – Ilyen volt a Légváry méltóságos úr húszholdasa is. Egy bikkmagot nem ért. De én olyan kertet rittyentettem oda, hogy amennyi gróf, az mind odajárt kertet irigyelni.

– Kertész? – kérdem felpislogó érdeklődéssel.

Rám néz. Elfordul. Csappint egyet vesszőjével szikár csizmáján. Nem felel. Sértődötten néz megint rám, de csak szőrmentében.

– Kertész? – kérdi, s most újabb csappintás következik a szikár csizmán. – Okleveles, aranyérmes szak- kertész – mondja méltatlankodó hangsúllyal, és megvetően körülmosolyogja a kertet. – Ügyesen a nyakába sózták... Ügy látom, nem sokat konyít hozzá.

A tekintetében megsemmisítő szakértelmet látok. Kissé ijedten bámulok a kertre. Szemétdombot mondott. Szeretném, ha enyhítene valamit ezen a könnyörtelen ítéleten, mert mégis kényelmetlen érzés, ha az ember egy üde-darab dongó-zsongó természetet hisz a macáénak, s kisül róla, hogy csalafinta szemétrakás. De okleveles, aranyérmés szakkertészünk hajlíthatatlan. Pocskondiázza a kertet, mulat rajta, s kissé engem is mu-

latságosnak tart, hogy ilyen együgyűen belemásztam ebbe a vásárba.

– Van egy kis tüze? – kérdi aztán barátságosabban, s mindjárt be is mutatkozik. – Botos vagyok – mondja keményen. S nyújtja a kezét. – Hát ez el van itt puskázva. De azért én olyan gyümölcsöst tudnék rittyenteni ebből a dudvatelepből, hogy aki meglátja, azt mondja, csuhaj, de egy kiváló szakkertész ez a Botos úr. Persze csak úgy vállalom, ha mindent a kezemre ad, ami kell.

Óvatosan kinyújtom kíváncsiságom csápjait. Hogy hát mi az, amire szükség volna a rittyentés sikeres keresztülvitele érdekében.

– Hát elsőben is itt van a tápanyagbiztosítás – mondja, s megáll, hadd emésszem meg előbb ezt a tápanyagbiztosítást. – Aztán a fagyúzás, karózás, permetezés, tányérozás, visszametkezés, irtás, koronaképzés, törzsnevelés.

– Törzsnevelés is van? – kérdezem.

– Van – szól Botos úr, s bogos alakja szinte jegyenévé magasodik a tudásnak ebben a káprázatában. – Aztán ott van a porhanyítás, talajjavítás... Védelmezés a nyúlragás ellen, a pajzstetvek pusztítása meg a cserebogártalanítás...

– El akarja kergetni a cserebogaramat? – kérdem megütődve.

– Bízsa csak rám. Jövő ilyenkor nem zsong itt magának cserebogár. S hogy el ne felejtsem, itt van még a csonthéjas vadalanyra való oltás.

– Ezt lesz szíves ismételni, Botos úr – mondom neki, s kisujjammal megrázom a fületem.

– Csonthéjas vadalany – tagolja a szájára mutatva, hogy figyeljem, hogyan ejti ki kertészeti szakképzettségének e lesújtó bizonyítékait.

A cserebogarakat sajnálom, mint költő, amikor olcsó, de jó rímeket kell eldobnia, de már biztatóan figyelek, végleg megpuhulva Botos úr aranyérmes, okleveles szakképzettségének súlya alatt. Ezt Botos úr is észreveszi, s már nyújtja is a tenyerét.

– Akkor hát vigye ördög, beszegődök – mondja leereszkedőleg.

Minthogy dudváskertem távlati képét olyan részegítő színekkel ecseteli, belecsapok a tenyerébe.

– Legelsőbben is a drótkefét meg a kétágú létrát fogjuk megvenni – rendelkezik azután, s hegyesre bödört cigarettát srófol a szájába. Utána felpislant az egyik fára. – Látott már levélfúrót? – kérdezi.

– Nem – ismerem be, minthogy nem is tudtam eddig, hogy a leveleket fúrni is szokták.

– Hát bimbólikasztót?

– Ügy gondolja, hogy bimbólikasztóra is szükségünk lesz?

– Avval még várunk – mondja, s kémlelően pislog rám. – Most csak amit mondtam. A többit bízva rám. Olyan kertet rittyentek ide, mint a pintymadár.

– Ide hallgassatok – robbanok be odahaza a szobába sugározva, mint akinek főnyeremény ütötte a markát –, olyan kertészt fogadtam, hogy csuhaj.

– Csuhaj? – néz rám a feleségem óvatosan.

– Csuhaj – bólintok fölényes biztonsággal a vadalanyra, bimbólikasztóra meg a Botos úr egyéb kertészi nagyszerűségeire gondolva. – Holnap már be is költözik a kerti házba.

Éjszaka nyugtalankodtam kissé, nehogy Botos úr, ez a talpig szakképzett, okleveles, aranyérmes csimborasszói gyönyörkertész meggondolja a dolgot és máshová szegődjék. De mi sem állt távolabb az én derék Botosomtól, mint hogy adott szavát megszegje. Másnap már ott találok, be is hurcolkodott a kerti házba, s éppen azzal van elfoglalva, hogy a kerti padon sütkezik és cigarettát bödör.

– Éppen azon gondolkozom – mondja összeráncolt homlokkal –, hogy a mintaeprészetet hova tegyem, ha kipuoltam már ezt a szemétdombot...

– Eprünk is lesz? – kérdem ragyogva.

– Jövőre csak fél vagont gondolok – mondja higgadtan –, de aztán négy kocsirakományig viszem fel.

Két kocsirakomány barackot emleget, harminc mázsa körtét, az almákról nem is beszélve. Amikor káprázó lelki szemekkel ha-

zafelé indulok, úgy mellékesen utánam szól, hogy a szerszámokról meg ne feledkezzem. A kapáról, ásóról meg miegymásról. A miegymásról nemsokára kiderül, hogy oltófaggyút, kötözőt, permetezőgépet, favillát, vödöröt, kaszát, targoncát, gereblyét kell érteni alatta. A levélfúrót és bimbólikasztót nem emlegeti, én pedig megkönnyebbülve adom beleegyezésemet. A feleségem gyanút fog.

– Ma megnézzük Botos urat – mondja a fiainak.

Botos úr a lócán üldögél, amikor kiérünk. Cigaretta sodor. A feleségemet valami laza biccentésfélével fogadja.

Tekintete csak egy pillanatig időzik rajta, mint a darázs a forró lekváros kanálon.

– Kiadós lesz a bogáncstermés – jegyzi meg a fiam könnyedén. – Nem kéne permetezni?

Botos úr lassan meggyújtja cigarettafaját. Nem néz se a fiamra, se a feleségemre. Szóra sem méltatja őket.

– Az epertáblát odaültetem – mondja nekem. Hüvelykujját fölemeli, a tövihez odarakja mutatóujja hegyet. – Jövő ilyenkorra ekkora eprünk lesz... A tyúkászatot meg idespekuláltam a ház mögé.

— Halljátok – fordulok örvendezve társulatomhoz. – Tyúkjaink is lesznek!

A baromfiudvar költészete mindig megfogott. A gilisztákért bakalódó csirkék marakodása, a kemény léptű kakasok zord taréja, a szénában és trágyadombon a tojások váratlan fehérsége – ezek a képek sokszor puhítottak hangulatba, ahogy nézegettem őket idegen kerítések rácsai mögül.

– Ha most ötven anyaállatot veszünk – közli Botos úr –, jövőre négyszáz darab lesz a baromfiállomány.

– Ez tíz év múlva kétfélmillió hétszázhuszonegyezer háromszáz – jelzi a fiam töltőtollát és kis jegyzőkönyvét visszasüllyesztve a zsebébe.

A feleségemet a tyúkfarm meg a gyümölcsös sehogy sem tudja bővületbe hozni. Saját állítása szerint még a körhintán sem érzett sohasem szédülést. Csak áll szemlélődésének józan magaslatán, mindent megpillantó egészséges nyugalommal.

– Láttad? – kérdezi, ahogy hazafelé indulunk, – Botos úr a kaput és kerítést is magával hozta.

Hátrafordulok. A ház mögé oda van állítva egy. szabályszerű kapu, meg egy jókora hosszúságú kerítés.

– Más az ezüstkanalakat hozza el emlékre – méltatja a feleségem a Botos úr érdemeit –, ez a te kertészed csak a kaput és kerítést.

Kis felhőcskék lopóznak át az égen. De hamarosan tovaenyésznek, s az ég megint derűsen ragyog gyümölcsösünk felett. Tyúkok népesítik be a kert hátulját, és négy sárga kakas kukorékol a bokrok között.

– Két ebet is szereztem – újságolja egy nap Botos úr. – Ritka jó drezdai fajkutyák.

Két lompos, piszkos kutya ácsorog félénken a ház mögött. Tövis van a bundájukban s annyi bolha, mint tejúton a csillag. Ahhoz képest, hogy drezdai fajállatok, nem is túlságosan drágák. Az ilyen gyümölcsösnek, amely több kocsirakomány gyümölcsre, meg több ezer baromfira rendezkedik be, szüksége van erélyes fajkutyákra.

– No – mondok –, most aztán kezdetét veheti a rittyentés. Mindent megszereztem. Kutyát, hordót, vödröt, csemetéket, létrát, ollót, viaszt, permetezőzt, kapát, ásót, lapátot, favillát, gereblyét, szitát, költőgépet, kerítésrácsot, itatót, ketrecet, vályút, kutyaláncot, ragacsot, füstölőt, s a többit, a Botos úr végtelen szakképzettségére bízom.

Néhányszor elsétálunk a kertbe, Botos úr a ház előtt fekszik, nézegeti a szép nyári felhőket, majd az őszieket, a hasa és képe gömbölyödik, s ha megpillant, már alig tud felugrani a lócáról. De azért odaszól a két alvó korcskutyának, hogy befogjátok a szátokat, ti pernahajderek, meg ne ugassátok a tekintetes urat. A pernahajderek néhány pillanatra csodálkozva kinyitják szemüket, s újra mély álomba merülnek.

– Fáradtak – szól Botos úr –, egész éjszaka ugattak.

Aztán közli, hogy új vederre van szüksége, mert a régi beesett a kútba, a kosarak kilyukadtak, a kasza kicsorbult, a kapa elgörbült, a szita kihasadt, a költőgépet javítóba kellett adni.

– Milyen csodás a természet – mondja a fiam a táj vadregényes dudvájában gyönyörködve.

Botos úr hegyzi a fülét.

– Ahol cserép van – mondja szigorúan –, ott törés is akad. De jövő ilyenkorra olyan kertet rittyentek ide, hogy csuda.

– Jöjjünk végre tisztába vele – javasolja a feleségem hazame-net. – Tulajdonképpen mi az a rittyentés?

– Most már magam sem tudom – ismerem be kissé zavartan.

Fütyülő szelek jönnek, a gyümölcsösben zord varjúfelhők ka-varognak, hó esik, s idebenn bottá fagy a kolbász a hentes kira-katában. Botos úr elfelejtkezett az ígért almaszállítmányról, las-sankint mi is megfeledkezünk róla, behúzódom a kályha mellé, napokig ki nem dugom az orrom, s kitűnő étvággyal fogyasztom a borjúcsülköt, amikor egyszer csak azt mondja a fiam:

– De mi ehelyett téglák és kövek között ütöttük fel a tanyánkat, s ha korog a hasunk, körülülünk valami szörnyű állati tete-met, lábát, bordáját lerágjuk...

És összerosolyog az anyjával. Én meg sietve leteszem a csontot a kezemből. Elvi szorultságomból a csengő hangja segít ki. Nagy kucsma alatt kövér arcot látok. Nem ismerek rá Botos úrra.

– No – mondja leereszkedőleg –, hoztam maguknak valamit.

– Valami táskából kimarkol valamit, az asztalra rakja, és diadal-masan pislog körül. No ugye, ragyogja a pillantása, milyen re-mek ember ez a Botos úr.

Az asztalra nézünk. Csend van.

– Mi ez? – kérdezi a feleségem ártatlanul.

– Ez? – csodálkozik Botos úr sértődötten. – Tojás. Öt darab to-jás. Te Botos, szólottam magamhoz, vidd el nekik, hadd lássák, hogy tudsz te a tojásneveléshez. Hadd legyen a konyhájukon.

A kucsmájáról lepötytyen egy hócsepp, különben csönd van. Nézegetjük a tojásokat. Én hajlok arra a felfogásra, hogy Botos úr figyelmes ember. A feleségem mutatóujja körmével megló-dítja kissé a tojásokat.

– Aztán nem fáradt el, amíg idecipelte őket?

Botos úr olyan mozdulatot tesz, mint aki hirtelen gerendába ütötte a fejét, ott, ahol szabad ürességet várt. Előszedi lakkos dohánytárcáját, két ujjal kiemel egy szívásnyi dohányt, papírra rakja.

– S a görény az kismiska? – veti oda a kérdést föl sem tekintve. – Karácsony előtt tizenhatnak harapta át a torkát, nemrégiben tizennégynak, s tegnap megint hétnek.

Sohasem hittem volna, hogy a görényekkel ilyen szoros kapcsolatba lépek. A feleségem, mint egy nyugodt tölgyfa, bólint.

– Helyes. Megnézhetem azokat a tyúkokat, amiket tegnap ölt meg?

Botos úr facsarintja a cigarettáját. Beteszi a szájába, srófol egyet rajta.

– Szabad egy kis tüzet, fordul hozzám szilárdan. Szippant, s aztán újra nyálaz egyet a cigaretta oldalán, mert szelel.

– A Julis járatta a csőrét, ugye? – kérdi sértődötten. – Mert nem adtam neki a körtefákból. Azt mondta, hogy azért vágtam ki őket, hogy fűtőzzem velük. Hazudik. Kivágtam őket, mert kehesek voltak.

– Kehesek? Talán köhögtek is? – tudakolja a feleségem.

– Azt nem tapasztaltam – jelzi Botos úr óvatosabban. Bajt szimatol. Daliás szakkertészi önérzete meginog. A hallgatásunk zavarba ejti.

– A hordókat is bemondta biztosan – szólal meg tapogatózva, s hogy ne lássék rajta a tapogatózás, hatalmas köhögésbe kezel. Ügy tesz, mintha csak a köhögéssel volna elfoglalva, csóválja is a fejét rosszallóan, amiért ekkora nagy köhögések jönnek elő a torkán, de közben fürkészik keskeny pillantása. Érzi, hogy a feleségem felől érkeznek a viszontagságok és bonyodalmak felhői. Leszáll önbecsülésének okleveles, aranyérmes magaslátáról, s száraz fedél alá igyekszik.

– Ne tessék mindent elhinni annak a Julisnak. A hordókat ellopták. Én olyat nem teszek, hogy eladjam őket. Mi lelte ezeket a beste dögöket, te feleség – szólok az asszonynak –, hogy nem ugattak, amikor a tolvaj erre járt? Hiszen ugattak, ugattak,

mondja az asszony, amennyi a torkukon kifért, de a baj éppen az, hogy kevés fér ki a torkukon, mert vékony máléból nem telik nekik tolvajfogásra. Ha rendes kosztot adnánk nekik, menten fajeramtot csinálnak, ha tolvajt látnak. Ritka két fajkutya az – nyugtat meg aztán megint önérzetre kapva. – Miattam pedig ne fájjon a fejük. Olyan kertet...

– Tudjuk – szakítja félbe a feleségem –, olyan kertet rittyentek oda, hogy csuda.

– Olyant – mondja határozottan. Kucsmáját a fejébe nyomja, biccent s megy. Utána nemsokára jön az április. Sűrű falkákban zsong a cserebogár, ezrével cikkann a lepke, az ágvégi petezacskókkal kedves szellő játszik, s i vézna fák körül harsogva tör utat magának a csalán s bojtornyán. Botos úr nagyokat pihen a priccsen, amelyet a gyümölcsszárító állványból fűrészelt mayának. Vastagon kezdi a horkolást, s mire a végére ér, olyan fütyülősre vékonyítja, hogy tűbe lehetne fűzni cérna helyett. Az árnyékban a két fajkuvasz szuszog mélységesen, s a lejtő felől halkan zörögnek az elszáradt csemeték. A tyúkok különös változáson estek át: ott csüngenek az alvó Botos képén és hasán kövér pozfazacskó és bőséges potroh alakjában.

A feleségem gyöngéden ráz egyet a Botos úr vállán.

– Hop hó – ugrik Botos úr –, de elnyomott az álom ettől a tavaszi munkától. – S már fordul is a két alvó kuvaszhoz: – Befogjátok a szátokat, ti pernahajderek.

Az egyik pernahajder fel pislog a fél szemével, és sürgősen újra álomba szenderül.

– Botos – mondja a feleségem keresetlen egyszerűséggel –, maga feltüzeltte a fákat, a csemeték felét eladta, a tyúkokat egészséggel elfogyasztotta. Igaz?

– Én? – hökken magasba a Botos úr hangja. S már ereszkedik is vissza a megbántottság férfias baritonjába. – Okleveles szakkertész vagyok, rólam ilyent még senki sem mondott.

– Botos – folytatja a feleségem könnyörtelen egyszerűséggel –, a kertet ellepte a dudva. A fákat tönkretette a bimbólikasztó és levélfúróbogár. Nézze, Botos, maga itt szépen kipihente magát,

most lásson hozzá újra a mesterségéhez. A tímárság sem kiskutyá. Nem kell azt szégyenleni. No és most adja elő a megmaradt szerszámokat.

Botos úr nagyot zökken. Lezuhan szakkertészi magaslatáról, és szétesik, mint a szekérről lepottyant hordó. Büszke abroncsai zörögve gurulnak el, dongái magányosan kunkorodnak á porban. Egy darabig mozog, még küzd a megsemmisülés ellen s e célból szeretné még egyszer elmondani a rittyentésről szóló mesét. De a mesék varázsa megtörik a feleségem nyugodt mosolyán. Lehajtja a fejét, s csendesen azt mondja:

– Ha meg nem sértem, nagyságos úr, szabad kérnem egy kis tüzet?

Másnap költözködik. Viszi a kaput, kerítést, kutyákat.

Helyette napszámos szorgoskodik a csalánban. Irtja a zsongó cserebogarakat, bojtortjánt, mindent, amit tavaly ilyenkor olyan ragyogva köszöntöttem, s amikkel most olyan kegyetlenül ellenséges viszonyba kerültem. Ellenségem lett a lepke s a cseresznye lombjai között kosztoló sárgarigó. Ez már nem a természet, ez egy ingatlanparcella, amelyen a kékgalic vívja csatáját a falánk rovarokkal és rosszindulatú gazzal.

Sajnálkozva nézek körül. A tekintetem megakad a feleségemen. Nyeseós van a kezében, s egy törzsén átvágott fiatal fán végez valami titokzatos műveletet.

– Tulajdonképpen mit csinálsz? – kérdezem csodálkozva.

Rám néz. Mosolyog. Aztán hársfzarsineget vesz a kezébe.

– Nem látod? – kérdezi egyszerűen. – Vadalanyra oltok.

Dinnyebefőtt

Mihalkáné így szól az urához:

– Nézd, kérlek, Béla, itt van Grossmantól a fuvarlevél, el kell küldeni a Pétert szekérrel a vasúthoz, ide tettem az aprópénzt, és még egyszer mondom, ha ezer koronással fizetnek, ne válts megint, mert felvitetlek a klinikára. Ide dugtam alája az aprót, s ami itt van ebben a kis rekeszben, azt ne keverd össze ezzel a másikkal, ez a fa-pénz. Én most elmegyek Jancsóékhoz, tudod, a Kishíd utcába, múlt szombaton volt az eljegyzés, megnézem magamnak a menyasszonyt, és talán ott van a vőlegény is. Na, szép kis társaság. A fiú apjának, azt mondják, szemétfuvarozása van, ő valami kis senki, doktorátusa van, de heptikás, azt hallok, Elfer kezeli, a gyomrába belenőttek valami zsigerek, mi az? Nevetséges, micsoda házasságok jönnek ma létre. Igaz ugyan, hogy a lány egy kis ványadt penészvirág, és nem tudom, miből telik nekik zongorára, mondom neked, borzasztó, hogy ez a világ hogy felfordult. Hát vigyázz, Béla, ne keverd össze, itt vannak a kulcsok, ügyelj a zárásnál.

És Mihalkáné végigkeni az orrát egy szarvasbőrrel, és illatosan nekiindul, hogy megnézze magának a menyasszonyt és vőlegényt.

A vőlegény, az én vagyok. És gyanútlanul ülök a menyasszonyommal a szalonban.

És Mihalkáné bűvös mosollyal nyit be a szobába. Nyájas szavakkal önti végig a menyasszonyomat, nyújtja felém a kezét, hogy ő Mihalkáné, sok jót hallott már felőlem, és határozottan csak gratulálni lehet a jó ízlésemhez. Gondosan lerakja magát egy székre, a nyakában ott lóg és zakatol és kiabál a gyöngy-

ék, a füle cimpáján ott mosolyog és harsog a butón, a vágyak netovábbja, a családi boldogság aranyba foglalva, a két nagyszájú, hangos drágakő, amely belül mintha még külön villanykörtevel volna kivilágítva, hogy világítsa neked, jámbor utasnak, a megpukkadás és sárga irigység útját. És ne merd megjegyezni, hogy milyen pazar tüze van annak a két arrogáns gyémántnak, mert szerencsétlen számár vagy, aki nem veszed észre, hogy nem gyémánt az, kedves doktor úr, hanem briliáns, két és fél karát, okleveles gyémántmérnökök által lemérve, amszterdami csiszolás, ígértek rá már harmincezet, de nem adja oda, s ha gyémánt volna, isten őrizz, csak nem gondolja, kedves doktor úr, hogy én azt felvenném. És míg beszél és smirglipapír hangján rövid párhuzamot von saját drágakövei és a városban még előforduló hasonló kőzetek között, célbavesz a szemével, az egyikkel belenyúl a zsebembe, bebúvik a kabátom alá, megszámlálja az oldalbordáimat, mintegy számbaveszi, hogy megvannak-e hiánytalanul, nem lumpoltam-e el néhány darabot belőlük, a másik szemével pedig a bal arcomon azt a kis pattanást piszkálja, ami tegnap gyomorrontás következtében jött létre, és elemzi és vakargatja, amiből már nyilvánvaló, hogy a holnapi arcképepen már ökölnyi szemölcsök fognak daga-
dozni, aztán a másik, mosolygósabb szemével abbahagyja a ruhám alatt végzett razziát, bő zsákmányát, amit majd a vasárnap-i pikniken fog kiteregetni, gondosan elraktározza, s most mindkét szemével, csákánnyal, szögmérővel, harapófogóval felszerelve nekiesik előbb az orromnak, méricskéli hosszában és széltében, megbabrálja a számat, harapófogóval nekiesik a fog-soromnak, rázogatja, hogy nem odvasak-e, nem vagyok-e beteg ember, nem volna-e célravezetőbb, ha ő már holnap Kelemennével közölné, hogy éppen itt találta a papot, aki gyógytatott összes sikkasztásaim tárgyában és feladta rám az utolsó kenetet? És amíg tovább beszél és fortyog, megtrepanálja a koponyámat, sebesen leereszkedik az agy velóm ráncaiba, tolvajlámpásával bevilágít a nyúltagyamba, sebesen jegyez a noteszébe, léket fúr a légsövemhez, leereszkedik a tüdőmbe, pil-

lanatfelvételeket készít, és mindez csak egy pillanat műve, s mire hosszú körutazásából visszatér, én el vagyok intézve, holnap úgyis dolga van a főtéren, hazajövet beszél Bognárnéhoz, na megmondja neki, alapos kis házasság lesz ebből. A lány egy ványadt penészvirág, a fiú? Fel kéne kötni az első fára az ilyen anyát, aki ilyen emberhez adja a lányát.

És leakasztja rólam a szemét, el vagyok már intézve. S mert az anyósom éppen dinnyebefőttet hozott az asztalra, Mihalkáné most az ő ötszázhuszonhét üveg befőttjéről cseveg, nem is említve, hogy káposztát két hordóval tett félre, a sógornőjének is küldött decemberben egy hordóval Szamosújvárra, azonkívül ugorkái is vannak, csodás jó ugorkák, az ura rettenetesen szereti, a múlt héten ott volt náluk dr. Kovács ügyvéd a feleségével, s el voltak ragadtatva, pedig olyan egyszerű az egész, nem érti, hogy más háziasszonyok nem tudják elkészíteni, mert tisztán csak arról van szó, hogy veszi az ember a kaprot, a sót és az ecetet, egyszerűen leforrázza, aztán be lesz téve a spájzba, persze a fő, hogy a spájz jó szellős legyen, olyan, mint nála, hogy a paszáztszelek Dél-Afrikából bejöhessenek időnként. Ő direkt ventilátort állíttatott fel tavaly nyáron, költséges volt ugyan, Berlinből kellett egyet hozatni, mert itt a világon semmit sem lehet kapni, itt úgy el van zárva az ember a világtól, hogyha nem menne évenként két-három hónapra Svájcba és Párizsba... Már intézkedett is... ha az útlevél meglesz, előbb Milánóba mennek...

És amíg hömpölyög és magyaráz, lehúzza a kesztyűjét és hozálát a dinnyebefőtthez. A dinnyebefőtt sűrű szaftban, ingerlő sárgán, egy áttetsző japán tányérkán várakozik sorsára. Mihalkáné a két ujjá hegyével légiesen megfogja a kanál legvégét, fölényesen és könnyedén szeretné a nagy szeletet kettéhasítani, valami kecses jártasságot szeretne tanúsítani. A kanál élével gyöngéden elkezdi fűrészelni a dinnye héját. A dinnye úgy tesz, mintha az igazak álmát aludná, fel se figyel a reszelésre, lustán, elmerülve fekszik a sűrű fürdőben. Mihalkáné költögetni kezdi. A dinnye ásít egyet, és megriszálja a derekát az udvariatlan csiklandozásra. Na, mi az? – mondja kelleetlenül, és nyújtózik egyet. A

megmoccanásra Mihalkáné is megnyomja a ravaszt, erőlködés nem látszik rajta, még mindig csak a két ujjá hegyével fogja a kanalat, de már kimérteket és energikusakat fűrészel a dinnyén. A helyzet e pillanatban az, hogy a menyasszonyom elkuncogta magát, és Mihalkánén némi halvány feszélyezettség vesz erőt. A szeme lopva az arcomat fürkészi. Szép ez a türkizes gyűrű az ujján – vetem bele magam hirtelen a lappangó feszültségbe. Mihalkáné megkönnyebbülten hagyja ott a kanalat és a dinnyét, hogy igazítson egyet a türkizes gyűrűn, amit tavaly kapott a férjétől, aki roppant figyelmes ember, nem mulaszt el soha egy névnapot vagy születésnapot, s míg mondja, alattomban újra megfogja a kanalat, de még mindig csak a két ujját reszkirozza rá, és orvul lecsap a dinnyére. A dinnye egy fürgé oldalugrással kivédi a vakmerő prímvágást, és felloccsan a tányér szélére. A sűrű saft a nyomába lottyan, és a helyzet blamázzsal fenyeget. Ez most már arra készíti Mihalkánét, hogy felhagyjon a könnyed és játszi kísérletekkel, letegyjen arról a törekvéséről, hogy mi őt befőttügyekben és egyáltalán zsúrkérdésekben beavatottnak tartjuk, a korábbi gyöngédségek mellőzésével megfogja hát a kanalat, és némi méreggel ráveti magát újra a befőttre. A tányér szélét most sem fékezi le, csak az egyik kezével operál, merítgeti, emelgeti a kínos dinnyedarabot, az pedig attól a kis svéd-tornától felvillanyozva nem veszi már komolyan Mihalkánét, jól érzi magát a sűrű saftban, kedélyesen lubickol a tányérban, aztán elkezd körbecsicsonkázni a tányér peremén, megkedveli a ringlispílt, roppant bátor gyerek, szaladgál a tányér szélén, hátborzongatóan futkároz a meredély szédítő fokán, Mihalkáné pedig dühösen és lélekszakadva fut utána, elkapja a dinnyécskének a frakkját, kiabál utána, mint a francia madmazelék, hogy Lacika, nicht erlaubt, lebukik, az istenért, az abroszra, álljon meg, soyez tranquille! De a dinnyécske egy anfan teríbl, egy pajkos Lacika, öltögeti a nyelvét, froclizza Mihalkánét, nem hagyja magát megfogni, cikcakkban menekül, és mikor hallja maga mögött a Mihalkáné bosszúsomjas lihegését, hopp, villámgyors mozdulattal lesiklik a tányér közepére, és a bosszúsomjas kanál,

a tehetetlenség törvényénél fogva, egy darabig még tovább rohan, lebukfencezik a tányér széléről és pötty! – lezuhan az abroszra, ahol kitöri a nyakcsigolyáját.

– Tessék talán egy kést – jegyzi meg bocsánatkérően a menyasszonyom, exkuzálva magát azért, hogy nekik ilyen beföttjük van és ilyen kanalakat kénytelenek használni, amik úgy száftosan az abroszra esnek.

Mihalkáné köszöni szépen a kést, ő tudniillik nem szokott ilyen beföttet csinálni, az ura nem szereti, mert roppant kényes ember, vendéglőben például ki van zárva, hogy ő egyék. A múltkor is Besztercén volt üzletileg, mert sokat utazik, igaz, sokat is keres, s oly éhesen jött haza, mint egy farkas, csak úgy beesett az ajtón, s azt mondta, anyukám, nem ettem semmit a vendéglőben, adj ennem, mert meghalok. Ami azt illeti, ő sem tud vendéglőben enni, a múlt évben fenn volt Pesten a bátyjánál látogatóban, és akkor elmentek egy vendéglőbe, nahát, az hihetetlen, mazsolák voltak a húsba bespékelve.

Ezalatt pedig a kést elegánsan és könnyedén az ujjai közé fogja, a pengét ráhelyezi a dinnyére, amely a tányér közepén piheni előbbi fáradalmaival – és újra elkezd fűrészelni. A dinnye néz, néz Mihalkánéra, állja a vegzatúrát, de nem enged, az atyaistennek sem mozdul. A piszkálódás szemmel láthatóan az ízlése ellenére van, morog, és a szeme sarkából ellenségesen lesi a folytatást. Mihalkánét ez a csökönyösség halk méregbe hozza, észreveszi, hogy sok időt töltött az előkészületekkel, s hogy mi közben megettük volna a magunk dinnyéjét, de udvariasságból lassítjuk a tempót, hogy valahogy lépést tartsunk vele. A helyzet egyre sürgetőbb lett, s amilyen mértékben késik a dinnyekérdés likvidálása, olyan mértékben édesül a Mihalkáné mosolya. Heves odaadással meséli el a primadonna első felvonásbeli toalettjét, és titokban kétségbeesett, orv pillantásokat vet a tányérjára. Fesztelesen diskurál, s közben lopva szemügyre veszi az ellenséges hadálásokat, hogy felmorzsoló támadást készítsen elő. Az epéje legmélyén haditervet csinál. Szórakozottan teszi le a kést, és még szórakozottabban nyúl a kanál után. A kanalat aztán játékos egy-

kedvűséggel bocsájtja a szószba, s lassan szürcsölgetni kezdi a sűrű, sárga folyadékot, egyrészt azzal a jól átgondolt célzattal, hogy a sűrű lé eltávolításával a dinnyét szárazföldi blokádnak alá vegye, másrészt pedig jelezni akarván ezzel, hogy még nem fogott igazában hozzá a dinnyéhez, ne tessék tehát ezeket a kísérleteket az ő terhére elkönyvelni. Abba is hagyja néhány pillanatra a kanalizást, mintha az egész ügy elveszítette volna az érdekességét, sőt mintha meg is feledkezett volna róla. De érzi, hogy a helyzet kezd bonyolódni, a szemek egyre gyakrabban, egyre kérdőbben keringenek a tányérja felé. Most mindenképpen azt a benyomást igyekszik kelteni, hogy ő alapjában véve nem is szereti a befőttet, speciel a dinnye iránt pedig már szopós korában is leküzdhetetlen ellenszenvet táplált. És hogy a percek eredménytelenül múlnak, és érzi, hogy a nyelve is elbicsaklik néha és a kérdésekre zavaros feleleteket ad – izgalmas mérlegelés kezdődik benne: azt fogja mondani, hogy nem szereti a dinnyebefőttet. Igen, így fogja mondani: kedves Jancsóné drágám, ne haragudjék, hogy meg kell kosarazzam, de ez az egyetlen befőtt, amit nem szeretek. De viszont ezt a marhaságot nem mondhatja, mert akkor miért fogott hozzá az előbb, miért vetette le a kesztyűjét is hozzá, és mit nyomorgatja már egy fél órája azt a ronda dinnyedarabot azzal a célzattal, hogy megegye, ha nem szereti. Mindjárt az elején kellett volna abbahagyni. Elkeseredetten lop egy újabb pillantást a végzetes dinnyére: meg tudná gyilkolni. Pedig nagyszerű szaga van, és harapnivalóan kívánatos. Erősnek kellett volna lennie az előbb, megfogni a tányért az egyik kezével, a kést jó keményen előbb belenyomni a puhább részekbe, s úgy hasítani feljebb a masszívabb kéreg felé. És nem a közepén nyiszálni. Azt rosszul csinálta. A dinnyekaráj vége felé vékonyabb, ott nem tudott volna úgy ellenállni a nyomásnak. Buta volt. Na de most aztán igazán tenni kell már valamit. Talán negyed órája vacakol itt ezzel a szerencsétlen dinnyedarabbal, és ezek itt körülötte kezdenek már pokolian mulatni, az a sárga kis penészvirág már el is vakkantotta magát néhányszor. Bizonyos, hogy ki fogják beszélni. Mind határozottabb alakot ölt benne az a gondolat, hogy marhaság volt

részéről idejönni. És nem elég, hogy ezek itt hetekig röhögni fognak rajta, de közben a férje, az a vén számár, egész bizonyosan valami ügyetlenséget fog az üzletben elkövetni. Megint hitelez néhány embernek, aztán futhatnak a pénzüik után... És legalább ki-kanalazta volna az előbb az egész saftot, ha már hozzáfogott, a dinnye nem csúszkált volna ide-oda a tányéron.

Kínos mézédes mosolygás veszi hatalmába az arcát, az orrán a púdert apró, gombostűfejnyi izzadságcseppek kezdik ki. Sivár közérzet rí le az arcáról, elkezd csuklani, lelki egyensúlya felbil-len. Kétségbeesetten megragadja a kést, most már nem stilizál-ja tovább a mozdulatokat, nyílt sisakrostéllyal ráront a dinnyé-re, de nem úgy, ahogy az előbb elgondolta, hanem megint csak abba a kis vályúba illeszti a pengét, amit a haditervet megelőző időben nyomkodott a dinnye középső és legvastagabb részébe. Észreveszi ugyan, hogy nem jó helyen keresgéli a megoldást, de már nincs idő újabb kísérletekre, végezni kell, ha törik, ha sza-kad. Az ajkát a foga közé kapja, és erőteljes nyomást gyakorol. Semmi. Újabb nyomás. A tányér enged, és mielőtt arra szánja magát, hogy megrepedjen, figyelmeztetőül nagyot billen.

– Kemény – nyögi ki Mihalkáné sárga és kétségbeesett mo-sollyal.

– Rosszak ezek a beföttkések – szólok udvarias rosszallással. Úgy vágnak, mint a bot. Mihalkánénak megenyhül az arca, és verejtékcseppjei mögül hálásan mosolyog rám. És görcsösen, sietve belekapaszkodik a feléje dobott mentőövbe. Hogy tudni-illik neki is vannak ilyen kései, de nem használja őket. Őszintén szólva az ilyen csak cifraság. A menyasszonyom pedig, aki köz-ben kisiet, egy masszív késsel tér vissza, és nyújtja neki. Az egyensúlya némileg helyreáll, érdeklődéssel szemlélgeti a kést, és a dinnye iránt bizonyos taktikai okokból feltűnő közömbös-séggel viseltetik.

– Tizenkét személyes a készlet? – kérdi szeretetreméltóan.

E pillanatban újabb látogatók érkeznek. Kölcsönös üdvözlé-sek, széktologatás. Mihalkáné a zavart felhasználva a kést hirte-len marokra fogja, előredűl, hogy a testsúlyából is kölcsönve-

gyen néhány kilogrammot az elszánt lökéshez, és szikrázó dühvel, fanatikus győzni akarással ráveti magát a dinnyére. A ravaszs kés hirtelen oldalt fordul, és lapjával ráfekszik a dinnye hátára. A dinnye a túlerő hatása alatt a centrifugális mozgás alapszabályainak engedve a dinnyebefőttek szokásos kezdő sebességével kilövell a tányérból és gyönyörű ívben az abroszra zuhan.

Mihalkáné dermedten követi a szemével. A könnyű selyem mohón issza a dinnye barnás levét. Látom a szemén, az arca sárgára sápadó szeplőin, hogyha a dinnye történetesen a szék-re pottyant volna, ő egy pillanatig sem habozott volna, hogy ráüljön és eltakarja a világ kárörvendő pillantása elől. Az asztalra, fájdalom, nem ülhet, pedig egy röpke pillanatra, ahogy kereste gondolatban a vészkijáratot a végzetes helyzetből, ez is megfordult a fejében. Hát csak ül gyászos vigyorral, görcsösre szorított markában a kés, és nézi feneketlen gyűlölettel gálád ellenfelét, a dinnyét, amely lőtávolon kívül most lovagiatlan kajánsággal röhög feléje az abrosz közepéről. Az újonnan érkezettek pedig az asztalhoz közelednek. Bemutatom őket, Mihalkáné, kezében az égnek meredő késsel, tehetetlenül vigyorog, nem tud szólni, a torkán a rémület könyörtelen hangfogója, biccenteni is elfelejt, csak ül sárgán és elmeredve. A vendégek helyet foglalnak, a tekintetük az abrosz közepén sötétlő foltra esik, előrehajolnak, szemügyre veszik az érthetetlen, nedves tárgyat, aztán meghökkenve pislognak Mihaikánéra...

Csend.

– Kimászott? – kérdezi valaki részvétellel.

A csendből halk vihogás feslik ki. Mihalkáné elkékül, érzi, hogy ez sorsdöntő pillanat számára. A szemében könnyek csillognak.

– Nem baj – mosolyog az anyósom fanyarul a vadonatúj és vadonatpecsétes abroszt nézegetve.

– Tessék talán a kezével, nagyságos asszony – javasolom én angyali szelídséggel –, hiszen úgy egészen modern.

Hirtelen rámpillant. A szemében a reménység csipkebokra ég, szeretné komolyan venni az indítványt, valami újabb szóra

vagy biztatásra vár. És hogy a biztatás nem ismétlődik meg, sőt kéttségbeesés vesz rajta erőt.

– Kemény volt – nyögi ki védekezve és kérlelően emeli rám a tekintetét.

– Pudvás volt – jelentem ki meggyőzően. – Nagyságos asszonyom éppen a fás részét kapta. – És tesztek egy másik szeletet a tányérjára, egyet pedig a kezembe veszek, és úgy csupaszon, a segédeszközök mellőzésével rágni kezdem. Mihalkánénak felragyognak a szeplői, megragadja a sikamlós szeletet és a végét a szájába cuppantja. Szopja, rágja, eszi. Bólint a fejével, élvezi a dinnyét, és azt a megkülönböztetett pozíciót, amely a dinnyebefőtt modern elfogyasztása révén megilleti. Egy pillanatnyi habozás után már látott is hasonló helyzetet, valami grófok voltak, hol is voltak csak, már nem is emlékszik rá, elég az hozzá, hogy a kezükkel ették a dinnyebefőttet.

– Igen – jegyzem meg –, ezt a walesi herceg hozta be divatba, amikor egyszer a római pápa uzsonnára hívta.

Mihalkáné rám mosolyog, az ujjain csurog lefelé a vastag lé, kivesz a tálból még egy szeletet, fölényesen beleharap, konstátálja bennem az intelligenciát, tanácsokat ad az anyósomnak az abrosz kitakarítására vonatkozólag, dicséri a dinnyét, igen sikerültnek találja, az aromája kitűnő és hogy sok jót hallott már rólam. De ezt már csak nekem mondja, csak velem társalog, mert mással már nem tart fenn ebben a társaságban bizalmas kontaktust. Még ül tíz percig, szeretné, ha még jelenlétében felejtődne el az egész zavaros dinnyeügy, nehogy a távozása után visszatérjenek rá és a háta mögött megszapulják. A hírnevemre az eset igen jó hatással van, mikor távozik, kikísérem. Az előszobában nyújtja a kezét, egy kicsit ragadnak az ujjai, zavartan pislog rám, úgy rémlik, kezet akar nekem csókolni.

Néhány nap múlva újságolják, hogy én a párizsi egyetemem kitüntetéssel végeztem, a köztársaság elnöke személyesen tűzte fel rám a lovagkeresztet, ezer hold első minőségű földem van a Bánátban, nyelveket is beszélek, az anyám született bárónő. És úriember vagyok. Igazi úriember. És milyen intelligens! Ojjé!

Elszívják a szivaromat

Azon az úton vagyok, hogy az életet szépnek találjam. Az ebédlőben bágyadt füstölt hús-szag üti fel a sátorfáját, ami a vacsorai paszulyból keletkezett. Nagyon szeretem a vastag ételt, a feleségem délről félretett nekem egy kis ecetes paszulyt, kisütött hozzá egy darab kolbászt, befűttetett a hálóba, megvetette az ágyamat, tudja, hogy ilyen lucskos, strapás decemberi napon olyan vagyok, mint egy buta itatóspapír, felszívom mindazt a fanyar, fekete pacnit, amit az élet rosszul működő töltőtolla elpotyogtat. Különösen ilyen hóleves, csapadékos napon szinte borússá iszom magam az idő ködös lucskával, miért is egy családiasan megrendezett műsorral kell a bennemi dolgokat ellensúlyozni. Ezt a célt szolgálta a vacsorára kitűzött ecetes paszuly, sőt mondhatnám az a célzatosan beleaprított füstölt hús is, amely az otthon békítő jó illatát volt hivatva felkelteni. Pláne, hogy jeleztem egy szivar jelenlétét is, amit az a Jócsák Döme nevű tett zsebembe. Ez aztán megadta az alap gondolatát az est műsorának. A szivar nagy jelentőségre tett szert, e köré csoportosult centripetális erővel az élvezet minden alkateleme: hazajövök, jól megvacsorázom, egy pindurkát fáradt leszek, aztán jön a lefekvés, megragadom a szivart, belenyomok csücsörödő végébe, a szivar utána enged, egy kellemeset nyekkenik. Aztán még egyet nyomok rajta, mert ez a nyekkenés, amit kiad magából, egy szerfelett érdekes inponderabilia, azt mondhatnám, szerves tartozéka a szivar által előidézett gyönyörök láncolatának. Mikor minden oldalról megfelelő nyomásban részesült, és felszínre hozta az összes benne lappangó nyekkenéseket, jön a csúcs lemetélése a

zsebkés kisebbik pengéjével és utána a rágyújtás. Odaadó, intenzív szívások lesznek. A kolbász következtében a gyomromban némi zsírtöbbletek jelentkeznek, mire a jó szagú, kövér szivar lebecsátja a gyomromba üzenetét, és a zsírtöbbleteket egy kissé rendreutasítja. Aztán ott van a regény, amit ősszel kezdtem meg, amikor kificamodott a bokám, emlékszem, annál a szép mondatnál hagytam el, hogy „Tök Péter ragyás ideológiájába reszkető vonaglások döbbsentek bele, mint azúr vékonyágok szervesetlen konglomerátumok agyaglányegébe”. Nagyon szeretem az ilyen regényeket, ezek legalább megmondják úgy ahogy van, és amellet a lelket is felüditik.

Javában mondom a feleségemnek, hogy ez a paszuly jó volt, és most bevonulok a hálószobába, és készítse oda azt a regényt az éjjeli szekrényemre, mert itt van az a lélektani pillanat, amikor lefekszem és meggyújtom a szivaromat, amikor hirtelen valami gyanús dolog jelentkezik és belenyomul közérzetem harmóniájába. A következő pillanatban ránk nyílik az ajtó, kezek nyújtódnak felém, egy tömzsi széles, egy hisztérikus vékony, és hogy jó estét, jó estét, képzeljék, eljöttünk egy kicsit, nagyon untuk magunkat otthon, jó estét, kisztihand, azt a herrgottját kérem szépen, milyen jól be van itt fűtve.

Nézek a feleségemre, aztán rájuk, hagyom, hogy rázzák a kezemet, a szám fukarul egy kis nyájasságra görbül, mosolygok egy rőfnyit, egy csalódottat, egy keserveset és megint a feleségemre nézek, ő feltalálja magát, kedvesen helyel kínálja a látogatókat, akik le is ülnek, de kijelentik, hogy csak egy icurka-picurka percre jöttek, éppen csak a székek csücskére ülnek le, mert hiszen csak éppen bekukkantottak, egy csipetnyit, a félszemükkel, koránt sincs szándékukban zavarni, ne is méltóztassunk inkommodálni magunkat, csak éppen látni akarták, hogymint vagyunk, mert hallották, hogy az éjjel kiloptak a pincénkből két nagy üveg ugorkát és egy tojós tyúkot. Óvakodni kell bizony, a múlt héten is betörték a szomszédban a bádogoshoz, a szegény asszonynak elvitték az egyetlen pár cipőjét, és hogy ecetes ugorka volt-e az vagy vizes?

– Vizes – mondja a feleségem türelmesen, én pedig a szivar irányába nézek. A szivar ott fekszik a kis kerek asztalon egy sárga pléhtartóban, tömzsi alakja kéjesen pihen az ovális teknőben, a lábát egy kicsit kidugja és a sárga teknő szegélyére rakja. Rosszallóan nézem ezt a feltűnési viselkedésséget, neheztelek rá, hogy idegenek jelenlétében mutogatja a lábikráját, nem szeretném, ha a látogatóm észrevenné ezt a kacér magatartást. De szerencsére háttal ül a dohányzó asztalkának, nem vesz észre semmit, azzal van elfoglalva, hogy megmagyarázza nekem azt a dolgot ezekkel az oroszokkal. Közben leveti a kabátját és feleségét is felszólítja a kabát levetésére, amit a nagy meleggel indokol, de biztosít arról, hogy azért nem maradnak sokáig, ne is tartóztassuk őket, csak éppen üldögnének még egy micurkát és máris mennek.

Aztán tovább fejtegeti az oroszokat, már egy félórája beszél, állít és tagad, összegez és boncol, percenként tizenöt kilométeres sebességgel száguld, én utána iramodok, szaladok a mondati után, de nem tudom utolérni őket, keresztül-kasul futkározniak előttem, köhintek nekik, értsük hát meg egymást, uraim, de nem használnak semmit. A fülem zúg, nem értek már semmit, csak petyhüdtlen bólogatok.

– Mert, kérem igen szépen – mondja a látogatóm előrehajolva és a tenyerével lapítgatni kezdi a térdemet –, még sohase lo-csogtam össze bolondságokat. Az emberek tücsköt-bogarat összebeszélnek, és miért, ha szabad kérdeznem? Nem igaz? Hát kérem, ez is így van, ezzel a dologgal. Az emberek azt hiszik, hogy így-úgy, nézetem szerint azonban nem itt rejlik a dolog. Én ismerem az oroszokat, meg is mondtam a múlt héten a kollégámnak, hogy az emberek csak fecsegnek, azt se tudják, mit. Nincsen igazam? Itt van például az a... hogy is hívják csak?

Elhallgat, kérdően rám néz, felrezenek, látom, hogy erősen gyűrögeti az asztalterítőt, és azt mondom:

– Rojt. Rojtocska. Bojtocska.

– Azt a Mandzsúriát gondolom, kérem alássan. Véleményem szerint itt van a kutya eltemetve.

– Mert, kérem igen szépen – magyarázza felhevülten –, az nem úgy van. Az emberek összevissza fecsegnek, hogy így-ámúgy, de nézetem szerint a fő az, hogy az embernek egyéni véleménye legyen, mert ez dominálja az egésztest. Mert vegyük azt például, hogy én kultúremler vagyok. Na már most, kérem alássan, mi következik ebből? Vagy teszem azt például, most odaállítanak, hogy csináljam ezt vagy amant. Ugyebár? Na már most kérem, hogy állunk az oroszokkal? Ugyanez az eset: ha nincs ló, számár is jó. Az embernek legyen egyéni véleménye. Mert kérem alássan, vegyük például a franciákat...

Amíg ő előveszi a franciákat, én az órára nézek. Már tíz óra. Dühösen helyezem vissza a tekintetemet az arcára, mereven nézem a száját, zsíros ajkait, melyek plety, plety, ontják, gyömszölik, böffenő zajjal preckelik kifelé a szavak faggyús, pépes vagdalékát, és azon gondolkodom, hogyha sebész volnék, egyszer tévedésből bevarrnám ezt a duzzadt repedést, ezt a közveszélyes folytonossági hiányt, amely elrontja az estémet, gyöngie idegrendszeremet szétbombázza tíztonnás marhaságaival, és amellet egy büntető törvénykönyvbe ütköző tolvaj, aki eljön hozzám, és ellopja azt a keservesen megszerzett kis nyugalmat is, amit úgy tartogattam estére. Hát ezért szaladgáltam én egész nap nyakig sárban, hogy ezeket a perceket is ellopják tőlem? Aztán az a szivardolog is, nem tudok rágyújtani a szivaromra. A kolbász befeküdt a gyomromba és kéri tőlem a szivart, egyre zaklat, hogy mi lesz a szivarral, amit megígértem neki. Mihalka úr pedig egyre beszél, kérdez, felel, hadonászik a kezével, sejtelmem sincs róla, mit akar.

– Tegnap kérem szépen – mondja egy hirtelen fordulattal – olvasom, hogy a vaját meg akarják maximálni. Na már most kérem, tessék csak ide figyelni – megrántja a kabátomat –, mi következik ebből? Jön kérem a rendelet, kiragasztják, az ember azt hiszi, hogy így, úgy, egyszóval megoszlanak e téren a vélemények. S a gyakorlatban, hogy is állunk már most? Sehogy, kérem igen szépen. A napokban is mondja a feleségem, hogy egy rideg libáért 90 lejt kértek. Na már most ugyebár a dögnek

kukorica is kell. Ha van jó dolgod, szaladhatsz kukoricáért. Beszóllok ide, hja kérem, a paraszt nem hoz, beszóllok oda. lenyúzzák a bőrömet. Hát mi vagyok én, kérdem igen szépen, hogy hagyjam lenyúzni a bőrömet?

Szuszog egyet, zsebkendőjével megtörli a homlokát, visszate-szi a zsebkendőjét, kotorász a zsebében:

– A bőrömet nem hagyom lenyúzni, abból ugyan nem esz-nek az ipsék. Puff! – mondja aztán hirtelen –, nem hoztam el a szivartárcámat.

A feleségem, aki velem párhuzamosan szenvedő alanya a Mihalkáné csicsergő crescendóinak, felfigyel. Borús vonás ül az arcán, rossz sejtelmei vannak, félti a lelki egyensúlyomat a szivarügy kedvezőtlen megoldásától. A váratlan fordulattól én sem vagyok elragadtatva, de a veszély hidegvérűvé tesz, belenyúlok a mellényem felső zsebébe, kapirgálok benne és kiemelek belő-le egy cigarettát. A cigaretta egy kicsit görbe, csak hálni jár be-lé a dohány. Azt hiszem, gerincsorvadása van. Leteszem az asz-talra, a tenyeremmel megmángorlom egy keveset, hogy kijöj-jön belőle a görbeség. A gyűrődések kissé elsimulnak rajta, a gyógyulás útján van, kezd talpra állani, nyújtom is már a ven-dég felé némi szabadkozó szerénységgel, hogy talán parancsol-na rágyújtani... ideiglenesen.

– Csak szivart szívok – jelenti ki keresetlen egyszerűséggel.

– Csak? – kérdezem nyájasan, és kezdem a dolgot rosszabb színben látni. – Olyan kerek hosszút, olyan szivart?

– Szivart.

– Kár – mondja a feleségem vakmerően –, ha tudtuk volna...

Mihalka úr csücsöríti a száját. Dohányozhatnékja van. Fe-szeng a széken, forgolódik, a fejével háromnegyed kör forgást csinál, szétnéz. Ha még egy negyedet csinál, a szivar beleesik a horizontjába. Elővigyázati rendszabályokat kell életbe léptet-nem. A szivart el kell tüntetnem. Két okból is: először, hogy meg ne lássa, másodsor, hogy el ne szívja. Vendégszerető em-ber vagyok, de ezúttal az az erős eltökélésem, hogy a szivart én szívjam el. Van így az ember néha. Ha felállók és odamegyek,

észreveszi. Mihalka úr azzal a hosszú gombolyaggal, ami kirotyog a száján, összevissza hurkolt engem, odakötözött maga elé a székre, nem mozdulhatok. Mit csináljak?

S amíg foglalkozom a megoldás módozataival, a Mihalka úr keze rátéved az asztalon heverő cigarettára, nyakon csípi, pödör egyet az üres végén és rágyújt, és beszél és hömpölyög, hogy dagadna meg, gondolom magamban keservesen.

– No már most – bugyogja magából –, én mint intelligens ember így szólok magamhoz: te telekkönyvi ember vagy, Albert, okos embernek tart mindenki, rágd meg alaposan a dolgot. Nem igaz? Én instálom, akármilyen dolog legyen az, előbb megrágom. Itt van, hogy csak egy példát említsek, ez a Klemanszó, kérem alázatosan. Az újságok így, úgy, de változtat ez a dolgon?! Tessék csak alaposan egy kicsit utána gondolni, és aztán megfelelni, változtat ez valamit a dolgon?

Azt fogom mondani, hogy csepeg a vízvezeték a konyhában, Annát idegesíti, nem tud tőle aludni, és hogy megyek és elintézem ezt a csepegést. Aztán visszajövök, egyenesen az asztalhoz megyek, és eltüntetem a szivart.

– Fiam – szól rám a feleségem hirtelen –, a szomszéd úr kérdi tőled, hogy változtat-e valamit a dolgon az, amiről az előbb beszéltek.

– Abszolúte semmit – felelek sietve.

Mihalka úr diadalmasan vigyorog.

– Tökéletesen igaz. Mert tetszik látni kérem igen szépen, ez most minden téren úgy van. Mit akar egy magamfajta becsületes ember manapság? Nem igaz? Töri magát, elsején felveszi a fizetését és pász. Mosás ennyi, az annyi, nincs igazam?

– Ennyi-annyi – mondom szelíden, mintegy összefoglalván az általa elmondottakat. Megakad, úgy látszik, nem értett meg. De az is lehet, hogy rosszul mondtam. Sietve kijavítom magam:

– Annyi-ennyi.

Vár, nézi a számat, belenyúl a fülébe, megrázza benne az ujját, és ismét kérdően néz rám.

– Csepeg a vízvezeték – mondom mentegetőzve.

– Csepeg? – kérdi megdöbbenve.

A feleségem, akin komor sejtelmek vettek erőt, most közbelép, ő ismeri egyéniségem minden csínját-bínját, tudja, hogy mennyire szeretem a vacsora utáni pihenést, hogy tönkreslányítja a hangulatomat egy ilyen buta látogatás. Látja, hogy aggódom a szivaromért is, hogy álmos, rosszkedvű vagyok, a gyereket sem tudjuk lefektetni, vége a szépen kieszelt gusztusos műsornak, korai lefekvésnek. De mégis meg akarja menteni a helyzetet, nem akar a Mihalkáné szájára kerülni, és aztán észreveszi a szivarelrejtésre irányuló burkolt szándékot részemről, odaáll nyájasan Mihalka úr elé, hogy fedezze a felvonulásomat az operációs terepre, gyorsan, élénken magyarázni kezd Mihalka úrnak, szeretetreméltó mosoly-elemekkel fűszerezi a beszédét, felsrófolja a Mihalka úr figyelmét, válaszokat csal ki belőle, működésbe hozza, odatartja magát céltáblának. Mihalka úr felragyog, és megint kezdi az oroszokat. Én észrevétlenül kihátrálok az ajtón, néhány perc múlva visszatérek, a helyzetet ki-elégítőnek találom. Mihalka úr rotyog, mint egy lábos. Mihalkáné a fiammal folytat eszmecsserét, én odalopódzom a dohányzóasztalhoz, hogy biztonságba helyezzem a szivaromat. Lenézek a tartóba: üres. Mi ez? Nézek a Mihalka szájába: üres. Ez rémes. Hiszen az előbb itt volt, kidugta a libát, mutogatta a lábikráját. Leesett? Lehajolok a földre, szétnézek, az asztalka alá tapogatok. Nincs. Lekuporodok, négykézláb a zongora alá mászok, veríték üti ki homlokomat és gondolkodom. Hova tettem? Az előbb még ott volt, láttam, kiállott a vége a tartóból. Vagy rosszul láttam?

– Egy szivar – mondja ekkor Mihalkáné a kredenc mellől. Állok megmerevedve a zongora alatt és hallgatózom. Csak nem az én szivaromról van szó?

Mihalkáné pedig elveszi a kredencről azt a szivarnak mondott dolgot, és leteszi az asztalra. Kidugom a fejem, előmászom a zongora alól és az asztalra nézek. Mihalka is odabandzsalít és izgatottan szuszog. Aztán feláll, meghajtja magát a szivar előtt, és aranyos humorral bemutatkozik neki:

– Mihalka vagyok. Van szerencsém, Upman úr.
– Valaki itt hagyta – rebegi a feleségem, és szomorúan pillant rám. Nagy csend támad. A szivar ott sütkérezik a plüssabronszon, és szőkés hasát felénk fordítja.

– Upman... – mondja Mihalka, és megcsiklandozza a szivar hasát – Upman János... Hun voltál, te csirkefogó? Ilyenkor kell jönni, he? Így megvártni a bácsit!? – Fölemeli, a füléhez tartja, és a két ujjával megnyomja a végét.

– Ropog. Ripeg-ropog Upman János.

– Regália Média – jegyzem meg keservesen.

– Vajon! – Megnézi a kravátlíját, elégedetten bólint a fejével.

– Csakugyan. A kravátlit instálom leveszem róla, mert nagyon kimelegszik.

Hallgatunk. A szivar a kezében van, gondosan leszedi a hasáról a márkát, ismeretlen célzattal zsebrevágja, aztán rámosolyog a szivarra, forgatja, becézgeti, nyomkodja, magához szorítja, összebarátkozik vele, atyailag hunyorgat rá, és az atyais-tennek se teszi le a kezéből. Már nem bírom nézni, ahogy dajkálja, legalább letenné egy kicsit a kezéből.

– Rég nem szívtam ilyent – jelenti ki elmélázva –, van annak már tíz esztendeje.

Semmi kétség többé: ez az ember az én szivaromra pályázik. Megsértsem? Torkon ragadjam? Mit csináljak vele? A feleségem bánatosan és szemrehányóan néz rám.

– No azért csak – nyögöm határozatlanul.

– Köszönöm – kapaszkodik a szó farkába –, nem szeretném megfosztani.

– Hát hiszen...

Mihalka hipnotizáltan nézi, a két szeme tengelye is kiakad.

– Valaki itt felejtette – vélekedik óvatosan a feleségem.

– No, akkor isten neki, rágyújtok. – És egy gyors kapással belöki a szájába, a fogával leharapja a végét, gyufát gyújt, szí egyet, nyúlszájat csinál, a füstöt megöblögeti a szájában, aztán körülnéz és elégedetten vigyorog:

– Ez már döfi.

– Szívják a szivaromat – mondom tréfásan. Mihalka úr hehe-
részik a tréfán, a feleségem zavarba jön. Utálom ezt a Mihalkát.
És legalább ketté vágta volna a szivart, legalább nekem is jutott
volna belőle egy porció. De hogy került a kredencre? A kisasz-
talra pillantok. Amit én a szivar végének néztem, az a pléhtar-
tó kiugró vályúja. Nézem a Mihalka két húsos pofazacskóját,
ahogy pumpálja, habzsolja, sorvasztja a szivaromat, napi keser-
veimnek kiegyensúlyozóját. És én, szegény ember, még regényt
akartam olvasni, és korán lefeküdni. A tekintetem búbanatos
búcsút integet a pályatévesztett szivarnak. Óvtam hidegtől, me-
legtől, gyűródéstől, náthától, nem voltam hozzá goromba, és
jön egy ilyen Mihalka nevű, es azt mondja: no akkor rágyújtok.
Mi címen? Nincs ereje paragrafus. És legalább passzívabb ma-
gataratást tanúsítottam volna a kolbásszal szemben.

Késő van, s a feleségem fáradtan, elcsigázottan áll a még
mindig berregő vendégek előtt. Ki fogom dobni őket, gondo-
lom végső elkeseredésemben. A fiam, aki a nagy zajban elemé-
ben érzi magát, ráteszi a kezét Mihalka széles combjára, és azt
mondja:

– Hoppá bácsi.

Mihalka lehajlik, szuszogva az ölébe ülteti a gyereket, az asz-
talra teszi a szivart, aztán megcsiklandozza a gyerek hasát, és
azt mondja:

– Kuc-kuc kisiú.

Potyó értelmetlenül nézi, nincs hozzászokva ilyen marhasá-
gokhoz, orozva előkap valami furcsa formájú tárgyat, és hirte-
len benyomja a bácsi szájába:

– Pipáld meg, bácsi, ezt is – mondja neki komolyan.

Mihalka szippant egyet, aztán kiveszi a cső alakú tárgyat a
szájából. Nézi. Kétségtelen, pipa formája van, de mégis valami
más, egészen más, régi, elhasznált krisztírccsap.

Mihalka elüvölti magát, sietve elereszti a gyereket, előveszi a
zsebkendőjét, és törli vele a szája belsejét. Mihalkáné megsértő-
dik és hangosan mondja:

– Nem szabad, rossz kisiú!

Potyó önérzetes fiú, hangosan tiltakozik. A néni megismétli a sértést, mire Potyó azt mondja:

- Menj el, néni.
- Hová? – érdeklődik Mihalkáné bosszúsan.
- A fenébe – hangzik kurtán a felelet.
- Neveletlen gyerek – mondja indulatosan Mihalkáné, és sielve szedi a kabátját. – És ez a gyerek húsz hónapos?
- Huszonegy.

Mihalka köpköd, és méltatlankodva távozik meghitt családi tűzhelyünkről. Káromkodik:

- Azt a krisztírját annak a micsodának.

Derülten pillantok Potyókára. Amikor Mihalkáék mögött becsattan a kapu, fölemelem és az ágyába viszem. Holnap megveszem neki azt az indián fejdísz, amit a múlt héten láttunk a kirakatban. A vendégekkel szemben tanúsított ellenséges magatartása jutalmául.

Pillanatnyi segély

Egy rendkívül bonyolult egyenlet van adva a tizedik hatványon, amelyet soron kívül el kell intézni, mert jön a fényképész az új lemezekkel. Pulykatojástól kölcsönkérem a piros ceruzát és odaírom a feladvány alá: Kidolgozás. Pótlólag csinálok egy finom farkincát az s betű mellé, és a nyakamról letöröm a verítéket. Nagy kínnal gusztálgatom az egyenletet, sajnos nem tudom elolvasni, mert a betűk teljesen elmosódtak. Ha elbukom, visszavonják az írói okleveletem, és elveszítem az önkéntesi jogomat és főhadnagyi rangomat, amit kilencszáztizenhatban kaptam Monastir-Ziskánál, balra egy krumplicsónak. Nagy kínnal felhúzó az felső szemhéjamat, hogy jobban lássak, de az egész feladványból csak annyit látok, hogy Erdős Kuli sebesen gépeli a Horatius-fordítást, amit a fellebbezéshez kell mellékelni. Szeretném odaadni az egyenletet is, hogy legépelje, de a tanár leszáll a katedráról, mire én hirtelen előveszem a logaritmust, és kikeresem a főhadnagyi rangnak a négyzetgyökét. A csípőcsontom elszibbadt, nagy vízcseppek potyognak rólam. Egészen elfelejtettem a logaritmust. Szomorúan nézek fel a színpadra, ahová éppen e pillanatban lép fel a közjegyző és jelenti az osztálynak, hogy az angol miniszterelnök Génuában kidolgozta a hűsítő rendszabályokat, és ebből kifolyólag a szerencse mulandó, de akinek van szerencséje, annak módjában áll kívánni, hogy e szerencse revízió alá vétessék a szignatárius hatalmak által. Közben a sétatér vonalai egészen elmosódnak, csak egy szó marad a horizonton, amely egyre dagad és hangosodik.

Szerencse

SZERENCSE

Aztán hirtelen szétpuffad és nagyot morog, amitől sebesen talpraugrom. Az a hangos és dagadt valami most roppant nadrágban ott szuszog előttem, és nyájasan törli kiizzadt tarkóját.

– Van szerencsém – ismétli gömbölyű baritonban, és feszes hátsával valami tisztelgő hadmozdulatot visz véghez. Kábultan nézem a zavaros jelenséget, és az az érzésem, hogy az előbb, amikor Genuáról számolt be, nem viselt ilyen nagy kaliberű nadrágot.

– Igen... – motyogtam tájékozatlanul. – A hűsítő rendszabályok miatt...

– Aludtál, fiam – szólal meg a feleségem résztvevőén. – Vendégeket kaptunk.

Megmasszírozom egy kicsit a csípőcsontomat. Persze, aludtam... A közérzetemben valami gyanús dolog kezd kóvályogni. Rossz sejtelmektől sarkallva révetegen emelem fel a tekintetemet. A háttérben szenvedő arccal, erőtlenül a falhoz támaszkodva: ez a feleségem. Mi lelte? Cikázatos gyorsasággal rebben tovább a pillantásom a szobában. Valahol a középen egy másik arc. Jobb fülétől a bal füléig egy síri mosoly szaharinnal édesítve és viruló dohányszínű szeplőkkel dúsan telehintve: ez összesen... Mihalkáné. Elöl egy kétségbeejtő nadrág és ezzel szerves összefüggésben egy ritmikus has és több semmi: ez Mihalka.

Röviden és leírhatatlanul: Mihalka és Mihalkáné.

A sorsharag egyszerre kétféle megnyilatkozási formájában.

Pedig figyelmeztettem a feleségemet a múlt héten is, hogy jó lesz megint templomba járni. Mert az őstermészetnek ezt a két eltévelyedését csak teológiai alapon lehet már ellensúlyozni. Imával, böjttel és az isteni irgalmasságba vetett bizalommal. És mi templom helyett moziba mentünk!

– Alukálni méltóztatott egy pindurkát – trombitálja ez a Mihalka nevezetű, s nyájasan és otthonosan pödör bele a bajuszába. Követem a jóízű mozdulatot, felpillantok a megpödört bajuszra, és elemezni próbálom a történeteket. De a feleségem sürgetően néz rám, hogy kapcsolódjam már bele az általánosan megindult sivalkodásba.

– Tessék leülni egy kicsit – szólok nyájasan.

Mihalka újra pödör egyet, és szuszogva ül az új girardi kalapomba.

– Na – jegyzem meg egy kissé aggodalmaskodva –, ott talán nem lesz elég kényelmes. – De úgy látszik a recsegő kalap nem képvisel akadályt, kiszthand kérem szépen, feleli könnyed szuszogással, és egy erőteljeset zötyög a kalapomon, hogy dagadt lényének szilárdabb támpontot biztosítson. És már hozzá is látott a társalgáshoz, a francia imperializmust már lekasabolta, átrobogott már az angol külpolitika sztyeppéin, megvonta a párhuzamokat, levonta a tanulságokat, pödört néhányat, és egy nyaktörő siklórepüléssel leereszkedik a kredencre, amelyen egy érintetlen konyakos üveg áll. Rátapasztja a szemét az üvegre, felveszi a szemüvegét, fölemeli az üveget, és elolvassa rajta a sírfeliratot. Hősies passzivitásra szánom el magam. Ebből Mihalka ma nem fog inni. Ha megreped, akkor sem.

– Poharat keresnek? – szólal meg hirtelen Mihalkáné a háttérből.

– Abszolúte nem – felelem határozottan.

– Azt látok itt – jelenti ki Mihalka –, csak a szomszéd úr nem tudja, hová tette a dugóhúzó.

Most egy fél percnyi csend következik. Ha ráeresztem a konyakra, holnap azt fogja mondani, hogy valami siralmas lötytyöt adtam neki, erőszakkal beleöntöttem, s az összeégette az összes nemesebb szerveit. Ha nem adok: ennek még beláthatatlanabbak volnának a következményei. Felbontjuk hát az üveget. Mihalka iszik, tűzbe jön és tovább fortyog.

– Mert miről is van szó, instálom igen tisztelettel? – harsogja felmelegedve – Nagyszövetség, Kiszövetség? Fenét, kérem szeretettel, a drágaság, igen, a zöldhagyma, meg a hús, meg a kávépótlék, ez, ez kérem, erről írjon a Dájli Májli, mert ettől döglük a légy instálom. Márciusban is, kérem, hogy járok. Az asszony nyekereg, hogy így, amúgy a zsidóné kínálja a kabátot. Éjszaka sóhajt, nappal soványodik a kabát miatt. Jó, bemegyek a bankba, ki a pénzt, oda a kabátért a zsidónénak. Kéz alatt, használva: ötezer. Hogy perzsa. Hát jó. Azóta furt sétálhatnékja van a feleségemnek a kabátban. Ménkü erősen süt a nap, mi csak egyre

szaladgálunk, mint a kengyelfutók. Nőm izzad, nekem feldagad a lábam vékonya, mint egy elefántnak, de mi csak egyre strapáljuk magunkat. Azelőtt, instálom, hónapokon át nem szippantottunk egy kis utcai levegőt, most meg furt sétálunk a kabát miatt. Hát mire jó az, kérdem tisztelettel, májusban? Nem igaz? Ma is, hogy egy kicsit hűvösebb idő mutatkozott, azt mondja, hogy ugorjunk át egy percre ide a szomszéd úrékhoz, úgyis régen voltunk itt, de meg a kabátot sem látták...

Egy futó pillantást vetek a háttér felé. Ott a vastag perzsabunda Mihalkánén, most lebbentgeti kifelé a sarkait, hogy a bélése is érvényesüljön. Az arcáról kövér veritékek csöpögnek lefelé, de viseli a vastag kabátot, egy fél mennyországért le nem tenné, mielőtt fel nem tárja annak az ondolált nyúlborkabátnak misztikus szépségeit, és a feleségemet bele nem csiklandozza egy epeömléssel kapcsolatos lelkiállapotba. Ezért jött, ezért sétálgat már hetek óta az ablakunk alatt ezzel a döglött birkabőrrel, ez volt az álmai netovábbja, életének lobogó célja, hogy ezt a festett utánzatot valódi prémkabát gyanánt vonultassa fel meghitt családi tűzhelyünk horizontjára, hogy ezzel az antik szőrmepótlékkal inficiálja szélcsendes családi életünket. Az elmúlt héten már ötórai teát rendezett a bunda tiszteletére.

S minthogy súlyt helyezett arra, hogy a kabátba okvetlenül belebetegedjünk, meghívott minket is, de előzőleg a sütővassal gondosan kikunkorította a prém monotonabb viselkedésű részeit, hogy úgy mondjam a lapályosabb vidékeket, hogy perzsábbul hassanak a nyugalmunkra. A veszedelmet akkor sikerült elhárítani, nem mentünk el a teára, de ez úgy látszik nem térítette el Mihalkánét attól a makacs tervétől, hogy minket, ha kell egy megkerülő mozdulattal, saját tűzhelyünkön tegyen boldogtalanná. A stratégiai felvonulást, íme, siker koronázta, végig kell szenvednünk a kabátot. Reggelenként gukkerrel vizsgálja az ablakából, hogy a feleségem mit hoz ha za a piacról. A gukkeren keresztül vizsgálja át a szatyor tartalmát. Megszámlálja a paszulyszemeket, beleszagol a vajba, ha hizlalt tyúkot veszünk, azt terjeszti rólunk, hogy pünkösdi ünnepekre megkülönböztetett sovány csirkét vettünk, de pusztán csak azért, mert már agoni-

zált, és így néhány garasért megkaptuk. Ha talpalni küldjük a cipőnket, átüzen, hogy éppen be akart nézni hozzánk, de nem zavar, mert tudja, hogy mezítláb vagyunk. Ha meghallja, hogy a városban valaki kiadó szoba iránt érdeklődik, azt hozzánk küldi, mert tudja, hogy a feleségem sírógörcsöt kap a rémülettől. Ha a feleségem a huszonötödik névnapját ünnepli, akkor ő az ezüstkodalomra gratulál. A szobalányunkat elcsalja, a mosónőnket lebeszéli, lappangó irtó háborút folytat ellenünk, gyilkos gázokkal, nyájas mosollyal támad, a levegőt szivattyúval távolítja el az orrunk elől, felkutatja az ellenségeinket, összebarátkozik velük, ha valaki beteszi hozzánk a lábát, itt terem, számba vesz mindent, belenéz minden lábosba, belekandikál minden vázába, a szeme vészes gyorsasággal száguld végig a lakásunkban, s ha szűnyogot lát a falon, szaharinos mosolyával poloskairtó szert hoz javaslatba, elviszi a díszkötéseinket és tepertős pogácsát felejt benne. Célba vett minket, üldöz a barátságával, ragacsos mosolyának, nyomasztó nyájasságának szeplős paravánja mögül messzehordó ágyúkkal rombolja cafatokká az életünket. Nincs előle menekvés, nem lehet leszerelni, nincs benne könyörtület.

Rettenetes.

Leverten csüggesztem le a fejemet. Már mindent megkíséreltünk. Hasztalan. És ez a Mihalkának nevezett katasztrofális duzadmány azt mondja, hogy jól érzi magát a kalapomon. És megint Genuát fejtegeti. A tekintetem lemondóan réved az ajtó felé. Valaki éppen kopogtat. Aztán nyílik az ajtó, és belép egy ember, hóna alatt viaszosvásznon táskával. Hogy ő az egyleti ember.

– A belépés miatt jöttem – teszi hozzá magyarázólag.

– Igen – szól a feleségem.

Mihalkáné felfigyel. Mihalka abbahagyja Genuát, és kíváncsian fülel.

– Abba az ügybe vagyok – jelzi az egyleti ember és Mihalka felé fordul –, hogy uraságod belép az egyletbe ezen egyszerű ív által, mely plajbással is kitölthető, ehol a plajbász, miáltal egyletünk tagja lesz uraságod... csak meg kell nyálazni.

Nyújtja a plajbászt. Mihalka habozva átveszi, forgatja, érdeklődve gusztálgatja a bizonytalan csutakot.

– Meg kell nyálazni? – kérdi valami derűs butasággal.

Persze, meg kell nyálazni, miáltal tagja lesz urasága... De viszont ráült girardi kalapomra, miáltal megette a fene a kalapot, és még jó, hogy olyan tartósan kotol rajta, mert ha a feleségem észreveszi a lezajlott szerencsétlenséget, sírógörcsöt kap. Savanyúan nézem az új jövevényt, aki behatóan magyarázza Mihalkának az egyletet, abban a föltevésben, hogy ő a házigazda.

– Mer hogy a szavam ne feledjem, mosmán pillanatnyi segély is lesz adva az egyes tagok részére – jelenti ki hirtelen fordulattal, és önérzetesen üt rá a viaszosvászonra. – Ez most lett bevezetve.

Mihalkáné ösztönszerűen leteszi a kabátot, és óvatosan az egyleti ember felé tolja a hadállását. Mihalka nagyot szuszog, sebesen mozgatja a szempilláját és hipnotizáltan mered a táskára. A pillanatnyi segély szeget ütött a fejükbe.

– Pillanatnyi segély? – rebegi Mihalkáné szinte hangtalanul, és fojtó irigységgel pillant a feleségemre.

– Az – szól az egyleti ember, és büszkén bólint a fejével.

Nagy csend ereszkedik a szobára. Mihalkánének remeg az orcimpája az izgalomtól. A férje viszont sűrűket pödör a bajuszába. A szemük sóváran kering a táska felett, amely a pillanatnyi segély misztériumait takarja, ott kóvályog a kíváncsiságuk és a vágyuk a váratlan zsákmány felett, mint egy mohó keselyű, szeretnék is már a csőrük közé kapni, mint kövér gilisztát, és elvinni tőlünk, elhalászni előlünk. Hogy ők erről semmit sem tudtak! Mihalka nyújtja is már a csápjait, még csak nagy általánosságban tapogatózik, de már elég észrevehetően orientálódik az egyleti ember felé, a pillanatnyi segélyt rendkívül érdekfeszítőnek találja, úgy érzi, hogy be kell lépnie. Urasága be fog lépni, miáltal tagja lesz, és az egész ügyet végtelenül egyszerűsíti az a körülmény, hogy plajbászal is lehet... Remek gondolat volt ma délután ide jönni...

Hangosakat szuszog, forgatja a ceruzát, szeretne is már valamit aláírni, hogy megelőzzön minket, miáltal tagja lesz... Csak a pillanatnyi segélyt óhajtana még, persze csak úgy futólag, inkább csak pedantériából, gyakorlati vonatkozásaiban is megvilágítani, hogy tudniillik rúg-e az a pillanatnyi segély, s ha rúg, mennyire

rúg, és föltéve, hogy ő ezt a dolgot... egyszóval melyik az alkalmas pillanat, amidőn ezt a fentebb csak nagy vonásokban vázolt segílyt személyesen is megismerhetné.

– Azt mink kérem – feleli az egyleti mentőangyal nagylelkűen – mindenkinek aggyuk.

– Belépünk – vakkantja Mihalkáné, és elszántan néz körül.

– Mindenki kapja – üti a vasat az egyleti –, csak be kell mondani az irodába, hogy emígy, amúgy, s máris guberálják a sok pénzt. Aki bemongya, az stántepityere megkapja.

Mihalkáné már az első vonalig nyomult előre, szoroson blokkírozta az egyleti embert, hogy ne férhessünk a közelébe, s mosolya csurgó mézével, otkolonos közelségével féltékenyen a birtokába vette, és búbájos csicssergést csap a szegény ember fülébe. A figyelmet teljesen eltereli rólunk, s az öröménél csak a félelme nagyobb, hogy észrevesszük a szobában az egyleti embert, hogy mi is belépünk. Odaszáguld a mokkatortához, amit a feleségem egy sötét kényszer hatása alatt szervírozott fel, lehasít belőle egy zömök szeletet, azt az egyletinek adja, konyakot is tölt neki, mire Mihalka is belekap a tortába, kétszer repetál belőle, a fülei ugrálnak, petyhüdt pofazacskói is felduzzadnak, fennhangon élvezi a süteményünket, aztán cigarettával kínálja az egyleti embert, aki rágyújt, előkotor egy ívet, azt Mihalka elé rakja, ünnepélyes mozdulattal jelzi, hogy elkövetkezett a belépés pillanata, és már a kérdőpontokat kezdi betűzgetni.

– Itt az áll, instálom, hogy mi a teljes vezeték- és keresztneve. Vagyis ez annyi, hogy minek híják az illető egyént, s ha megtudódik, azt be kell írni ide az ívbe. Plajbásszal is lehet.

Mihalka feszülten figyel. A szakszerű felvilágosítások után végre abba a kellemes helyzetbe kerül, hogy meg tud felelni arra a komplikált kérdésre, hogy mi a vezeték- és keresztneve. Diadalmasan hordja körül a tekintetét és odaírja.

– Aztán jön a foglalkozás. Már tudniillik, hogy ki micsoda. Ha suszter, hát suszter, ha kalauz, hát kalauz. És ecetera, kérem igen szépen. Ha iparja van, hát azt.

– És ha kataszteri ember, hát azt – vágja ki Mihalka leleményesen.

– Akkor azt – bólint az egyleti.

Mihalkának ragyog az arca. Végtelenül egyszerűnek találja. Semmi komplikáció, semmi fejtörés, csak éppen utánagondol az ember egy keveset, hogy ki micsoda és kész, jön a másik rubrika, a lakhely, amit úgy kell értelmezni, hogy hun van az illető egyén kvártéjba és nem úgy, hogy teszem azt subix meg ilyesmi. Mihalka lázasan ír, s tölcseért csinál a fülére, mert kezdetét veszi a következő kérdés:

– Nincs-e másállapotban?

Mihalka elröfenti magát, mert nem tudja, hogy milyen álláspontra helyezkedjek és kérdőleg néz a feleségére.

– Nem vagy – hangzik a nő szájából a megnyugtató felvilágosítás.

– Nem vagyok – jelenti ki ő is.

– Közös háztartásban él-e házastársával?

– Igen.

Ez beíródik. Jön a következő kérdés:

– Mikor és minő betegségben halt el a házastársa?

Súlyos csend ereszkedik a szobára. Az egyleti vár néhány pillanatig.

– Ez annyi – magyarázza jóindulatúlag –, hogy mibe halt bele a naccsága.

Mihalkáék, akik az előbb még diadalittasan vetettek rá magukat az egyletire, most kínosan pislognak egymásra. Én finoman mosolygok, és diszkrét pillantást váltok a feleségemmel.

– Ez idő szerint még az a helyzet... – kezdem az egyletinek magyarázni a tényállást, amikor Mihalkáné hirtelen közbelép, és tisztázza a kérdést. A hangulat azonban feszült marad, s a mérleg háttározottan a mi javunkra kezd billenni. Mihalkánét pro foro interno eszi a sárga méreg, pláne amikor észreveszi rajtunk annak az előjeleit, hogy mi adandó esetben nem haboznánk bevalani a valót, mely szerint ő közmegelegedésre kilehelte nemes páráját. Közben a belépési szertartás a befejezéséhez közeleg. Mihalka odapingálja a nevét az ívre, jólesőket pödör, elégedetten zötyög a kalapomon, és centripetális erővel megint nekiindul a pillanatnyi segélynek.

Az egyleti, aki nagyon büszke erre a pillanatnyi mézes-madzagra, örömmel ragadja meg az alkalmat. A helyzet magaslatán van, kacérul lebbentgeti a fátylat, csábítóan mutogatja a Pillanatnyi Segély finom lábikráit, fokozza a vágyat, kidüleszti a Mihalka sündisznó-szemeit, légiesen szökell jobbra-balra, gyönyörű víziókat ébreszt, nagy aranyzacskók sziluettjeit ugráltatja a Mihalkáék lát-határán, és amikor a tetőpontra hágott bennük a gyors meggazdagodás reménye, hirtelen azt mondja:

– Mer hozzánk érdemes belépni. Még ott a hulla a házban, máris kapja az ember a sok pénzt.

– Hulla? – kérdik Mihalkáék megdöbbenve.

Az egyleti félremagyarázza a váratlan effektust, megint svungba jön, s hogy fokozza a kábító hatást, szemléltető részletekbe bocsátkozik:

– Mer az úgy van kérem, hogy az ember csak begyön az irodába, bemongya, hogy így, úgy, elpatkolt az ipse, s menten kapja a segílyt gyászkalapra, koporsóra, miegymásra.

– Koporsóra? – bőgi el magát Mihalka.

– Meg gyászkalapra... Prima egylet ez a miénk, hozzánk érdemes belépni. Nem igaz, kérem?

– Remek – mondom én fellelkesedve.

– Tegnap is, esedezem, begyön az egyik, hogy a férjével baj van, eltrafálta a gutaütés. Megyünk, ott feküdt kérem a kredenc mellett az illető halott, abba verte bele a halántékát, amikor felfordult. Olyasfajta egyén volt, mint Mihalka urasága, a guta éppen a hasát találta el. Ki se hült még, s máris kapta az asszonyka a sok pénzeket.

Ez már igen. Ez aztán a finom, előzékeny egylet. Be se várja, hogy az illető halottat megüsse a guta, máris küldi a pillanatnyi segílyt koporsóra, miegymásra. És ez az egyleti ember is milyen kedves, milyen akkurátus. Szeretném megrázni becsületes, kéréses kezét. Jövő vasárnapra meghívom egy liter piros borra ezt a szimpatikus férfiút, szeretném is ezt vele azonnal közölni, de nem jutok szóhoz, mert még mindig a hullákat fejtegeti, de most már Mihalkáné felé fordulva.

– Merthogy szavam ne feledjem, ez előnyös lépés a naccsága számára is. Mert teszem azt, a naccsága, ahogy nézem, engedelemmel szólva egy kicsit sovánkás magatartású, azok a flekkek az arcán a májbajtól jönnek, aztán nemigen bírja meg a munkát. Na mármost az uraság is meg van egy kevéskét viselve, hallik a szuszogásán, maholnap se szó, se beszéd, így volt a másíknál is, felpuffadt a hasa és kész. A hulla itt fekszik esedezem még a szobában, ki se hül még becsületesen, s a naccsága csak beszél az irodába, és stánteputyere üti a markát a sok pénz. Nem kell szaladgálni, kölcsönkérni koporsóra, gyászkalapra, miegymásra.

Kolosszális. Nem is kell Mihalkának alapszabályilag még kihűlni, ráér később is, és az asszonykának máris üti a markát a sok pénz. Elragadtatva nézem az egyleti rinocéroszt, aki a sikertől megvadulva hadonászik az elkékült Mihalka előtt. Az ő hullájára bázírozza a számítást, egy küszöbön álló gutaütéssel akarja a sápadtan támolygó Mihalkánét a tagdíjak gyors befizetésére ösztönözni, nem veszi tekintetbe, hogy szegény Mihalkának már kifordult a szeme a rémülettől, és vonagló szájából kurta hörgésekben tör elő a halálfélelem. Ő csak tovább rotyog, hogy:

– Nagyon sima dolog az egész. Ott a hulla, itt a pénz. A pillanatnyi segély. Éppen hogy csak beírják...

– Plajbással – mondom én.

– Avval is lehet – mondja ő. Aztán kezd pakolni, búcsúzni. Mihalkáné, aki idegsokkos szégyenéből és keserves csalódásából lassankint magához tért, a távozó viaszosvásznon láttán halványan felpislog még egyszer, és halkán, bátortalanul azt kérdi az egyletitől:

– S mondja... mennyi... az az összeg...

– A pillanatnyi segély?

Mihalkáné csendesesen bólint.

– Az kérem – feleli az egyleti flegmatikusán – minden hulla után kétszáz lej. Ha nagyon kövér az illető halott, akkor háromszáz.

Magunkra maradunk. A szobát jóleső csend veszi hatalmába. Mihalkáék ott vannak még. De már nem élnek. Vagy legalábbis

a régi értelemben már nem. Én szemügyre veszem a kabátot, s hogy másra tereljem a társalgást, ártatlanul mondom:

– Egy ilyen használt nyári bundát... egy ilyen göndörített nyúl-bőrmicsodát én is vennék kéz alatt a feleségemnek.

Mihalkáné elsápad és fuldokolva néz a férjére. Harsogó pofonokat mér le neki a szemével. Hogy ezt is kikotyogta, hogy ennyi blamázs után a kabát kéz alatti mivoltát is az orrunkra kötötte.

– Gyere – mondja neki síri nyugalommal – menjünk.

– Na fiam – szólok mosolyogva a feleségemnek, amikor eltávoztak –, magának bizarr ízlése van, hogy ilyen egyletbe akar belépni.

– Én a teniszegyletbe akartam – feleli derűsen a feleségem.

– Teniszegyletbe? És ez az ember?

– Ő a teniszegyletnek is alkalmazottja... De azt hitte, hogy mi a másikba akarunk.

Az általános örömnépet csak az összenyomott girardi kalap zavarja. Valahogy szeretném eltüntetni, hogy a feleségem észre ne vegye. Már nyúlok is a kalap felé, mely olyan, mint egy szalmából készült palacsinta, amikor bedugja az ajtón a fejét a szomorú Mihalka, és egy vadonatúj girardi kalapot lobogtat felém.

– Elcseréltük instálom a kalapunkat...

Megkönnyebbülten lélegzek fel, és mosolyogva mutatom neki az összepréselt kalapját. Keserves arccal nézi, a sok csapás búskomorra teszi, fölemeli a kalapot a székről, nyomogatja, lapítgatja, kétségbeesetten simogatja, felpróbálja, látja, hogy annak definitíve befellegzett, megverten vánszorog vele a kijárat felé, és ott azt mondja:

– Éreztem pedig valami hasonlót, amikor leültem.

– Kántité neglészáb! – próbálom vigasztalni.

– Nem kérem – mondja már végelgyengülésben –, zsirádé volt.

Még aznap délután felsiettem a padlásra, és személyesen tűztem ki az örömlobogót.

A fiam munkában

Potyko behozza a labdát a szobába, leteszi a szőnyegre és azt mondja:

– Így jukták a fiúk a sétatéjen.

Éppen csak annyi időm van, hogy odapillantsak, de ő már sebesen célba is vette és egy diadalmas mozdulattal – mintha előre tudná, hogy a mutatvány sikerülni fog – bele is rúgott a labdába. Puff – teszi aztán hozzá ragyogó arccal. A kemény bőrlabda – amit a suszterünk fabrikált annak az örömére, hogy a fiam március óta a harmadik pár cipőjét futballozta agyon – küldetésének sietve tesz eleget, berepül az ablakba, s miután a dolgát ott viharos gyorsasággal elvégezte, visszatérőben beszél egy pillanatra a teáscsészékhez is, minthogy a pohárszéket úgyis útba ejti. Üde hangok ütik meg a fülemet. A hangja után ítélve mégis echt volt az a japán csésze – gondolom magamban –, pedig lám, mennyire kételkedtem benne! Lehajlok, és összeszedem a maradékokat, hogy elébe vágjak a Potyko újabb haditervének, aki tündöklő szemekkel készül a cserepeken a csűr-döngölőt eljátni. Az ismerős zajra berohan az anyja.

– Mi történt?

A tapintatlan kérdést egy darabig még csend követi.

– Betöjtént – feleli a tettes, hogy úgy mondjam, pokoli egyszerűséggel. S minthogy úgy rémlik neki, hogy hasonló helyzetben valami bocsánatfélét kell rebegni, hát rövid habozás után azt mondja:

– Anyika édes, nem jabad eztet a zablakot még egyszer betöjni.

Az anyja megnézi az ablakot, aztán hirtelen a földre pillant.

– De hiszen a japán csészét is eltörte – kiált fel kétségbeesetten, és kikelt arcával hol a gyerekre néz, hol rám vet egy-egy le-sújtó pillantást.

– El – bólintok a fejemmel. De ezzel szemben a velencei tük-röt nem törte el és a vitrint se törte el, ami nagy nyereséget je-lent, legalábbis időnyereséget.

Annának is éppen akkor jutott eszébe a fairthús, amit Potykó a tepsiben homokkal megszózott. A feleségem elsápadt az újabb hírré, és nagy méreggel nekiesik a gyerekeknek.

– Miért törted el? – kérdezi berzenkedő hangon.

A gyerek zavartalan érdeklődéssel piszkálja ki a labdáját a hintaszék alól, és anyagi ártatlansággal feleli onnan:

– Azéjt, mejt Potykó jossz fiú. – Kibúvúk a szék alól, és hogy az anyjának a netáni fáradságot megspórolja, kétszer egymás után ráüt a saját fenekére. Dádá Potykó. Az anyja csak nézi. Valósággal inzultálja a szemével. A gyerek kényelmetlenül kez-di magát érezni. Gyorsan rátereli a beszélgetést Lajira, aki min-dig mászik a szőnyegporolón. De látja, hogy itt nem lehet ku-koricázni, mert az anyja elszánt állásfoglalásra készül, és ha nem mutat határozott bünbánatot, bajok lesznek. Hát még egy-szer megkísérli: – Anyuka édes, nem fogom többé eltőjni.

De az anyja csak nézi. Potykó gondolkodik:

– Becsületjavamra – teszi hozzá ünnepélyes határozottsággal.

No, ez más. Így rendben van. A cserepeket összeszedik, a gyereket, aki a becsületszó varázsos hatása alatt emelkedett hangulatban van, kiküldik az udvarra, én bevonulok a szobám-ba, és hozzálátok a dolgomhoz. Egy félóra múlva Potykó újra jelentkezik:

– Kéjek egy kjétát – mondja. – Fijkálni akajok.

– Krétát? Hogy összemaszatold a szekrényt?

– Tak a díványt jabad – siet megnyugtatni.

– Mi?

– Tak... tak az apuka kabátját jabad.

– Az én kabátomat? Te csirkefogó! Menj ki szépen, mert dol-gozni akarok.

Indul, de aztán visszafordul. Dolgozni, az – parkettet vikszolni. Az asztalon? Odajön, felágaskodik, szétnéz az asztal síkján. Lábujjhegyen áll és néz. Nézi a ceruzát a kezében. A szeme megtelik vággyal, szeretné elkérni. De csak úgy egyszerűen ezt nem lehet. Apuka rideg ember. Egy megkerülő mozdulattal talán sikerül. Papírt hoz és azt mondja:

– Jajzolj egy disznót.

Mert ha a disznót megrajzolom, rajzolás alatt elmagyarázom az alkatrészeket, akkor intimebb viszony fejlődik ki közöttünk és a ceruzát aztán könnyű megkaparintani. Minthogy az idők folyamán rájöttem arra, hogy a fiamnak csak a komoly, férfias tónus imponál, így szólok hozzá:

– Szíveskedj távozni, mert most meg kell írnom ezt a dolgot. Bólint a fejével.

– Jó – mondja nagylelkűen és távozik.

Egy félóra múlva azonban újra megjelenik, mert egyrészt kivarták a konyhából, másrészt az a Laji mind üti egy téglával a pinceajtót. (A baj tudniillik csak az, hogy Laji nem adja oda neki a téglát, hogy ő is üsse a pinceajtót.) Odaáll a tükör elé és nézi magát. A nyelvét kidugja, hegybe csucsorítja, felkunkorítja, oldalt kanyarítja, aztán visszahúzza és kidagasztja vele az arcát, mintha diót tartogatna a szájában. Énekel hozzá, és a tenyerével a tükör lapját ütögeti. Ez az egész tulajdonképpen nagyon unalmas, szívesebben dörömbölné a tükrön a lábával, emeli is a lábát, de sajnos a tükör egy kicsit magasban van. Ezzel szemben ott van a kályha, az ajtaja jó nagyokat csattan, és ráadásul van benne egy sötét lyuk, mely tele lágy hamuval és papírgaluskákkal. Az ajtócsattanásra felneszelek és hátraszólók. Engedelmesen otthagyja a kályhát, az asztalhoz jön, megint felágaskodik és újra szétnéz.

– Felmászok – jelenti ki hirtelen. Felkapaszkodik egy székre, és ráhajlik az asztalra. Egy darabig himbálja magát, aztán megáll. – Jabad bántani ezt a cigajettatájcát? – kérdi barátságosan, és már nyúl is a tárca után. Csengetek, hogy távolítsák el a gyereket. Anna bejön, kézen fogja Potykit és vezeti kifelé. Mint-

hogy a cigarettatarca és a kréta kapcsán feszült a viszony közöttünk, nincs már mit vesztenie, hát azt mondja távozásnál:

– Aztán ha a jádba veszed a papijost, Anyuka a falhoz vág.

De Annának is eszébe jut valami:

– Jön egy nagysága – szól vissza az ajtóból.

– Ki lehet?

Kidugom az ajtón a fejemet, kapnám is vissza, de már nem lehet. A kérdéses nagysága ugyanis ott ül már a másik szobában, szeme mosolyogva les az ajtórésre, s mire egy kis perspektívát kap a szemem a másik szobában, már bele is estem a Mihalkáné mosolyának a csirizébe. A fejemen gondolatban egy kis vakarást eszközlök. Mihalkáné az utóbbi időkben megint rájár az idegeimre. Ez az a Mihalkáné, akinek a férje elszívta a télen a szivaromat. Ez az a Mihalkáné, aki divatlapot és laskanyújtót és színházi gukkert és tortareceptet és három tojást kér kölcsön holnapig.

Bájos teremtés, aki nagyon jóban van velünk, mert míg egyrészt mi úri népek vagyunk, nemcsak afféle csiricsaré, máma hopp, holnap kopp, egyszóval valódi úriemberek – addig másrészt Mihalkáné éppen tegnap este mondta a férjének, amikor Slamasztikáéktól hazajöttek, ahol valami bányadologban jártak és valami cibereízű likórkotyválékot toltak eléjük, egyszóval onnan hazajövet mondta is a férjének, hogy látod, fiam, milyen arcátlanok az emberek, még az is fáj nekik, ha ez a szegény Karácsonyné végre megcsináltatta azt a tavaszi ruhát, amire egész télen spóroltak és inkább nem plombáltatták a lyukas fogukat, csak hogy a pénz együtt legyen. Ő, Mihalkáné nem tudja például azt se megérteni, hogy mi örömük van az embereknek abban, hogy egy komisz cseléd miatt annyit rágják az embert.

– Cseléd miatt? – kérdi a feleségem rosszat sejtve.

– Sohase bosszankodjék, drágám – nyugtat meg Mihalkáné –, arról a Mariról van szó, akiről azt mondják, hogy itt éhen halt. Furcsa, hát muszáj a cselédnek mindennap húst enni? Egy kis leves, levesből való zöldség, egy darab kenyér és pássz! Nem igaz? De mindennap hús? Nevetséges.

Nagyon méltatlankodik azon, hogy az éhen halt cselédet a szemünkre vetik. Én megrémülve nézek a feleségemre:

– Egy Mari éhen halt nálunk, és te erről egy szót sem szólsz nekem? Hallatlan!

– Ne esofirozd magad – csitít elnézően a feleségem –, nyilván arról a Mariról van szó, akit Juliskának hívtak, és aki itt a hat szám alatt marólúgot ivott tavaly télen, mert elhagyta a szeretője.

– Na ugye, ugye, szívem – csattan ki Mihalkánéból a szörnyülködés, látván, hogy hibás váltóállítás miatt kisiklott abbéli kísérlete, hogy nálunk epeömlést idézzon elő. – Látja, no látja, milyenek az emberek.

Őszinte undorral nézek családi életünknek erre a ki-kiújuló kelevényére, erre a rosszindulatú daganatra, mely a legszebb perceinkben rátelepszik a nyakunkra, elkezd viszketni, s amelyet fájdalom, nem tudok egyszer úgy istenigazában megvakarni. Súlyos nyelvhibája van ennek a Mihalkánénak, tűnődöm magamban, és arra a sikkes divatra gondolok, amit a hajdani divatlapok boszorkányégetésnek neveztek. Borongásomból arra riadok fel, hogy Mihalkáné látni akarja a feleségem új színházi belépőjét, ami két hónapi késedelemmel a napokban érkezett meg Bécsből. Nagyon sokat mesélnek a belépőjéről, azt mondják, egy fantázia, egy mese, egy bűbáj. A feleségemnek rossz előérzetei támadnak, de én biztatóan nézek rá, hogy mutassa csak meg, hátha kettéreped tőle Mihalkáné, ha meglátja. A feleségem erre behozza a kabátot. Mihalkáné megüti az á hangot. Az orrcimpái kéjesen kitágulnak, a szája vonaglik, a szeme ugrál és táncol, és elszédül a fájó gyönyörűségtől. Nem nyúl még hozzá, csak a távolból vágyik utána, csak az irigységével kúszik feléje, a nagy kövér irigységével, ami úgy mászik a kabát fehér prémjén és rózsaszínű bélésén, mint egy duzzadt nadály. Csak a szemével tapogatja és emelgeti, csak a tekintete görbe horgával méricskéli. A feleségem pedig leteszi a kabátot. Mihalkáné megbűvölve követi az érthetetlen tüneményt. Hallgat, fennhangon szívja a levegőt. Egy ilyen megdöbbenő kabátra nem volt elkészülve. Belül rózsaszín selyem, kívül hófehér, göndör angó-

ra. Ha kettéreped ez a Mihalkáné – gondolom jólesően –, akkor a kabát letörlesztette az összes költségeket.

– Egy fantazmagória – suttogja elkábulva. – Lehetett vagy százezer.

– Csak ötezer – világosítja fel a feleségem.

Mihalkánénak végre megmozdul a keze, és érintkezésbe jön a kabáttal. Sóhajt és óbégat és simogatja és tapogatja és emelgeti és a magasba tartva kitereti a kabátot.

– Felpróbálom – mondja hirtelen. És a következő pillanatban már rajta is van a belépő. A két szárnyát összefogja, a tükör elé áll, a bélést kilebbenti, a csípőjét rézsútosan kitolja, a csípőre ráncokat összpontosít, előbb a jobbra, azután a balra, és a fejének olyan tartást kölcsönöz, mint Henny Porten, amikor imádója szerelmét gőgösen visszautasítja. Beleköltözött a kabátba, idomítja a testéhez, a testét is a kabáthoz, a frizuráját is hozzástimmeli, néhány tartást még elpróbál, aztán mosolyogva fordul meg.

– Apropó, édesem, holnap esküvőre megyek. Ugye ideadja egy félórára?

A kérdést követő kínos csendben gyorsan távozom. Tíz perc múlva benyit hozzám a feleségem.

– Elvitte – suttogja megsemmisülten.

– Odaadtad?

– Elvitte.

– De ha odaadtad.

– Elvitte. Nem érted, hogy elvitte?

– Ha meggondolom, hogy még egyszer sem volt rajtad – folytattam a témát később, az ebédnél.

– Ezek után – mondja a feleségem, és borús étvágytalansággal néz a tányéjára – már csak arról lehet szó, hogy a tisztítóban ki tudják venni belőle azt a kocsikenőcsöt vagy zsírpecsétet, amit Mihalkáné el fog követni a kabáton.

Másnap este újságolja valaki, hogy Mihalkáné egy szédítő kabátban volt az esküvőn. Harmadnap közlik, hogy Mihalkáné és a kabát egy eljegyzésen vett részt. Negyednap megtudjuk, hogy a kabát és Mihalkáné a fényképésznél levették magukat. Ötöd-

nap egy színházi páholyban látták őket. Hatodnap egy kereszte-lőn. Erre írtunk egy szigorú szemrehányó levelet Mihalkánénak, és a patikából egy újabb adag brómot hozattam a feleségemnek. Meghagytam Annának, ha kérdik, hogy minek kell a bróm, mondja, hogy Mihalkáné ellen. A feleségemnek mihalkánéja van.

A levél következtében visszakaptuk a kabátot. A kabáton va-lami sötétet, Mihalkánén valami hideget veszek észre. A belé-pőt leteszi a székre, és fagyosan végignéz rajta.

– Képzeld el – mondja hűvösen –, ahogy hozza most utá-nam a cseléd a belépőt, egy jó ismerősöm megállít, megnézi a belépőt, és azt mondja, hogy tavaly neki is kínálták megvételre. Kilencszázat kértek érte, de nem vette meg, mert a prém nem angóra és az atlaszbélést valami használt cihából csinálták. Azonkívül egy afféle nő volt az illető, aki kínálta. Higgye el, szí-vem, irigyek az emberek.

Megfojtsam? – kérdem a szememmel a feleségemtől. És né-zem, csak nézem ezt a Mihalkánét. Ez egy légy, aminek nem használ semmi zacherlin, ott kering a tűzhelyed felett, ha nem vigyázol, belepotyog a levesedbe, és belefőzeti magát a káposz-tás zwekedlidbe. Egy kozmikus tényező, amely beleavatkozik a boldogságod éteri röptébe. Egy narancshéj, amelyen elcsúszik a legszebb vasárnapi sétád. Egy valaki, aki a gutaütést portó-mentesen a házadhoz szállítja. Egy betegség, amit észrevétlenül elkapsz, s ami belekerül a véredényedbe. Egyszóval: mihalkáné.

Mialatt nézem, Potykó belöki az ajtót, és bekémlél a szobába.

– Ki van itt? – kérdi kíváncsian.

Mihalkáné, aki él-hal a gyermekekért, felsikolt:

– Jujj, de drága ez a gyermek. Gyere hamar a nénihez.

Potyko, akinek intelligens ösztönei vannak, spontán nyíltság-gal utálja ezt a Mihalkánét és nem mozdul:

– Hogy nő a szívem. Kétéves, és már milyen nagy. Na gye-re szépen a nénihez. Hát ezért adtam húsvétkor, mikor locsol-ni voltál nálam, két piros tojást?

A két piros tojásra Potykó felemeli a fejét. Ránéz Mihalká-néra és gondolkodik. A szeme ragyog, a tojások barátságosan

mosolyognak felé a múltból. Mihalkáné kitarja felé a karját, de a gyerek hirtelen megfordul és elvágat. Mihalkánét halkan eszi a mérég, és sógora kislányáról kezd beszélni, aki négyéves és már tudja a vansztepet. Nem ülünk le, csak állunk keserű hallgatással a szoba közepén, és készülünk, preparáljuk magunkat a végső haragra, hogy ezt a Mihalkánét kiejtsük az ablakon. A feleségemmel titkos szembeszédet folytatunk, és túrjuk még egy darabig a karattyolást. Amíg állunk ott, Potykó újra megjelenik az ajtóban, valami kis üvegfélét szorongat a kezében, az üvegből kivesszi a dugót, és az üveg tartalmát két gyors mozdulattal rálocsolja a hömpölygő Mihalkáné krémszínű ruhájára. Mihalkáné háttal áll a gyerekeknek, halvány fogalma sincs a mögötte történekről. A kacér ruha mohón issza fel a barna dióolajat, amit a hajamhoz szoktam használni. Rémülten kapok az üveg után, és a feleségemnek ijedten szalad szögletbe a szemöldöke. Elvakkantom magam:

– Mit csinálsz?

A kiáltásra Mihalkáné is megfordul, de egész gyanútlanul. A gyerek megszeppenve néz rám, aztán az anyja kikelt arcába, és egy kissé meghökkenve, de gondolkodás nélkül, sietve, gépiesen azt mondja:

– Anyuka édes, nem veszem többet a jámba a papijost.

Az üres üveget észrevétlenül, gyorsan a zsebembe csúsztatom, és Potykót sebesen kivezetem. Kívülről hallom, hogy Mihalkáné is menni készül, siet, mert be akar nézni a fűszereshez, hogy malozsát vegyen. Mikor távozik, az ablakhoz sietünk. Mihalkáné kényes, negédes lépésekkel himbálózik át a téren kacér, kék máslis, térdig érő, vadonatúj és vadonatpecsétetes finom tavaszi ruhájában. A szívünk ugrál örömeiben, ahogy nézzük a ringó-lengő tenyérszíni pecsétet.

Aztán várunk három napig s miután semmi komplikáció nem adódik, megvesszük Potyknak a hintalovat. Potykó most azon dolgozik, hogy a pónilovat is kiérdemelje. Annánál ma reggel már információkat szerzett be az iránt, hogy a zongorát be lehetne e rendezni istállóknak.

Tempo andante

Szél furulyázik az ecetfák között, aztán hangszeret változtat és végigorgonázik az istállók zsindeyének klaviatúráján. Itthoni őszök fanyarságát kóstolgom. És konstatalem: a kapu alján, ahol júliusban legyek dőzsöltek a puha törökmézdombon, amit fürge bárdal szeletelt Bosztandzsik Ali, városunk hórihorgas muzulmánja, ott most a kapu említett alján kukacos sültgesztenye illata lebeg. És konstatalem: Sehlesinger, a művelt vaske-reskedő bevonszolta ekéjét a gyalogjáróról, Vizi Zsiga leakasztotta üzlete ormáról a jutányos cirokseprőket és Illosvai tűzoltó al-, de pumpa-főparancsnok, dalárdatag, manikűrrel bővítette előnyösen ismert fodrászatát, és most mindkét szakma rosszul megy. Halasi, a tarokk-király, újdonszült lányára való tekintettel dacol az idővel, és grízes zsákját künn hagyta a bolt előtt, amit e pillanatban az angol mamzell kutyája szagolgat. Az az izé, amit az emberek Galíciában kezdtek egypár évvel ezelőtt, megbillentette egy kicsit a mérleget. Zord folltrefferek ragyáit hordják az egzisztenciák, de speciel borban és talpbőrben figyelemreméltó kötések voltak. Van ezekben az emberekben valami homályos költészet, ha ők nem is látják.

Itt lebeg például, karmantyúja felé gömbölyödve, az imádott Mezártim, kivel az építőmesterek bálján szenvedélyes barátságba keveredtem. De ennek tizenöt éve, és kövérkés természetén most búsan foszlik a perziáner-utánzat. Emészti őket az ősz, a végzetes moly, mely ködös szárnyaival itt pillog felettem is, aki friss csapolású sört iszom az Európa különtermében, és a vadásztársulat olajképébe merülök. A letakart cimbalmon újságokat látok, mert utánam nyomultak ők is, vérszegény szenzáció-

ikkal és bágyadt magánügyeikkel, közölni igyekezvén velem Kemál pasa és egy megfúrt Wertheim-kassza közötti lírájukat, mely szerint ősz van, kimondhatatlanul ősz van. Künn már működik a közvilágítási közeg, aki kampós rúdjával égésre bírja a villanylámpákat. Az evangélikusok órája hosszasan vajúdik, nyilván ütni szeretne valamit. Engem, úgy látszik, rászedtek, mert a képeslap, amely hazacsábított, meleg, meghitt, egészséges dolgokat akart elhitetni velem, s most, ahogy számba veszem az utcákat és ifjúságom leltárát, látom, hogy itt hiányok vannak, és hallok, hogy a házakról lemondóan hull a vakolat.

– A halántéka megszürkült – suttogja valaki elsuhanóban. Az enyém? Odatapogatok. Metsző hideg rohan szembe. A pék küszöbén domború himmacska nyávog utánam, hangszálait a csapadékos éjszakák beálltakor hűthette meg. Azelőtt finomat rúgtam volna puha hasába, de szürkül a halántékom, lenyomom a pékék kilincset, hogy az állat nosztalgiáját kielégítem. Nyomban utána megmarkol egy kéz, és velem lépeget a cuppogó járdán egy homályos ismerősöm, talán egy jogász vagy ehhez hasonló, világos bokavédővel, elegáns nyakkendőtüvel. Egy kicsit mégis emlékszem a hangjára, ifjúi horizontomon ő volt az első raccsoló européer, s ehhez képest minden új kasszírónél elsőnek nevezett be az én időmben. Most tiszteletteljes hangnemet üt meg, eszmét kezd cserélni velem, hogy igaz-e, miszerint regényeket fabrikálok Kolozsváron? Hazáig kísérne, de egy gyarmatárus bolt előtt mégis búcsúzik, mert úgymond, lámpabelet kénytelen vásárolni. – Lotti sokat beszél önről – szól távozóban –, és üdvözetét küldi.

Lotti? Széttapogatok magamban, s úgy rémlik, mintha kö-zünk lett volna egymáshoz. Egy Lotti mintha már előfordult volna a praxisomban. Egy omnibusz tetején találkoztam egy pár szellemes női bokával, amikor a Boulevard des Malesherbes-en görögtünk tova egy régi, zamatos április délelőttjén. Gyöngéd eset volt, néha a Csinkvecsentót magyaráztam meg neki, más-kor a patagónokat, s ha maradt szabad időnk, egymás száját csókolgattuk, de bús patáliába torkollott a dolog egy harisnya

miatt, amely nyomtalanul elveszett a manzárdombban. Nevek ihletik néha az embert és pengetik meg ilyen hirtelen letakart hárfánkat, amit zenei vágyak híján már csak ruhafogásnak használnunk.

– Francia, ugye? – nyúl utána a kérdésem reménykedve.

– Nem éppen – csudálkozik rám a jogász –, de szeretne önnel megismerkedni.

Ez is valami. Igen, ismerkedni, mikor így potyog az eső, és felzilálja szilárd lényemet. Már arra gondoltam, hogy néhány forduló biliárdot játszom, esetleg az éjjeli gyorsal hűtlenül elhagyom kisdud szülővárosomat. De Lotti kapcsán kellemes fűszerek illatos zamata üdíti hogylétemet, és e körülmény maradásra készlet.

Tovább szagolom a helyi őszt, s mivel közbejött körülmények folytán cipóm megrepedt, másnap elviszem őt kezelés céljából úri cipészünkhöz, Micsura Jónás nevezetűhöz. A járdán csintalan lábaival gázolja a hagyományos novemberi melankóliát távoli nőrokonom, ki hóna alatt Grieget viszi zongoraórára. Valcer Ildikó a neve és telekacagja a Serfőző utcát:

– Mit szólsz a Hubigán-parfómömhöz?

Valóságos tündér. A múlt hét szerdáján, de legfeljebb öt év előtt még a nyakamon lovagoltattam.

– A Lotti nagyon szeretne veled beszélni. Alig győzte kivárni, amíg hazaméltóztatol.

Lotti úgy úszik körülöttem, mint esős dézsában a buborék: felhólyagzik, aztán hirtelen elpattan, hogy máshol újramezdje.

– Ma rólad beszélünk Lottival – újságolta lefekvés előtt öregség felé enyhülő keresztanyám. És aztán babrálgatva a tűzhely körül: – Te... van neki is egy regénye...

– Lotti regényeket ír?

– Nem ír. Csak van neki is egy regénye. Nagyon sokat beszél róla, de nem árulja el senkinek. Nagyon szeretné veled megíratni. Azt mondja, híres író leszel tőle.

Pagát, a Van Dyck-barna vizsla leomlik a kerevetről, álmosan fölzagol az asztalra, leveri a lámpát az orrával, és sötétben ma-

radunk. Baj nem származik, de keresztanyám egy léccel üldözőbe veszi, hogy kissé rendreutasítsa. Lotti elmúlik az incidens következtében, és én feküdni megyek.

Alapjában véve: ki lehet Lotti? E vidék beiktatott szőke hercegnője, vagy csak kalandos selyemharisnya, valami bukott gyöngyvirág? Ki? Kacagó szalagcsokor egy házibálon, szünetelő démon a földgömb e pókhálós kuckójában, avagy csak szorgalmas tárcaolvasó? Egy helybeli midinette, trillázó női ifjúság, amely kifeszített vitorlákkal cirkál szülővárosom békalencsés táván, aki májusi napszálltakor bevallja és novemberben már fanyarul letagadja szívdobogását az ide- és elhelyezett törvényszéki jegyzővel szemben? Szeretem a Lottik szemének ibolyaszín vágyait, csuklójuk kékeres havát, a heves zsánert, amely regényeket érlel, a lelküket és vállukat a netáni szemölcsökkel karöltve is. Hallottam már Lottiról, és tudom, hogy titkának fukar repedésén áhítatosan kukucskál a kíváncsiság. Látni szeretném már, és hallani lüktető szájából a forró regényt, mert úgy képezelem, szokatlanabb és tarajlóbb lesz, mint azok, amelyeket a szerelem és szenvedés műkedvelői végigcsináltak. És Lotti beölti titokzatossággal szobámat.

Sürgetnem kell a dolgot, rám fér egy kis híresség. De Lottinak, mint jelentik, mandulagyulladás van e pillanatban, s nem hagyhatja el a szobát. Bizonyára háziorvosai rendelték így. És a szél újra furulyázik az ecetfák között. Cifrázza, mint a klarinétos, és mély fúgákat csinál. A helybeli sajtóban az állott a légköri változások kapcsán, hogy „...zokog az Idő, mint női szív, mely megcsalatott...” A főorvos lánya verselte ezt a szépet, és gyönyörű irányánál fogva biztosan fel fogja olvasni a leányegylet délutáni összejuvetelén.

– Itt a Lotti – mondja jóságosan keresztanyám egy reggel, és mereven ül a tükör előtt, mert fésülik.

A háta mögött ott van Lotti, tehénfejő számolymon áll, mert kicsi maradt a púpja miatt. Szembeszökő frizernői mivolta egy cseppet kihozza a sodrából, gépiesen csavargatja keresztanyám kopott fürtjeit, aztán lángolóan néz rám és szól:

– Nevem Gyarmati Lotti.

Hangja intelligens és sokat sejtető. Regénye van Lottinak, nem kételkedem benne. Megértően nyúlok a keze után, tudom, hogy az ipar elfoglalja, hát ajánlom neki felcsigázva:

– Este teát főz keresztanyám. Ugyebár? Akkor majd élvezetesen elcsevegünk, kisasszony.

Este, amikor betoppanok, már ül is zöld színű kosztümjében a díványon, várakozóan szorongat valami paksamétát, és lázasan mosolyog felém. Ünnepelesen és némán bólint a fejével. Az asztalon rózsák pihennek, a száruk ezüstpapírral van körülcsavarva. Utólag kiderül, hogy aranyszalag is van rajtuk, és a szalag mögött használt, de tisztára radirozott névjegykártya szorong.

– Neked hozta a Lotti. Ugye milyen finom? – így szól keresztanyám, és a tea folytán kimegy a konyhába. Az udvar felől téhén bög, megszokta a pontos tejelést, amely az események hevében most késedelmet szenvedett. Felcsavarom kissé a lámpát, aztán mégis visszacsavarom, és rámosolygok Lottira.

– Egyszer Andalúziában – szólok bársonyos kiejtéssel –, szaracén romok közt, legyezőpálma alatt egy szenvedő nőre bukkantam, ébenhajú lányra, aki elhagyta gyöngyeit és zafírjait, mert szenvedett, és emiatt takarmányrépát kapált, és profilban nagyon hasonlított kegyedhez.

Bólint, sóhajt és nekitürkőzik:

– Nem teccik, ugye, rossz néven venni...

– Ó... abszolúte nem...

Köhög.

– Én tudniillik egy sokat szenvedett nő vagyok – mondja bánatosan.

A regény!

– Volt húszezer lejem, de az uram elferblizte, aztán meglógott.

– Tehát asszony, megcsalt asszony – simítok kissé a feltüremlett tónuson.

A regény sajátyszerű mezsgyéken robog tova:

– Az, hogy a fene ott evett volna meg, amikor hozzámentem. Azt hittem, keresni fog, mert egy fényképnapgító cégnek uta-

zott, de még a keservesen összespórolt pénzemet is elherdálta. Ha nem lett volna olyan gazember, akkor boldogan élhettünk volna együtt. Pedig mint vőlegény gyönyörű leveleket írt, elhoztam, tessék elolvasni. Ezekből is ki lehetne nyomtatni egy párat a regényhez... Nagyon szépek...

Átszellemülten kapja elő a köteget, és kezembe adja. Bontogatom és olvasgatom:

„...Gerlepár gyanánt fogunk élni aranyos boldogságom, és mint nős egyén cégemtől föltétlenül megkapom a culágot...”

– Most Amerikában van, Penszilvánia állam. Ügyvédileg ment neki egy levél, hogy állítsa vissza a házastársi közösséget, vagy küldje vissza a keservesen megspórolt pénzemet... Nem válaszolt.

– Gazember – jelentem ki sötét hangulatban, meggyőződéssel.

Lotti felragyog.

– Ó, tessék elhinni, kevés ilyen regény van az életben, mint az enyém. Gondoltam egyszer, hogy levélileg megírom kegyednek, mert ebből egy nagyon szép regényt lehet csinálni. Osztályrészem csupa szenvedés volt. A húszezer lejt is bele lehet írni.

– Valóban – mormogják ajkaim.

– Sok megpróbáltatás ért ezen ember részéről – zárja Lotti a témát méla akkorddal, de diadalmas testtartással.

Jön a tea.

– Nos, Lottika, elbeszélte? – kérdi keresztanyám.

– Napokig lehetne még róla beszélni – fölényeskedik Lotti, és megkülönböztetett büszkeséget olvasok ki a szeméből. Hátán a púp – amelynek oly kevés létjogosultsága van az emberi életben, s amely különben sem tartozik a tárgyhoz – most mintha veszítene valamit plasztikájából.

– Meg tetszik ugyebár érteni lelkivilágomat? – búcsúzik szomorú stílusban, amikor a kapuhoz érünk.

Melankolikusan bólintok. Igen. Igen. Igen, nagysád. A kezemet szorongatja, és még szolgáltat egy adatot:

– Hajas Tivadarnak hívják... És csak négy hétig éltünk együtt. Pedig szerettük egymást.

– Mikor történt ez? – kérdezem pedánsan.

– Ebben a hónapban volt hét esztendeje.

Szülővárosomra rátehénkedik a vastag éjszaka, egy hárász-kendős cselédlány a hideg udvaron elmélyedve egyesül ideáljával. Szakadatlanul ölelik egymást. Az eresz alatt kukoricacsövek csörömpölnek. Szülővárosom jóízűen hortyog már. Micsurától reggel el kell hozatnom a cipőmet, és a bőröndöt ki kell küldennem a déli omnibuszhoz.

Ha egyszer elegendő papírom lesz, megírom a regényedet, Lotti. Két kötetben. És biztos lehetsz benne, hogy gondosan fogom megfogalmazni. Véleményem szerint nagyon megható lesz.

Demeterke

*Ezt az írást fájó barátomnak, B. Demeternek ajánlom,
aki tegnap végre leesett az építőállványról.
De ajánlom T. Arthur nevű messzi ismerősömnök is,
száguddó karrierje iránti mély hódolattal.*

Demeterke úgy fél tizenkettő felé megette a csuporból a krumplilevesét, aztán szépen átmászott a kerítésen a szomszéd utcába. Nagyocska fejét sápadt komolyság patinázta, de azért most mégis át kellett másznia a kerítésen, mert ez az átmászás alapján véve végtelen komoly dolog volt a Demeterke részéről, egy múlthatatlan teendő, majdnem olyan, mint egy hivatalbamenés. Hivatalba járt Demeterke a kerítésen keresztül a szomszéd utcába egy darab barna kenyérdúccal a zsebében, egy almával a kezében és vadonatúj mátyásmadártollakkal a kalapján. Ahogy aztán a szomszéd utcába ért, felmászott az egyik gesztenyefa védő lécbordázatára, és a gesztenyelombok füledt árnyékában órákig várta, amíg a szemközti vaskapuból kilép a korbácsos fiú, akit Átinak neveznek, aki olyan finom s oly fülsiketítőén tud fütyülni. Ez volt a Demeterke hivatala. Sohasem mulasztott, sohasem, késett; krumplileves után rögtön átmászott a palánkon, felült a gesztenyefa léccállványára, az egyik karjával a szívéhez ölelte a poros fatörzset, és várt. Két órát, három órát, öt órát, s ha Áti nem mutatkozott, akkor késő estig is. Bús nagyocska fejében diadalmas álmok csapongtak, és komoly szívével valami különöset, valami meleg, gyönyörű egyszerűt álmodott az eljövendők horizontjára. Azt, hogy Áti barátságba elegyedik vele. Ez az álom volt mindene. Barátkozni a finom Átival.

A szeme nyugtalan nosztalgiával leste a vaskaput. Néhány-szor levette a kalapját és megsimogatta a rikító mátyásmadár-tollakat. Büszke volt rájuk, és feszülten várta, hogy a tollak ré-vén mégiscsak megkezdődik egy kicsit a barátkozás. Kitartóan várakozott a rekkenő hőségben és néhány óra múlva végre ki-nyílt a vaskapu, és ott állott Áti egy korbáccsal és egy diós kif-livel a kezében.

Áti hirtelen körülnézett. A diós kiflit és az ostort a hóna alá dugta, a két ujját a nyelve alá nyomta, és füttyült egyet. Nagyon szépnek, nagyon fülsiketítőnek találta ezt a füttyülést, még egy-szer füttyült egy fülrepszettöt, és élvezettel mosolygott utána. Ez a füttyülés annyit jelentett, hogy ő már megebédelt, és most megint kezdődik. Megint kezdődik az, hogy ebben az utcában ő parancsol, mert egyrészt építészmérnök a papája, másrészt az övé ez a szép ostor, amit a hóna alatt tart. Erre az ostorra na-gyon vigyázott. A sustorgója ugyanis valódi bőrből volt, amelyet közepen piros hárász díszített, a végin hársból font finom far-kinca libegett, hogy nagyokat csattanjon. Áti a füttyülés befejez-tével előszedte a korbácsot, és pattintott egyet.

– Hasas – mondta fennhangon.

A szomszéd ház Kapujában egy bágyadt arcú nő ült a kézi-munkája fölé hajolva.

– Hasas – jelentette ki Áti még egyszer.

A nő megrebbenve kapta föl a fejét, és elvörösödve nézett Átira.

– Hasas – mondta Áti. Földuzzasztotta a pofazacskóját, az öklével beleütött, nagyot puffögött, és vigyorogva jelentette ki még egyszer:

– Nagyhasú.

A nő fájdalmas zavarral állott fel, elsimította a köténye rán-cait, és terhes, nehézkes testét szégyenkezve és megbántottan cipelte vissza az udvarra.

Áti elégedetten pattintott az ostorával.

Demeterke pedig leszállott a fáról. A szíve izgatottan lükte-tett, a kalapján lágyan ringatta a nyári fuvalom a gyönyörű má-

tyástollakat. Áti a tollakra nézett. Szótlanul, sokáig nézte. Aztán megpiszkálta őket az ostor nyelével, és haragosan kérdezte:

– Mit jársz mindig a mi utcánkban?

Demeterke nehezet lélegzett. Arra, hogy Áti csak úgy könnyedén és bántóan meg fogja piszkálni az ünnepélyes mátyás-tollakat, nem volt elkészülve. Mást várt ő ezektől a tollaktól, és hogy a korbács nyele olyan sivár szemtelenséggel turkált bele a reményeibe, bús csalódás ereszkedett a szívére... Szép simán, de kissé megzavarodva kotródni kezdett a fa alól. Ahogy szaporázta gyenge lábszárait, a nadrágja trottyán, egy keskeny repe-szen, fehérek színek kukkantottak kifelé.

Áti fölényesen mérte végig. Aztán kinyújtotta a lábát, be a Demeterke két lába közé. Ez egy csejdika volt, ez a művelet. Demeterke kalimpálva kapaszkodott a levegőbe.

– Miért nem szalutálsz nekem? – kérdezte Áti szigorú magatartással.

Áti tudniillik cugszfürer volt, három krétacsillaggal a kabátján.

Demeterke megállott, és lenézett a földre. Állott, állott hangtalanul, és a lelke égboltján durva felhők nyargaltak keresztül. Pedig úgy tisztelte ezt az Áti nevezetű úrifiút, olyan kitartóan tisztelte, és a múlt héten is, amikor láza volt, eljött, és hagymáz-szédülésein keresztül is rendíthetetlen nosztalgiával tisztelte. És most csejdikát kap tőle.

– Mi van a harisnyádban? – kérdezte tőle Áti hirtelen.

– Semmi – felelte Demeterke halkan.

Áti közelebb lépett hozzá, vékony orrát előreszegezte, savószínű hideg szemével lenézett a Demeterke harisnyájára, amelynek vörhenyes pamutját valami sima, lapos tárgy feszítette, aztán némi jóakarattal azt mondta:

– Kapsz egy taslit, ha nem mutatod meg.

– Semmi – ismételte Demeter elborult pofácskával.

– Tasli – jelentette ki Áti egykedvűen, s a következő pillanatban odanyomta Demeterkét a vaskapuzhoz.

– Nyomás – adta ki magának a vezényszót, és kétszer egymás után bevverte a Demeterke fejét a kemény kapuba. A

rongyoskás gyermek szőke feje kettőt döngött a kapu vaslapján. Aztán ferde tartással, mint egy rémült kacsa, amikor vércsére pislog a magasba, Átira nézett. A szeme vizesen hunyorogott, és görcsösen fogta az almáját. Ott állott elcsejdikázva, a kapuhoz koppantva, letegezve a finom Áti előtt, akinek barátságáról hónapok óta álmodozott. Megpotyolt fejében pityergésre fakadt és elszégyellte magát egy meleg ábránd. Esténként, ha felmászott a ládára, és a takarót, amelyből kusza vatták pöffedtek fel, magára igazította, mindig Átira gondolt. Lecsukott szemhéjai alatt Áti minden este megcsörgette az ostorát, és azt kérdezte tőle: Demeterke, akarsz velem barátkozni? Elmosódott kis lényében életcél volt ez az Áti, barátkozni vele, bemenni egyszer az udvarukra, csattintani egyszer a piros hárászos ostorral, leülni vele a kőpadra, érezni a cipője bagariabőr illatát, beszélni vele, neki adni a spiritusból a szarvasbogarat, a pisztolyt és a stelázsiról azt a két piros könyvet, amire az van felírva: Petőfi. Elhalmozni mindennel, megkötni vele egy életre a szövetséget, beállni a szakaszába közbakának, engedelmeskedni neki, feláldozni magát érte. Konokul, halkán lábatlankodott hónapok óta az Átiék utcájában, számtalan csejdikát kapott, olyankor mindig elborult a pofácskája, azért mégis eljött. Húsvétkor is, amikor sárkányt fabrikált neki ajándékba egy könyvkötősegéd, úgy járt, mint most a gyönyörű mátyástollakkal. Ragyogva gondolt egész éjszaka a sárkányra, másnap korán reggel föleresztette az Átiék utcájában, a sárkány nagyszerűen lebegett, Demeterke megdicsőülten vágatott el az elbűvölt publikum előtt, és nagylelkűen elhatározta, hogy Átit is engedi szaladni a sárkánnyal. Áti egy darabig szótlánul nézte az eseményeket, aztán csak felemelte ostorát, és leverte a sárkányt a levegőből.

Eltiport szívvel kellett akkor otthagynia a büszke sárkány cafatját, és sajogva távoznia a röhögő Áti fölényes, hideg, korbácsos kis személyétől. Egy messzi, bűvös fiú volt az az Áti, egy magasból fütyülő komplikált cugszfűrer, egy lenyűgöző bagariacipős egyéniség.

Izgatottan kaparta az almáját, és a földre nézett.

– Mi van a harisnyádban? – kérdezte tőle Áti fenyegetőleg.

Demeterke lehajolt, kibogozta térde fölött a spárgát, és kivette azt a dolgot a harisnyájából. Egy darabig szégyenkezve szorongatta a markában, azután bátortalanul nyújtotta előre. Áti megfogta a tárgyat, kettőt-hármat forgatott rajta, nézegette és röhögni kezdett.

– Egy piros ablaküveg – mondta megvetően.

– Panorámát lehet vele játszani – szólt Demeterke egy kis várakozás után habozva.

– Panorámát?

– Skatulyával – mondta Demeterke halkán.

Hallgattak. Átinak imponált a dolog. Gondolkozott.

– Hogy?

– Úgy. Skatulyával.

Áti szórakozottan pattintott az ostorával.

– Mutasd meg: hogy? – mondta csendesebben.

És a piros üveg folytán még aznap délután panorámát nyitottak a Demeterék padlásán. Egy szappanos dobozba képet ragasztottak, az oldalán nyílást fúrtak, és az üveget a nyílás elé erősítették. Aztán leültek egy gerendára, és nézni kezdték a panorámát, amely egy piros tehenet mutatott, amint piros füvet harapott, és egy mezítlábos nőt, aki egyik kezében faágot tartott, és a másik kezével csokoládét evett. Demeterke boldog ünnepléységgel kuporgott a gerendán, alig beszélt valamit, csak nézte meghatottan, egyre szilajodó boldogsággal, hogy Áti ott van az ő padlásukon, és panorámát játszik vele. Izgatottan mosolygott, aztán leszaladt a létrán, mert az anyja szólította. Szégyenkezve tért vissza és halkán kérdezte:

– Akarsz kávéit inni?

– Akarok – mondta Áti némi megfontolás után.

Leszálltak a padlásról, és egy sötét szobában megitták a kávéit. Demeterke a kenyeret is megette, de Áti fanyarul piszkálta.

– Mi van a tatád fülibe? – kérdezte hirtelen.

Demeterke elpirult.

– Semmi – felelte halkán, és ijedten nézett Átira.

– Fülbevaló – jelentette ki Áti vigyorogva.
– De csak egy...
– Fülbevaló – állapította meg Áti jólesően. Aztán föllállott. –
Nincs még valamid?

Unatkozott, lenézte a panorámát, megvetette a kávéét, amelyet megivott, és némi figyelemmel szemügyre vette Demeterkét, aki e savanyú szobában lakott fülbevalós tatájával és nyájas, de rongyos mamájával. Es hogy nem kapott kielégítő feleletet, vette az ostorát, és megindult.

– A tatád fülbevalós – jegyezte meg búcsúzóul, és gőgösen elvágatott.

Demeterke másnap reggel odaállt a kapujuk elé.

– Fiú kérem – kérdezte szelíden –, ma nem lesz panoráma?

Áti kijött a kapun, és lenézett a Demeterke nadrágjára, amely egy friss posztófolttal volt kitatarozva, csakhogy zöld színű volt, valami régi biliárdasztalról nyúzhatták le.

– Egy panorámában – jegyezte meg Áti fennhézva – nemcsak képek vannak. Másfélék is vannak.

– Mik másfélék? – kérdezte Demeterke, és csendes arcán felhők bánatos árnyékai úsztak keresztül.

– Másfélék.

Csörgetett egyet az ostorával, és becsapta a kaput. Belülről még visszakiáltotta:

– Ne támaszkodj a mi kapunkhoz.

Demeterke megrezsent és elindult. Totyakosan vitték gyenge, pamutharisnyás lábai az elvetélt gyermektestet, a korai elszomorodásokat, a kis maszatokat, amik zsenge életén feküdtek, vitték a szegény lábak a brutálisan eltuszkult Demeterkét, aki hóna alatt most megsemmisülten szorongatta a nagyszerű panorámát. Kusza kérdésekkel megterhelten sodródott ki a finom utcából. Megállott néhányszor, visszanezett, nagy és szomorú lélegzetet vett a finom utcából, aztán nyeldekelve és vigasztalanul rakta egymás elé a lábait, még gyámoltalanabbá fonnyadva attól, hogy valahonnan rossz gyermekszemek bégettek rája. Nagy hancúrozások és egyéb édességek kitaszítottja

volt ez a Demeterke, hangos labdázások és színes golyózások száműzöttje, aki magános kakasülőjéről kerekre nyílt forró szemekkel nézte az élet messzi és szemtelen cugszfürerjeit, akik krétával valami szép és hideg sarzsit pingáltak a kabátjuk gallérjára. Eszébe jutott a kávé, amit otthon kettesben megittak, hallotta az Áti megvető hangját, amint az udvaruk végéből felé kajánkodta az új megbélyegzést: fülbevalós, zengett benne a keserűség. Hatéves volt mindössze Demeterke, de leült nagy csapásaival egy pékség alacsony vakablakába, és tanakodni kezdett az élet körülményein és fülbevalóin.

A mamája, aki nagyra volt az új barátsággal, kérdezni fogja, hogy a finom Áti miért nem jön többet? És mit fog akkor ő felelni? Apró kavicsokat szedett fel a földről, és az ablakmélyedésben játszani kezdett velük. De nagyon szomorú volt. Még sohasem kérdezte meg otthon, hogy miért visel az apja fülbevalót. Homályosan valami haragféléit érzett, eldobta a kavicsokat, és belenézett a panorámába. Sokáig nézte, egy kicsit gyönyörködött is benne, aztán odaadta egy pékinasnak egy sósperec ellenében. A peracet szomorúan megette, és mert késő este volt már, hazament és lefeküdt. Másnap aztán a sifonér tetejéről elvitte a gyertyákat Átinak.

– Fiú kérem – kérdezte csendesesen –, ez jó lesz?

Szép díszgyertyák voltak, két darab, amiket Demeterke a sifonér tetejéről hozott Átinak. Áti meglepetten fogadta őket.

– Ugye ilyenek szoktak lenni egy igazi panorámában? – kérdezte Demeterke, és büszkén nézte a gyertyáit. Ezek némi háttással voltak Átira, miért is délután újra felmásztak a padlásra, meggyújtották a két díszgyertyát, és a misztikus fény mellett sokáig ültek hallgatagon. Este felé aztán szépen eloltották a gyertyákat, és lemásztak a padlásról. Áti határozott érdeklődést tanúsított a gyertyákkal szemben.

– Hogy hínak téged? – kérdezte jóindulatúan.

– Demeterke...

– Most hazamegyek – jegyezte meg Áti pedánsan –, de előbb vámot kell fizetni.

Demeterke bután nézett maga elé, nem tudta még, hogy mi az a vám.

– Nekünk nincs pénzünk – rebegte alázatosan.

– Ezeket a gyertyákat fizesd nekem – intézkedett kurta szigorral Áti –, mert eljöttem a padlásotokra.

Demeterke felragyogott, és odaadta a gyertyákat. Áti hazavitte a gyertyákat, s nem akart többé panorámát játszani. Demeterkét megint kikapcsolta az érdeklődése köréből, különben is egy valódi gőzgépet kapott ajándékba, és ez a körülmény még mélyebbé tette a kettőjük között tátongó mély szakadékot. Ha meglátta a makacs Demeterkét a házuk előtt csavarogni vagy a gesztenyefa lécein kuporogni, megcsörgette ostorát, és kiadta a kurta parancsot:

– Alivánti fülbevalós... Futólépés!

Demeterke könnyező szemmel kotródott tova, ha nem is futólépésben, de gyászos farolással és néma vonítással, mint egy megrúgott kutyakölyök, hogy a sarkon megálljon és boldogtalanul visszapislogjon a finom, fölényes Átira, akit nem értett meg, s akihez minden kegyetlen szemtelensége dacára sóvár vággyal vonzódott. Hogy más az atmoszférájuk, hogy lényegesen más a nadrágjuk és a tatájuk, hogy az anyai emlőtől alig öt évnyre már más a lábacskaik országútja – ezt csak most kezdte a belsejében is megérezni, de hiit egy váratlan kiegyenlítődésben, s e célból kivette a fiókból az anyja melltűjét, ami ezüst forintból volt faragva, és odaadta Átinak. Áti megforgatta a különös tárgyat, és elégedetten nyerített. Mielőtt végleg zsebre tette volna, megengedte Demeterkének, hogy bemenjen az udvarukra, megnézze a gőzgépet, és pattintson egyet az ostorával.

Demeterke meghatottan lépett be az elegáns udvarra, félénken pattintott egyet a pazar ostorral, és boldog volt..

– Ha barátkozik velem – indítványozta bátortalanul –, hozok egy pisztolyt.

– Barátkozok – felelte Áti egy kis habozás után óvatosan.

Demeterke elnyargalt, és elhozta a pisztolyt. Nagyon szép pisztoly volt, egy kicsit megette a rozsdá, a csövébe makacsul

beleszorult egy ceruza, de gyönyörű volt. Áti sebesen zsebre rakta, és leereszkedőleg jelentette ki, hogy ha még kap ilyesmit, akkor fog barátkozni.

– Mikor nagyok leszünk, akkor is? – kérdezte Demeterke sugárzó pofácskával.

Áti kegyesen bólintott a fejével, és Demeterke ennek folytán mindennap hozott valamit. Elhozta a Petőfi-köteteket, egy gyöngyházzal díszített dobozt, spárgát, képkeretet, egy rézláncot, díványbojtot, ácsplajbászt, kilincset, okulárét, mindennap hozott valami szépet és meglepőt. Előbb csak a maga gyér kincstárát fosztotta ki, de aztán a szekrény belsejében is körülnézett, mert folyton vinnie kellett valamit, csak így volt barátkozás, azt a boldogságot, hogy a finom Áti beengedte az udvarukra, mint a többi fiút, hogy felmászhatótt vele a filagória tetejére lovagolni és ostort pattogtatni, ezt a töméntelen sok örömet csak bőkezű lopások révén lehetett biztosítani. Es Demeterke, bárha otthon is ijedt nyomozások indultak meg az eltűnt dolgok miatt, hordta titokban és viruló boldogsággal a zsákmányt, mert Áti csak így állott vele szóba. Áti naponként szedte a vámot, és e tekintetben szigorú magatartást tanúsított. És mikor mindenkől kifogyott Demeterke, akkor szótlanul ült le otthon a küszöbre, bánatosan ette a krumplicevest, nem mászott át a palánkon az Átiék utcájába, csak ült elhagyatva, nagy szegénysége sivár érzésében megint eltaszítottnak és rongyosnak érezte magát, pedig már azon a ponton volt, hogy Áti kinevezi alparancsnoknak, ha még van valamije, s. akkor szabad lesz jobbról is, balról is egy csillagot felkrétáznia a kabátjára. De semmije sem volt már, csak egy odvas fagolyója, az nem kellett Átinak. Napokon keresztül lézengett hangtalanul, és csak messziről pislogott be az Átiék utcájába.

Egy este aztán meglátta a bugyellárist az ablakpárkányon.

Felült a fekvőhelyén, és izgatott pillantásokat vetett a bugyellárisra. Lehunyta a szemét, s látta a krétacsillagokat a kabátján. Aztán megint kinyitotta a szemét, és az ablak párkányára nézett. Mikor aztán eloltották a lámpát, és hallotta az apja hortyo-

gását és az anyja nehéz lélegzetét, lemászott a ládáról, elvette a bugyellárist és korán reggel beszo­l­gáltatta Átinak. A bugyelláris­sal izgatottan vonultak be a disznóólba. Áti elreteszelte az ajtót, kinevezte Demeterkét alparancsnoknak, megszá­mol­ta a pénzt, aztán a gyümölcsöskert rácsán kibújtak óvatosan az utcára.

– Jövő héten is fogok veled barátkozni – ígérte meg Áti nagy­lelkűen, és mint cugszfűrer, katonás kommandóval elindította a menetet. Ő elől ment, Demeterke feszes léptekkel és sugárzó arccal követte. Végigjárták a boltokat, Áti parittyagumit vásárolt, márványgolyókat, almát, krétát, selyemcukrot. A selyemcukorból Demeterkének is adott egy szemet, a többit gondosan elpakolta, és megesküdött, hogy ha nagyok lesznek, akkor is fog Demeterkével barátkozni. Napsütéses verőfény költözött a Demeterke lelkébe, nagyocska feje glóriát kapott a büszkeség­ből, feszesen lépegetett a barátja mögött, és lopva gyönyörködő pillantásokat vetett a kabátján fehér­lő krétacsillagra, amely alparancsnoki méltóságát jelezte. Kidüllesztette soványka mel­lét, s az események hevében észre sem vette, hogy a harisnyá­ja lecsúszott, szigorú és öntelt arckifejezéssel haladt el pékinas ismerőse előtt, s alparancsnoki hivatása magaslatán, félelem nélkül szalutált a magasabb rangú adóhivatali kézbesítőnek. Arról, hogy bugyellárist lopott, most, fennkölt pillanatokban telje­sen megfele­dedezett. Úgy érezte, hogy most már minden elren­deződött,

Áti barátkozik vele, s ez a legnagyobb mértékben kielégítet­te. Gyanútlanul kullogott haza déli harangozáskor, a bugyelláris­lopás körülményei egészen elmosódtak a tudatában, pedig ott­hon kétségbeesve túrták a házat, az apja káromkodott, az any­ja sírva fogta elő Demeterkét, nagyon nyers és barátság­talan dolgok folytak otthon, az ebéd is elmaradt, már a rendőrség is szóba került, és akkor Demeterke, mint alparancsnok, két po­font kaptt valahogyan, és e két pofon következtében aztán el­kalauzolta az anyját Átiékhoz. Szótlanul mendegéltek egymás mellett. Demeterke sajogva, mint egy igaz­talan seb, vérzón és megrettenve, az anyja ünneplőben, komor keszkenővel a fején.

– A pénz miatt jöttünk – adta elő az anyja alázatosan, amikor hosszas várakozás után beeresztették őket. – A fiam... Demeterke... valami pénzt hozott ide.

A finom házban nehezen értették meg a szokatlan tényállást. Áti kerekét oldott, az anyja sértődötten nézte őket a lornyonjával, az apja hűvösen szivarozott tovább, és kimért kérdésekkel derítette az esemény részleteit. Aztán előkerítették Átit is, aki a mosókonyha egyik teknője mögött keresett menedéket a nyári nap melege ellen. A hozzá intézett kérdésekre anygali nyugalommal felelt, kezében volt az ostor, ridegen rázta a fejét, hogy nem igaz, ő nem látta a bugyellárist, hazugság, s ő nem is nevezte ki ezt a Demeterke nevű fiút alparancsnoknak. Szembesítések következtek. Demeterke halkán és dideregve kezdte ismertetni a bugyelláris körülményeit, hogy hogyan volt az, amikor éjszaka lemászott a ládáról, de Átit nem akarta vádolni, ó, dehogya akarta, csak az alparancsnoki kinevezésről beszélt, de az Áti apja összefont karokkal nézett a szemébe és velőtrázóan üvöltött, és akkor Demeterkének elsötétült a lelke, és csak hallgatott, lázban égő arccal hallgatta az Áti tagadásait és bátor hazugságait. Magán érezte azokat a hideg nézésű, kegyetlen savószemeket, amelyek a selyemcukor alkalmával kitartó hűséget ígértek neki, és sajgó csalódásából csak akkor rezzent fel, amikor anyja hangosan felzokogott, és Áti apja dühösen rivallta a fülébe:

– Te fiatal csirkefogó, te betörő! Pénzt lopni és másra kenni? Mi? Takarodj!

Kinyitották előttük az ajtót, és ők lassan levánszorogtak a lépcsőn. Mögöttük az ajtóban ott állott a finom Áti, és ostorpatogtatás közben röhögött utánuk:

– Takarodjatok...

Mentek egymás mellett, a hatéves Demeterke és könnyes szemű anyja, a boldog házak mentén. A kezük egymásra tévedt, fogták egymást és némán mendegéltek, mint a száműzöttek, az ajkuk nem nyílt szóra, csak a szemük borongott fel az égre, amelyen maszatos felhőrongyok száradtak. S már az utca végében bandukoltak, amikor éles füttyszó hasította a levegőt,

és mögöttük a finom utcában gyerekek kórusa zengte, mint egy virágos dalt:

– Tol-vaj De-me-ter!

Demeterke hátranézett.

A kántáló gyerekek élén ott terpeszkedett a barátja, fölesküdütt barátja, a finom, ostoros Áti, és most egymagában énekelte:

– Tol-vaj De-me-ter... Fül-beva-lós De-me-ter!...

Demeterkének kövér könnyek potyogtak a szeméből.

Soha az életben nem volt többet parancsnok.

Jánoska

Adámics megtörölte agyagos kezét, és odanyújtotta a fiúnak.

– Mi újság, Jánoska? – kérdezte tőle barátságosan.

Jánoska nem felelt. Megmozdulás nélkül, sápadtan állt a szobrász előtt. Friss kamaszfigurájára ránehezedett valami derékbatörő súly, és nyomta lefelé, öreg volt e pillanatban Jánoska. Kietlenül nézte a szobrász cipőjét.

– Valami baj van? – hallotta a nyájas kérdést eltompító meszsze-ségből, és összeszorult szája nem akart feleletre nyílani. Meg volt fagyva és el volt némulva, valami automatikus dolog lehetett, hogy ő ide feljött. Adámics kérdezgette, és elcsodálkozva nézte. Aztán levetette a vászonköpenyét, és szelíden intett a kezével: gyere.

Lementek a műterem lépcsőjén. A dohányzóban Adámics leültette a fiút egy öblös karosszékbe.

– Cigarettazol már, Jánoska? – kérdezte tőle barátságosan.

– Nem – felelte a fiú a szája egy piciny és fáradt megmozdulásával.

– Hát... baj van az érettséggel?

Jánoska ránézett a szobrászra. Kék szemében sivár ború sötétlett. Csak a fejével intette, hogy nem.

– Beteg vagy, Jánoska?

– Nem – aztán egymás után háromszor még megrázta a fejét: nem szerelmes, nem csinált adósságot, otthon se beteg senki.

– Hát akkor mi van, Jánoska? – faggatta türelmetlenül a szobrász. A fiúnak most megrándult a szája:

– Adámics bácsi... – nyögte elgyötörten.

– Beszélj már, Jánoska! Miért jöttél hozzám? Mit akarsz tőlem? – Megsimogatta a fiú szőke fejét, jószívűen, melegen bele-

nézett a szemébe, biztatgatta, korholta, és ideges, nyugtalan, találgató kérdésekkel próbálta a makacs titkot napvilágra hozni.

– Valami diszkrét dolog? Valami gavallér ügy? Mondd el, Jánoska, talán segítségedre lehetek.

Jánoskának elakadt a lélegzete. A szeme felsírt, mint egy beteg kutyáé, a feje előrecsuklott, és halkán nyöszörögte:

– Az anyám...

– Az anyád?... Mi van az anyáddal?

– Az anyám... – nyögte a fiú feneketlen fájdalommal – az anyám... az én anyám...

– De hát mi történt vele?

– Az anyám – kezdte most vallani Jánoska, kivájva magát a szemérme és fájdalma fojtogató kérége alól –, az anyám megfélelkezett magáról.

– Jánoska! – riadt fel a szobrász óvást emelő hangossággal.

– Igen – mondta Jánoska fagyos szájjal –, az anyám borzasztó dolgokra készül...

– Te! – tiltakozott Adámics ijedt szóval. – Borzasztó dolgokat mondasz. Rémeiket látsz – tette hozzá higgadtan, leplezett nyugtalansággal.

– Elly kétszer látta cukrászdában.

– No és?

– Raksányi is ott volt. Egy hét alatt másodszor hozott levelet neki egy hordár.

– No és?

– És az anyám válaszolgat.

– Jánoska. Te megbolondultál.

– Az anyám nyugtalan... ideges...

Összetörve, lelkének égő sebével behúzódtott a székbe, és sajnóval kezdte bontogatni a fájdalom-motyóját. Siránkozva beszélt, tépte magából a szavakat, aztán belerémült a hangja meztelenségébe, suttogott, csak a lélegzetével hozta fel magából azt a rettenetet, ami elképedt gyermeki lelkére ráfeküdt, és orvul megtámadott fiúi érzéseit tótágasra kényszerítette. Adámics méltatlankodott, félbeszakította, mosolyogni próbált. Jánoska

nem reagált, monoton, irgalmatlan hangon pakolta ki tovább a tényeket, az érzéseit és a vádjait.

– Az anyám eljárógat otthonról... Hová megy? Az anyám, az én anyám hazudik. Hazudik. Vékony selyemharisnyákat hord... szégyenletes harisnyákat visel és kurta, nevetséges kurta szoknyákat. Hát szabad... hát lehet ezt egy anyának, akinek felnőtt gyermekei vannak?

A szobrász nyugtalanul hallgatta. Fölállott, cigarettára gyújtott, intett a kezével, és megcsappanó fölénnyel dobta bele a síró vádbeszédbe a maga észrevételeit:

– Őrütség, szamárság, ostobaság.

– Ó, Adámics bácsi – mondta a fiú nagy keserűséggel –, én tudom, hogy Ön tisztelője neki, és tudtam, hogy védeni fogja. Én is védtem magam ellen... bedugtam a fülemet, behunytam a szememet... védekeztem... Ó, s amikor úgy volt már, hogy nem hiszek többé a szememnek... bemegyek egyszer az anyám hálószobájába, és látom, hogy ott ül a tükör előtt és... festi az ajkát. Az anyám... az én anyám!

– Jánoska – kapálózott a szobrász elharapózó tehetetlenségében –, ez bárgyú beszéd, és ha helyetted volnék, gyalázatosan szégyenleném magam. Meg vagy zavarodva.

A fiú lehajtotta a fejét. A szeméből könny csöpögött ki.

– Ó, Adámics bácsi... ha tudná, milyen borzasztó ez.

– De fiú, te megőrültél. Hiszen semmi se történt.

– Semmi se történt? – makacskodott Jánoskában a kétségbeesett rögeszme. – Honnan tudjam én azt? Az anyám sohase hazudott. Most hazudik. Miért? Miért festi a száját? Én nem vagyok gyermek... Mindent látok. Néha azt hiszem, hogy el kell süllyednem a gyalázattól. Szeretem az anyámat, Adámics bácsi... és nem bírok ránézni. Beszéljen az apámmal, Adámics bácsi, nagyon kérem, beszéljen vele. Hogy vigyázzon... vigyázzon az anyámra, hogy akadályozza meg...

A szobrász megfogta a fiú vonagló vállát.

– Jánoska – szólt hozzá csendesesen, de határozottan –, te nem tudod, mit beszélsz. Az anyád becsületes asszony, az

anyád puritán asszony, bízom benne. Én nem féltém. Öld meg magadban ezt a komisz gyanút.

– Segítsen rajtunk – könyörgött Jánoska.

– De hát mit kell itt segíteni? Hogy eljár otthonról és leveleket ír? Nevetséges. Mit tudod te, hogy kinek ír? Talán a szabónőjének. És honnan tudod, hogy Raksányi küldözgeti neki a leveleket? Honnan tudod, hogy az anyádnak, akit én puritán asszonynak és kötelességtudó anyának ismerek, hogy a te meg gondolatlan szavaiddal éljek: rossz szándékai vannak?

– Érzem, hogy...

– Buta képzelődés. Mikor volt nálatok először az a Raksányi?

– Hat hét előtt.

– Hát hogyan képezed azt, mondd, hogy egy úriasszony, akinek gyerekei vannak és férje van... hat hét alatt csak úgy... Hogy fundáltad ki ezt a groteszk számárságot? Raksányi hat hét óta tartózkodik itt, hogy a leégett malmot üzembe hozza. Tárgyalásai vannak az apáddal. Hogy cukrászdában voltak? Hogy nem hord uszályos ruhát, amikor a kurta divatos? Szamár vagy, Jánoska. Utálatos kis fantáziád van, Jánoska. Gyűjts rá szépen egy cigarettára.

A fiú elkínzottan nézett a szobrászra. A szeme üres volt, a szája hangtalanul mozgott.

– Menj haza, Jánoska. És szégyelld magad! Komisz gyanúval illeted az anyádat. Vedd a kalapodat! Szervusz.

– Adámics bácsi... – motyogta a fiú kábultan. Mondani akart még valamit. De nem jutott semmi az eszébe. Gépiesen a kalapja után nyúlt. A szíve fojtó káoszban vergődött. Megtörölte a szemét, és elment. Adámics utána nézett. Aztán leereszkedett az ottománra, elszítt néhány cigarettát. Aztán fáradtan felment a műterembe.

Egy hét múlva Jánoska telefonhoz kérette.

– Jöjjön! – kérlelte mély rezignációval.

Adámics csitítgatni kezdte, és beteg fantáziájú gyereknek nevezte. Jánoska komor makacssággal háritotta el a korholásokat. És újra könyörgésre fogta a dolgot:

– Az apám vidéken van, és az anyám ma estélyt ad – mondta szatirikusan. – Jöjjön, nagyon szépen kérem, jöjjön. Talán, ha vele beszélne, vagy... Raksányival...

– Hát jól van – felelte a szobrász. És szórakozottan letette a telefonkagylót.

Este felment hozzájuk. Az asszony elkomolyodva fogadta. Nem volt barátságos, nem volt hűvös, de az arcáról eltűnt a virágzó mosoly, amikor kezet fogott vele. Adámics udvarias közvetlenséggel csókolt neki kezet.

Fesztelenül, vidáman csevegni kezdett. Az asszony felbátorodott, mosolygott. Szeretetre méltó és kedves volt. Csak a szeme sikkolt el néha szórakozottan.

Adámics szellemes elánnal rávetette magát a kicsi társaságra. Később odaállt a kandalló széléhez és a tükröből lopva, a szivarja füstje mögül nézett az asszonyra. Nézte, elemezte és diagnosztizálta. Az arcán valami frissen hajtó üdeséget látott. Valami nyugtalan, rapszodikus villanást. A mosolyában a fiatalosság nehézkes, gondos kultusza szorgoskodott, de mégsem volt a mosolya fiatal, csak meleg, igyekvő, hazard. A dereka körül némi lenge selymek habzottak, és a térde fölé is jutott egy kevés ebből az illúzióból. Szép, érett húsa bizsergve melegedett a Raksányi tekintete alatt.

Valaki a zongorához ült, és a Varázsfulolából játszott. Raksányi az asszonyt nézte. Az asszony melle felzihált a gyöngyös ruhafoglalatból. Álomkóros mosoly vonaglott az arcán. Meg volt fogva, el volt intézve. Raksányi, mint útszéli kókler, teljes gőzzel haladt a megoldás felé. Az asszonyon előmlött a láz. A hajához nyúlt, kivette belőle a drágaköves csatot, a frizurája elomlott, átment az ebédlőbe, a tükör elé állt, visszatette a csatot, habozva megállott a szoba közepén, benézett Raksányira, aztán megfordult, és megindult a férje dolgozószobája felé.

Adámics mosolygott. Raksányit figyelte. Raksányi szeretett volna eltávozni a szobából, de nem tudta, hogyan csinálja. Elmult két perc, három perc. A szobrász kiment, az előszobában megállította a szobalányt:

– Bemegy – utasította a szobalányt –, és bejelenti a vendégeknek, hogy a nagyságos asszony rosszul lett, át kellett vinni a hálóba. Értette?

Aztán besietett a dolgozószobába. Félrehúzta az ajtónyílás nehéz bársonyfüggönyét, és beleütközött az asszonyba.

– Vár valakit? – kérdezte kimért hangon.

Az asszony megrezzent, és a szobrász hideg arcába nézett.

– Mit akar? – kérdezte méltatlankodva.

– Ilona! – mondta a szobrász. – Azért jöttem, hogy néhány kellemetlen észrevételemet közöljem magával. Az egyik az, hogy Raksányi egy közönséges csirkefogó. A másik az, hogy maga maholnap, de legkésőbb másfél év múlva negyvenéves lesz. Ebben a kokottdresszben akar negyvenéves lenni?

– Mi jogon beszél velem így? – horkant fel az asszony elsápadva.

– Majd később bocsánatot kérek – felelte Adámics fanyar mosollyal. – Most üljön le, kérem, és hallgasson meg. A vendégei, azt hiszem, már eltávoztak. Beüzentem nekik, hogy rosszul lett.

– Hogy mer itt rendelkezni? – lihegte most az asszony neki-bőszülve.

Az előszobából beszűrődött a távozó vendégek hangja. A szobrász leült, várt, hallgatott. Aztán megszólalt:

– Mit szólna hozzá, ha Jánoska holnap megölné Raksányit?

– Jánoska? – hökkent fel az asszony. Rámerted a szobrászra. – Jánoska?

– Igen, Jánoska.

– Miért?... Miért ölné meg? – Nyitva maradt a szája. Meztelen karja elkezdett reszketni. – Miért? – bűgött ki belőle a megrettenés. Egy szekrénynek támaszkodott, és bódultan nézett a szobrászra.

– Tegye le ezt a siralmas ruhát, Ilona. Mossa le magáról ezt az ügyetlen, ordináré festéket. Vegyen erőt magán, Ilona. Szeresse a gyerekeit. Szép, drága gyermekei vannak. Elfelejtette? Jánoska okos fiú, nagy fiú. Korrekt becsületes fiú. Szereti az anyját, tiszteli az apját, ölni tudna a maga és családja becsületéért. Já-

noska egy egzaltált becsületbolondja. – Lassan, csendesen beszélt. A becsületről, a fiataliságról, a bűnről és a tisztességről. Az asszony öregre hervadtan ereszkedett le egy székre. A szíve felzaklatva vert, a fején fájdalmak nyilalltak keresztül. Aztán lassan elmúlt az izgalma, nehezen lélegzett, sötét félelem fojtogatta.

– De hiszen... semmi... semmi se történt – hebegte szégyenkezve, fájdalmas védekezéssel.

– Semmi? Sokkal több, mint amennyinek szabad lett volna történnie. Jánoskának nyitva van a szeme. Aztán az a texasi csirkefogó lasszóval vadászik magára. Amilyen úriember, meghívott közönség előtt fogja magát elcsábítani. Mit gondol a cukrászda, a vékony harisnya, a levelek, a maga ideges, primitív ravaszkodásai nyomtalanul elsikkadnak itthon? Nem jutott eszébe, hogy ez a látványos készülődés tragikus befejezést is nyerhet? Feleljen!

Az asszony akadozva lélegzett. A szemébe nyugtalanul vibrált.

– Mit feleljek? – dadogta keservesen.

– Ilona – folytatta Adámics megenyhült hangon –, legyen józan, legyen becsületes. Én tudom, hogy nehéz... szomorú dolog... hogy maga élni akar, mert fiatal, mert szép, de nem lehet... Már nem lehet. Jánoska semmit sem tud. Legyen nyugodt, nem is sejt semmit. De ha ki nem dobja ezt a Raksányit, akkor elmegyek Jánoskához. És megmondom neki. – A szobában csend támadt. A szobrász felállott. Az ablakhoz ment, lenézett az utcára, aztán megfordult.

– Ne haragudjon, Ilona – mondta engesztelő hangon. Magáért tettem, a családjáért és a nyugalmaért tettem... Nincs jogom hozzá. De ha ölbetett kezekkel nézném ezt a szédülést, és nem sietnék oda, hogy megtámogassam, ugyanolyan bandita volnék, mint ez a Raksányi, aki a legútszélibb hidegvérrel pályázik a maga tapasztalatlan hiszékenységére. Kerülje el, Ilona. Dobja ki magából ezt az embert. Nézzen rám, Ilona, és mondja meg, mi jutott az eszébe?

Az asszony ráemelte a szemét.

– Adámics... – suttogta bánatosan. A fejét lehajtotta a karjára, és halkán sírni kezdett. A szobrász szótlanul, megnyugodva, kiengesztelődve nézte. Aztán hozzálépett, lehajolt, gyöngéden megcsókolta a kezét és elment.

Talán két hónap is elmúlt, amikor egyszer Jánossal találkozott. A fiú zavartan nyúlt a kalapjához. Adámics feléje tartott. Jánoska úgy tett, mintha nem látná, és sietve betért egy üzletbe. Még kétszer találkozott vele. A fiú pirulva, kellemetlen zavarral tért ki előle. Adámics mosolygott. Látta, hogy a megjelenése feszélyezi, nyugtalanságot, szégyenkezést kelt. Nem akarta háborgatni.

Ősszel kiállította néhány szobrát. A megnyitón nagy közönség lepte el a Szalont. Adámics a hivatalos aktuson túlesve elvegyült a közönség közé. Ahogy magánosan ide-oda kóválygott, a keskeny kijárat előtt szembetalálkozott Jánoskával. Jánoska elpirult. A homlokára borús felhők gyűltek. Adámics jóviálisán megfogta a kezét.

– Na, hogy tetszenek a dolgaim? – kérdezte nyájasan.

A fiú néhány elismerő, udvarias szóval válaszolt. Aztán elakadt. A szobrász karon fogta. A kiállításról, a közönségről és a szobrairól kezdett beszélni. Jókedvű volt. Jánoska tartózkodva hallgatta, nehezen felelgetett.

– Te fiú – mondta hirtelen Adámics –, te haragszol rám. Kellemetlen vagyok neked.

– Dehogy... dehogy... – védekezett Jánoska akadozva.

– Csak valld be, haragszol rám.

A fiú védekezett. Miért haragudna? Miért volna neki kellemetlen Adámics bácsi?

– Nézd – mondta a szobrász –, én azt a dolgot egészen elfelejtettem. Azért, mert te szamár voltál, nem kell rám haragudnod. Ne feszélyezzen a dolog: én – amint láthattad is – úgy kezeltem az esetet, mint egy alaptalan, nevetséges, gyerekes gyanút. Mert valld be, az volt.

– Tévedtem... az volt – felelte a fiú szégyenkezve. És... és tényleg nem vette komolyan?

– Komolyan? Azt a fantasztikus butaságot?
– És... nem beszélt róla az apámnak... vagy az anyámnak?
– Hogy beszéltem-e róla? Hát hogy gondolod ezt?
– Szóval... nem mondta el azt, amit én akkor fenn... ott a lakásán?...

– Nem, Jánoska. Az olyan gyerekséget meghallgatja az ember, de két perc múlva elfelejti.

Jánoska föllélegzett. Mosolyogva fogta meg a szobrász kezét. Az egyensúlya helyrebillent. Vidám arcot vágott.

– Köszönöm, Adámics bácsi – mondta sugárzó boldogsággal.

Attila

Lármás, fennhéjázó alak ült velem szemben a vasúti fülkében, a felesége Attilának nevezte, ő meg a nőt Kisbogárkámnak. – Ugorj csak, Kisbogár – mondja egy megállónál –, nem látsz-e ismerőst? – Kisbogár feláll, kitekint. – Misi – jelzi barátságosan. Szép, jó növésű asszony, a vonalai kellemesek, az arca okos, mosolya megnyerő. – Misi? – ugrik fel Attila is s már kiált is le a peronra. – Halod-e Misi, ha ünnep harmadnapján nem jelentkezel a hivatalban – itt barátságosan fütyentett egyet –, kirúglak, komám. Ismerhetsz. No szervusz... – Harsog belőle a kemény hivatalfőnök. Nézem, jó növésű feleségének csak a hónaljáig ér. Viszszaulnék, Attila a szivarokat kéri. Kisbogár eltette őket valahova, keresi. – Butulsz, Bogárka – leckézteti Attila nyájasan, de annak a zsarnoknak a gyakorlottságával, aki kitaposott ösvényről vágja a butulást az okos szemű nő fejéhez. A szivarok megkerülnek. Attila egymásra dobálja kurta combjait és pöfékelni kezd. Az arány közte és a szivar között tíz az egyhez. – Tudod – mondja egy régebbi hőstettét folytatva –, a gyufát majdnem a cipőmre dobta. Bikfic, mondom neki, nem tud vigyázni? Erre szemtelenkedni kezd. Ismerhetsz, odaléptem, és úgy képen cserdítettem, hogy meglazultak a fogai. – Kisbogár óvatosan körülnéz és óvatosan bólint. Aztán jön a kalauz. Nézegeti az igazolványokat. Attila ezt sértőnek találja. – No – förmed rá a szivarja mellől –, nem stimmel? – Stimmel. A kalauz szalutál, megy. – Pizsok alak – jelzi Attila –, már a múltkor is vacakolt. Legközelebb meg fogom leckéztetni. Minek néz engem? – Nagyokat fúj, sértett önérzettel néz körül a fülkében. – Ideje volna már egy kis rendet csinálni – véli. – Emlékszik, Kisbogárka, arra a nyurga tanítóra? Áthelyezték. – Igazán? – csodálkozik Kisbo-

gár megkönnyebbülve, hogy Attila semleges vágányra tolatott. – Igen – bólintott Attila, robusztus dölyffel a mellére mutatva. – Én szappanoztam be. Mit képzelnék az ilyen pimasz alakok, hogy én eltűröm a szabálytalanságot?... S azonkívül – leereszkedő kis röhej keletkezik – neked is csapkodta picurkát a szellőt. – Nekem? – álmélikodik Kisbogár. – Nono – röhögcsél Attila rosszmájúan, megfenyegetve szivarjával Kisbogárkát –, ti fehérnépek mind egyformák vagytok. – Kisbogár szégyenkezően rám pillant okos szemével, amely ebben a méltatlankodásban bársonyos melegséget kap. Lenéz a mellette pöfékelő kurta combú, hetyke férfiutánzatra. – Nem tudom, honnan veszi – mondja, s zavartan hordja körül a tekintetét. Mosolyogni szeretne, de torzul sikerül. – Mindig ilyen tréfái vannak – teszi hozzá, és gyöngéden levesz később egy pihét az Attila fejről. Attila nem hálás a gyöngédségért. Semmiért sem hálás. Férfi, neki minden gyöngédség és elismerés kijár. – Nini, a Lajoska – harsogja, kikapva szivarját a szájából. – Szervusz, Lajoskám kedves, hazajössz? Gyere, bújj be közénk, Lajoskám. Hogy nincsen hely? Hogyne volna. Eridj csak odébb, Kisbogár. No, ülj be közénk, ha mondom... vagy félsz?... – Kisbogár szelíden húzódik odébb, Lajoska szabadkozik, Attila felugrik és behúzza Lajoskát, aki kétszer akkora, mint Attila, s aki végre kelletlenül ül be a szűk nyílásba, amely Kisbogár és Attila között képződik. – No, jól ülsz, Lajoskám? – veregeti Attila a hátát leereszkedő barátsággal. – Köszönöm – magyarázza Lajos –, egy kicsit szorosan. – Szeretsz te ilyen szorosan ülni – röhögcsél Attila – mi, tolvaj? Ne tagadd. No, kell egy szivar? Ilyent úgysem szívtál még, túlságosan is smucig fiú vagy ahhoz... Miért is vagy te olyan smucig, Lajoskám? Tudnál te ilyen szép sálat venni a feleségednek, ha volna?... – Hogy van, Lajos? – szólal meg az asszony, hogy levezesse az Attila hetyke villámcsapásait. – Hónapok óta nem láttam. – Kösz – szól Lajos egyszerűen és rokonszenvesen –, megvagyogatok. – Szinte üdítőleg hat a nagy ember szerény nyugalma az Attila zajos agresszivitása után...

– Hallod-e, Lajoskám, sohasem fogsz már megnősülni? Nem persze, félsz a nőktől öcskös, mi?... Nagy betyár vagy, komám,

ne tagadd, nem merném rád bízni Bogárkát, mert amilyen locsó-
gó alak vagy, még elcsavarod a fejét... – És én nem számítok? –
lázad fel Kisbogár szelíden. – Á – nevet Attila –, én két nap alatt
csavartam el a fejedet, pedig nem akartad... Ujjuj, komám, is-
merni kell a fehérnépséget... Nem mernélek együtt hagyni ve-
le!... – Akkor jó lesz, ha résen leszel – figyelmezteti Lajoska –,
mert jön az alagút. – Ami igaz, igaz – jelenti ki Attila zajos jókedv-
vel –, hoci a mancsaidat. – És megragadja tréfásan, de igen erő-
ködve a Lajoska csuklóit. Jön az alagút, Attila nagyot röhög. Ak-
kor is röhög, amikor világság lesz. – No, komám – mondja –,
jégre tettelek. – Lajoska mosolyogva nézi csuklóján a piros nyo-
mokat. A fülke utasai is mosolyognak, és csodálkozva nézegetik
a házasság, a hivatal és a testi kiválóság csörgősapkás, lármás
bajnokocskáját. Kisbogár pedig lehajtja a fejét. Újabb alagút kö-
vetkezik. Attila úgy tesz, mintha mulatságosnak tartaná a tréfát,
és megint megragadja a Lajoska csuklóit. Lajoska az asszonyra
vet egy résztvevő pillantást. – No, Lajoska – csúfolódik Attila a
második alagút után –, csődöt mondtál, mi? Túljárók én az ilyen
gézengúzok eszén. – Ugyan hagyja már – kérleli Kisbogár, süllye-
dezve az utasok tekintete előtt és már sápadtan. – Dehogys ha-
gyom – nevet Attila. A harmadik alagútnál Lajos kínálja a kezét.
Attila nem nyúl hozzájuk. – Pipogya vagy te ahhoz, komácskám
– mondja becézve. Pedig ez a leghosszabb alagút. Javítják is a pá-
lyát, lassan döcögünk, sötét van. Attila hirtelen gyufát gyújt, lenéz
a kezekre. S minthogy mindent rendben talál, röhögni kezd ötle-
tes kis tréfáján. Röhög, és a sötétben a Lajoska hátát ütögeti... –
Van Attilának magához való esze, mi? Nem lehetne őt csak úgy
könnyedén falhoz állítani... – Csak ő fecseg, különben kínos
csend van a fülkében. Leeresztem a cigarettámat. A gyöngö pa-
rázsnál egy pecsétgyűrűt látok. A Lajoska keze. Ügy rémlik, fel
akar emelkedni, hogy lecsapjon az Attila pufók, hengegő szájára.
De aztán lassan megindul a Kisbogárka keze felé. Kisbogár meg-
riad, menekülni akar, de a gyűrűs kéz résztvevően és gyöngéden
megsimogatja. Kisbogár vergődik még néhányat, aztán bemene-
kül, valószínűleg végleg a Lajoska nagy, de becsületes tenyerébe.

Beatriz

A szorgos és splendid ifjak ujjai között elegáns ceruzák lüktettek, írták a pénzt, amely magnetikusan suhogott be a komor páncélszekrénybe. A nap átömlött az ablakok csipkefüggönyén, végigterült a kopírkönyveken, a szigorú íróasztalon, a férfiak gallérját fényesre sikálta, de senki nem vette észre, itt halokan és sebesen hömpölygött tova a munka. A kecses barikádok mögött két-három nő fehér foltja oszcillált a szökés asztalok és olívdzöld fedelű könyvek között. Néha hízott urak szelték át a termet, es telefonok fojtottan berregtek. Ez az Indalai Beatriz okos találmánya volt, ez a tágas és nagy üzletkörű iroda, amely Amsterdammal és Lipcsével és nem ritkán Konstantinápolyal korrespondeált hordók és magas kalóriájú kőszén céljából. Indalai Beatriz értett hozzá, hogy az üzemet szapora és lázas lüktetésben tartsa, nagy és konok nő volt, aki belső szobájából elbűvölő diplomáciával és hűvös lélekkel kormányozta tekintélyes földrajzi messzeségekbe a kínálatot, és csigázta föl a keresletet az ellenségek fokozódó dühe dacára. Estig ült bezárkózva külön kabinjában, tapétás ajtók mögött, mint egy szikkadt és koros hajadon, aki a szerelem tarka és festői útja előtt a munka rozsdás és céltalan vágányára tévedt. Férje is volt, kivel fennkölt szerelmi házasságban egyesült, egy pasztellszakállú zeneszerző, aki most ott állott a nagy iroda vörös futószőnyegén, és habozva, de türelmesen kereste mosolyával a jelenlevők figyelmét, hogy bejelentesse magát sürgős ügyben a feleségénél. A barikád mögött az egyik hölgy, aki monoton és sebes zongorázást vitt véghez az írógépen, fejét föl se kapva kínálta üléssel.

– Beatriz asszony ügyfelekkel tárgyal.

A férfi csendesen leült a nagy irodában, és térdére fektette puha tavaszi kalapját. Jelentéktelen és fáradt volt. A zene, a művészet, amit behozott magával ebbe a hűvös atmoszférába, elveszítette itt minden értékét és nagyszerűségét. Idegenül és megalázva állott máskor szemben ennek a helynek a nyers stílusával, de most másképp volt. Az ujjai végén, a lelkében, a tagjaiban diadalmasan remegett valami, és a szabályos székek, hideg asztalok és minden most elveszítették tolakodó fölényüket. Lesüppedtek valahová, és ő a kaján, szemrehányó pénzforrás fölött lebegett e pillanatban. Vége volt a furcsa és buta helyzetnek. Zengő és ragyogó magasságból nézte most régi ellenségét, az irodát, amely ellen hasztalan kínlódott eddig, amellyel eddig hasztalanul vette föl a versenyt.

– Ilyen korán, János? – tudakolta a gyönyörű nő enyhe érdeklődéssel, amikor bejuthatott hozzá.

Indalaiban még néhány pillanatilag keringett valami határozatlan keserűség. De eloszlott ez is, amikor Beatrizs barátságosan közeledett feléje.

– Történt valami?

– Történt – felelte a férfi forrón és diadalmasan. – Történt.

– Nos? – mosolygott az asszony türelmesen.

– Valami történt, Beatrizs.

De a kisasszony kukkantott be, aki sürgönyt nyújtott át Beatrizsnek. Erre Beatrizs fölemelte a telefonkagylót, és amíg a kapcsolást várta, szívélyesen intett a ragyogó Indalainak:

– Kérlek, János, ülj le.

– Halló, Wincester – mondta aztán a telefonkagylóba –, az értesítés megjött, és én beszélni óhajtok önnel, kedves Wincester.

– Nem zavarlak? – kérdezte a férje.

– Nem, János, tíz percig elcseveghetünk.

Indalai várt. Átfutott benne a nő néhány elnéző mosdva, megrezsent benne néhány régi hangja, gyötrött ivoárszínű homlokáról elmúlt a ragyogás, és minden nyomaték nélkül csak annyit mondott:

– Ma befejeztem az operámat.

– Hát mégis – röppent ki a nő száján kicsiny hangon és erőtlen örömmel.

Indalainak remegni kezdett a keze.

– Most rajtam a sor, Beatriz – szólott emelkedett hangon. – Az árnyékodban vegetáltam, a pénzedet fogyasztottam, amit ebben a hűvös és ellenszenves büróban mesterkedtél ki magadnak. A morál, amely néha hálni járt belém, sötét sebeket ütött a lelkemen. Utálatos álcának éreztem magam, akiben bennehalt az élet.

Baatriz a ceruzájával játszott, és langyosan mosolygott:.

– Mint lázadó rabszolga... Nem ismerek rád, János.

És Indalai nyilalló hangon folytatta:

– Ó, igen, Beatriz. Mint egy hálás rabszolga, aki boldog, hogy felszabadult, és most dús ajándékot hoz az úrnője számára.

– Köszönöm, János...

De a férfi vibrált, és a glóriás ajándékot akaratlanul is megtézte egy büszke kézmozdulattal:

– Tudom, hogy te már elintéztél. Tudom, hogy nem hittél már bennem. Türelmesen és titkos szánakozással néztél el a fejem fölött. Ezt elsietted, Beatriz. Korán mondtál le rólam. Tévedtél. Mert én következem. Kiverekedem magam a hullaházból. Élni fogok, és megajándékozlak a nimbusszal. Tartozom veled neked, mert a pénzed ellenében megígértem.

– Ó, de drámai vagy – mondotta a nő csendesen, és megbántva nézte a heroikus figurát, akinek gögösen íveltek a kézmozdulatai, és ismeretlen szenvedélyek forró ércét pengette a hangjában. A tekintete lesiklott a nőről, kiömlött egy ablakon a napsütéses tetőkre, és előhívta a múltat, hogy meztelenné vetkőztesse maga és az asszony előtt:

– Elismerem, hogy a magad szakmájában, amely apró fondorlatokkal a pénzt vadássza, elsődrendű és tiszteletre érdemes talentum vagy. De hozzám és a zenéhez nem értettél. Felkínáltad a pénzedet, és azt remélted, hogy prompt szállítok neked sikert és hírt. Minthogy azonban ez nem ment olyan pokoli egyszerűséggel, megvontad a hitelemet, és elejtettél. De én nagy-

lelkű vagyok: ha megkésve is, íme szállítok. Holnap benyújtom az operámat...

– János – szólott a nő megenyhülve –, hát ne haragudj rám túlságosan. Mert nem is igaz, hogy elejtettelek. És ha így is volna: most legalább megbüntetsz azzal, hogy híres leszel...

És akkor benyitott Winchester.

– Hát mégis – mondta Beatriz, pedig tudta, hogy mindaz, amit a férfi alkotott, szomorú és értéktelen. Hiányzott Indalaiból a lendülő erő, a magasra emelkedés vakmerősége és zsenialitása. Tudta, hogy a sűrke, kikínlódott műnek nincsenek szárnyai. Visszhangtalanul és ismeretlenül fog elhunyni ez is, mint a többi, mint a többiek, amiket a zongora fölé gémberevedve lázasan és makacs reménységgel vetett papírra hosszú éveken keresztül.

És mindez olyan csúnya és fájdalmas volt. Ő hajszolta fel a férfit, ő nyúlt először feléje, amikor egyszer, ősszel, esős utcán, közös esernyő alatt, lobbanékony vérrel és dús jövőt szimatoló ifjúsággal haladtak egymás mellett.

A nedves októberi ég alatt, férfielete hidegülő éveiben felcsuklott Indalaiból elviselt szavak ostyájába pakoltan a líra:

– És nem is tudom, miért is oly szíves hozzám a kisasszony. Én alapjában véve egy elbicsaklott életet reprezentálok. Igaz, néha úgy volt, hogy leszek valami. De anyagi szempontok molesztálták a lendületemet. Beatriz kisasszony, maga előtt most dugul be egy drága forrás, most megy tönkre hideg íriszű szemei előtt egy nagyra hivatott sors, isten nyugosztalja szegényt. Elsején állásért folyamodok a közigazgatáshoz. Ha boldoggá akar tenni, akkor adjon valami ajánló levelet.

– Ez nagyon fájhat – nevetett a nő, és biztos mosollyal kereste a muzsikus elcsituló tekintetét.

– Fáj – hagyta helyben a férfi. – El kell pusztulnom néhány garas okából, holott a lelkemben pazar zenék harsognak, amik a zongora és hangjegy után kíváncznak. Az élet pénztárosa függét mutat, és azt üzeni nekem, hogy halj meg te szegény leány, halj meg erélyesen, és ne írd te több muzsikát... Hát... engedelmével meghalok.

– Addig is igyék meg nálam egy csésze teát – mondta a nő megrendülten és mosolyogva is egyszerre.

Fenn letette az asztalra az irattáskáját, és azt kérdezte:

– Tudja, mi van ebben?

A férfi búsan szemlélte a szokatlan és figyelemreméltó tárgyat, és finom humorra terelte a dolgot:

– Bizonyára nem az én szerzeményeim.

– De igen. S azon kívül még valami: egy szerződés, vagy hogy az életünk végcélját is megjelöljem vele: pénz. Rút és igen sok pénz, kedves barátom. Holnap önállósítom magam.

– De szép ez – borongott Indalai őszinte odaadással –, és különösen az utóbbi. És milyen jó volna tudni, ki maga, és miért kapcsolódik hozzám.

– Allons, drágám, játsszon valamit a barátságunk örömeire – vezényelte a nő, mert tetszett neki, hogy Indalai egykor az ő közreműködése mellett esetleg kiváló komponista lesz.

Indalai engedelmeskedett, de egy választékos gesztussal előrebocsátotta:

– Opus 10 és utolsó.

A nő plasztikus csípőjére tette a kezét, táncos izgató lábait acélosan megfeszítette, és egy mozdulattal a haját hozta rendbe, amelynek dús boglyájából szerteröppent az odőrje. És aztán nevetett.

– Hát ide hallgasson, maga Indalai. Azt hiszem, itt az ideje megmondani, hogy mit akarunk egymástól.

– Én szeretem magát – élt az alkalommal a férfi.

– Én hiszek magában. A megélhetéshez ugyan nincsen stílusa, mert gyáva és ijedős, de mások is ígérik, hogy viszi valamire. Én maga mellé állok, mert azt akarom, hogy sokra vigye. Van bennem valami az állatszelisták határozottságából és az állatbősztítők vakmerőségéből. Némi kis szerelmi alapon okosan összeállunk, és magán fog múlni, hogy imádjam magát. A boldogság üzleti részét majd én fogom irányítani... Akarja?

– Milyen kurta és gyönyörű, amit mondott – lelkesedett a férfi.

– És most megcsókolhat – zárta le a komoly eszmecserét Beatrizsz, és puritán egyszerűséggel és nagyon szép mozdulattal a száját nyújtotta a férfinak, aki kábultan ölelte magához, és szinte éneklő lírával traktálta:

– Megváltasz engem? Jó akarsz lenni hozzám? Drága és szent vagy... és hallatlan szépségekre fogsz inspirálni. Mert én tudok... én tudok, csak te kellesz még.

És valahogy észrevette a Beatrizsz fehér ágát, amely ott állott a sarokban, fekete paraván mögött, mint egy csodás és szépséges éjszaka:

– Otthon tarka cihákon alszom, mint kérges cselédlányok, és maga ilyen patyolat ágat ígér nekem. Milyen szép ez. Milyen végtelen bőkezűség ez azzal szemben, hogy én csak a tehetségemet nyújtom érte cserébe.

– Jó éjt, János – intett Beatrizsz –, és ne felejtse el, egy hónap múlva esküszünk.

– Az anyámat is elhozom – búcsúzott Indalai –, ő szereti a szép nászindulót és a kuglófos kávé.

De az ajtóban lelohadt és lemondóan legyintett:

– Aztán elég lesz egy kis cédula is, hogy tisztelt úr, a tréfát ne tessék komolyan venni.

Beatrizsz nevetve bólintott a fejével.

*

De azután száraz és csontos ujjak, amik gépiesen és unottan lapozgatták a férfi kompozícióit, ügyetlenül és sokszor belefricskáztak a tornyos illúziókba. Az iroda nekiszilajodott, a telefonjai sűrűn működtek, Beatrizsz ritka és győzedelmes lendülettel operált, de Indalai lemaradt. Botorkálva és kitartóan kereste az érvényesülést, naphosszat alkotott, de kibontakozni és figyelemre méltót alkotni nem tudott.

Beatrizsz szívósan és parancsolólag állott mögötte: csak meg ne adja magát, csak meg ne törjön a hite. És mikor látta, hogy minden hasztalan, maga vette az ügyet a kezébe. Levezetett és

tárgyalt, és külön az ő részére rezervált órákban szédületesen besuhogott bizonyos előkelő irodákba, igazgatókhoz, akadémikusokhoz, intendánsokhoz és kritikusokhoz, és káprázatos szép szájával mosolyogva követelt:

– Ne ígérjessenek annyit, hanem tegyenek is valamit. Komiszság, ahogy maguk kezelik a művészetet.

Aztán, amikor az ügyek teljesen elakadtak, kiesett elbájoló sértődöttségéből, és kilángolt belőle a hitves dacos rajongása:

– Sötét maffia, amely fél az Indalai zsenijétől.

Alázatos hódolattal csókolták meg a kezét, és valaki egyszer fagyosan kikottyantotta:

– Tévedés. Az az ember egy szegény akarnok, akinek valami célszerű hivatalt kéne szerezni, mert a zenéhez keveset ért.

Vonaglott és szédült ettől a váratlan indiszkréciótól, de aztán higgadtan és elszánt szívvel nyomozni kezdett: mondják meg neki kérlelhetetlenül az igazat. Néhány baráti, akadozó köntörfalazás elébe dobta a sötét tényt: Indalai egy szánalmas és kellemetlen valaki, akiben nincs semmi nagyra hivatottság. Egy abbamaradt ember. Nem zseniális és nem eredeti. Meddő és hipochonder. Valami silány kis operettet talán össze tudna hozni. De ez sem bizonyos, a jelek után ítélve.

Erre aztán visszatért az irodájába. Nem hitt már, és nem várt már semmit. Indalai hevesen álmodozott tovább, és ő nemes elnézéssel hallgatta. Néha biztatgatta is, és helyeselt is neki. De üres lélekkel és szánakozva, mint egy beteg gyermek hagymázás szándékainak. S mikor unta és nevetségesnek találta, elővette az üzleti dossziékat. Az utóbbi hónapokban aztán már nem is beszéltek többé zenéről. Nyomasztó és kellemetlen lett volna. Jóformán nem is tudta már, min dolgozik Indalai. Elveszítette minden érdeklődését, és a hír, hogy befejezte az operáját, nem lepte meg. Mosolygott a férfi kedvéért, mint ahogy mosolygott akkor is, amikor Indalai harsogva és remegve nyitott be hozzá újabb diadalhírrrel:

– Azt hiszem, elfogadják... Valaki közölte velem...

Tudta, hogy nem igaz.

– No látod, János...

– Elő fogják adni, Beatrizs – mondta méltóságteljes lassúsággal, és eszébe jutott, hogy ebben a tündöklő órában nagylelkűnek kell lennie.

– És én megbocsátom minden bűnödöt, Beatrizs. Azt is, hogy az ellenségeimnek adtál igazat, azt is, hogy már nem szeretsz, sőt, amint tudom, egy Wincester nevű nemzetközi úr felé orientálsz.

Kegyelmes leereszkedéssel, de alapjában véve igen megható szívvel bánt most Beatrizsral:

– Majd ha ünnepelni fognak, majd ha megtudod, hogy halatlant alkottam, akkor szeretni fogsz újra, Beatrizs, jobban, mint valaha. És akkor esetleg én is...

Úgy tette föl a kalapjait, mintha valami vakító aureólat helyezne a fejébe, és szelíd gúnnyal távozott az irodából.

– Viszontlátásra, asszonyom.

És akkor benyitott Wincester.

– Vártam, Wincester – mondta Beatrizs lankadtan, és tűnődve az ajtó felé nézett, amelyen hősie léptekkel és roppant kivirágozva távozott a kitarított férfi paródiás nagyságában. Aztán lerázta magáról a fonák víziókat, és masszív íróasztala mellől, brokát karizékából fölnézett a férfira, átfogó hűvös pillantással, amelyben oly sok volt e percben a sima márványszobrok és elragadó képeslapasszonyok tekintetének távoli misztériumából. A férfi közelebb lépett. Finom ujjai között sercegett a papiros. Sötét, vörösbe átjátszó hajában mértani és mégis gyöngéd választék húzódott keresztül. A szája körül különös és kegyetlen satírozások sötétlettek, amelyekből fenyegetőleg élesedett ki szájának hullámos vonala. Beatrizs vörös ceruzát emelt föl, és gyors vonalakat és más fontos jeleket végzett az iratokon. Ó, mily különös az – gondolta röpké fájdalommal –, hogy én már nem szeretem Jánost.

– A fuvarlevelek revíziójánál kitűnt – szólott kellemes lejtéssel Wincester –, hogy a díjtételek szabályszerűtlenül tudattak be...

– Intézkedtem már, kedves Wincester – mosolygott a nő rosszszállólag. – Ön nem tud róla?

– Rosszul intézkedett, Beatriz asszony... És általában az a benyomásom, hogy néhány nap óta szokatlanul egyéni, hogy ne mondjam: nőies.

– Valóban?

Letette az írásokat, és a férfi fehér kezére nézett.

– Wincester... hol szerezte ezt a nevet?

A férfinak kemény és sárga volt a nézése, mint egy berber oroszlánnak.

– Valahol Skóciában...

És csendesen nézték egymást, és a sűrű csend végén Wincester lassan kinyújtotta a kezét, rátette a nő nyugtalan kezére:

– Drága és makacs gyermek.

– Ó – tiltakozott a nő megborzongva –, ez nem tartozik ide.

A férfi kiegyenesedett, talán hogy feltárja könnyed testének szép kontúrait, talán azért, hogy nagyobb lélegzetet vegyen a zengő nőből, aki megbotráncozva, de száján és homlokán meleg vonaglásokkal ült a hideg és szigorú íróasztal mellett, néhány másodpercig még felsőbbiségesen és tiltakozva, de aztán meginogva és lappangó szorongással a folytatást várva, mert elnyomott asszonyiségének szecessziós újdonság volt most az angol nevű férfi, hímes és szokatlan ígéret, amely a beszűrődő alkonnyal jött el hozzá nagyon messziről. És alig hullattak el már további szavakat, a lány homályban csak a szemük viaskodott, és lényük és létük egy ódon hídon találkozott. És szeretni kezdték egymást a zsongó levegőn keresztül, és a rút üzleti papírok ez egyszer halasztást szenvedtek, és amikor Wincester távozott, Beatriz világot gyűjtött, és csodálkozva látta, hogy nincsen tükör az elegáns irodában, melyben szerelmét és nyakát és arcát megnézhetné. Pedig erre vágyódott most, nézni a másik Beatrizt, metszett, hatalmas tükörben, és testének beszédes vonalán végigsiklatni a tenyerét.

Napokig örvendett az új asszonynak, ismerkedett vele, és fagatta és kisdéd felhőit elseperte, mint gondos anya, és várta a különös Wincestert, akinek gyönyörű átmenet után a csókját is megízlelte és facon d'aimer-jét, amely őt remegő hangulatok magasságába emelte. A régi pedáns lét és minden, ami benne jelen-

tős volt: szenzálok, sürgönyök, mérlegek, megszokott irattáskája és az esett, elmosódott férj, aki évekig lebzsel a kontójára tehetetlenül, és aki most fennhéjázva, torz szavalásokkal mérgezte estéit – mindez most mellékes és oktalan volt neki. Bár hallgatta Indalait, de csalása miatt megvetette és ellenszenvesnek találta. A nagy tragédia reggelén még össze is szólalkoztak. Indalai napok óta egy fényes hotelben kosztolt, és most gőgjében ágyra is oda akart járni. A nagyszerű hírt, hogy operáját elfogadták, mint hotellakó finom európai utas akarta bevárni a szállodában, no meg az örömhír kapcsán válni is akart Beatrisztól, büntetésül, hogy aztán engedjen könyörgésének, és mély ünneplés közepette visszatérjen a nászi szobába. Beatriz ráhagyta, hogy cselekedjék szélye szerint, és a maga dolga után látott, hogy estére szerelmesen fölrepülhessen sötét fátylai alatt Wincesterhez, aki értette az életet, és akiben nem lehetett csalódnia. Szellemes szavak és finom mozdulatok között néha megcsókolták egymást, elnémulva borultak össze, és féktelen örömmel csipkedtek valami tegnapi desszertet. Oly különös volt, hogy szeretői voltak egymásnak valamely ismeretlen oknál fogva. Tompa lámpák égtek a falakon és a mennyezeten, és minden oly harmonikus volt e pillanatban. Csak Wincester kezdett most sárga szemével és erős szájával mosolyogni cigarettája mögött.

– Az a pasztellszakállú... – jutott az eszébe.

Beatriz derűs lelkiismerettel mosolygott.

– Alapjában véve nevetséges azzal a nőies szakállával – mondta Wincester, és Beatriz derűsen tovább mosolygott.

– Élni öt évig e tudatlan herével, és elfogadni a csókját!

No – gondolta Beatriz, és intett a kezével, hogy Wincester hallgasson.

– Haragszom rá – jelentette ki a férfi –, jobban, mint maga... És azon kívül, hogy el ne felejtsem, az operáját ma végérvényesen visszalökték.

Beatriz fölemelte a fejét. A szemhéja idegesen megrebbent, a válla megrándult, és halkán kérdezte:

– Visszalökték?

– Ó, persze – felelte a férfi dallamosan, és megfogta az asszony forró kezét. – Ott bőgött az irodában azzal a megható szelindekszemével, és magát várta... Nézze ezt a gömbölyű datolyát... Úgy imádom, amikor derengő, opálos fogaival megharapja... Sírt az istenadta, mint egy érzelgős lurkó...

– Sírt... – mondta Beatriz nehéz lélegzettel. – Sírt szegény... – És leült, és elhagyta a mosoly, aztán föllállt nyugtalanul és nem tudta, mit tegyen. Láta a tragikus Indalait bánatos megroppanásában, mint egy legázolt vagy lebunkózott kis kölyök-kutyát, amely elkullogott még végső erővel a küszöbe elé egy kevéske kis életet kérni tőle, írt vagy egyéb orvosságot, amely használhatna még neki, hogy ne kelljen végérvényesen meghalnia. Mi vonzotta oda a roppant zuhanás után, a felesége ajtajához, ha nem ez, a kihűlő koldus ösztöne, akinek szederjes szája alamizsnáért hápog.

– Eresszen, Winchester – mondta fojtott hangon.

Winchester elegáns mozdulattal igazította meg a nyakkendő-tűjét, és csodálkozott.

– Nem érdemes...

– Ne bántsa őt – mondta az asszony halkán –, hiszen a felesége vagyok.

– Volt – javította ki Winchester.

– A felesége vagyok, Winchester.

Winchester mosolygott. És legyintett a kezével.

– Szokjon le róla, Beatriz. Egy ilyen tüneményes asszony, mint maga, és egy olyan hogy is mondjam...

A nőnek remegett a keze és hazagondolt, sajogva és sápadt arccal felelte:

– Ne bántsa a férjemet.

– Tűnjön el azonnal és végleg ez a kolonc, ez a félbemaradt ember, akire én féltékeny vagyok.

– Nem – mondta Beatriz makacsul és fájdalmasan. – Most... most én megmondom magának, hogy ne nyúljon hozzá és... azt is megmondom, hogy ne ócsárolja a tehetségét, mert maga nem ért hozzá... maga igazán nem érthet hozzá...

– A kiváló komponistához, mi? – dühöngött a férfi nekilendülve és harcra készen.

– Igen, a kiváló komponistához, a művészhez, drága Wincester – felelte a nő remegő szájjal, és leeresztette arcára a fátyolát. – Mit tudja maga, ki ő?... Maguk a lesipuskások, a kicsinyek törlik hozzá a lábukat... Azt nem, mister Wincester.

– Romantikus fordulat – ironizált a férfi, és a nőhöz közeledett, hogy megragadja a kezét még egyszer, szerelmesen és bódulásra hívón.

Beatriz villogva állott előtte. A karjával lassú és megfontolt elhárító mozdulatot tett.

– Maradjon.

Megfordult és kisuhogott a szobából. Fölötte a lépcsőházból léptek sikálását és a Wincester halk, könyörgő suttogását hallotta. Nem nézett hátra, mint sötét, ismeretlen célú felhő iramodott előre a nyári estben tömör utcatorkolatokon, kirakatok kilövellő fényében, egy nagy zenés színház előtt, amely szinte a mennyboltig ragyogott fel gazdag lángjaival, kocsitorlaszokon és undok utcákon, s minthogy kocsit nem kapott, hajszolta magát, hogy hamarabb hazaérjen az emberéhez, aki asszonytalanul és az életből kiesve kuporgott a küszöbénél. A lelkében kegyeletes szavak csuklottak fel, lüktetett a szívében a viszontlátás és megbékülés vágya, és amikor elfojtott lihegéssel a hervadt Indalai elé toppant, ledobta kalapját, és nagy szeretettel belemosolygott a férfi arcába:

– Jó estét, János.

Indalai sárgán és kimondhatatlan nehézséggel dadogta ki magából:

– Visszaadták...

– Eh, mit – mondta Beatriz üdén és csengve –, mafla... átlatok... Gyere vacsorázni, János.

És megtisztultan és vidáman megfogta a férfi kezét:

– Gyere, János...

És friss lendülettel behúzta a férjét az ebédlőbe.

Könnyed nyári idill

Amióta a Maros mellől megérkeztem, többször cseréltem lakást. Úgy forogtam a városban, mint kutya a szénában, amikor fekvőhelyet tapos magának. Hét hónap alatt az ötödik háziasszonyt jubiláltam. Bármennyire különböztek is termetre, vallásra, emeletre, két dologban közös lelki vonást mutattak. Sajnálták a villanyt, és letagadták a férgeket. Az egyik azt ajánlotta, hogy csak nappal olvassak, mert az nem rontja a szemet. Egy másik arra az esetre, ha éjjel jönne rám az olvasás, azt javasolta, hogy olvassak sötétben. A vakok is igen szépen olvasnak sötétben. Volt, aki Guttenberget szidta a könyvnyomtatás feltalálásáért, végül akadt olyan is, aki a közvetlen módszert alkalmazta: egyszerűen kicsavarta a villanykörtét. A poloskával úgy voltam, hogy egy darabig állatoknak néztem őket és a természetkedvelő bogarász élénk érdeklődésével figyeltem városi életük furcsa elfajzását, párhuzamot vonva étrendjük és vidéki rokonaik vegetáriánus életmódja között. A nyár folyamán valami öreg műlovarnőhöz kerültem. A szivarja után ítélve igen erélyes matrónának látszott. Megkérdeztem tőle, hogyan állunk az állatokkal.

– Az én házam tiszta, mint a patyolat – jelentette ki sötét baritonban. Mélyen fel volt háborodva. Ahol ő van, közölte velem, miután sikerült nagy nehezen lecsillapítanom, a poloska ismeretlen intézmény. Dicsekvő elbeszéléseiből úgy láttam, hogy műlovaglásban sok bámulatot vívott ki magának, de igazán nagy a poloskairtás terén volt. Ettől az arctól csakugyan félnék – gondoltam, ahogy vérfagyasztó képét bámultam. Két napig csakugyan minden rendben volt, de harmadnap reggel egész bogár csapat úszkált a mosdótálban.

– Éppen vízipólót játszanak – jeleztem az öreg műlovarnőnek barátságosan. Megnézte a hevesen úszkáló rozsdabarna állatkákat és kijelentette, hogy azok nem az ő poloskái, én hoztam őket oda, mert az ő lakása mindig olyan volt, mint a patyolat. Régen furkált a kíváncsiság, hogy megtudjam, milyen is igazában a patyolat, mert mindig valami olyan dologgal kapcsolatban említették, amelyről utólag sok piszokság derült ki.

– Tisztázzuk ezt a patyolatkérdést – indítványoztam nyájasan. – Látott már maga patyolatot?

Valami túrós lepényt eszegetett. A lepény mögül sötét morajlást hallottam, amiből arra kellett következtetnem, hogy a patyolatkérdés tisztázására vonatkozó indítványomat pofátlanságnak tekinti. Ebben a feltevésemben megerősített az is, hogy orgyilkosnak nevezett.

– Az orgyilkos nem érdekel – közöltem vele barátságosan, és a bőröndöm után nyúltam –, a bogarakat azonban sokallom és ezért elmegyek. S hogy elmehessek, legyen szíves, álljon félre az ajtóból.

Megmagyaráztam neki, hogy kitűnő ugró vagyok, legutóbb is 185 centimétert ugrottam, ha nem hiszi, kérdezze meg a szerkesztői üzeneteket, s így a szabad forgalom szempontjából rám nézve nem jelent akadályt az, ha ott is marad az ajtóban. Úgy tettem, mintha neki akarnék iramodni, hogy átugorjam, mire szabaddá tette előttem a pályát, s én diadalmasan elvonulhattam véres éjszakai ütközeteim csatateréről. Alig léptem azonban át a küszöböt, megint bátorságra kapott, és trafikfosztogatónak nevezett. Azt állította, hogy látta is egy újságban az arcképemet. A túrós lepény még a szájában volt, és hangosakat visított. A túró azonban a pártomra állott, és megakadt az öreg műlovarnő torkán, amitől dühös fuldoklásba kezdett.

– Kár volna magáért – folytattam a párbeszédnek rám eső részét a folyosóról –, még egészen fiatalon fulladna meg. Köhögjön csak jól fel – biztattam aztán jóságosan. – Ha jól felköhög, nem lesz semmi baj...

Ügyesen hajlítottam a szót, mint bútorgyár a pácolt székeket. A három emelet folyosói megteltek érdeklődő közönséggel, és élvezettel hallgatták fordulatos eszmecserénket. Egy öregaszszonyt tolókoszin gördítettek ki a folyosóra, egy süket vásárcsarnoki felügyelőnek meg tölcserén adagolták a fülébe a nagy ütközet történelmibb kijelentéseit. Szavaimat a lánya kiabálta bele a fülébe, s hogy az öreg, akit szemmel láthatólag boldog izgalmossal töltöttek el a szép küzdelem legapróbb mozzanatai is, el ne mulasszon semmit az érdekesítő dialógból, mindig bevártam, amíg a lánya végzett a helyszíni közvetítéssel, s csak azután folytattam esedékes mondókámat. Udvariasságom a süket vásárcsarnoki felügyelővel szemben, úgy láttam, jó hatást váltott ki a hallgatóság tömött soraiban. A hangulat egyébként megoszlott. Voltak, akik nem hittek a fent említett rovarok létezésében, sőt határozottan tagadták, hogy a Brehmben ilyenfajta állat előfordulhat. Ez a makacs szekta a bérbeadók szektája volt. Voltak aztán, akik az ellenkezőjét állították. Ezek az albérlők voltak. Mindent összevéve a túró és köhögés kapcsán könyvelhettem el legnagyobb sikeremet. Egy sárga hajú fűzőkészítő lány, akit az udvari fűzőszalonból vasalószénért szalasztottak a boltba, lassított, amikor a lépcsőházban elhaladtam mellette. Felém forduló tekintetében annyi rajongás volt, mintha egymagam három gölt rúgtam volna Trója kapujába.

– Mi? – néztem rá nevetve. – Sikerült kis előadás volt, nemde?

– Nagyon jó volt – bólintott a lány hevesen. – Jókat mondogatott annak az öreg madárijesztőnek.

A falhoz támaszkodott és úgy nevetett.

– Magának is jókat tudnék mondani – dörgölődtem mellé szelíden.

– Már régen spórolok rá – jelezte a lány, és ragyogva húzódtott odább a simulásom elől. Odább, mind odább, amíg a homályos lépcsőaljba értünk.

– Maga nagyon édes pofa lehet – mondta itt, a hajamat nézegetve.

– Attól függ. Nincsen valami fiúja?

– Nincs – rázta a fejét, a kezét a szívére téve –, biz’isten nincs.

Nevetett. Jó, egészséges fogak, gondoltam. A száj ugyanis nagyon fontos. A mellét elszántan feszítette felém. Kedvemre való szabása volt. Valaki erősen megérlelte – csináltam meg gyorsan a mérleget –, és én éppen akkor haladok el a fája alatt, amikor lepotyog.

– Estére találkozhatnánk – nyújtottam ki a kezem, hogy abba potyogjon.

Azt mondta, hogy nem lehet, a nénje megtépi a haját, rémesen undok fehérnép. Aztán elfordította a fejét, és halkán megkérdezte, hogy hol találkozunk.

A közérzetem ebben az időben savanykás volt, mint a megtört bor, sok zavaros üledék úszkált bennem. Az esti találkozásunkkor szívesen fogadtam hát a szőke lány indítványát, hogy menjünk ki a ligetbe nevetgélni egy kicsit. Célba lőttem kifújtt tojásokra és galuskát faló svábok galuskájára, ráültünk a körhinta zsiráfjára, és különböző közderültségekben vettünk részt. Amikor megérkeztem otthonról, hatvan kis zacskóba adagoltam ki az egy-egy napi megélhetést. Sovány adagok voltak, de azért megéltem belőlük valahogy. Egyszer salade de boefföt is ettem egy automata sörözőben. A hatvan kis zacskót alaposan kiszámítottam. Nagyvárosban az ember számológéppé fejlődik, nikkelgombjai, kerekei nőnek, kopog, csenget és mindig valami szám jön ki belőle. Aztán közbejön egy ilyen fűzőkészítő lány, be akar menni az Elvárásolt kastélyba vagy sört akar inni, és az egész matematikáról kiderül, hogy megbízhatatlan találmány. A lány nevetett, amikor elbeszéltem neki a zacskók dolgát. Hozzám simult, és értésemre adta, hogy már régen spórol egy olyan jó pofára, mint amilyen én vagyok. Célba is dobáltunk, táncoltunk és énekeltünk is. A lány remek kis portékának bizonyult, néha eszébe jutott a nénje, és ilyenkor néhány pillanatig szenvedő arcot vágott, mert már előre fáj a haja, amelyet a nénje meg fog majd cibálni. A fontos, hogy az embernek örömei legyenek – mondotta aztán kiderülve –, nem igaz?

– Igen – feleltem a derekát fogva a ligeti vendéglő babérfái mögött –, fontosak az örömök. De veszettül keveset adnak belőle az örökimérő hivatalban. A szegény ember amíg él, csak harmadosztályú örömöket kap, harmadosztályú jeggyel utazik át az életen, és harmadosztályú koporsóban távozik. Szegény embernek csalán nő a kertjében.

– Ha egyszer nyerne a sorsjegyem – mondta a lány –, vennék egy félkiló legfinomabb csokoládét, és télen mindig fizetnék valakinek, hogy melegítse meg az ágyamat.

– Az ágymelegítés terén – magyaráztam szakszerűen – Edison egészen új módszereket vezetett be. Nem kell senkit befektetni az ágyba, az ember csak bekapcsolja az áramot és kész.

– Igaz – hagyta rá a lány. Nagyon hideg lehetett télen az ágya, le kellett írnom a készüléket. Odaadón figyelt, aztán a vállamhoz simult.

– Milyen szép haja van magának.

– Most nem erről van szó – figyelmeztettem.

– Tudom – hagyta rá engedelmesen –, a szegénységről beszéltünk. Rém jó dolog lehet gazdagnak lenni.

Nem biztos, ráztam a fejem. Egyszer álomban gazdaember voltam, és folyton fáj a hasam. Egy íróasztal előtt ültem, kamatokat számítottam és nagyokat nyögtem. Megkérdeztem tőle, hogy sohasem lázadt-e még fel? Nem, jelentette ki, ő nem lázadt fel, bár a főnöknőjét irtóan utálja, mert „mindig levon”.

– A főnöknők mindig levonnak – separtem egy rakásba tapasztalataim szeméjtét. – Kétszázezer főnöknő levon kétszázmillió szegény bogárnak. Ez ellen kéne kitalálni valamit. Felfeszítenek és kiszüröcsölnek bennünket, mintha osztrigák volnánk. Örvidenünk kell, ha előbb nem csavarnak ránk még egy kis citromlevet is.

– Milyen jó erős fogai vannak – jegyezte meg a kis szőke. A kezemet fogta, és oda sem figyelt szociális prüszköléseimre. Egyre a fogaimat nézte.

– Szükségem is van rájuk – világosítottam fel. – Most rágom át magam valami öreg kásafalon.

– Jó isten, mit akar azzal a kásafallal...

– Be akarok jutni. Tudnia kell, hogy most még kívül vagyok a kásafalon. Belül sokkal érdekesebb. És azonkívül többet is falhat az ember. Aztán vannak még más előnyök is.

– Akkor táncoljunk... Akar?

Táncoltunk, és konfettivel dobálóztunk. Tánc közben hozzám simult, mint egy rózsaszínű angoltapasz, és beborította sajtó sebet, amelyet egy Anna nevű előző nőtől kaptam. Sok sör volt már bennem, énekeltünk is tánc közben, és ahogy tenyerem rápuhult gyöngye kis gerinccsigolyáira, vékony bordáira, fejletlen medencéjére, féltettem magamtól, olyan porcogósnak, gyöngének találtam. Kicsit még fejlődnie kell, figyelmeztettem lemondóan. Nem akarta, hogy lemondjak. A szerelem nem a hátgerinctől függ, jelentette ki, nem igaz, édes? Később egy ligeti színházba is benéztünk, mert még maradt két zacskó pénzem.

A kicsi színpadon víg ugrándozás folyt, zenés vígjátékot adtak. Mi éppen akkor érkeztünk, amikor a grófnő felkereste az ügyvédet, mert válni akart, és elénekelte neki, hogy mennyi tartásdíjat követel. Az ügyvéd sokallta a tartásdíjat, mire a grófnő gőgösen táncolni kezdett, majd amikor látta, hogy az ügyvéd még mindig sokallja a tartásdíjat, gőgösen átbukfencezett a színpadon. Az ügyvéd erre valami paragrafusról dalolt, végül mindketten fölmásztak az íróasztalra, és eltáncoltak egy újabb dalt. A nézőtérrel általános agylágyulás vett erőt, a közönség izgult és lelkesedett, úgy, hogy a válóperes grófnőnek meg kellett ismételnie gőgös bukfenceit, miközben az ügyvéd a fejére húzta a papírkosarat és kotkodácsolni kezdett. Remek dolog volt, a közönség eszeveszetten tapsolt. Mi is követtük az általános példát. Aztán még valami homályos dolog történt, valószínűleg nagyon megindító lehetett, mert a gyöngye gerincű fűzőkészítő lány kiskörmével egy könnyet piszkált ki a szeme zugából. Az est fénypontja az volt, amikor előpergett a szubrett, a szívére tette a kezét, és addig ugrándozott meg hajladozott ide-oda, amíg kettérepedt a trikója. Az évek során annyi aggodalom gyűlt fel bennem amiatt, hogy a legszebb lélektani pillanatban el fog egyszer repedni

valamelyik, hogy most, amikor a kettérepedés valóban bekövetkezett, nagy megkönnyebbülés szakadt fel belőlem.

– Na végre – kiáltottam hangosan. – Csakhogy kirepedt már...

Egy borízú úr áthajolt a páholyon, és általános népünnepély közben megkérdezte tőlem, honnan tudtam, hogy a trikó ki fog repedni. Vidáman legyintettem. Szőke kis angoltapaszom azt mondta a vendéglőben, hogy már régen spórol egy olyan jó pófára, mint amilyen én vagyok. Tetszett nekem ez a spórlás, azt feleltem hát a borízúnek, hogy gyermekkorom óta spórolok erre a trikórepedésre. Már kölyökkorom óta tudtam és vártam, hogy egyszer csak bekövetkezik. Minden gyerek gondol rá és várja. Nekem beütött...

A rendőrségnek nem tetszett a magyarázatom, közbotrányért felírtak. Ördög vigye őket, szólottam a szőkének, álljunk tovább egy házzal, mert még mondok valamit, amiért újra felírnak. Kivonultunk a falatozók felé, mert reszelt torma szagát éreztem. Szereti az akasztott virslit? – mutattam a bódé rúdján csüngő virslikre.

– Mindig virslit szokunk enni télen – bölintott a szőke. Láttam a tekintetén, ahogy végigzongorázott a tömzsi kis virslibillentyűkön, hogy szívesen enne valami bécsi szeletet, körítve, uborkasalátával, de lovagi szolgálatomat nem akarta visszautasítani. – Azért rém szeretem – tette hozzá, és nagy szeretettel fogta meg a karomat. Lehet, hogy a nagy szeretet mégis a virsliknek szólt, az ember az ilyent sohasem tudhatja, mert nagyon hajlamos arra, hogy magát önhittén a virslivel tévessze össze. Beültünk a keskeny bódéba, és én elmeséltem, hogy odahaza volt egy barátom, aki egy ültében 15 párat tudott megenni. Ő tartotta otthon a virsli- és perecrekordot. Különben jókedvű fickó volt, egyszer lóvá tett fényképeződobozával egy egész majálisozó társaságot. Beadta a nőknek és férfiaknak, hogy egy nagy képeslap részére készíti a felvételeket. A nők sebesen kimázolták magukat, az urak begombolták, majd újra kigombolták a kabátjukat, volt aki a hangját is kiköszörülte, aztán izgatottan csoportba állottak. A barátom nagy szakértelemmel ide-oda rakosgatta őket, a hől-

gyeknek megigazította a szalagjaikat, az uraknak benyomta a hasukat, az egyiknek belepödört a bajuszába, aztán az egész társaságot átcsoportosította, s amikor kimerültek már a fáradságtól meg mosolygástól, nagy kegyesen elkattintotta a gépet. A felvételt háromszor is megismételte, és mi ezalatt vidámakat röhögünk a bokrok mögött. Mert csak egy üres doboz volt, amit a kezében tartott, nem valódi fényképezőgép. Csókainak hívták.

– Nem ismertem – közölte a lány egy kis gondolkozás után, tormaszálakat illesztve a pukkadózó kis virslire –, de egy Kacsó-it ismertem, kéményseprő volt Veszprémben...

Én is gondolkoztam egy kicsit.

– Nem ismertem. Ha Kacsóinak hívták és kéményseprő Veszprémben, akkor nem ismertem. De mondja csak, nem félt tőle? Kisgyermekek félnak a kéményseprőtől. Ami engem illet, gyermekkoromban sohasem láttam kéményseprőt. A kéményt télvíz idején apám takarította ki... Alapjában véve azonban molnár volt...

A szőke letette a virslivéget, és nagyon meleg arcot vágott.

– Igazán?... Az én apám szűcs volt – mondta. – Elgázolta a vonat.

Egy ligeti padon töltöttük az éj hátralévő részét. Halkan locsantak szánkából a szavak, az es betűk falevél módjára zizegtek. Nem messze tőlünk gépkocsik surrantak tova, de nekem úgy rémlett, hogy valami ismerős hangokat hallok.

– Hallgassa csak. Mintha tücsök cirpelve – szólottam egyik szünetben.

– Tücsök itt fiatal – világosított fel a lány. – Erre nincsenek tücskök... Legfeljebb svábbogarak.

A karjaimba vettem. A szorításomtól egy kicsit megreccsent, ijedten csináltam leltárt a csigolyáiból, hogy nem ugrott-e ki valamelyik a helyéből. De minden a helyén volt, csigolyák, oldalbordák, medence, megcsókoltam, ő visszacsókolt, aztán hallgattuk a távoli villamosok cirpelését és az autók huhogását. A lámpák lassankint elaludtak körülöttünk, csak a fiatalságunk világított a sötétben.

Szilvák

Az író egy oldalkapun elhagyta az oszlopcsarnokos épületet. A szolga, aki ügyesen kicsempészte őt az ünneplés örvényéből, amely már-már elnyeléssel fenyegette, mélyen meghajtotta magát.

– Parancsol autót?

Az író megrázta a fejét.

– Köszönöm – felelte csendesen. Benyúlt a zsebébe, hogy pénzt adjon a szolgának. Ügyetlenül végigjárta a zsebeit. A szolga tisztelettel mosolygott. Az ajtóból végighallgatta ő is a felolvasást, látta a lelkes arcokat, és hallotta a megindultság hosszan elnyúló morajját. Mély rokonszenvvel nézte most az író. Kedvesnek, törekenynek találta. Sohasem látta még, hogy valaki ilyen tájékozatlanul, ilyen idegenül kutasson a saját zsebeiben.

Az író mindössze néhány fillért talált a zsebében.

– Bocsásson meg – mondta halkán, szeretetreméltó kétségbeeséssel, – elfelejtettem pénzt hozni magammal.

A szolga boldogan, hogy ennek az ünnepelt, nagynevű embernek most elengedheti a borralalót, mosolyogva megrázta a fejét.

– Nem tesz semmit, kérem.

Az író lenézett a térre. Hazudott az embernek. Volt nála pénz, amikor elindult a felolvasására, de egy vak gyermeknek adta oda, aki egy templom sarkán énekelt. A napsugaras, széles térség láttára tüdeje, szíve és elméje vidor, egészséges munkába kezdett. A tornyok, fák, szobrok szinte mind odagyűltek a bejáró elé, hogy üdvözöljék.

– A város, íme, a lábai előtt hever – szólalt meg valaki a háta mögött.

Ismeretlen úr volt, nyilván végighallgatta a felolvasását, mert feloldódva, gáttalan mosollyal emelte le a kalapját. Az író tartózkodva köszönte meg hallgatója patetikus elismerését, és elindult a langyos, mosolygó utcákon.

Amit az ismeretlen úr mondott, az némi túlzással közel járt a valósághoz. A város, bár csak kivonatosan és töményítve, ma ott hevert a lábai előtt. „Ha a haldokló úszónadrázipar érdekében ennek az embernek eszébe jutna – írta róla néhány nap előtt a legkomolyabb napilap –, hogy úszónadrágban sétáljon végig a városon, egy hét múlva százezer ember követné példáját. Ő ma a tömegek égő szövétneke, a lelkek és szívek csodás szavú apostola.”

Sokáig kódorgott az utcákon a hirdetőoszlopotok és kirakatokat nézegetve. Az egyik könyvkereskedés kirakatában meglátta legújabb könyvét. A könyvön haszkötő volt. „ötvenedik ezer. Ez a könyv az Újjászületés könyve. Az értelem és az emberszeretet krisztusi sugárzása.”

A „krisztusi sugárzást” nem szerette. Erőszakolt és ízetlen volt. Krisztusnak semmi köze az üzleti reklámhoz. Kedvetlenül lépegetett tovább. Idegenkedett a túlzásoktól, a harsonáktól. Egy kritikusa azt írta róla, hogy amiként a Beecher Stowe könyve megindította Amerikában a négerek felszabadítását, úgy fogják az ő könyvei az ösztönök s önzés négereit felszabadítani durva bilincseik alól.

Kritikákban vannak még ilyen költői nekilendülések.

Nem érezte magát apostolnak, de elégedett volt jóságra nevelő írásainak és előadásainak sikerével.

Az égen felhők tolongtak, esni kezdett. Odaállott egy villamosmegállóhoz, úgy határozott, hogy hazamegy. Az aszfalt mellett hatalmas gépkocsi remegett.

– Elvihetem, mester? – szólott ki a kocsiból egy fiatal hölgy meleg mosollyal. Ránézett. A széttáruló gyöngéd mosoly és a lelkes felszólítás kellemesen érintette. Nem emlékezett az arcra. Semmi kétség, valamelyik bájos olvasónője. Elhárítóan mosolygott.

– Köszönöm... Nagyon szeretetreméltó. Majd csak villamoson megyek.

Nem talált semmi különöset ebben a megszólításban. Régen megszokta már, hogy utcán, vonaton, fürdőhelyeken a háta mögött nevét suttogják. A lap, amelynek vasárnaponként cikket írt, minden cikk mellett közölte a fényképét. Hetenkint kétszáz-ezer példányban, havonként nyolcszáz-ezer. Arcképe úgy hozzátartozott már a lapokhoz, mint a fogpépek és rádiócsövek reklámjai. És mint a labdarúgók képei.

A villamoson napbarnított, buggyos nadrágú fiatalember közelében foglalt helyet. A fiatal férfi – széles, egészséges ember – valami könyvet olvasott. A jegyszedő kétszer is figyelmzettette:

– A jegyet kérem.

A buggyos fiatalember nem hallatta, olvasott. A kalauz megérintette a vállát.

A buggyos most anélkül, hogy a jegyszedőre nézett volna, és anélkül, hogy abbahagyta volna az olvasást, hüvelyk- és mutatóujját áhítatos mosollyal benyomta mellényzsebébe, és kikaparta belőle a jegyet.

– Köszönöm – mondta a kalauz.

A fiatalember átvette a jegyét. Nem pillantott fel. Tekintete csillogva és csodálkozva futott a nyitott könyvoldal sorain. Szilaj vállát egy kicsit összehúzta, kihívó, oszlopos alakja megszelídült és elgyerekesedett, ahogy előrehajolva szinte belemártotta fejét a vastag könyv medencéjébe.

– A jegyeket kérem – szólalt meg később egy másik, erélyesebb hang. Az ellenőr volt. A buggyos úr lágy mozdulattal nyúlt a mellényzsebébe, és anélkül, hogy látta volna, kinek, hová, lassan előrenyújtotta a jegyet. Aztán ugyanúgy tette vissza, mint előbb. Egyszer sem emelte fel a fejét. Lázasan, megszállottan szorongatta a könyvet. Szerzetesek szokták breviáriumukat ilyen tökéletes elmerüléssel olvasni.

Az író kíváncsian pillantott a könyvre. S mint ahogy a gyakorlott kártyás a kártya villanásnyi szegélyéről felismeri a lapot, úgy ismerte fel ő is egy kurta pillantás után a könyv barna vá-

szonsarkáról a maga könyvét. A legújabb kötete volt. „Át a lélek sivatagján”. Ez volt az a könyve, amelyről a kiadó azt hirdette, hogy az újjászületés könyve. A fiatalember arcára nézett. Az izmos, barna arc néhány pillanatig megszelídülten, lágy tűnődéssel bámult ki a villamos ablakán. Borús, szennyes utcák, durva házak rohantak el mellettük. A fiatalember arcán semmi sem tükröződött a tovasuhanó szennyből és borúból. Az író valami tisztát és megindítót látott rajta.

A könyve tehát megint győzött. A tanárok svájci nagygyűlése ez egyszer megint tévedett, mert arról beszélt, hogy az új nemzedék azon az úton van, hogy könyörtelen és műveletlen vadállatokká nevelődjék. Az egyik elkeseredett felszólaló a fiatalokat sportoló vadkancsordához hasonlította, amely átrobog a lélek és a szellem virágágyain. Az író helytelenítően csóválta meg a fejét. Borúlátó tanférfiak, gondolta. Csak rá kell nézni ennek a szemközt ülő fiatalembernek az arcára: ha volt is benne valami vadkanszerű, a szellem gyöngéd érintése magához térítette.

Boldogan mosolygott és fehér zsebkendőjével megtörölte széles homlokát.

A villamos lassított. Egy üzlet előtt három lábú kosárban hamvas szilvát látott. Évek óta nem evett szilvát. Fölállott és megindult a kijárat felé.

A buggyos férfi is felállott. Többen szállottak le, a buggyos szétfeszítette könyökét – kezében a könyvet szorongatta –, és az író elé könyökölte magát. A tolongásban az író érezte, hogy a könyv sarka jó keményen belefúródik vékony kabátjába, az ötödik és hatodik borda közé. A lépcső a nedvességtől síkos volt, a leszállók óvatossága újabb tolongást idézett elő.

– Mozgás ott elől – harsogta a fiatalember. – Ne aludjunk ott elől!

Néhány embert hátranyomott és leszállott. Minthogy az író közvetlenül a háta mögött állott, belekerült ő is abba a holt térbe, amelyet a buggyos gyors és erőszakos előnyomulása okozott, s vele együtt sodródott előre. A lépcső alján a fiatal férfi

megállott, és könnyedén megnézte az óráját. A pillanatnyi torlódásra nem számítva az író tovább akart lépni, és teljes testsúlyával (64 kiló) ügyetlenül az ácsorgó izmos fiatalember (105 kilogramm) lábára lépett.

A buggyos lenézett összesározott cipőjére.

– Öreg mókus – mondta egyszerűen –, nem tud vigyázni? Mit tolakszik?

– Mókus? – csodálkozott az író.

– Hát akkor legyen vén számár, ha így jobban tetszik. Tanulja meg, hogy nem illik tolakodni.

Az író dermedten, gépiesen emelte fel a kezét. Az állához akart eljutni vele, hogy megfogja, mint ahogy nagy meglepetések, nagy csalódások alkalmával rendszerint az állában szokott megkapaszkodni. De halvány finom keze nem juthatott fel az álláig, mert a következő pillanatban a buggyos úr ökle meglepően roppant az arccsontján.

A nagy csődületbe hamarosan befurakodott a rendőr is, és elővette gumiszalaggal átkötött jegyzőkönyvét.

– Mi történik itt?

Az író lehuny szemmel, összeomolva állott a tömegben. Valaki öreg mukinak nevezte. Fáradtan és megütődve kereste agyában a dolgok értelmét, a szavak jelentőségét. A mukit még sohasem hallotta. Szeme alja hamarosan szép lila színűre árnyékolódott az újjászületett fiatalember öklétől; hamvas szilva képződött sápadt bőrén.

– Mi történt? – szólott rá a rendőr.

– Sapkázni akart a kisöreg – jelezte a fiatalember vigyorogva, és cigarettára gyújtott. – Meg akart ütni. Mire aztán – fölemelte a kezét – önvédelemből én kentem le neki egy kispörköltet.

A rendőr az íróhoz fordult.

– Le akartam szállni – felelte halkán az író. Aztán elakadt és szétnézett. A csemegeüzlet előtt a három lábú kosárban mosolyogtak a szilvák. Felemelte a fejét, és fáradt mosollyal a kosár-ra mutatott. – Szilvát akartam venni.

A rendőr is a szilvákra nézett.

– Na és?

– Elcsúsztam és előreestem...

– Lódít a kisöreg – vélte a fiatalember vidáman.

A rendőr a nevüket kérdezte. Előbb az író diktálta be, aztán a fiatalember.

– Foglalkozása? – kérdezte a rendőr az írótól.

Az író fölemelte a fejét. Körülnézett. Idegen, ellenséges arcközt látott maga körül. A nevét senki sem ismerte.

– Magánzó – mondta most már közönyösen.

– Idézést fognak kapni – közölte a rendőr, és intett a karjával. – Oszoljunk, urak... Ne állják el az utat...

Az urak eloszlottak, a buggyos is elment – hóna alatt a könyvvel, amelytől megtisztultak és újjászülettek az olvasók –, a rendőr is becsukta a jegyzőkönyvet, erre az író is megfordult, és elindult hazafelé. Vitte szeme alatt a kék, kövér szilvát; fejét lehajtotta, és könyveit olyan hiábavalónak találta.

Csendes történet

A falu kőcserepes parasztházai finom iróniával néztek fel a hajdani kastélydombra. Ott lakozott egykoron, néhány évtized előtt még, az élet zamatja, és ott pezsgett a csorduló kupák gyöngye. Rostélyos száz szemével száz villanó parancsot intett falvak légiójának, népek falkájának. Mord falú nagy debella kastély volt, a szónak azért daliás, lagzis, batáros, históriás értelmében. Termeiben a méltóságos szunyókált, malachit lépcsőin gyerektenyérynai cipellők csusszantak légies könnyedséggel, és sarkantyús csizmák pengették az örök hallalít. Űlt a domb trónusán gőgös-csukott szájjal, mint zúzmarás ércszobor, mint elmúlhatatlan geszlerkalap a dermedt falu felett. S a falu meglapulva pislogott, csak úgy lopva, vizes szeme sarkából, a kastély lábára. Mert feljebb – minden jó lélek dicséri az Urat – nem merészkedett a szemük. S ha zimankós februárban ember túrta kis kupacok hullott gally füstje vékonyan az égre kérezkedett, leüzent a kastély, hogy ne füstölögjenek. Hogy miért, istenem, ki tudná megmondani? A falu mély ijedelemmel hintette magára a keresztet, eloltván sietős vedrekkal a tűzhely jogtalan paraszát. Aztán hallgatták didergő szótlansággal a suhanó szánok friss csengettyűjét, utána a kondástülök bőgő toborzóját. Bizony vidám reggelek voltak. A férfinép talpra ugrott a tülökbődülésre, sebtiben megszorította spórolt bocskorát, s dandárba verődve ment loholni úzótt nyulak után. S ha elcsípte a nyúl farkát, kegyes szalonna röpült a kucsmájába, lehetett kétujjnyi. Ha kenyere volt, de fáin lakmározás tellett a fél foga számára. Jó volt a sorsa a falunak. Mennyi muzsikaszó szorult ki a kastély eresztékein a számukra, ami már nem fért el a tágas teremben.

Szabad volt a kapu alján hallgatózni, ha ez a muzsikaszó vasárnapra esett, s volt olyan is, aki suttyomban táncra dőccent a nagy élvezettől.

Aztán mennyi délceg paripa lépte nyakon az ostoba rucákat, amik engedelem nélkül az út porában lebzseltek. És mennyi minden volt akkor! Nagy vadaskert, kócsagtollas pompa, latin pergamenek garmadája, diadémos asszonyságok, rubinpártás finom hajadonok, érkezvén száguldó határokön misés-táncos névnapokra, és ki tudná azt a sok jót és még több szépet észbe tartani, ami akkortájt előfordult? Hát még azok a viháncos vadászatok, mennyi finom tréfa és finom hulladék származott belőlük. Amikor egyszer Makk András külsőudvari hetesszolgát a tekintetes főerdész barna medvebőrbe varratta egy kolozsvári szüccsel, volt akkor nagy hahó! Makk András nevűt a főerdész betelerelte az erdőbe, ott egy bükkfa ágára felmászatta, és kiadta neki rendeletbe, hogy levelet majszoljon és morogjon hozzá egy keveset, ha eljön a vadászat ideje. Délután megreccsentek a kürtök, tódult a vadásznép. Makk András ette a keserű levelet, dörmögött és makogott hozzá, ahogy az erdőkerülő elődörmögte neki a főpróbánál. A kopók csaholva fogták körül a fát, a társaság is hamar a zsákmányhoz érkezett, de elsőnek a báró, aki ügyesen célbavette, aztán nagy ujjongásra fenékbe lőtte a kivezényelt medvét. Makk András medvei, emberi és szolgai minőségben egyaránt találva érezte magát, a földre zötytyent, mint egy diózsák, és éktelen vonításba kezdett. Nagyon csípte a só és a beletévedt sörét, ami pedig nem volt kialakudva azért az öt pengőért, amit megígérték neki. Széles mancsaival üvöltve tapogatta a hátulját. A hölgyek tapsoltak, a báróból a nyilaló tréfa kövér könnycseppeket zökkentett elő. Valahonnan egy parasztkölyök mászott elő, rémült sírással ráborult a vakarózó állatra, és hetedhét országgra szóló mulatság volt az, amikor a vonagló bestia puffadt bundáját ölelgette és szőrös pofáját csókolgatta.

Múltak az évtizedek, valami megnyüzsgött a bóbiskoló földkerékén, sokat vetettek, keveset arattak, aztán alig vetettek, alig

arattak, végtelen vasléniákat szegeztek a föld öreg hátára, a parasztok egy darabig fejcsóválva gusztálgatták ezt a furcsa drótotostót műveletet, ménkű nagyot meredt a szemük a füttyös lokomotívok után, amik átziháltak kukoricán, vízen, erdőn, roszszallták részben a dolgot, vajon mit szól hozzá a báró? Aztán egyszer egyik nagy körültekintéssel felkapaszkodott rája, ő megpróbálja, utána óvakodott egy másik, egy harmadik, és hogy el is vitte őket a hetedik határba, köpni is lehetett a padlójára, egyszer csak megváltozott a világ, útra kelt a falu, s mi-kor visszatért, kezdte foghegyre rakni a pipáját.

Ebből aztán, hogy a pipa foghegyre került, sok minden zavaros körülmény támadt a kastély táján. Hogy mi, pontos számot adni arról alig lehet. Fogyni kezdtek a kastély hidegre forduló bolthajtása alól a bárók, istállóiból a lovak, a kocsisok zekéjéről a paszomány – észrevétlen eldaliáskodta magát mind a három fajta. A trágyás sárgyurmalékok bátortalan pislogtak még egy darabig jobbra-balra, aztán mintha biztatóan rájuk kacsintott volna valahonnan valaki, földhöz vágták göthös süvegüket, és takaros kőcserép kalapot illesztettek a fejükre. Egészségesen virítottak, mint a nyíló pelargónia. Lukas condrájukat is levedlették és hetyke mándliba szorították friss derekukat. A plébános a krisztusi alázat pusztulásáról prédikált, a káplán az erkölcsök megújhodását jelezte fluktuáló szóval.

A báró pedig az ősi billikom utolsó fanyar kortyát felhörpintette, a falunak megüzente ódon szóval a „büdös parasztot”, azután számbavevén régi zömök hatalmának bús vékonyodását, fölutazott Pestre, leszavazta a kormányt, amely a mobot hosszú zsinegre engedte, hazajött, befeküdt ekhós ágyába, és monoklija alatt lehunyta szemét egyszersmindenkorra. Benső barátai erősítették, hogy köztisztasági okokból távozott, nem bírván elviselni a felburjánzott köznép és elterebélyesedett bér-lők erős atmoszféráját. A kastély népe, mint dércsípte falevél, fáradt libbenéssel hullott utána. A sűrű temetkezés az utolsó előtti maradékig tartott. Itt azt mondta: megálljunk. Szeszélyes kedve egy ifjú lány előtt torpant meg.

Ifjú volt csakugyan, és figyelemreméltóan szép is. Noha apátlan-anyátlan, mégsem árva: ott voltak az ősök, hagyományok, név. A béresek azt mondták: sovány csecs, azt ugyan falhatja, cuclizhatja. De ő, az ifjú baronesse úgy gondolta, megér az tíz zacskó louis d'or-t. A gyászév alatt szótlanul imbolygott elhalkult termeiben a fiatal baronesse. Az elapadt cselédség részvevően suttogott körülötte. Belső ápolója – a lelkész vajszívű özvegye – be szívesen keblére kapta volna a halovány arcot néma éjfél-tájban, de az ősök óvták a tétova maradékot e rút mezaliansztól. És de szívesen küldött volna jó szagú túrósrétest pünkösöd vasárnapjára neki a jegyző felesége, ha a karácsonyi mákospatkót rideg kurtasággal vissza nem utasította volna. Dacot diktáltak a hagyományok, büszke lelket a falról levillanó ősök, könnytelenséget a saját akarata. Mikor a gyászév letelt, előparancsolta a négylovas hintót, fölemelt fővel kilépett a lépcső árkádjára alól, s csak úgy kurtán odaszólt a gyanús nevű fiskálisnak:

– Itt semmi sem eladó.

És intett a kocsisnak. Akkor pedig már a kocsis is, kocsi is, ló is csak kölcsönpompá voltak. És ahogy hideg kis személyét röpitette a kocsi, az út gomolygó porában kérges kezek kapkodtak gyámoltalan reflexszel a kalapok felé. Aztán elvitte a bárónőt a vonat. Találgatták, hova, volt, aki zárdára, volt, aki grófi vőlegényre, némelyik postamesternői állásra gondolt. Hasztalan találgatták, mert a kisasszony Lipcsébe ment, egy németbe ojtott messzi nőrokonhoz. A hónapok sunyin elshantak, évekre kerekedtek, és a bárónő titkos szomjára a távollét, az idő nem hozott enyhülést. Szigorú vágyak, peckes álmok kavargtak a lelkében. Az ősök kéréstelenül fogták a pulzusát, a hagyományok pórázra szíjazták lendülő fiatalágát, a név fagyos strázsa volt lányvérenek nyugtalanságai felett. Férfiak sodródtak elé, marcona lélekkel, sokat érő fejjel, mások jöttek hímes bátortalansággal, jók, derekak, szelídek. Aztán szerelmes pénzkeresők és még szerelmesebb pénztulajdonosok. A bárónő kurta fintorral parancsolta tovább őket, s ha kérelték, mosolygott és haragudott, és csengette a szobalányt. De mert így mégis üres volt az élet, festeni tanult, zongorázott, és eljárt úri tán-

cokra bájosan pihegni, szemérmesen pirulni, meddón hazajönni. Az évek rakásra múltak, a bárónó révedve leste az ősi rang, a szép szőke hajfonatok és kék szemeknek végzetes varázsát. Egyszer úgy látszott, hogy a varázs nyomában mégis felfakad a várva várt szép is, jó is. Virágcsokor – lehetett száz márkás – előzte meg jöttét, és a bárónó meleg örömmel hunyta le szemeit, és borzongva hajtotta pirkadó arcát a vörös rózsák és reszkető fürtű gyöngyvirág bozótjába. Tíz évi várakozás után végre az első kellemes visszhang, az első drága zöngé. És sebtiben lepergette varázsos képzeletfilmjét, melyen egy karcsú kapitány – báró Müller a második emeletről – lovagolta a főszerepet.

A lány szőke feje felett meglibbent a szerelem szárnya, és erre a suhogásra dobogó szívű kíváncsisággal emelte lassan, lassacskán egyenesre a fejét. A csokor lehanyatlott a kezében, és ő elsápadva, szinte sírva kérdezte az álmaiba strapaképes bokszcipővel belépő ünnepélyes kereskedőtől :

– Mit akar itt, Müller úr?

Müller úr volt a ház földszintjén az a kereskedő, aki palettákat, festéktubusokat és ecseteket adott el a kárónőnek mérsékelt haszonnal. Ez a Müller úr most finoman mosolygott:

– A kezét, bárónó!

A bárónó keze, amelyre Müller úr célzott, fehér volt és keskeny, ez a kéz már évszázadok előtt is ilyen fehér volt, és évszázadok óta minden emberöltőben egyszeregyszer sarkantyús vitézek és skófiomos daliák kezében remegett. Müller úrnak viszont úgy csüngtek tömzsi ujjai, mint hentesek kirakatában a pálcikákon átvetett vörös szafaládék. A bárónó szemére könnyűgöngy gördült e látvány után. Úgy érezte, mintha a szafaládés ujjak csámpásan zötyögve rátipegnének a szívére. Belenyilált a rémes felelet, de nem szorította össze a száját, ránézett Müller úrra, és fájdalomosan, bibliás szelídséggel ezt mondta:

– Ó, kedves Müller úr, de rút ez az élet.

A festékkereskedő részvevő arcot vágott, bűnbánóan emelte fel költséges virágcsokrát a földről, reszelt egyet a torkán, és csöndesen kérdezte:

– A virágot is elvigyem?

A bárónő lehunyta a szemét.

– Nem, Müller úr, ezt hagyja nekem emlékül.

Müller úr bocsánatot hebegett, és alázatosan kihátrált az ajtón. A nő, szegény, vízbe mártott kendők gőzében töltötte az éjszakát, másnap aztán minden holmiját, bánatát kivitte a pályaudvarra. Elmúlt felette a rátarti ifjúság, meleg pamutkendőt csavart a fejére, és visszaindult a pátriájába.

Otthon hetyke falu fogadta csendes jövetelét. Terpeszkedő jólét közepén gubbasztott a rogyant inú kastély. Falai megrepedeztek, lépcsői kimálltak tokjuktól, udvarát paréj borította, és benne csavargó csirkék mozgatták a fejüket. A fakó nagyház hasonlított egy elhalkult gavallérhoz, aki száz és egynéhány hivatalban figurává aszalódott, amíg körülötte nyegle polgárfiúk parfömtől illatoznak, és bájos házilányokkal váltanak leveleket. A szobákat kifosztotta az alattomos szükség és a gazdátlanság.

Sűrű pókhálózat szelte őket keresztül-kasul. Ezeken a vezetékeken a mulandóság küldözgette szét szűk szavú telegramjait. A lovagterem dohos szája hideget ásított. A bárónő fáradtan ment fel az öreg lépcsőkön, rádólt a zongorájára, és keservesen sírt. A hangszer megzörgött: haj, az élet mulófélben van.

*

A dróttal bekerített park: ez volt a cakompakkja. Nem sok, megélni alig elég. Almafák nőttek benne, alattuk krumpliágyak zizegtek. Hűséges béres ültette. Az almát és a burgonyát ősszel bevitte a városba, és hozott érte a bárónőnek némi pénzt, konzervet, szardíniát télire. Harmincéves lett a bárónő, harmincegy, harminckettő, fáradt sikolyát belemuzsikálta a zongorába, megtért szelidségét belefestette néhány olajképbe. Lefestette a búsuló szilvafákat, a romló malachtlépcsőt, a sűrű gyepp közepén titokzatosan hallgató kutat a mohlepte vödörrel, amely dróttal gyógyított láncon ingott. És senki se hallotta az ő fáradt sikolyát, senki nem látta az ő kevéssel beérő igénytelenségét,

mert senki se jött, hogy lássa és hallja. Nagy ritkán úri ruhás fiatalember fordult meg a községben, és unatkozva megállt egy percre a kapu kőcímere előtt. Bekukkantott az udvarra, fölnézett az ablakokra. A kertben bólongattak az almafák, az ablakvasat bágyadtan harangozta a szél, a bárónő hosszan lekémlelt a véletlen férfira és sóhajtott. Tükörbe nézett, és ingatta a fejét: harmincöt éves volt.

És a következő tavasszal a hernyók kocsányostul megették az almavirágot, ősszel nem hoztak a fák, megapadt a burgonya is, tíz zsák sem tellett belőle. A béres a szegény szüretet szekérre rakta, a tetejébe dobott néhány szőnyeget, függönyt, selyemszéket, és bevitte egy levéllel a városba. A pénzt, amit hazahozott a rakományért, maga is fumigálta. Szűknek ígérkezett a tél. Búsult a paraszt, szíttá nagy szótlan a kőpadon a pipáját, és még nem is vakarta a fejét. Nagy búsulás volt, de csak titokban, hogy ne lássa se a világ, se a kisasszony. A kisasszony pedig hosszan hallgatta az őszi fák zörgését, aztán leült, és levelet írt Müller úrnak. Megírta neki, hogy néhány képet indít útnak a címére. Ezeket a képeket ő festette. Ha úgy találja Müller úr, hogy érnek valamit, megkéri szépen, hogy értékesítse. Aztán barátságos szóval elnézést kért tőle a múltért, és megírta, hogy tévedni emberi dolog, ő pedig, nem tehet róla, egy 'borzasztót tévedett az életben. Lipcséből nagy későre megjött a válasz. Hogy mi volt benne? Udvariasan dörzsölgette benne Müller úr a kezét, ahogy kereskedők teszik: nagy örömeire szolgált volna a méltóságos kisasszony képeit eladhatni, de végtelenül sajnálja, erre alig, de alig van remény. Ellenben kitűnő festékei vannak, ha talán parancsol...

A bárónő letette az ölébe a levelet. Lenn, az országúton, násznép vonult tova. Gyalog haladtak, libegő fehérben a nő, ünnepélyes feketében a férfi. A késő őszi langyosan sült rájuk, szembe mentek a lebukó nappal. A bárónő nézte őket komor kastélyából, és lelkében forró nosztalgia ébredt a tovasikló élet után. A fehér fátyol, és minden ami benne lobogott, végtelen búcsút intett neki. Szífogott benne, mint egy megvert gyermek,

a keserűség, és felnyögött benne a fájdalom. Felemelte a szemét a falra, és belenézett az ősi menyasszonyok és ősi vőlegények arcába.

Sírt belőle a szentségtörő szó:

– Hát duhaj bőségetek, teli hambárotok, boldog szívetek ezt juttatta nekem? Mit csináljak hősi csatáitok, büszke pallosjogaitok emlékével? Én kifosztott, egyetlen maradék, mit kezdjek a ti álmos véretekkel és dacos lelketekkel, amit rám testáltatok? Földeteken a lenyúzott jobbágy válik pantallós emberré, és tobzódó ágyatok legutolsó öröme ím letarolt lelkével iparos lányától őstelen férfit irigyel. De hősül és de rosszul csináltatok így számtalan apáim, kikre most házaló izraeliták kezdenek alkudni.

Az ősök gyűrés kézzel fogták a kucsmájukat, és nem értették a lázadó beszédet. És jött a tél, rosszak voltak a kandallók, meghűlt a bárónő és ágyba feküdt. Jönnie kellett az orvosnak a járási székhelyről. A doktor nem volt deres, és nem is volt elhízott. A fonnyadt atmoszférában, ahogy ült friss hajlású teste a halovány arcú lány ágyánál, messzi tájak, aszfaltos utcák, zúgó repülőgépek, kompakt életek ismeretlen kontúrjai kezdtek tarca és üde valósággá éledni. A szoba fehér éjszakáját távoli csillogok pirosították. Talán ezért, talán az orvos bariton beszédéért, de legtalán talán azért, mert most kezdte magát igazán betegnek érezni a bárónő, borzongva nézte csuklóján azt a helyet, melyet az orvos meleg keze megfogott. Jó volt a betegség, jobb, mint a kincstelen egészség, amely olyan véznán lüktetett eddig finom testében. Reggelenként kikelt az ágyból, testét remegve megfüröszttötte, arcát a tükörben hosszan megvizsgálta, haját megfésülte, keblén és karján illatos folyadékot kent el, aztán visszatért az ágyába, és várta komoly betegen az orvos újabb érkezését. Ez ambícióval jött, bíberes bundában, egészséges szája kedvesen mosolygott, piros füle hús csókokat érintett a lány keblére és hátára, értett a művészethez is, a szeme kíváncsian mustrálta a szoba exkluzív rejtelseit, az elmosódott miniatűröket, amik távoli időrétegek kódén kukkantottak le a bíberbundára. Bécsbe készült az orvos, munkáskórházba, beszélt a

népek nyomoráról, a társadalom rosszindulatú bacilusairól, a lélek betegségeiről.

– Nem hagyott valakit ott künn idegenben? – kérdezte a bárónőtól.

– Nem, senkit – mondta a beteg halovány arccal – hacsak... a fiatalságomat nem.

– A fiatalságát? – kacagott az orvos. – Tudja, bárónő, mi a fiatalság? A szív ifjúsága. A szánk fanyartalansága, a szemünk végtelenbe szaladó perspektívája, a fülkagylónk morajlása, a keblünk zenélő emelkedése. Évek? Az évek csak előítéletek, őrizni a vágyakat, szeretni a felhők játékát, a munkát, és megbocsátani az embereknek, ez az ifjúság.

Drága ember volt, lényével megtelt a ház, és mégis egyszer kijelentette, hogy a beteg már kigyógyult, holnap akár fel is kelhet, ki is mehet a víg napfényre, ha a hóvizek felszikkadnak az udvaron. És elment, elment, sohase jött vissza. Üzenet ment érte, de ő már Bécsben volt, deres, elhízott körorvos csoszogott be helyette. A bárónő felhős szemekkel nézett a szuszogó, kalocsnis emberre, és úgy érezte, hogy nagyon, könyörtelenül beteg. Rászorította kezét enyhe mellére, és lecsukta a szemét.

– Meghalok? – kérdezte sóvárogva.

Az érdes kezek összebabrálták fázékony szűzi testét.

– Szó sincs róla – krákogta a doktor –, de bocsánat az indiszkrécióért, miért nem megy férjhez a bárónő?

A lány még mélyebbre hunyta a szemét.

– Ez a hodály – pardon a kifejezésért –, egészen megrepedt. A fűtés gyöngye, a padló azt hiszem gombás. Itt mellbajt kap az ember. Tessék kiköltözködni vagy méltóztassék férjhez menni. Látom, a fal is nedves már.

S míg receptet írt egy avult vizitkártyára, egyre recsegett, és szívta szőrbokorban rejtőző szájával élettelen, csonka trabukóját.

– Nem kell büszkének lenni, instálom igen szépen. Engedelmet a tolakodásért, mire jó az ma? A paraszt röhög, a karaván halad. Kolozsvárt körtét árul egy gróf a hetivásáron, éppen

csak hogy személyes kezével ki nem méri. Ott áll kérem a szekere mellett.

Átadta a receptet a parasztnak, és ismét odafordult a lányhoz:

– Személyes vizsgálódásaim alapján állíthatom, hogy nincsen kék vér, ez misztifikáció. Csak jó és rossz vér van. A bárónőé rossz, mert álmos.

Vette kurtán a báránybőr sapkáját, és elment. És ahogy magára maradt túl nehéz szívével a lány, kiemelte fejét a takaró alól, hogy fölnezzen a semmibe, amelybe most fölcsoportosult, mint világító betűs transzparens, az elhangzott zilált szavak vádoló értelme. Miért bántják?

A nehéz háziparaszt, aki szobacseléddé avanszált, napokon át az ajtó előtt lábatlankodott, begyében valami nyugtalan méreggel. Egyszer aztán, mikor idéetlen dereka felborított egy széket, kiesett szájából a méltatlankodás:

– Mer ránk jár a rúd, hát hogy kapálni menjünk. Kéne a rüheseknek! Hízik a szívük, hogy leszakadt az istálló és a tehén ott döglött.

És kiteregette plasztikus szóval a falu kárörömét. Hogy utolsó egy fajta a paraszt mostanság. Ha módos, ha szegény, büdös az mindenképpen uraival szemben. Hol röhög, hol hunyorog. Arasznyi telkén állva, a maga eszkábálta padon ülve meg-röhögi a zsakett libegő szárnyait, a magas sarkú félcipőt, hunyorog a programbeszédén, a bérlő fának sima borotváltságán, az úri észjáráson. Emberség csak akkor van benne, ha nincs úri szálfka a szemében, a ragyás mindenit!

– Én senkit se bántottam – védekezett a bárónő.

– Nem is kell nekik a bántás, megsértődnek azok, méltóságos bárónő, már anélkül is. Régen vannak már megsértődve. Jó pár száz esztendeje.

Úgy volt, ahogy az öreg mondta. Hiába kezdte velük a bárónő a baráti szóbaállást, késedelmes dolognak tekintették. Az asszony nép az orcája szép fehérsége miatt még hagyján, szíveséggel viszonzta, a férfia csak hunyorgott, és fullánkos gún-

nyal tárgyalta meg az egyveledési szándékot kapálás közben. Sunyi kibic módra vigyorogtak a kastély tornyosuló baleseteire, egy szalmaszálát félre nem raktak volna végzete felé támo­lygó útjából. Káposztamag helyett burjánmagot adtak el a bárónőnek, s káposzta helyett csúfos dudva ütötte fel a fejét a nagyház tövében. A zsvány nem tudódott ki a nagy összetartásban. A lerogyott istállóhoz kőművest hívott a bárónő, vasárnap, veresbor után beejtették a meszes gödörbe. Volt a községben még egy-két telek, amely régi jusson napszámmal tartozott a kúriának.

Az öreg mindenestől lement hozzájuk, hogy felújítsa a betáblázott kötelességeket. A szolgálmány telkesek komolyat törültek bajszukon a hívó szóra.

– Megyünk, persze, hogy megyünk – mosolygott az egyik nagyokos – de itt van-e már a landrer, mer gyalog nem illik a kastélyba menni. Tudjuk az illetet. Ha tróger vagy ottan, te is tudhatnád.

– Kukoricáztok – fenyegette őket a mindenestől. Hazament nagy keserűen és a bárónőnek a pert ajánlotta. Meg kell mutatni nekik. Rá kell szorítani őket. Hadd dolgozzák meg a kertet, pénzt lehetne belőle csinálni.

– Minek az? – rázta a fejét a bárónő, és vértelenül, szelíden az Istennel biztatgatta a parasztot, majd az megsegíti őket.

– Meg-é – fitymálódott az öreg keserű szájjal, és tömpe ujjával egy keveset az ég felé bökött. – Ügy látom, mással vannak ott elfoglalva.

– Hát akkor ülünk egyet – mondta magának befejezésül, és törődötten leült a kőpadra.

– Miért ez a nagy gyűlölség? – kérdezte elbűsülve a bárónő.
– Hiszen nem vétettem nekik.

A szívében melegek és hidegek gyülekeztek, eloszlottak, jöttek, elmentek, s kongó ürességet hagytak hátra. A bariton szavú doktor árnyéka is át-átszaladt a szíve falán. Hej, de úri nyomtalanul ment el az az ember! Látta nyakkendője selymét, alul karjának kékes havát, s mellette magát meztelen kebelével az

ágyon. írás, üdvözet, néhány sor se jött tőle, hogy né, te mesz-szi, csendes nő, megragadtál kissé az agyamban.

Karácsonykor lement a templomba. A kegyúri főhely karos üléssel várta, de ő egy félig üres padba helyezkedett el. A káplán szelíd prédikációt mondott a testvériségről, a szenvedésről, utána az orgona himnuszt orgonált, ősrégit, felemelőt. A kórus rácsa mögül férfi hangja röpült a magasba, és meleg remegéssel töltötte meg a meszelt istenhajlékot. Az emberek vastag ujjasban, az asszonyok berlini kendőben csavargatták arra a fejőket, aztán osonó pillantásuk ráhullott józanul a lányra, aki lehajtott fővel imádkozott.

– Beült a publikumhoz – kajánkodtak a szívet érintő orgona dacára. És a bárónő lelkében zavaros szeretet rügyezett fel az emberiség iránt. A templom udvarán lehajolt egy kis parasztyerekhez, s a kendőgomolyag hagyta kis résen szent csókot lehelt be a gyermek arcába.

A karácsony felett nagy ború sötétlett. A jég elsodorta volt még azelőtt a folyó hídját, a városból nem hoztak rizst, mákot, petróleumot és miligyertyát: a lány letette az újságját, nézte a rászakadó sötétséget, s várta türelmesen, hogy az öreg zsellér felcsoszogjon a faluból hozott petróleummal és kölcsönliszttel. Mert a falu kéményei bodrosan pipáltak, az ablakokból dús fényű lámpák világítottak ki. volt nekik mindenük, beszakadhatott tízszer a híd: a csecsemők tejberizset ettek, az asszonyok kalácsot faltak, az istállók kilincsén miligyertya csepegett.

Csak a bárónőnek üzenték, hogy ha kell, jöjjön érte, és kérjen.

És a bárónő, mikor már nagyon vakította a sötétség, lement a legrosszabbhoz, a legüzenetőbbhöz, és kért. Sötét alakjától, ahogy besuhant a házba, ijedten lobbant föl a lámpa lángja. Elhárította fejeről a komor fátyolszövetet, és feléjük nyújtotta világító kezét: adjatok hát, jó emberek. Pulykavörös lett a főparaszt, és elpityeregte magát töredelmesen a felesége, hogy: de már ilyen szegény. Komizságuk a kinyújtott kéz láttán lelküket facsarta, emberségüket kergette fölfelé a mélyből. És a bárónő csak tartotta szoborkezét:

– Eljöttem, jó emberek, mert tetszett nektek, hogy én jöjjek. Adjatok.

Bőgsébe kezdett az asszony. Megrendültek a gyerekek, s a paraszt kilopta magát az udvarra, befordult az istállóba, s ott a vasvillával ráhúzott az ökör hátára. Csak azután jött rá az igazság:

– Nagyobb ökör vagyok én, mint tik – morogta el – szégyenülten, lehordván magát még igen sok állatnévvel.

Jött aztán szűkmarkú ígérettel a tavasz, dologtalanul a nyár és soványan az ősz. A plébános hozott időnkint némi egyházi vigaszt, némi hitelt is a városi szövetkezettől, ősz végén barátságos meghívást is atyafias famíliáktól a további árvaság ellen. A lány meghatva köszönte az emberséges cselekedetet, de a meghívásra csak szelíden rázta a fejét. Minek az? Nem akar senkinek terhére lenni, itt fogja leélni apái házában, ami még hátra van. A kastélyt nem hagyja el.

– Kísértet jár a kastélyban – mondták az átvonuló idegen szerkesek, ha gyertyalánggal a bárónő éjnek idején elhaladt az ablakok mellett.

...És egy nyári éjszaka – a nap kiszívta a földi nedveket és reccsogóvá szárította a tárgyakat – veres fények sugárzottak ki a kastély tömbjéből. A község felnyüzsgött, a harang belekondult az éjszakába, a nagyház ablakán lángok lebbentek ki, felcikkantak a magasba, és végigfutottak a borzas zsindeletető elvékonyult zsindeylemezein. Tűz!, tűz! – mondták a parasztok a szilaj lángtenger láttán, és gatyásan, mozdulatlan karokkal ácsorogtak a rengeteg, zajló pusztulás tövében. Arcukat kajánná pingálta az infernó fénye, s csak akkor eredtek futásnak vödrökért, amikor a süvöltő elem szikráit a falu felé szórta, hogy megvédjék a maguk tulajdonát. Hajnalban mégis mást gondoltak, szerszámot kaptak, és nekiestek a kormos kastélymaradványoknak. Buzgón döngették a meztelen falakat. Úgy illett, hogy segédkezzenek.

Ahogy aléltan bukdácsolt meztelen lábakkal a bömbölő tűzben, az eltorlaszolt szobákban a bárónő, valaki a magasba emelte és a karjára fektette. A fény elmúlt, az üvöltés elhalt

körülötte, és ő lecsukta fáradt szemét. Kemény derékaljon töltött ismeretlen időket, idegen fedél alatt, önmagától is távol. Ha a szemét néha felnyitotta, patkós csizmára esett a tekintete, alacsony almáriumra, üvegburás szentre, gyógyító mosolyra. Ágya mellett fényezett széken jóságos tyúkleves illatozott. Parasztarcok hajoltak feléje, amiknek kérges takarója mögül emberi melegség pislogott elő. Hallgatták a lélegzetét és vigyázva elcsozogtak, mert a szó kóklersége nem adatott meg nekik, és a hallgatásban fejezték ki roppant kevés mondanivalóikat. A néhez csendet csak az orvos zavarta meg biztató fecsegéssel, ízetlen, jószívű mókával.

Az ősz hervadása beillatozott a tiszta ablakon. A fűrészmalmából szalagos ingeket, finom harisnyákat hozott az ember. A lány fölkel, és a parasztasszony kitámogatta az udvarra. Ekék, boronák, sáros szekerek között nagy termetű ökrök várakoztak, és a színből, vállán kurta nyelvű ostorral kilépett a legény.

– Adjon Isten! – köszöntötte a bárónőt kalapemelve.

Kiléptek a kapun, a bárónő bágyadt mosollyal emelte fel a fejét, és a csipkés, anilines, faragott szemöldökfán hosszan betűzgette a vésett írást:

„Ezt a Házat öreg Mackó Makk András meg a Fija építették saját kezök Munkájával. Áldja Az Úr Jöttöd Mented.”

A bárónő leemelte szemét az írásról, és a legényre nézett. Megszúrta a szívét az a Mackó Makk András szó. Nézte a legényt múltba kémlelő szemekkel, és kezét tétován a mellére tette. Kinyílt a szája, és szólni akart.

– Szép ősz ígérkezik – mondta a legény tisztelettel, és az égre nézett.

A sápadt öreg lány is fölneézett az égre. A kék mennybolton bárányfelhők úsztak. Völgyek és gyümölcsös lankák érett szaga kóválygott a levegőben. A szíve hirtelen húzni kezdte oda, a kastély felé. Meg is indult, és sebesen neki is lendült volna, ha bírta volna egészséggel. A legény és az asszony zavartan lépegettek mögötte. Emberek jöttek szemközt, és a csendes menet láttán elkapták a fejüket. Csendes volt már az ő arcuk is.

A bárónóból kihűlt majdnem minden melege a szívnek, amikor a kapu előtt megállott. Nekidőlt az oszlopnak, és nézte a csapást, nézte végtelen árván és boldogtalanul. Vége volt mindennek, meghalt a kastély, lehasalt az őszi esővízbe, nem volt benne már élet. Mint enyésző dög fetrengett a dombon.

A parasztasszony keszkenőt nyomott a szeméhez, a legény a homlokára tolta a kalapját. A bárónő hosszú percekig állott ott sárgán, mozdulatlan lábbal, szótlánul, mintha a szíve megmeledt volna bús kastélytalansága láttán.

– Mi lesz most? – kérdezte hosszú idő múlva halkán magától?

– Mi lesz velem? – nyöszörögte hangosabban, és dermedésbe hökkent szemmel nézett a kísérőire.

Aztán csend volt. Fölöttük a füves tetejű kapuoszlopon veréb ugrált. Legifjabb Mackó Makk András – ama Makk András unokája – megnógatta magát és előbbre dőfődött. Kinyíltott kínlódva a szája:

– Ez már meggebedt végleg – mondta haragosan, és izgalmában hirtelen, köpött egyet. – Ezen már a szentséges Szűz Mária sem segít.

Nehezen szuszogott utána, és pihent egyet. Szeretett volna máshol lenni, vagy ha itt volt már, valami okosat mondani.

– Volna egy tiszteletteljes szavam – kezdte újra. Várt, s mikor a bárónő magából kiszállva élettelenül ránézett, sebtiben, vakmerően kirukkolt vele:

– Ez már nem ér pénzt. Föl kéne szántani az egész mindenéget. Legelőnek vagy főzelékkertnek is többet hoz.

Mégis merész, ítéletes szó volt. Az öreg lánynak kitágult a szeme és megrezzent. A porló kőcímerről koronás keselyű sandított felé. A lelkében alvó bandérium szilajodott meg, meghalt apák hideg, néma zászlóalja vonult tova, és a legvégén gyászos hintóban egy fagyos, komor asszony: a Családi Hagyomány. És ahogy sújtó tekintettel lelke hídján elhaladt a menet és az őszi felhők felé vette útját, a maradék gyermek fáradt, öreg kezét utánok nyújtotta:

– Nem engedem – kiáltotta –, nem engedem!

A fiatal paraszt vonogatta a vállát:
– Akkor nem szóltam semmit.
– Ötszáz évig születünk, élünk és haltunk benne. Csak úgy felszántani? Hogy a marhátok legeljen rajta?

Égő szemmel nézett le a falura és megindult.

Mégis úgy volt, hogy semmi se használt. Jött a bank és jött az építész. Mosolyogtak, megfordultak és elmentek. Jött még egy-két vonagló esztendő, egyik ősszel aztán elkezdték szántani a kastélydombot. Egész testsúlyával nyomta az ekét ama sóval lepuffantott Medve Makk András veritékes fajtája. Nehezen szakadt a föld kérge, lihegett ökör és ember a kemény földhulám meredekén. Az őszi nap hervadtan borult rájuk, távol egy kertben szilvaszedés folyt, lányok énekelgettek. A kastélyszántó legény kiakasztotta az ekét a földből, megállította az ökröket, és elővette lakkos dohányszelencéjét.

Tücsök és hangya

A bokrok homályából hatalmas ásítás hallatszott. A hosszú ember, aki a fecskék elegáns fehér mellényét és acélkék zsakettjét gusztálgatta, bekémlelt a homályba. Egy sávos nadrágot látott, és alatta a két kedélyes lábszárat: az egyiket papagájzöld, a másikon Van Dyck-barna harisnya lógott.

– Keh... keh... – köhécselte a hosszú ember a bokrok homálya felé. – Ön ábrándozik ott, tisztelt honpolgár...

– Tévedés, jó uram – jelezte a bokorból egy higgadt bariton –, én egy szakácskönyvet olvasok... Javított, háború utáni kiadás... A legizgalmasabb fejezetnél tartok... Mi a véleménye Önnek a pulykasültről?

A hosszú ember leemelte kiszáradt karját a pad támlájáról, és egy kósza mozdulat után a térdére hullatta.

– Öt százalék cukor van a vizeletemben, kedvesem. Nemigen foglalkozom már pulykasültekkel... Valamikor Derblay Philipet és Hamletet játszottam... És maga?

– Én? Népséget, katonaságot... – hangzott a bokorból a felvilágosítás.

– Keh... keh... – mondta a hosszú ember, aki Derblayt játszotta valamikor –, mindenki játszik valamit.

– Jó mondás, Derblay úr, megjegyzem magamnak.

– Gyűjti az ilyen mondásokat? – kérdezte a másik bágyadt érdeklődéssel.

– Hová gondol, jó uram? Én semmit sem gyűjtök.

– Kérem Öntől, minek gyűjteni, ha a végén keh... keh... úgymint mindent kiköhög magából az ember.

Derblay melankolikusan megrázta a fejét.

- Szóval maga... – próbálta láthatatlan szomszédját definiálni.
- Úgy van, nevem: tücsök. Nyáron cirpelek, télen rendszereint elvisz az ördög – és tiszteltetem a derék hangyákat.
- Átadom nekik – köhécselte a sovány ember.
- Ön hangya?
- Úgy rémlik, nem vagyok az.

A Van Dyck-fuszeklis ismeretlen előmászott a bokrok alól. Mutatóujját betette a nyitott szakácskönyv sarkába, odalépett a padhoz és meghajtotta magát.

- Himmelm vagyok. Himmelm Antal, égi származás. Leülhetek?
- Keh – bólított a másik. – Foglalkozása?
- Társadalmi és gazdasági túlprodukción. Kijöttem ide egy kicsit májúst szippantani. Odabenn sok a butaság, a kiadó női szív és a vérbaj. Ha innen néz a városba az ember, festői perspektívát kap. Vegye csak szemügyre Philip úr...

A platánok között templomtornyok látszottak, amelyek csüggedten mutattak az égre. Gyárkérmények, amelyek jóllakottan böffenettek, karcsú csípőjű kupolák, amelyek átszúrták a naplementében vörhenylő füstszáslókat és az ózondús éterben a banktőkét képviselték. Odalátszott a fegyintézet is tömör kockájával, amely ráborult a csirketolvajokra, magzatelhajtókra és a magántulajdon harmonikus rendjének egyéb ellenfeleire. Odalátszottak a színházak magas zsinórpadlásai, amelyekre felkötötte magát az irodalom.

Szótlanul pislogtak át a platánágakon. Az, aki Derblay Philipet és Hamletet alakította, ügyetlenül sercintett egyet. Himmelm énekelni kezdett:

Itt a szép tavasz megint,

A mezőn, hegytetőn édes öröm int...

Himmelmnek túrhető baritonja volt, egy rendőr felfigyelt rá, és szaglászva, lezser ellipszisben közeledett.

– Ismertem egyszer egy rendőrt, aki Szent Istvánkor fejbe vert egy bankigazgatót – jegyezte meg Himmelm minden összefüggés nélkül.

– Keh – mondta a hosszú ember –, gondolkozott ön már a lét értelmén?

Himmel savanyúan csettintett. A lét ér-tel-mén?... Nos, lássuk csak?... A teológia csinos dolgokat mond róla. Mit mond ezzel szemben a társadalom?... Figyelem... A dolog ott kezdődik, hogy télen, ő, Himmel Antal előfizetett egy félliter tejre. Az illető tehén néhány hét múlva lepásszolt és meghalt. Más tejforrás után kellett néznie. Akadt volna, de azt mondták: szíveskedjék az előfizetést előre lepengetni. A tejszállítmányok tehát elmaradtak. Erre elment az Általános Virsliművek R.T. igazgatójához, aki tizenkilenc tavaszán annak a határozott véleményének adott kifejezést, hogy a kapitalizmus megdőglött és megkérdezte tőle, hogyan lehetne... mondjuk... belépni... ízé... a pártba... Igen, felkereste ezt az embert, mert azt hallotta, hogy a virsliművek lóosztályán megüresedett valami állás... „Ááá tisztelt barátom... maga az... Na üljön csak le, azonnal rendelkezésére állok, csak telefonálok.” Rózsaszínű malacképe van egészséges agyarakkal, ott ül az íróasztal szélén, felső zsebéből félméternyire kicsüng egy tarka selyemkendő és telefonál. „Heló... heló... szóljon csak a szakácsnénak, hogy vezesse oda őket a telefonhoz... Igen, a Fránszóát is meg a Máriánt is... Úgy, ott vannak már? Heló Fránszoá... heló Márián... á, ti csibészek... hát felkeltetek már? Megittátok a délutáni tejecskét? Igen? Na jól van Ihr nalunken... nagyon jól van... Wau wau, nagyon jól van... És most szépen felvenni a köpenyecskét és szépen kimenni a napocskára... Wau wau! Wau wau? Miért ugat ez a virsliigazgató, amikor a gyermekeivel társalog? – Ön példás családapa, tisztelt uram. – A dehogy – legyint derűsen a szivarjával –, ezek a kutyáim voltak. – Több kutyája van? – Csak kettő. – És mennyi tejet fogyasztanak naponta? – Fránszoá az egy haszontalan fráter, mindössze másfél litret. Márián kettőt is. De ő viszont csak szűrve szereti...

...Himmel nagyot ásított. A zsebéből elővett egy étlapot.

– A közelben van egy barátságos kifőzés – jegyezte meg –, leakasztottam az ajtajáról az étlapot. Savanyú tüdőt adnak ma gombóccal. Futja magának egy tétel savanyú tüdőre?

Megszámlálták a garasait, aztán betértek a vendéglőbe, és Himmel megrendelte a savanyú tüdőt, citrommal. A citromot

becsavarta a sötét pépbe, és az üres héjat a társa orra alá tartotta.

– Tudja, mit ábrázol ez? Látja, ez mi vagyunk. – Belecsavarta a tartármártásukba...

Pofazacskói megdagadtak, ádámcsutkája hevesen ugrándozott.

– Aztán még csodálkoznak... Ezelőtt öt évvel egy vagonban, amelyben rühes lovakat szállítottak a front mögé, hazahozták földi maradványaimat. Itt a pályaudvar közelében, egy szemétrakáson kiöntötték... Pofa kell ehhez, jó uram, így elhullatni az embert, mint egy meggebedt lovat...

– Keh... – jegyezte meg a sovány ember.

A savanyú tüdő után visszakullogtak a város felé. Az utcake-resztesződésnél egy rendőr újra feléjük szagolt.

– Amint látom – vélte Himmel –, a polgári társadalom nyugtalankodik a külsőnk miatt.

– Valóban – hagyta helyben a másik –, a maga harisnyái kisé rontják itt az összhangot.

– Kilencszáztizenhatban – mondta könnyedén visszafordítva a fejét –, felrobbantottam egy hidat Zsuravno galíciai községben. Tudja, ugye, hogyan megy egy ilyen robbantás. Félkiló dinamit, négy halott és tizennyolc sebesült. Arra robog egy főherceg, leszáll az autóból, Seine Kaiserliche Hochheit lasst sich die Sache erzahlen, hozzám lép, és egy ezüst tallért akaszt a mellkasomra. Brav, nagyon brav... Múlnak a hónapok, múlnak az évek, a cseresznyefák néhányszor kivirágzanak, a szomorúfüzek elhullatják lombjaikat, trárá, trárá, a háborút lefűjják, az emberek boldogan rohannak haza, a vasúti kocsi ablakáról útközben lelopják a bőrszíjat, hazaviszik borotvát fenni vagy gyereket fenekelni... elég az hozzá, hogy egy este, ahogy hazafelé kormányozom lépteimet, látom, hogy az egyik utcasarkon harisnyát árulnak. Nagy garmada harisnya feküdt egy felfordított ládán, jótékony távolságban az utcai villanylámtól. Odalépek a harisnyakazalhoz, a félhomályban kiválasztok néhány párat és kifizetem. Ezüstben. Az ezüstnek, amint bizonyára értesült róla, nagy most a kelendősége. Másnap reggel beállít hozzám a kal-

már egy policmannal. Vissza a harisnyákkal – kotkodácsolja izgatottan –, vissza a harisnyáimmal.

– Miért? – vetem fel a kérdést elég barátságosan.

– Miért? – tajtékzik a kalmár. – Hagyjuk a tudakozódó irodát, galambom. Rendőr úr, szíveskedjék neki felmutatni a bűnjelet.

A policman a zsebébe nyúl, és kiemeli az ezüstöt, amellyel előző este a harisnyákat fizettem. Megforgatja az orrom alatt.

– Hol szerezte?

– Galíciában, balra egy folyóparton – adom meg barátságosan a felvilágosítást.

– Jó vicc – vakkantja bele a kereskedő.

– Na, gyerünk odább: kik a bűntársai?

– Mindössze néhány tábornok...

– Mi az, hogy tábornok – mondja a rendőr gyanút fogva –, viselje magát tisztességesen és a kérdésre feleljen. Na. Érti? Hogyan jutott ehhez a micsodához?

– Felrobbantottam egy hidat, megöltem egy féltucat családapát a permi kormányzóságból, és szerencsétlenné tettem néhány Volga menti öregasszonyt. Ezért kaptam.

A policman tovább forgatja az ezüstöt az orrom alatt.

– Szóval ez a bűnjel magától származik.

– Ez bűnjel? – kérdem feltarajló méltatlankodással. – Egy ezüst vitézségi érem Önnek bűnjel?

– Most felvesszük a jegyzőkönyvet – így a policman, és zsebrerakja az ezüstöt.

– Ez bűnjel? – álmétkodom én. – Amit egy Habsburg-Lotharingiai aranygyapjas főherceg adott nekem a haza megbízásából? Egy ezüst vitézségi érem Önnek bűnjel?

A zsbárus pulykavörösen hahotázik. – Ehezüst? Azt mondja, hogy ehezüst?

– Hogyan? – mondom megütődve. – Önök kételkedni bátoroknak benne?

– Nem ezüst – szól a rendőr szigorúan, de objektíven. – Benn voltak velem az ékszerésznél, az rácsepegtetett valami folyadékot, s akkor kitudódott.

– Kizárt dolog – jegyzem meg nyugodtan.

– Rendőr úr – kezdi megint az üvöltést a harisnyaüzér –, mutassa fel neki még egyszer a bűnjelet.

A rendőr felmutatta a bűnjelet. A választóvíz helyén kis zöld színű marás látszott.

– Egy pillanatra – szólok a rendőrnek, és egy pléhdobozból, amelyben a radírgumimat, elszakadt óraláncomat, képes levelezőlapjaimat és más értéktárgyaimat őrzöm, kiveszem a régi hadsereg hivatalos közlönyét, és diadalmas testtartással odamutatom a rendőrnek. A hivatalos orgánium, íme, legfelsőbb kézirat formájában, tehát a legszavahihetőbb módon ezüstnek nyilvánítja a szóban forgó érmet. Ilyen lesújtó bizonyítékokkal szemben ugyebár nevetségesen semmivé foszlik egy közönséges órásmester állítása.

– És a választóvíz? – kérdi kacérul az emberem, és újra hahotázni készül.

– És a legfelső kézirat?

– A választóvíz nem hazudik.

– Rendőr úr, tetszik ezt hallani? Hát a királyok talán hazudnak?

– Ssst! – rezzen föl a rendőr. – Ezért újabb jegyzőkönyvet kell felvennem.

– Azt kérdeztem, kérem, hogy hazudnak a királyok? Igen vagy nem?

– Nnna! – jelenti ki az emberem, és hüvelykujjával megnyomkodja kissé az orrát.

– Ezt tévedésnek kell minősítenem. A királyok tisztességtudó emberek... Esküt tesznek az alkotmányra, népeiket boldoggá igyekeznek tenni, satöbbi...

– Lárifári – legyint a kalmár. – Gyerünk vissza a harisnyákkal.

– Nem lehet – véli a rendőr –, azokat is lefoglaltam.

– Nos, Derblay úr, rövid leszek. A törvényszék nem osztotta a királyokról kifejtett véleményemet, és két hét fogházra ítelt... Észrevételek elfogadtnak.

A sovány ember jóízűen köhécselt.

– Mit óhajt ezzel mondani, tisztelt Tücsök úr? Végre is a ha-za meg a társadalom nem azért adományozta magának a tal-
lért, hogy pamutharisnyába investálja. És mondja csak, annak az éremnek nem volt füle?

– Volt. De lereszeltem. Remélem egyetért velem abban, hogy ehhez jogom volt. Hol lappang itt a paragrafus? Hol itt a csa-lás? Miért súlyosbító körülmény, hogy lereszeltem az érem fü-lét? És kérdem Öntől, aki Derblayt es Hamletet játszotta és im-már 6% cukor van a vizeletében, ki csalt itt valójában, és kit csaltak meg? Erre feleljen.

Éjfél felé járt az idő. A sovány ember megállott egy elhanya-golt kerítésű kert előtt, és hátrafelé intett a kezével.

– Na, itt szoktam aludni... Szolgája, barátom. És gondolkoz-zék a lét értelmén...

Himmel a puha keréknyomok között elindult a vasúti híd felé.

Tavaszi eső esett a nyakába.

– A lét értelme? – tűnődött hangosan. – A pesszimisták azt kérdik: hát van a bolhának értelme? Kievickél a petéből, ide-oda ugrál a fehérnemű alatt, aztán jön egy hüvelykujj és szétla-pítja. Igen, egy jó kövér hüvelykujj... De hát ne érezd magad bolhának! Ne ugrálj a más inge alatt! Ki a szabad levegőre! Ne hagyj magad szétnyomni! Úgy bizony! Lám, Himmel Antal szabad pilóta. Himmel Antal ma jött ki a fogházból, és nem hagyja magát könnyedén agyonpattantani...

Ecce Gölöncsér!

A steppén ólmos szürkesség feküdt, de a keleti ég alján már halvány derűben fürdöttek a felhők. Hartwitz, aki az előbb riadt fel álmából, hasonfekve feszült figyelemmel vizsgálgatta a fagyalcserjék végén neszelő gyanús kontúrokat. Néhány másodperc múlva szétnyílt mellette egy bokor, és négy izzó rubinkarika meredt rá fenyegetően. Hartwitz nyugodtan felemelte a mellette heverő bogos husángot, megforgatta a feje fölött, és egy hirtelen mozdulattal az árnyak közé hajította.

A reccsenésre Gölöncsér is felébredt. Felnyitotta a szemeit – álmodozó, búzavirágképek szemei voltak –, fölnézett a hajnalodó ázsiai égre, és finom tenyerével végigsimogatta horpadt hasát.

– Azt hiszem, csak hiénák – mondta a bécsi néprajzi múzeum adjunktusa egykedvűen. – Valószínűleg reggelizni jöttek.

A fejével a cserjék felé intett, aztán lassan kipólyálta üszkösödő lábfejét vidrabőr bocskorából, és óvatosan bekente kecskefaggyúval. Nagy, csúnya sebe volt, még Turkesztánban szerezte, amikor éjnek idején Gölöncsérrel és Sáfránékkal átlépte a hadifogolytábor drótsövényét.

– Allons – mondta Gölöncsér, és kinyújtotta elegánsan hosszú lábszárait, hogy a hortyogó Sáfránéket egy barátságos rúgással a hajnalhasadásra figyelmeztesse. Sáfráné úgy feküdt a száraz avaron avas, csimbókos prémjeiben, mint egy döglött birka. Ázsia végtelen szívében, Afganisztán hiénazajos homokbuckáin e pillanatban arról álmodott, hogy vadonatúj, terebélyes cirokseprővel Turócszentmártonban a járdát sepregeti. Szőrpamatos piszkos arculatán elégedett mosoly játszadozott a finom cirokseprő láttán.

– Gyerünk, titkár úr – szólott rá Gölöncsér sűrűgetően.

Hartwitz hozzákúszott, és bogarat dugott az orrába. Sáfrának csattanó prüszköléssel ébredt, és kábultan nézett körül. De konstatálván, hogy hajnal van és Ázsiában van, keresztet vetett, gépiesen belenyúlt a tarsolyába, kihalásztá a prizmás messzelátót, és felmászott szórtlanul egy fára. A kukkert a szeméhez nyomta, és sietve nekimeredt a bozontos síkságnak. Olyan volt a fa tetején, mint egy idomított gorilla, csupa szőr és majdnem semmi Sáfrának.

Gölöncsér is feltápáskodott. Valahonnan, egy bizonytalan bőrtokból, három vasdarabot vett elő, három rozsdás lőcsvasat, egy követ gurított maga mellé, és ásítózva, szórtlanul munkához látott.

– Emlékszik arra a berbécsaprólékra – kérdezte Hartwitz hirtelen –, amit akkor Teheránban felejtettünk?

– Berbécsaprólék árpakásával – bólintott Gölöncsér.

– Néhány év előtt a gyűjteményemből ellopták egyik legértékesebb papirustekercsemet. S mégis ezt a berbécsaprólékot tekintem életem legfájóbb veszteségének – sóhajtott Hartwitz őszinte sajnálkozással. – Pedig akkor a fegyverünk is ott maradt. Az összes feljegyzéseimmel.

A lábát gondosan visszapakolta bocskorába, és hanyattfekve sápadt arcát az égnek fordította.

Sokáig hallgattak. Gölöncsér a vasakat élesítette. Hartwitz elgondolkozva nézte a felhők szeszélyes játékát.

– Karthnerstrasse? – kérdezte később Gölöncsér mosolyogva.

– Nem – felelte az adjunktus, és ő is mosolygott –, Stubenring Etnográfiai szakosztály.

– Kicsit messze vagyunk tőle... A Karthnerstrassén egy zene-műkereskedésben egyszer egy nőt láttam zongorázni...

Hartwitz felemelkedett.

– Hogy messzi vagyunk tőle? Kabultól Pandzsábig mondjuk négy hónap. Onnan a Hindus folyó mentén le az Arab-tengerig megint négy. Összesen nyolc. Egy hajó és Bécsben vagyunk.

– Gondolja, tanár úr? Mert a Kaspi-tengertől idáig huszonhat hónapig tartott az út.

– Megengedem – bólintott a néprajzi múzeum adjunktusa –, de ne felejtse el: Perzsiában beható etnográfiai megfigyeléseket fogatosítottunk... Faji sajátságok tanulmányozása... Társadalmi, erkölcsi és vallási viszonyok...

– És az ásatások... – hunyorított Gölöncsér. Hidegen mosolygott, és a keze alatt a kövön fehéren csillogott a titokzatos vasdarab kiköszörült éle.

– Igen – mondta Hartwitz komolyan –, hatalmas munkát fogok írni az urál-altájiakról. Az összehasonlító nyelvészet megint elgaloppírozta magát. Minden kétséget kizáró adataim vannak arról, hogy a karacsáiak és dungánok nem ugyanazon nyelvcsalád leszármazottai... Különben bizonyára emlékszik még arra a kurdra, akitől ezt a nadrágot örököltem...

A fejük felett hirtelen megreccsent valami. A következő pillanatban Sáfrának – akit aombok között elnyomott az álom – lepotyogott a fáról, és az adjunktus lábai elé gurult. Az időt esés közben, úgy látszik, hasznosan töltötte, mert már négykézláb módjában állott jelenteni, hogy – porfelhő...

Gölöncsér felugrott. A távcsövet a szeméhez kapta, és gyors mozdulattal körülvillant a steppén. Kelet felé, talán kétezer lépésnyire vékony porfelhő gomolygott. Gölöncsér mozdulatlanul, feszült figyelemmel kémlelte.

– Lovas karaván – állapította meg néhány másodpercnyi vizsgálódás után.

Hartwitznak felcsillogott a szeme:

– Létszám?

– Azonnal... Ha jól látom, négyen vannak... Nyugat felé tartanak... Négy ló, a negyedik gazdátlan... Gyerünk – intett aztán a kezével.

A néprajzi expedíció sietve felszedelkőzött, és a fagyalcserjék mentén gyors iramban északkelet felé vette útját; Hartwitz bicceve loholt előre, Sáfrának túlzott óvatosságból időnkint négykézlábra ereszkedett, és lompos kuvasz módjára kullogott az ad-

junktus mögött. Gölöncsér, hogy a karaván útirányát ellenőrizze, néhányszor kikémlelt kukkerjével a bokrok mögül a forró napfényben vibráló síkságra.

– A negyedik lovon nem lát valami villásreggelit? – érdeklődött Hartwitz lihegve.

– Valami tömlőfélét látok – felelte Gölöncsér határozatlanul.

– Néprajzi ismereteimre támaszkodva a tömlőben csak villásreggelit tudok feltételezni – jelentette ki Hartwitz határozottan.

– Mi a véleménye?

– Vigyázat – jelezte Gölöncsér, és hirtelen egy homokvájásba vetette magát. A másik kettő lihegve követte.

A cserjés szélén voltak, amelyet kanyarogva érintett a keskeny, alig taposott kabuli út.

Hartwitz és Sáfrának lelapultak a homoküregben és lehunyták a szemüket. A lovasok csendes lépésben közeledtek. A menet élén egy öreg, elszikkadt afgán baktatott, mögötte valami asszonyféle, és hátul valami hosszú csövű, avult puskával a nyakában egy kutató tekintetű nyurga afgán suhanc. A menet végén kocogott a gazdátlan ló, és a hátán valóban ügyetlen formájú, hosszukás háncstömlő himbálózott. A Gölöncsér éles tekintete lopva az afgán puskáját mustrálgatta. Ócska, elültöltő grúz kovapuska volt, az adott helyzetben teljesen veszélytelen.

A karaván eléjük ért. A puskás suhanc bizalmatlan, kémlelő pillantást vetett Gölöncsérre. De Gölöncsér barátságos köszönettel fogadta.

– Merre mentek? – kérdezte bizalomgerjesztő nyájassággal a fiatal afgán mellé lépve.

Az afgán nyugat felé mutatott:

– Látod... És ti?

– Kandahar felé.

– Rossz úton jártok – mondta az afgán.

Hartwitz és Sáfrának megdörzsölték a szemüket, és álmosan evickéltek ki a homokvájásból. Gölöncsér levette kucsmáját, és megvakarta a fejét.

– Aufpassen – fordult a társaihoz látható elkeseredéssel.

Sáfrának és Hartwitz a karaván mellé léptek. Az eltévesztett út miatt csalódott képet öltve szótlanul nézték a lovasokat. Hartwitz titokban egy futó pillantást vetett a tömlő felé.

Az afgán megsajnálta őket.

– Arra tartsatok... Ni...

Fölemelkedett, megfordult a nyergében, lassan fölemelte a karját és délkelet felé mutatott.

– Arra ott... És jó lesz, ha fegyvert szereztek. Erre most rablók garázdálkodnak.

Gölöncsér a zsebében marokra fogta a hegyes vasat. S amíg az afgán nyergében elfordulva a kandahari utat mutatta, Gölöncsér a vasat fürge mozdulattal bordái alá taszította. Az afgán csodálkozva fordult vissza, a fegyveréhez kapott, de meggondolta a dolgot, és szótlanul bukott le a lováról. Az adott jelre Sáfrának is munkához látott, és egy jól irányzott szúrással lefordította az asszonyt a nyeregből. Csak Hartwitznak támadt hosszabb nézeteltérése az öreg ázsiaival, aki sehogy sem látszott beleegyezni abba, hogy a tanár a hegyes vasat minden indoklás nélkül a hasába nyomja. A vitának Gölöncsér vetett véget azzal, hogy pengéjét beletaszította a méltatlankodó afgán ötödik és hatodik bordája közé.

Hartwitz elismerő fejbólintással adta tudtára Gölöncsérnek, hogy a szúrást elsőrendű kézimunkának tartja. Valóban elsőrendű teljesítmény volt. Két év előtt, mikor a perzsa határt átlépték, mozdulatai még bizonytalanok voltak és járatlanságról tanúskodtak. Akkor még habozott, és berbécstokányon alul nem adta. Ázsia kietlen homokbuckái azonban megtanították rá, hogy tudományos bonckés alá vegye az etnográfiai szempontból kisebb jelentőségű túrótulajdonosokat is. A túrótulajdonok gyakori felbukkanása Perzsia évezredes misztikumokkal berendezett pusztáin és Afganisztán végtelen rónáin a Gölöncsér képességeire és tudományos szenvedélyére szemmel láthatólag csiszoló hatással volt. Az utóbbi hónapokban néhány olyan túró tulajdonos bennszülött is kikerült kezdetleges, de hatásos műszere alól, akik nem annyira túrójukkal, mint inkább az óperzsa szentkönyvek sok

ezer éves kiejtésére emlékeztető segély kiáltásukkal bilincselték le a tudományszomjas néprajzi expedíció tagjait.

Hartwitz most letérdelt az öreg ázsiai hullája mellé, hogy figyelmesen szemügyre vegye arcvonásait. És a ferdén metszett szemnyílásból, a járomcsont szokatlan görbületéből és a szakáll szőkés szőrzetéből nagy meglepődéssel állapította meg egy különös, afgán földön még nem tapasztalt keveredés jelenlétét.

– Halló, tanár úr – kiáltotta Gölöncsér a tömlő mellől, amelynek tartalmát éppen most puhatolta ki. – A bécsi egyetem Önnek az etnográfiai tévedésekből tanszéket fog állítani.

És savanykás mosollyal mutatott a háncstömlőben alvó csesemőre.

– Porfelhő – jelentette ekkor Sáfrának sietve.

Mögöttük a steppe szélén gyöngö porfátyol lebegett.

Nem volt vesztegetni való idejük. A kéregtömlőt tartalmával együtt bedobták a cserjésbe, aztán sietve hozzáláttak a hullák eltakarításához, vagy amint az adjunktus szakszerűen szokta megjegyezni, a néprajzi ásatáshoz.

Alig telt bele néhány perc, már lovon ültek, és sebes galoppban vágattak délkelet felé. Izzó hőség remegett a végtelen síkság homokja felett. A cserjék elmaradtak, s az irdatlan téren felperzselt kunyhók nyomai feketéllettek. Szótlanul, eltikkadva poroszkált az expedíció a távoli Kandahar felé, s a nap lebukott már, amikor a horizonton néhány szétszórt sárgalyiba boglyas sziluettje rajzolódott a szemük elé. Amikor a falu közelébe értek, Gölöncsér figyelmesen szemügyre vette a viskókat.

Az egyik mellett elaszott kecske bóbiskolt.

A következő pillanatban Gölöncsér és Sáfrának gyalogszerrel útban voltak az alvó afgán falu felé, és talán egy negyedóra sem múlt el, s futva érkeztek vissza hónuk alatt egy bödön túróval és egy alig megkezdett ürücombbal. Mögöttük a kecskés galyibából hosszú lángnyelvek lobogtak fel az éjjeli szürkületbe.

– Gyerünk – rendelkezett Gölöncsér.

Egy vízér mentén sebes galoppban vágattak tovább. Mikor aztán jókora távolságra értek az elhamvadt falutól, újra leszáll-

tak lovaikról, hogy hozzálassanak egyszerű, de kissé oszlásnak indult vacsorájuk elfogyasztásához.

– Néprajzi szempontból mik a megfigyelései? – érdeklődött Hartwitz, ujjával a bizonytalan tartalmú bödönben kotorászva.

– Arra a nevenséges álláspontra helyezkedtek, hogy e néprajzi leletek az ő tulajdonukat képezik, s hogy nincs jogunk elvinni. A tulajdonjogot azzal igyekeztek kimutatni, hogy az ürücombot ők már félig megették.

– A keleti afgánok fejlett erkölcsi érzéke. Ön persze műszerét az ötödik és hatodik borda között a bimbóvonalban...

– Nem – felelte Gölöncsér egyszerűen –, betömtük a szájukat, és rájuk gyújtottuk a vityillót.

Elkészültek a vacsorával, lovaik kötőfékjét csuklójukra hurkolták, és álmosan végigdőltek Afganisztán puha homokján.

Másnap folytatták útjukat, útközben néhány ásatást eszközöltek még, őszire aztán beérkeztek Kandaharba, ahol szabad idejüket a bennszülöttek társadalmi viszonyainak tanulmányozására fordították. Egyik éjszakai tanulmányútjukon azonban tetten érték őket, Sáfráneket elfogták és karóba húzták, Gölöncsér pedig kucsma nélkül volt kénytelen búcsút mondani Kandaharnak az esős őszi éjszakában.

Meghűtötte magát és náthát kapott.

– Az interurbán – jelentette egy kisasszony.

Gölöncsér a telefonhoz lépett és fölemelte a kagylót:

– Általános Légszabályozó Felügyelőség, Gölöncsér osztályvezető.

– Itt Hartwitz.

– Kolosszális – ámult bele a telefonba Gölöncsér. – Maga él?

– A legnagyobb mértékben. Bombayban felvett egy dán hajó és hazahozott. És Ön?

– Köszönöm. Norvég hajó.

– Hát ide figyeljen: jövő héten a Künstlerhalléban felolvasok...

- Az urál-altájiakról?
- Ott lesz?
- Éppen holnap indulok Bécsbe.
- Stopp. A viszontlátásra Gölöncsér.

Gölöncsér letette a kagylót, megnézte az óráját, vette a tavaszi felöltőjét, és derűs mosollyal lépett ki a májusi napfényben sütkérező utcára. Egy autóból valaki hódolatteljesen üdvözölte, a rendőr feszengve emelte sapkájához a kezét.

Ahogy elhaladt az egyik ház előtt, a kapualjból éktelen káro-gással nyesett szárnyú szarka ugrott ki az utcára, megállott, az aszfaltról sietve felkoppantott egy cseresznyemagot, és nagyokat lódulva, mint akinek múlhatatlan teendője van, nekivágott az utcának.

- Fritzi – ordította valaki utána.

A kapualjból egy mérges ember rontott ki lélekszakadva, és botját a menekülő szarka után hajította.

– Ezt eltalálta – jegyezte meg Gölöncsér. Összeráncolt homlokkal, és rendreutasítóan mérte végig a szarka gazdáját.

A szarka tanácstalanul lógatta eltörött, vérző lábát, aztán csörögve bukfencezett tovább.

A gazdája kihívóan nézett Gölöncsérre:

- Mi köze hozzá?

Gölöncsér megfordult, és odaintette a rendőrt:

- Írja fel ezt a kultúrbestiát állatkínzásért – szólott felháborodva.

A rendőr elővette noteszét.

– Állatkínzás által elkövetett kihágás... Igenis. Gölöncsér szivarra gyújtott, megvetően végignézte az embert és a gesztenye-fák árnyékában lassú léptekkel a park felé indult.

Galambok

László pukkadozott haragjában, amikor a munkából hazajövet a házát meglátta. Állt és nézte az érthetetlen lyukat a két apró ablak alatt. Az asszony is – mint egy zacskó epe ha megreped – öntötte magából a mérget. Lényeges baj nem volt, de mégis ez történt: egy bivalyfogat, amely durumboló vashordókat hozott, nekieredt a lejtős úton, és puff!, belerontott a házba. A járomrúd alaposan megdőfte a falat, szétrepesztette az agyagtapasztást, és alatta szétrecscentette a lécbordákat meg a deszkát. Itt már elállt a szusza, a bivalyfejek a falba ütődtek, nem engedték tovább. László lenézett a völgyi útkanyarulatra, hogy talán még utoléri a zsványt egy kis megfojtás okából. Aztán keservesen pillantott újra a lyukra. A szívét megnyomta a dolog. Az ő háza, hát lehet azt, szabad azt úgy egyszerűen csak kilyukasztani? Aj, az atyaúrist... Se szó, se beszéd, hóna alatt az elemóziás kendővel nekilódult a lejtőnek, és szinte fittyentett a szélben a sebessége, ahogy pattant nyílegyenesen a réten lefelé. Éjfél felé jött meg izzó haraggal, vért csepegő orral, de némi diadallal.

Napokig adott még dolgot az ügy. Negyednap este László beállított egy szál deszkával, egy csomag szeggel és ráadásul még valami kártérítési pénzzel is. Az ügy peres része ezzel el volt intézve. Vidám szájjal esett neki a lencsének, mind egy szemig bekebelezte, a tányéron maradt még egy kis barna lé, azt mutatóujjával félkörben felkanyarította, beszopta, elszítt egy cigarettát, és nagy meglepődéssel lefeküdt. Az asszony is hamarosan kilépett pamutszoknyájából, ifjú testén némi színes ruhamaradványokkal bemászott a lapos ágyba. Megenyhültek mind a ketten, és úgy határoztak, hogy hajnalban hozzázékezdenek a reparációhoz.

A friss hajnalban aztán nagy passzióval hozzáláttak a munkához. Az agyagot egy rocska vízzel leöntötték, pelyvába meghengergették, fűrészeltek, szegelték, tapasztottak és a tapasztást egy lécs élével elsímították. Mikor elkészültek, az asszony bement a reggelihez, László nagy szívmelegséggel körüljárta a házat, a frissen vett ásót vizes ronggyal letisztította, kéken csiszolt lapját a világosságban néhányszor gyönyörködve megragyogtatta, a szöges pakkot egy gerenda mögé a színben gondosan eldugta, a kecskét kikötötte a zsenge fűre, és töprengve, tervezgetve ellézengett még egy darabig arasznyi telkén, amelyre most szívét, agyát, múltját, jövőjét összekoncentrálta. A reggeli leves szagos párája kicsapott az ajtón, boldogan belépett a házba, és hozzálátott az ételhez. A fél szemével nagyra becsülően nézegette a takaros asszonyt, aki egy friss törülközőbe kenyeret, szárazkolbászt, tojást, hagymát, cukros kávékonzervet csomagolt a számára, és a pléhriket is elkészítette.

És László barátságosan elköszönvén, keményen, jó egyensúlyban elindult a telepre. Bizalmas és kötekedő köszöntéseket váltott az úton, és elégedetten gyalogolt a dombon felfelé. Egzisztenciájának lassan, de biztosan táguló térfogata jó hatással volt az érzéseire, feje tartására és a gondolataira. Elhatározta, hogy a munkás jólétiből kiváltja szombatra a ruhakartont az asszonynak. Maga előtt látta a langypiros kelmét a fehér babokkal, aztán a szíjgyártó lányát, amint már simogatja is a feleségén az elkészített blúz ráncait. Haladt, és a szeme barátságosan érintette örvendetes létének néma résztvevőit: a görbe fűzfákat, a poros árkokat., a zsendelytetőket, a távoli hegy lágy kontúrjait, a mocskos szőrű kuttyákat és a zsiros fényű szántásokat. Harmincéves tagjaiban virgonc életerő bontakozott és vággyal gondolt a munkára, amely mögül kicsillogtak a létét megszilárdító eredmények. Mosoly lappangott az arca mögött, és ahogy ment rugalmasan, egy ismerős rendőr szólította:

– László, te, egy ember jött tőletek.

Egy heverő fatönkön, az őrház rácsa előtt, szürke arcú ember evett. Szétálló pofája és palacsintasapkája, melyet boglyassá dúlt az idő, lassú taktusban mozgott, ahogy rágta mélán a kenyeret.

Sárszínű köpenye panyókásan lógott le róla az úti porba. Búzós marhavagonok tartalma, kietlen országutak utasa, egy most kevert típus, egy bölccsé nyugodott arc, néma szemek, amiknek óceánoktól óceánokig tágult a perspektívája. Ült, evett, és nézett. László megállt, leparolázott a rendőrrel, és melleleg az emberre sandított.

– Járt Orenburgban? – érdeklődött gyér figyelemmel, és nagy gonddal egy cigarettát sodort magának. Az idegen bólintott: járt ott is, másfelé is. Talán el is unta, mi? Hát aztán mi újság arra? Járnak rendszeren a vonatok? Inkább szívességből kérdezősködött, ki is fogyott hamar a kérdésekből, előhúzta az óráját, összeigazította a rendőrével, és az ujjával meglökte a kalapját.

– Igaz, hogy a krumpli kilója húszezer rubel? – kérdezte már indulófélben az idegentől.

– Néha több is – felelte az elmosódottan a kenyere mögül.

– Nahát, ott egye meg a fene – nevetett László elköszönve. Útközben még eltűnődött a hallottakon, a fején röptében átsietett még az Orenburg szó, aztán hogy felért a tetőre s a ködréteg fölé látta vörhenyesen kiemelkedni a téglagyár kéményét, eliszkolt fejéből minden, és békésen poroszkált tovább. A telepre érve a blokkházban letette csomagját az ibrikkel, jelentkezett a felügyelőnél, aztán beállt az iparvágányba és tolni kezdte a csillét a raktár felé. Cseréppel telve gördítette vissza másodmagával a vasúti kocsihoz. Egészséges, plasztikus mozdulatokba olvadt fel az elégedettsége, a társa lankadtan szuszogott a vaskocsi mögött, kényszeredett, panaszos mechanikája az osztályhelyzet állandó sebét mutogatta. A vagonoknál László lemaradt, hogy segítsen a berakásnál.

– Igazoltatják az embereket – újságolta neki Kalapos. – Négyet lakat alatt vittek el. Kezdődik a disznózkodás.

– Akasszák fel őket – mondta László nyugodtan. Kalaposnak fenyegetően villant meg a szeme.

– Proletár hogy beszélhet így!

László legyintett. Szóval nem tudta az álláspontját indokolni, de benne megvolt a magyarázat. Az élet lágyan döngött a fülében, s mint aki bőgő felborulásból, égis durranó vészből kipenderítve bá-

gyadt pázsitra huppan, ahol békés azúrt lát feje fölött, füvet hall sercegni és szöcskét reszelgetni a füle mellett, és mellére szívja teli tüdővel a felmagasztosító életet, úgy szívta, kóstolgatta és szeret- te László is azt a pirinkó eget, kevés füvet, ami neki kijutott. Elé- gedetten érzékelte magát a földgolyó ama porszemnyi részén, amelyen megvetette a lábát.

Kereste vidám füttyörészéssel a kenyeret, jóba volt a rendőrrel, be volt vezetve az adólajstromba, önérzetet ébresztő kis házat bírt, a fűszeresnél hitele volt, vasárnaponként kirándult az as- szonnyal falura, ahol a sógornál egy eperfa alatt májrásoztak és szódavizes bort ittak, alkuba volt azonkívül a szomszéd főzelékes kertre, egy jóindulatú banknál tapogatózott is némi kölcsön iránt, hát ő hál'istennek nagyon jól megvolt, aztán jönnek az ilyen Ka- lapos-félék, folyton morognak, és izgatottan mozgatják nevetsé- ges ádámcsutkájukat. Még kizökkentik őket is a téglagyárból. Ép- pen ez kéne.

A másik tovább morgott a téglarakásnál. Oktatta és legyávázta Lászlót. László keményen felelt: gyáva nem vagyok, aztán elford- ult, és nem hallgatott tovább a másokra. Egyenletes szorgalom- mal adogatta fel a vagonba a cserepeket. A kerten járt most az esze, s a vágyai mohón pislogtak a jó vétel lehetőségére, aztán a jövőre, egy terebélyes egzisztenciára, amelynek hajtásai üdén fes- lettek ki a szorgalmából. Egy gyerek is jó volna – ez is megfordult most a fejében. Finom gondolkodásra volt képes, most is elmerült magába, észre se vette: zsupp! Repült kezéből a cserép, holott az- előtt csak adogatta. A völgylapály megtelt bő napfényvel és nyers csikorgással, a kémények rövid közökben kék, barna, sárga és opál színű füstfátylakat lebegtettek az ég felé, szántóvas villant, a mezei úton asszonyok kezében csirkepárok himbálóztak, feszült, melegedett, mérgesedett a munka, és aztán vastag ebédi dudaszó töltötte meg a levegőt.

László leült a blokkház sovány árnyékába, és az ételről gyöngé- den felfáslizta a törülközőt. A bicska kimért utakat tett meg a tér- déről a szárazkolbászig. Gondos hagymaszetelek keveredtek el a kolbászfalatokba, és túlhan is, a ház másik sarkán, folyt a csám-

csogás és leveshörpintés. László derűsen nézegette a kenyerét, jó friss volt, megnyomta egy kicsit, a lyukak ellapultak benne, a baszját néha elterelte a hüvelykujjával az útból, és betette száján az ételt. A maradékot visszabugyolálta a kendőbe, forró vízzel feloldotta a kávékonzervet, és mikor a jó szagú folyadék is lekortyogott már a torkán, hátát nekivetette a ház falának, és elaludt. A feje lekókadtt, és vastagon szivattyúzta a levegőt.

Úgy egy óra múlva lassan felemelkedett a szemhéja. A tekintete lágyan rátapadt a gyári iroda ferde tetejére, amelyen a tavaszi szél elől megbújva fehér galambok gubbaszkodtak. A pupillája kikült, tágult, ahogy nézte a habszínű galambokat, megbújva, fázva, pislogva. Galambok – mondta a szeme, és tovább adta az észleletet a belsejébe, ahol most egyszerre egy másik gubbasztó galambcsoport bágyadt foltja kezdett élesedni. Hogy történt ez? És mi történik most vele? Mereven nézte a tetőt, és ült mozdulatlanul. A lélkében fájó zenék kezdtek tovasuhanni. Ezeket, pont ezeket a galambokat látta tíz év előtt egy másik helyen, ugyanígy felborzolva, és mintha síneken akkor is vaskerekű siklottak volna, valahol a közelben akkor is vasrudat kopácsolt volna valaki, a szemközti borostás dombon akkor is okarinát fújt volna valaki. Képtelenül újra-csinálódott valami, ami már egyszer lepergett körülötte. A parti szemétdombról portölcser indult el, beszaladt a mezőbe, és a serkedő fű alól porhanyó földet ragadott magával. Akkor is úgy volt, és most megint szaladt a portölcser. A gyári kertben akkor is emelte fanyarul a kapát ez a bőrkamásnis ember. És ezt az égett gazzagot akkor is ugyanúgy az orrába legyintette a szél, mint most.

Ült tehetetlenül, megmarkolva szelíden valami névtelentől. A munka folyt már. Kalapos is integetett neki, a felügyelő is kérdően szimatolt felé. Föltápáskodott, de nem állott be a sínek közé. Részeg bizonytalansággal szaglászva és hallgatózva lekullogott a folyópartra. A mederben kavicsot szűrtek emberek, és szóltak hozzá. Egy bogánccs ágai között sárga újságot zörgetett a szél. László nem felelt az embereknek, és föl nézett a hegyoldalra, ahonnan az okarina hangja szállott le, így volt tíz év előtt is. A sárga újság, a nedvesen recsegő kavics, az okarina. Forrón is, sajogva, bánan,

beteg révülettel leült a partra és hallgatózott. A vagonok mellől Kalapos a nevét ordította: László, hé!

László? Kemény, fagyott rétegek alól halkán felkopácsolt benne valami. Átfúrta az éves rétegeket, és vergődve, dúsan ömlött ki a szemén. A szája remegett, a szívében zavaros, békétlen munka kezdődött. Édesen és nehezen szíttá a levegőt, és hangosan mondta:

- Siskin Jegorovics Pavel.
- Gyerünk! – ordította Kalapos.

Ment. Rátette a kezét a kis vaskocsira, és nem szólt egy szót se. És a szeme előtt dajnáló processziók haladtak meggypiros tempolmi zászlóval az orosz kalásztenger felé, nyakban lenyírt zsíros hajak fényét látta, orosz fejeket, orosz tájakat és folyampartokat. Elkapta a forgószél, és vitte széles orosz vágányokon be, a nagy muszka rónák szívébe. Szálldosott, kavargott, siklott Siskin Jegorovics Pavel a fűszeres orosz levegőben, drága szagok csapódtak fel a trágyás szántásokból az orrába, látta maga alatt elmarsolni a Preobrazsenszkij gárdaezredet, nyájak úsztak el alatta, kibitkák, parasztok, munkások, hagymakupolás templomok jöttek sárga napfényben, és a föld, a végtelen, barna föld szíve összedobogott a szívével. Siskin Jegorovics Pavel – hallotta a nevét igen közlről, és e pillanatban fabatkát se ért megtapasztolt háza, tőgyes kecskéje, meleg keblű felesége. Zengve és okarinásan énekelve haladt Siskin Jegorovics Pavel az űrben, és a szíve hártáján nagyszerű indulók doboltak. Izent neki, a pantallós, sportsapkás atomnak a messzi névtelen föld, vagy a hon, vagy egy kút, vagy egy arc – ki tudja a nevét? – borzongó galambok képében, és lényéből erre kiszakadt és ködbeveszően elmaradt minden, ami a jelenjét alkotta: a barátságos rendőr, a füvet harapó kecske, a gyárkémény, az iparvágány, minden. És hogy este levontak a béréből és hogy a szemefénykecskét éjszaka elhajtották a fészerből, már nem tartozott rá. Hivatalokban ácsorgott napokat, esténkint a csillogokat gusztálta mosolyogva, és hetednap éjszaka kikelt a lapos ágyból, és ezüstös holdvilág mellett kigyalogolt a pályaudvarra.

És Siskin Jegorovics Pavelt elvitte a vonat.

Líra

A dombon megállok és szuszogok egyet, egy nagyot. Lenn morajlik a roppant város, a fejekben és a házfalakon a nevem lüktet és feketélik, nyomdákön és sétatereken és tapétás szobákon a nevem árama szaladt keresztül. Ahogy állok a domb tetején, a tekintetem, mint egy cikcakkozó foxterrier, rakoncátlanul kiugrik a villasorok közül, átveti magát egy alacsony kerítésen, lebukik egy kertbe, és fennakad egy virágzó cseresznyefán.

Hopsza! – mondja meglepődve. Le akart futni egy kicsit a városba, de beleakadt a faágba, és most csüng és himbálózik a terhes lombokon, amik összefolynak, és bágyadt gömböt pingálnak az égbe. A gömb fehér ködöt sugároz a levegőbe, és sztoikus méheket spriccel ki lankadtan magából. Na – gondolom magamban – én egy Kovács nevűvel akartam a csekkék miatt beszélni, és most könnyedén megváltoztatom a menetrendet, és állok itt szuszogva egy közömbös dombon, ahelyett, hogy bemennék ehhez a Kovács nevűhöz. Énem pedig lezserül lóg a cseresznyefán, és szívja a fehérséget, hallgatja a kéket, nézi a zöldet, és kigyullad benne gyereksége fehér Nipponja, távoli cseresznyefák habos finomsága borul fölébe. Gyerünk – figyelmeztetem barátságosan –, mert Kovács elmegy otthonról. Nem tudom visszacsalogatni, két karral ölelgeti az idegen cseresznyefát, tapintatosan lefejtem és leakasztom a fáról, és visszadugom a kabátom alá. Nyugtalanul fészkelődik a kabátom alatt, kéri a fát, csak fél füllel hallgat Kovácsra, a lédinek, aki meleg ujjakkal simogatja délután egy teniszpálya padján, szórakozottan hátat fordít, kéri a fát, kivonszol a pályaudvarra, és betuszkol a vonatba. A pullmankocsiban hálásan fojtogatja a torkomat, és nézi a tájat. Apró egérfogaival felrágta

körülöttem a dolgok és összefüggések hálóját, kiterelt a kapcsolatok szövevényéből, és megváltatta velem a vasúti jegyet, mert van neki egy régi cseresznyefája, amire most gusztust kapott.

Az első otthoni álom után lassankint kiderül, hogy Nippon becsapott bennünket. Vízszintes és függőleges tagoltsága vadregény szempontjából kívánnivalót sem hagy hátra, de énem mindjárt a reggeli kávénál fintorítani kezdi az orrát. A csésze tudniillik vastag, és más zavaró körülmények is vannak.

Lemegyünk a kertbe, a patak partján ordináre ingeket sulykol egy fehérnép, az illető fa ott áll középütt, merő virág, kövér tőle a lomb, nézzük a fát, méhek is vannak, fecskék is vannak, az utcán elviselt kupiét fütyül egy zsenge csirkefogó, a kávéból utólag némi enyhe vizeket érzek fel, nézzük az illető fát, valamire várom, fél szemmel a társamra pislantok, aki tűnődve lépeget mellettem és sehogy sem akar felmászni a fára, az ő fájára. Vigasztalom: most virágzanak a cseresznyefák... Noha meleg kotlát zengek hozzá, a társam még mindig nem mászik. Költögetem.

Lógatja a fejét, és nézi a törzsön csepegő mézgat. De nem látja sehol a régi dekorációt, nem érzi az üdítő zamatot. Tág a perspektívája, amit magával hozott, gondolom, majd összeszűkül egy kicsit, s akkor minden jó lesz.

Délután kirándulunk az erdőbe. Félcipőmon és félselyem flórharisnyámon vastag a por, a Puskaforhoz címzett erdei korcsma udvarán rálépek egy sárga csirkére, és avas szalonnával koszorúzom a bizonytalan ízű délutánt.

– Az orgonák alatt szívtad el a legelső jenige cigarettát, amit Bábel Ábel a mellényzebe barna és szürke motívumaiból komponált a számodra.

A társam odakullog a bokorhoz, és beleszagol az orgonába. A szagából hiányzik valami. Felnéz az erdőre, amely a régi melódiákat zúgja. A szaláminak olyan íze van, mint a faggyúgyertyának és a kugligolyó, amellyel egy dobásra kilencet ütöttem volt, odvas és tyúkok kotolnak rajta. Porcelánnadrágot az útkaparó házánál megugatja egy kuvasz, a vasúti strekk rozsdásan halad mellettünk, és a vékony tanítónő, aki a Solvejg dalát zongoráz-

ta, petyhüdt szekérfélén gördül a szomszéd faluba, és erőteljesen kidagad lestrapált lüsterköpenyéből. A káptalani szőlőhegy karóin megakad egy felhő, és a túltengő tanítónő elmúlik a látkép-ről. A társam mohón szimatol. Ifjan úszik előtte valami szag, becsalja a búzatáblába és a váltóór udvarára, ahol suszterszerűen hírlapot forgat egy mezítlás hajadon. A kút vedre a régi párkányon csepeg.

– Ebből a vízből ittál egyszer hosszú tüdőgyulladást, amiért divatos fonográfot vettek neked részletfizetésre. Ne ülünk fel ide a híd karfájára?

A társam néz, hosszú gyerekpilláit összecsucskja. Előcsámpázik a bakter is, aki akkoriban dinnyelopás miatt kövel dobált meg, és megemeli a sipkáját. – Gyerünk – mondja csendesén a társam.

A nagy kert, ahol cserebogarat szüreteltünk, most csak egy pindurka. A piactér, ahova lassanként beérünk, pöffeszkedő kicsiny méretekkel sütkérezik a késői napsütésben. A társam nyugtalanul bandzsálit a vicces méretekre és a céklavörös ablakokra. Az aszfalton megszólít Marha bácsi, a nobilis Marha bácsi, akitől forintot kaptam.

– Na mi az, te csibész? He? Kivel gyüttél?

– Egy kisiúval.

Ahogy kóstolgatjuk a nevét a régi zamat reményében, nem tudunk sehogy sem rájönni, mi ízlett akkor úgy ezen a néven. Marha bácsi felemésztette nevéről a jó ízű auflágot. A zárdatorony gipszfrízein galambok billegetik a hátuljukat, és a szappangyáros lánya a cukrászda teraszán olyan eleganciával kanalazza a fagyaltot, amelyet Maupassant tehéneleganciának nevezne. Ezekhez az elegáns mozdulatokhoz zarándokoltunk egy kis pazar illúziót belelegzeni, és selyem alsószoknyát látni. A csemegeboltból tele pofazacskóval utánunk kukorékol Kokas, a tűzoltóparancsnok, és odajön Zwieback úr is, a földbirtokos, aki sohasem köszönt vissza, és bazedovkóros szemével végignéz a ruhámon:

– Jó ancugja van – mondja hitetlenkedve.

Az adótárnok csak éppen közelebb kanyarodik, ó, de nem áll meg, bő gallérjában fékezett kíváncsisággal ketyegtetni vékony

nyakát. Elhajlott cvikkerek emelődnek meg egy kicsit. Kocsárdi és Bocsárdi az aszfalt pereméről gőgösen néznek le a piactérre, váltogatják a lábaikat, szerfölött bosszantónak minősítik a felénk tévedő közfigyelmet. Kocsárdi, aki messze vidéken is híres volt öt vasalt nadrágjáról, inzultálóan vet egy röpke pillantást a nadrágomra. Bocsárdi viszont, aki egyszer cikkelyt írt egy kigyulladt istálló kapcsán, kurtán legyint a kezével:

– A pipásmester fia.

Slussz! Mi ketten vagyunk a pipásmester fia. A társam borúsan búvik mellém.

– Fel! Végy fel, és dugj vissza a kabátod alá – mondja szikkadt ajakkal.

Sármányú, a zálogházas, leereszkedően böki meg a hasamat, hogy na hogy vagyunk, hogy vagyunk? A kántor fia félkótya mozdulattal lengeti felénk kalapját, és teli torokkal a Hunyadi indulót csinnadrattázza el nekünk köszöntőül. Kocsárdi és Bocsárdi most jólesően vihognak. Néhány homályosabb polgár is felénk szagol még, de tíz perc sem telik bele, és szülővárosom letarolta rajtunk az összes, összes látnivalókat. A társam elbúvik a kabátom alá, csak a kabátom gomblyukán les még fájón kifelé. Nippon az estben régi komizságokat párolog a magas mennybolt felé, és a virágaival felgyertyázott gesztenyefák alatt néhány dekával meghízva kullog haza a nép, halk meséim birodalmának népe, viszi a kártyanyereséget és a hírt, hogy az az izé, annak a pipásmesternek a fia itt lóg a városban. Az ablakokból szórványos befőttes üvegek és ódon petróleumlámpák villannak elő, és mi elfinomodott bottal ütjük nyomát elmúlt évek fűszeres, boldog cse-reszneyefájának.

– Nos – kérdem a társamtól –, menjünk még?

És most Bábel Abel, karcsú barátom hangja dörög a sötétből. Hozzánk ér, és látjuk, hogy a teste tréfás duzzadmány.

– Te – szól higgadtan –, nem vennél dollárt? Neked kétszáz tízbe adom.

– Veszek, ó, hogyne vennék – felelek, és a karjához nyúlok, mint legeslegutolsó szalmaszálhoz. – Mondd, Ábel, hogy vagy?

Emlékszel azokra az ezüstös éjszakákra, amiken mi ketten, te meg én, Vilmát oly egyöntetűen, olyan finoman és végtelenül szerettük? Halk talpakon lődörögtünk az ablaka alatt, és reszkető énekek citeráztak ki a szívünkből?

– Emlékszem. Megjegyzem azonban, még kétszáztizentöbbe is olcsón kapnád.

– És mikor zokogtunk a disznóól tetején, mert a túlsó udvarban Hajdú Margitot temették?

– Emlékszem. Ha akarod, perfektuálhatjuk most a dolgot...

– Ó – szólok én a disznóól feletti bánat után sóvárogva –, hát... perfektuálhatjuk...

Bábel Ábel melegen nyomul utánunk, beterel egy kávéházba, dollárt olvas le a kezeügyébe eső első asztalra, és egy cigarettát kér. Hogy nincs-e esetleg dinárom?

– Dinárom? Az nincs...

– Kakas azt mondta, hogy ketten jöttetek.

– Igen. Egy kisiúval jöttem. És tulajdonképpen nem is a dollárokért...

– Van egy vagon tojásom...

– Nos, maradjunk még? – kérdem a társamtól.

Nem felel. Egyedül vagyok. Beleolvadok a gesztenyeszagú éjszakába. Valahol egy tolató mozdony asztmásan dohog. Egy ametisztcsillag sziporkázik az úrben, és leragyog a földre. Nippon édesen horkol, és én mosolyogva emelem föl a tavaszi köpenyem szárnyát, hogy le ne söpörjem vele a templom tornyát. Másnap megérkezik értem az autó, egy londoni sürgönyt kézbesít nekem a postás, Kocsárdi és Bocsárdi rökönyödött arccal állanak a sarkon, Zwieback úr köszön, Kokas meghatva szalutál és nem kukorékol. Szülővárosom kissé elképedve taglalja egyes mozzanataimat, szeretné megérteni a dolgot, de nem tudja. Unalmas, szürke utakon robog az autó. Kövér cseresznyefák szaladnak el az út mentén, bő termés ígérkezik. Az überciherem zsebében harminc dollár van. Ez a Bábel Ábel becsapott engem. Pedig a fényképére azt írta egyszer:

„A legédesebb barátomnak, mély odaadással – Ábel.”

Egy nyakleves margójára

Ez év tavaszán egy feketerigóra lettem figyelmes Párizsban, a Tuileriák kertjében. Egy székes támláján üldögélt, és fesztelenül füttyörészett. Szabályszerű vadrigó volt, nem holmi bazári játék. Párizsban sok mindent lát az ember. A Clichy bulvár egyik sarkán egy női kalapszalonn előtt tyúkokat láttam. Szabályszerű tyúkok voltak, békésen kapirgáltak a gránitkövezeten. Ismerek egy utcát az árka-dos Rue Rivoli közelében, amelynek valamennyi boltjában borjú-csülköt árulnak. Az egyik csülöküzletnek az a neve, hogy Nagy Központi Csülökforrás. A Louvre mellett ismerek egy másik üzle-tet, amelynek kirakatában mindennap nagy tál friss kakastaréj csiklandozza a járókelők étvágját. S ha már a Louvre-nál tartunk, hadd említsek meg egy történelmi nevezetességet is, amely bizo-nyára elkerülte a figyelmüket. A II. Ramszesz sírkamrájában a kö-vetkező fontos ceruzafeliratot láthatják: „Lóvá tettél, Teréz, hiába vártalak itt. Felszólítalak, hogy ne telefonálj többet, szakítottunk. Ferdinánd.” Nagyon érdekes hely ez a Louvre. Előtte többször lát-tam könnyedén öltözött, borostás urakat, akik zsebkendőt és alsó-nadrágot mosogattak a Szajnában, kissé rézsútosan szemben a Conciergerie tömzsi bástyatornyaival, amelyekben, mint önök is tudják, elefántcsont színű márkizsek és ijedt szatócsok várták, hogy levágják a fejüket.

Ahogy néztem és hallgattam a feketerigót ott a Tuileriák kertjé-ben, a Labdaház felől egy gyors vizsla közeledett. Átlépett az ala-csony kerítésen, és egyik lábát a levegőben felejtve lekushadt fej-jel szimatolt a feketerigó felé. Tudtam, hogy csak egy ugrás, s a könnyelmű füttyművésznek végleg befellegzett. Barátságosan és magyarul azt mondtam tehát a párizsi vizslának:

– Ne bántsuk, komám...

Rám pillantott, aztán gyorsan újra a rigó felé fordult. De valami átvillanhatott rajta, hirtelen egész testével felém fordult, lábát leeresztette, fülét megemelte, és homlokának ráncai alól feszült kíváncsisággal vett szemügyre. Én is vizsgálgatni kezdtem. Érdekes – gondoltam felmelegedve. Lomha fülének barna bársonyán napfény ragyogott. S ahogy csokoládé színű fejének kedves ráncait mozgatta és gyerekes kíváncsisággal rám bámult, meglepően hasonlított hajdani vizslámhoz. Hasonlított? Olyan volt, hajszálnyi pontossággal, mint Pagát, rég halottnak hitt vizslám.

– Pagát – szólottam hozzá meghitten. Emelt egyet a fülén. Talán mindössze egy milliméternyit, de ebben az elenyésző kis mozdulatban, úgy láttam, az emlékezés vagy felismerés sejtelve rezent meg. A fejét oldalra billentette, mint régen, derűs napjainkban, amikor valami vidám haszontalanságra készülve a jeladást várta, hogy: rajta! Ellenállhatatlan humor és kedvesség volt a fejtartásában. Semmi kétség – állapítottam meg a hétköznapiok rideg, útszéli logikájától elfordulva –, ez a Pagát pillantása. A Pagát fejtartása. Pagát maga, a maga csokoládébarna, virgonc megtestesülésében, az én egykori kedvenc cimborám, akit egyik könyvemben olyan idő előtt elparentáltam, és akiről könyvemnek egyik hőse, Csermely János elcsapott városi fogalmazó olyan figyelemreméltó sírfeliratot készített:

PSZT! EGY SZÓRA VÁNDOR!

Itt alszik, álmodik

CSERMELY JÁNOS

elcsapott fogalmazó egy Pagát nevű vizsla társaságában, akik elunván, hogy oly kevés igaz kutya és oly sok ember lakja e földet, felszedték a sátorfájukat s egy vidámabb hazába költöztek.

– Pagát – mondtam másodszor is minden ésszerűség és sírfelirat ellenére, és megindultam, hogy melegen megfogjam a fü-

lét, ahogy tenni szoktam sok év előtt is, ha elmélyült közöttünk a barátság. Hatodik hete kószáltam Párizsban, s esténként kezdek magam kietlenül érezni. Ez a találkozás – éreztem örvendezve – olyan, mintha valaki mentőövet hajított volna felém, hogy el ne merüljek kongó, mélységes magányomban. Az örömöm azonban korainak bizonyult. A kutya bevárta, amíg közelébe értem, a szemembe nézett – valami szemrehányó szomorúság volt a tekintetében, valami sajgó rosszallás –, aztán se szó, se beszéd, csendesen megindult a Place de la Concorde felé. Meg sem szagolt, nyilván anélkül is tudta, ki vagyok. Egyszer még megfordult. Megrovóan hosszasan nézegetett, aztán eltűnt a platánok között. Mint ahogy Pagát tűnt el sok év előtt egy igaztalan és soha jóvá nem tett pofon után a vasúti őrház akácai között.

Nem vagyok divatos kutya barát, aki a kutyákkal emberségesen, az emberekkel viszont kutyául bánok, le is nézem ennek a mai nekivadult kutyakorszaknak az ízlését és szokásait. Sivár dolog ez a nagy ebimádat. Az az érzésem, hogy ez a kutyák felé való általános tájékozódás nem egyéb, mint a Felebaráti Szeretetnek a menekülése valamilyen kevésbé kockázatos terület felé, hasonló ahhoz, mint amikor az arany menekül ingadozó pénzü országokból, vagy hogy egy példásabb hasonlattal éljek, mint amikor a patkányok menekülnek a süllyedő hajóról. Nem olcsó és divatos érzélgősség tehát, hogy azóta, amióta Pagáttal vagy figyelmeztető emlékével találkoztam a Tuileriák kertjében, önvádat érzek. Sajog, mardos az a pofon, amelyet olyan könnyelműen és igaztalanul odakentem leghűbb cimborám képére. Hogyan is ragadtattam magam ilyen gyarlóságra? Egy önfeláldozó, tűzőn-vízen át ragaszkodó útitárral szemben, aki nemcsak barátom, hanem kenyérkeresőm, hogy a helyes szóval éljek: családfenntartóm is volt. Igen, Pagát a legjobb úton volt ahhoz, hogy szabályos életjáradékot biztosítson nekem és barátomnak, az elcsapott fogalmazónak. Hogy éhtífuszban el ne pusztuljunk, Pagátot ugyan is egyszerűen eladtuk. Helyesebben: eladogattuk. Rásóztuk valami kocavadász falusi bérlőre vagy jegyzőre. Pagát tudatában volt kenyérkereső küldetésének. Bármilyen jól is ment a dolga, tudta,

hogy a vételárnak hamarosan a nyakára hágnak, megnézte hát a naptárt, s amikor úgy találta, hogy eltelt az az időmennyiség, amely alatt a vételárat el szoktuk tékozolni, szedte a sátorfáját, és az éj jótékony leple alatt megugrott új gazdájától. A megugrásnak azonban néha nehézségei támadtak. Ilyenkor az elcsapott fogalmazó megigazította repedt szemüvegét, magára terítette bolhaszínű szárnyas kabátját, és elindult, hogy Pagátnak a hazaszökésben baráti segédkezet nyújtson. Fáradozásait siker koronázta. Éjnek idején porzott be Pagáttal az udvarra, s reggel már indultunk az új vevőhöz. Utoljára egy falusi doktorhoz kopogtattunk be vele. Kurta, gömbölyű ember volt a doktor, szuszogó, hadari figura, számtalan elképzelt vadászkaland és számos baklövés hőse. Miután a Pagát vizslái nagyszerűségeiről előadtuk jól betanult mesénket, a doktor szó nélkül kifizette a vétel-árat. Indultunk volna is már hazafelé, de a konyhából kikiáltott egy váratlan hang:

– Megbődültél, Rudolf? Kifizetted az árát, s azt sem tudod, ért-e ez a kutya a vadászathoz?

Igaz, vakart egy alázatosat zsíros tarkóján a doktor. Ki kéne előbb próbálni. Most aztán én vakartam egy láthatatlant a fejemen. Pagátot már kora ifjúságában kenyérkeresetre fogtuk, mi tagadás, nem végezhetette el szegény a vizslagimnáziumot. Csak néhány rongyos kutyaelemije volt mindössze, mint a suszterinasoknak, akik korán otthagyják tanulmányaikat, hogy az élet iskolájába iratkozzanak. Nem mondom, néhány macskát meg harzi kanárit eltett már láb alól, de vajon beéri-e ez a szuszogó, nagy igényű doktor egyszerű macskákkal? Mi tagadás, zsebünkben a kutya vételárával szorongva haladtunk a falu sáros utcáján, követve a doktort, aki az idézett konyhai hang tulajdonosától megnyugtató távolságba érve vidáman szétvetett sonkákkal haladt előttünk, feje fölött a vadászfegyver magas csövével, zöld pörgekalapjával, sovány és göbös szivarral a szájában. Hogy ne unatkozzunk, különféle kalandokkal szórakoztatott. Említést tett többek között egy barátjáról is, aki papucsban kerülte meg a világot. Megemlítette azt is, hogy egyszer egy folyóban úszó nyulat látott, lelőtte. Közben kiértünk a falu végére. Rendes faluvég volt, füzek-

kel, tocsogóval, a tocsogóban tarka kacsákkal, a háttérben toronnyal – ahogy ezt minden rendes polgári lakás falán láthatja az olvasó. Az út másik felén szemétdomb, rajta egy ázott kakas, csapzott tollai alól messzire kivereslett csupasz püspökfalatja. Nagyokat kukorékol.

*Kräht der Hahn auf dem Mist,
So ändert sich das Wetter,
Oder es bleibt, wie es ist*

– állapítja meg helyesen egy sváb közmondás. Ha a kakas szól a szemétdombon, változik az idő. Esetleg olyan marad, amilyen volt. A mi egünk, sajnos, alaposan befellegzett. Pagát észrevette a tocsogóban búvárkodó kacsákat. Nem rontott közejük, mint odahaza. Megérezhette, hogy vadászkutya képeségeiről kell számot adnia. Megállott hát, megemelte az egyik fülét, óvatosan előreszimatolt, és megpercentette a farka végét. A doktor hevesen szippantott görcsös szivarjából. – Mozgatja a farkát – súgta nekem szakértően. – Csak percenti – súgtam vissza óvatosan. – Mozgatja – döntötte el a doktor izgatottan, s már bújt is ki szuszogva puskája szíjából, szivarját oldalra lökte nyelvével, és bumm!, bumm!, mindkét töltényét odadurragtatta a kacsák közé. A hatvan sörétből, amelyet a kacsákra puffantott, az egyik véletlenül belefúródott az egyik kacska szemébe, és megölte a gyanútlan madarat. Pagát sebesen utána loholt. Gácsér – állapította meg a doktor boldogan, amikor a gyönyörű vadászsákmány a lábai előtt hevert. A nyakanál fogva megragadta, s büszke lengetéssel vitte végig a falun. Aztán boldog robajjal lökte be háza ajtaját, s már messziről kiáltotta:

– Amáli lelkem, osztán még mondja, hogy gyenge vadász vagyok. Sebtiben süsse meg ezt a derék vadkacsát... Itt marasztottam vadrucapecsenyére ezt a két girhes flaszterkoptatót.

Elgurult, hogy egy kis bort húzzon le a fonott üvegbe, és helyette Amáli jelent meg szerény történetkém színpadán, hogy átvegye a dicsőségesen lepuffantott vadkacsát. Amáliról elég

annyit tudni, hogy olyan volt a feje, mint a frissen kiásott cukorrépanak, göröngyös, határozatlan, lefelé sokáig keskenyedő, állán a szerteágazó, szokásos hajszálgökökkel. Amáli egy szabó pontosságával végigmért mindkettőnk tekintetének szigorú centiméterjével, aztán szigorúan megragadta a vadkacsát, és betért a konyhába. Egy kicsit elborozgattunk a doktorral, délben aztán asztalhoz ültünk, hogy az illatozó vadkacsapecsenyét elfogyasszuk. A fogalmazó éppen felkötötte a szalvétáját, és nagy gyönyörökre felkészülve izgatottan igazított egyet törött szemüvegén, amikor a tornác felől gyanús zaj ütötte meg a fülünket. Amáli vészjóslóan kiment, de néhány pillanat múlva újra megjeleni a küszöbön. Vérfagyasztóan rámutatott a lepuffantott madár tetemére és síri, iszonyú csendes hangon azt mondta:

– Rudolf! Tudod te, mi ez?... Anser domesticus!

Amálin kívül csak Brehm határozta meg ilyen titokzatos szavakkal az állatokat. A doktor elsárgult. A kacsára bámult. Megemelte az egyik combját, és alája nézett. Aztán feltette szemüvegét, és most az egész csepegő, ropogó madarat megemelte. Megint alája nézett. Aztán levette a szemüvegét.

– Aszondja, Amáli lelkem – kérdezte halkán –, hogy háziruca?

– Azt. Háziruca. Ezé a paraszté volt itt. Eljött, hogy fizessük meg az árát.

A doktor az asztal alá ejtette szemüvegét. Lehajolt, hogy megkeresse; sokáig hallottuk küzdelmes szuszogását az asztal alól. Nem győztük kivárni, amíg újból felbukkanik, óvatosan kioldalogtunk az udvarra, hogy illa berek! odább álljunk. De Amáli résen volt. Hozta is már Pagátot a nyakörvénel fogva.

– Vigyék innen ezt a dögöt – mondotta, és lábával felénk lökte Pagátot, aki valami félbemaradt lakmározás finom zsiradékait nyalta le a szája széléről. Aztán kinyújtotta száraz s – minek tagadjam – ijesztő tenyerét. Hosszú orral kikapartam a pénzt a zsebemből, és leolvastam az Amáli említett tenyerébe.

– A kacsát – fordult most Amáli a doktorhoz, aki ott szuszogott alázatosan, kezében a céltalan szalvétával a tornác ajtajá-

ban – lealkudtam a felire. Felét készpénzben fizeti, a másik feléért egy fogat fog kihúzni ennek az embernek...

A kárvallott paraszt szemmel láthatólag egészségesen és fájdalommentesen várakozott az udvaron. Nem nagyon látszott rajta, hogy foghúzásra volna szüksége. Csendesen kioldalogtunk az udvarról. Alig haladtunk valamicskét, már hallottuk a paraszt velőtrázó ordítását, ahogy a doktor a kártérítés másik felét éppen ledolgozta rajta. Pagát, aki boldogan gázolt az útszéli vadvizekben, megszabadulása öröme most hirtelen nekem rohant – ahogy máskor is tenni szokta, ha nagy öröme érte –, és két széles, sáros mancsát ujjongva rakta fel a mellemre, pontosabban: fehér vászonkabátomra. Ekkor történt az a dolog. A pofonnal. Az ember gyarló, és mi ráadásul éhesek is voltunk. A füstbement lakomára és balul kiütött vásárra gondoltam, s ahogy a két latyakos foltot néztem magamon, bosszúságom helyzeti energiája hirtelen mozgási energiába lendült. Föl-emeltem a kezem, és egy öblös pofont mértem le barátom és családfenntartóm ártatlan képére. Simogatásra állította be az egyensúlyt, és ehelyett egy elképesztő pofon sújtott le rá. Megtántorodott. Aztán megállott az út szélén, és elhomályosodó szemmel rám nézett. Nem értette a dolgot. Sehogy sem értette. Hát ez is lehetséges? – kérdezte a tekintete megdöbbenéssel. Várt valamit. Zavartan, keserűen forgatta a fejét, aztán megfordult, és elindult az országúton. Egyszer még megfordult. Hosszan nézett rám. Aztán eltűnt az őrházat környező akácok között.

Úgy alakult, hogy soha többet nem találkoztunk. Csak most tavasszal, a Tuileriák kertjében. A sírfeliratnak igaza volt: oly kevés igaz kutya és oly sok ember van ezen a földön! Erre a párizsi találkozás figyelmeztetett. Azóta gyakran eszembe jut meg gondolatlanságom. Furdal a lelkiismeret. Úgy érzem, szépítés nélkül meg kell gyónnom gyarlóságomat a nyilvánosság előtt.

Íme, most megtettem. Valahogy abban reménykedem, hogyha találkozom még egyszer Pagáttal, nem fog többet tőlem harraggal elfordulni.

Ember a csillagok alatt

V.O.R.I. Ollen a csigavonalak elméletét tanulmányozta, amikor fülén sercegni kezdett a hívólemez. Megnyomta az ellenőrző gombot, és hallgatózott.

„V.O.R.I. Ollenek – a Rendbizottság. A kilencedik gázterületen delta hullámokat észleltek. Felszáll és intézkedik.”

Felcsatolta azbesztruháját, belélegzett a tartályból néhány köbcéntiméter édeskés gázt, és beült a gépbe. Hangtalanul szökkent a magasba. Egy pillanatig látta a felhőelosztók karcsú obeliszkjeit. Véredényei feszülni kezdetek, szemgolyóján nagy magasságok tágulását érezte. Megnyitotta a légzőtömlő csapját, és leállította a gép emelkedését. Vízszintesen zuhant előre. Percek alatt elhagyta a felhőelosztó körzetét. A hőgyűjtők területe fölött úszott, amikor újabb parancsot kapott.

„A tizenkettedik savterületről is delta áramokat jelentenek.”

Feljebb emelkedett. Egy óra múlva a kozmikus erőgyűjtők felett lebegett. Mellette és felette más gépek tűntek fel, a Rendbizottság néma küldöncei. Úgy úsztak körülötte, mint a tenger homályában az ametiszt szemű táskahalak.

„Lemérni a hullámerőséget” – adta ki nekik a parancsot.

De a kozmikus erőgyűjtők felett még nem voltak deltahullámok. Az éjszakát láthatatlan fényforrások lágy rózsaszínje világította. A hóhangárok a tompa, hangtalan földön úgy kígyóztak fel a láthatárra, mint végtelen brontosaurus csigolyaoszlopa.

Fülén a hívólemez újra sercegni kezdett.

„A kilencedik gázterületen a bénító hullámok fokozódnak. Az alagúti vonatok összefutottak.”

Nem értette. Bekapcsolta a hullámmellenőrzőt, s a kis alumíniumtű megremegett. Lemérte a távolságot s az áramok erejét. Aztán visszafordult, és a hullámindítók felé vette útját. Hajnali két órakor újabb parancsot kapott.

„Az alagutakból kivonja a munkaképtelen egységeket, a gyűjtőből új egységeket indít. A leváltást személyesen ellenőrzi.”

Ahogy a hullámindítókhoz közeledett, az alumíniumtű egyre jobban remegett. Nem volt kétsége: a bénító hullámok innen sugárzottak széjjel. De hogyan?

Lejebb ereszkedett. A rózsaszínű derengésben a fémhangárokat figyelte. A szertelen boltozatok alatt szikkadásig mozdulatlan százazrek ültek egymásba csapódó és tovaúhógó áramok és hullámok útját irányítva. A délköröktől az északi jégterületekig innen kapta minden terület a hullámaint és áramait. Az ellenőrző hangárokból manométerek, aneroidok és spektrálképek táncát figyeltek merev szemek és görcsös agyak, az Állam kérlelhetetlen rendjén őrködve. Elővette távolbalátóját, és lenézett. Az utakon nem látta a száguldó torpedókocsikat.

Leszállott. Gyalog kellett elmennie a parancsnokság hangárjába. Egy fél óra múlva megtalálták a gépet, amely a bénító hullámokat szertesugározta.

„Megszólaltatni a szirénákat” – adta ki a parancsot V.O.R.I. Ollen. Aztán a hangszórókhoz lépett.

„Mulasztás történt. A bénító hullámok miatt a kilencedik gázterületen egymásba futottak a villámvonatok. A huszonhetes épület egységei a mulasztás miatt egy óra múlva indulnak a jégterületre.”

Megvárta, amíg leváltják őket. Aztán újra a hangszóróhoz lépett.

„Előre.”

A tömeg némán vonult ki a hangárból. Arcuk tompa és kérlelhetetlenül merev maradt. Az Állam nem ismerte a gyöngeséget. A feléjük dörrenő szó ítélet volt. Mentek. Lábuk ütemesen emelkedett és tompán dobbant le a földre. Nagy szöges bőrszerkezetben végződtek a dobbanó lábak, egyformán gépiesek vol-

tak, egyfolytán szenvedélytelenek. Tompán és könyörtelenül lépdeltek a láthatár felé. A telep főárbocára felszaladt a tisztelgő lobogó, és V.O.R.I. Ollen elindította a gépét. Percek alatt elérte a megszokott magasságot, és a ritka levegőben halk morajjal suhant előre. Leadta jelentését a Rendbizottságnak, aztán megnyomta újra a továbbindító gombját.

„Kilencedik sávrajon közölje a kivont egységeket, és intézkedjék a pótegységek beállításáról.”

Hajnal előtt az alagúti vonalaknál volt. A romokat már eltakarították. Csak négyszáz egységet kellett pótolni. Végignézte, hogyan rakják fel a sérült és kimúlt egységeket a kocsikra. Aztán leadta utolsó jelentését is.

„A Rendbizottságnak – V.O.R.I. Ollen. A parancsot teljesítettem.”

Hajnali négykor hazaérkezett. Lement az étterembe, ott cukrozott tejet kapott, tojást és rebarbarakocsonyát. Aztán felment a fülkéjébe, és folytatta a csigavonalak tanulmányozását. Reggeli hatkor befejeződött a szolgálata. Letette a füléről a kagylót, megmosakodott. Mosakodás közben a csigavonalak és a végtelen viszonyán gondolkozott. Visszatért az asztalhoz, hogy a számadatokat átfussa. A végtelen fogalmát kissé legendásnak találta. Lehetetlen, hogy elméleti térben ne lehessen eljutni addig a pontig, amely a határtalanság utolsó állomását jelzi. Számolni kezdett. A karosszékekben hamarosan elnyomta az álmot.

Dél felé a szoba ajtaja zajtalanul felgördült. A nyílásban egy női alak állott. Szürke szeme holt tavak nyugalmával pihent az alvó férfi arcán. A boltozatba ívelő sápadt homlokról lesiklott a tekintete az elmosódott vonalú, szintelen szájra. Aztán a férfi kezére, amely a holtak és kimerült alvók csüggedtségével hullott le a szék karfájáról.

Sokáig nézte mozdulatlanul. Visszafordulhatott volna. A törvények megengedték. De tekintetét vonzotta valami. Az arc sok rétege mögül valami szokatlant látott előderengeni. Hasonlított azokhoz a mosolyokhoz, amelyek a régi gyermekarcképeken voltak láthatók. Egy régi, múzeumi fiú sápadt mosolya volt. Elő-

rehajolt, nézte. A férfiak arca kemény, mozdulatlan volt, nem kísértett rajtuk a gyermekkor játékossága. Ez a messzi ködből előtévedő puhaság okozta, hogy nem távozott el V.O.R.I. Ollentól, hanem leült a kerevet szélére, és várt. Egy ideig a férfi hosszú ujjait figyelte, aztán kinézett az ablakon. Odakünn a Rendbizottság fémépületei sorakoztak egymás mellé. Ezüstösen színtelen volt minden. A lombtalan, salakos síkra heves nap tűzött.

Kinyitotta a könyvet, amelyet a könyvtárból hozott magával. „Ezeket a régi társadalmakat egy gombafajta pusztította el – olvasta. – A pusztító gombának egyén volt a neve, s belőle származtak e szavak: egyéni, egyéniség. Az államot akkor egyének és egyéniségek sokmillió gombatelepe alkotta. A központi parancs gyöngye volt. A tömegek és egyének ide-oda utazgattak az Állam akkor még külön igazgatás alatt álló területein, anélkül, hogy erre parancsot kaptak volna, vagy engedélyt kellett volna kérniük. Sokan voltak, akik a maguk házában laktak, amelyet úgynevezett egyéni rendelkezések, egyéni elgondolások alapján építettek, s amelyet, ha kedvük tartotta, le is rombolhattak, vagy másnak engedhették át. Élelmiszereit mindenki ott kereste, ahol tudta. Mindenből tetszés szerinti mennyiséget fogyaszthattak, ha elegendő fizetési eszköz volt a zsebükben tartott bőrrekeszben. Ha ezt a bőrrekeszt valaki otthon felejtette vagy elvesztette, esetleg nem látta el kellő mennyiségű vásárlóeszközzel, éhenhalt. Nőiket a férfiak maguk válogatták ki utcákon, földalatti vonatokon vagy báltermekben, és a közösségtől teljesen elkülönülve a párok olykor életfogytiglan közös lakásban laktak. Utódaikat rendszerint maguk nevelték attól az általánosan elterjedt vágytól vezettetve, hogy magzataik hozzájuk hasonlítsanak. Ez nagy részben sikerült is nekik, ami a butaság és fennhéjázás rohamos elterjedéséhez vezetett. Ruházatuk tarka és gyakorlatiatlan volt, ezt is a saját elgondolásaik szerint válogatták össze, mint házuk formáját és nőik hajszínét. A Nagy Egység parancsoló elgondolásait még nem ismerték. A parancsokkal szemben általában csodálatosan közömbösek voltak, életformájukat az egységesség hiánya jellemezte. Például száz-

féle újságjaik voltak, amik semmiféle központi utasítást nem követtek, hanem megint csak bizonyos egyének vagy csoportok felfogását vallották, az lévén a céljuk, hogy olvasóikat önálló véleményalkotásra szoktassák. Rímes sorokat is közöltek a nemi élet szublimált megnyilatkozásairól; gyakori volt, hogy a holdról írtak vagy a fákról, más szavakkal jelölve meg ekként szexuális közérzetüket. Olvasóikat e rímes sorok gyakori közlésével érzélgősségre nevelték. Az egyént, ezt a rég elmúlt misztikumot úgy kell elképzelnünk, mint egy szeszélyes könnyzacskót, amely kiszámíthatatlan helyen, alkalomkor és kiszámíthatatlan időben, minden tapintható ok nélkül könnyeket kezdett hullatni. Bővízű, könnyen működő könnymirigyeik voltak, ellentétben a mi elsorvadt mirigyeinkkel. Nagy és érzélgős temetéseket rendeztek, feketébe öltöztek, beszédeket mondtak, és utána a résztvevők hosszan zokogtak. Értelmük, amint látnivaló, szegényes és bohókás volt, miként a törvényeik is. Voltak kis virágüzleteik, ahová beléptek, és meghatározott mennyiségű fizetési eszköz ellenében rosacentifolát vagy kaktuszt vásároltak; kovácsműhelyeik, ahol patkót csináltattak a lovaiknak; borbélyműhelyeik, ahol csigákat göndörítettek a hajukból, vagy csekély pénzösszegért szőrtelenítették magukat. Egyéneknek eszükbe jutott színdarabot szerkeszteni a halálról, a szerelemről, az éhségről. Ezeket elő is adták, s egy pénzért vásárolható papírszelet ellenében bárki meg is nézhette őket. Bohókás zavar uralkodott e kor emberei között. Törvényeik szánalmasak voltak, s ez szánalmasá tette életüket is.”

M.O.R.O. Linda becsukta a könyvet. Meglepte, amit olvasott. De el is gondolkozott rajta. A holdról írtak. És ez elérzékenyítette őket. Furcsa, őt is érdekelte a hold. Gyakran elnézte. Különös érzés volt. Bohókás zavar uralkodott rajta is, ellenére az Állam hideg, de csodálatos törvényeinek.

Letekintett a kezében levő celluloidlapra. Rajta volt a vérképlete és a V.O.R.I. Ollené is.

Aztán újra a férfira esett a tekintete. Tíz perc múlva jelentkeznie kell a tenyészbizottságnál, hogy utalványát átvegye. Megérint-

tette az alvó férfi vállát, aki az érintésre fölemelte sárgás szemhéját.

– A tenyészbizottságtól jövök, V.O.R.I. Ollen. A rendeletet megkaptam?

V.O.R.I. Ollen, aki azt álmodta, hogy egy meglazult anyacsavart próbál ráerősíteni egy szög csigavonalára, egy pillanatig tűnődve nézte látogatóját.

– M.O.R.O. Linda? – kérdezte. – Megkaptam.

Átvette a celluloidlapot, átfutotta.

– Igen. Üljön le, M.O.R.O. Linda.

A hangja színtelen volt, tekintete kifejezéstelen.

– Hol dolgozik?

– A tizenhetedik épületben. Húszéves vagyok, és ma jelentkezni kellett a tenyészbizottságnál. V.O.R.I. Ollenhez utasítottak.

– Ismeri a törvényeket?

– Igen.

– Törvényeink megfontoltak és előrelátók. Céljuk a tökéletes utánpótlás biztosítása.

– Tudom, V.O.R.I. Ollen.

– Tudósaink kimutatták, hogy a tökéletes szaporulat egyik feltétele a két nem mirigyének egymásra gyakorolt galván hatása. Ez a hatás már a nemek első találkozásánál jelentkezik, s jelenlétét endogén izgalmak jelzik. Ha a műszerek ennek a reakciónak hiányát mutatják, önnek a törvény megadja a lehetőséget, hogy más apa kijelölését kérje.

A nő V.O.R.I. Ollen homlokát és hosszú ujjait nézte. Huszadik évének közeledtével többször gondolt a gyermekre, amelyet meg kell majd szülnie. Hosszú ujjú, boltozatos homlokú lánynak képzelte el.

– Ön elfogad engem, V.O.R.I. Ollen? – kérdezte kitekintve az ablakon.

A férfi felállott.

– Úszik? – kérdezte szórakozottan.

– Nyolcvan percet megszakítás nélkül.

V.O.R.I. Ollen sokáig nézte szemének két íriszét, orrát, arcát és lábait. Aztán önmagát figyelte. Belső részeiben érzékelhetően keringett már a delej. Várt még, hogy ellenőrizze az áram jelenlétét.

– Elfogadom – mondta azután.

– Köszönöm – biccentett a nő –, én is elfogadom önt.

V.O.R.I. Ollen a kezét nyújtotta.

– Engedelmeskednünk kell a törvénynek, amely az Állam fennmaradását célozza.

Megfogta a nő karját, és a térképhez vezette.

– A tenyészbizottság három telepe áll rendelkezésünkre. Az első számú a tengerparton. A második az Alpokban. A harmadik számú vegyes tagoltságú vidéken.

M.O.R.O. Linda lenézett a római számokkal és vonalakkal megjelölt rajzra.

– Volt már valamelyiken? – kérdezte.

– Mindhárom telepen.

A nő bólintott.

– Ez hát a negyedik utalványa... És meddig maradunk?

– A törvények hat heti időt adnak.

– Gondolkozott már a törvényeken, V.O.R.I. Ollen?

– Nem az én feladatom, M.O.R.O. Linda.

– Látja, én már gondolkoztam rajtuk.

A férfi felemelte a celluloidlapot, és belenézett.

– Miért? Hiszen a Rendbizottságnál dolgozik ön is.

– Igen, a Rendbizottságnál... – Ujját ráhelyezte a tengerpart déli telepeire. – Van kifogása ellene?

– Semmi.

– Akkor hát...

– Megegyeztünk – szólott a férfi.

M.O.R.O. Linda elfordította a fejét, s pillanatra behunyta a szemét. Az alvó férfi ködös fiúmosolyát próbálta visszaidézni.

– Megegyeztünk – mondta halkán, és kilépett az ajtón.

Visszatért a tenyészbizottság irodájába, és átvette a hat hétre szóló utalványt. Másnap lajstromozták őket, útra is kelhettek.

Az épületre, amelyet a déli telepen kijelöltek nekik, legyező-pálmák vetettek árnyékot. Alkonyodott. A víz felett a nap meg-nőtt korongja lebegett. Kiszálltak a gépből, és áthaladtak a sétál-gató párok tömegén. A felvonó a legmagasabb emeletre vitte fel őket. M.O.R.O. Linda letette kis táskáját, amelyben felszerelését őrizte, és az ablakhoz lépett. A pálmákat nézte, a vörös napko-rongot. Térdeiben különös gyengeséget érzett.

– Naplemente – mondta csendesén.

V.O.R.I. Ollen is a láthatárra nézett.

– Igen. A gyermeket, amelynek előidézője leszek, ezzel a csökkent fényerősséggel fogják adagolni egy fél évig.

– A gyermeket – ismételte M.O.R.O. Linda, és belül szoron-gatta valami. Szája kigyulladt, ütőere hangosabb dobbanásba kezdett. Nézte a férfi arcát, hajpihéit, és bensejében várakozás és szomorúság támadt.

– De hát csak törvények vannak? – kérdezte elszoruló han-gon.

– Az Államot törvények kormányozzák – közölte a férfi. M.O.R.O. Lindához lépett és gyöngéden megfogta a karját. – Ezt sohasem szabad elfelejtenünk.

M.O.R.O. Linda lehajtotta a fejét.

– Igen – válaszolta csendesén.

V.O.R.I. Ollen magához húzta. Szemének távoli kódében M.O.R.O. Linda a múzeumi fiú körvonalait látta. Rámosolygott, és arcát odaérintette a férfi arcához.

A tengerben mindennap fürödtek. Messze elúsztak a parttól. Karsú csónakokkal találkoztak, sütkérező párokkal. Voltak, akik a futásban vagy gerelyvetésben kerestek üdülést. Délben sok fe-hérjetartalmú táplálékot kaptak, sok szőlőt, sok banánt. Délután a párok különváltak, mindenki a maga egészségének és művelé-sének szentelhette az idejét. A hét végén V.O.R.I. Ollen és M.O.R.O. Linda meghallgatták az oktató bizottság hangszóró előadását a szintetikus vitaminok hatásfokának növekedéséről, aztán elindultak, hogy megmásszák a sziklás partot. Bazaltok kö-zött kapaszkodtak fölfelé. Százhusz perces út volt, amíg a tetőre

érték. Ott megpihentek. Lenn a völgyben lépcsőzetes teraszokat láttak, s mélyen egy sötét házcsoportot, amely régi építmények fényképeihez hasonlított.

– Volna kedve lemenni? – kérdezte M.O.R.O. Linda, kíváncsi-an nézegetve a különös völgyet.

A férfi az órájára pillantott.

– Mennünk kell.

– Szeretném megkérni, hogy ne nézzen ma az órájára, és tartson velem a völgybe.

Előresietett. V.O.R.I. Ollen habozott egy pillanatig, aztán követte. Ahogy lejjebb értek, látták, hogy lépcsőzetes földsíkokon narancsfa ültetvények virágoznak. Az épületek alacsonyak voltak, keskenyek, tetőiken nehéz cserepek gubbasztottak. Egy kis tűzhelyen leves forrott, egy másikon szarvasmarha peccsenyije illatozott. Egy asszony söprögetett, s egy kalitkában sárga madár csattogott.

– De furcsa – mondta M.O.R.O. Linda felvidámodva.

– Valami oknál fogva nem bontották le ezt a települést – közölte a férfi némi meglepődéssel.

– Tudja – kérdezte a nő –, hogy az emberek régen képeket festettek? Fákat és hidakat vetettek vászonra.

– Miért tették? – kérdezte V.O.R.I. Ollen a nőt követve, aki egy régi épületbe lépett. Nagy terembe értek, amelynek falai mentén könyvek ezrei porosodtak. M.O.R.O. Linda lassan elsétált előttük a sarkukra nyomott címetek betűzve. Aztán leemelte az egyiket, és felnyitotta. A sárgás lapokról avas illat áradt.

– Hallgassa csak – szólt elcsodálkozva, és olvasni kezdett. – „Mint égen a magános hold, magános vándor a lelkem is. Az ég oly kék, oly végtelen, lelkem holdja oly fénytelen. Nem tudom, mit tegyek, nem tudom, merre menjek. Eloltanám holdam, hogy sötét legyen, hogy ne pislogjon, elmerüljön, hogy soha vissza ne kerüljön. – Furcsa, V.O.R.I. Ollen, nem?

– Beteges fogalomzavar – hagyta rá a férfi.

– Ez a vers, V.O.R.I. Ollen.

– Érthetetlen. Miről beszél?

– A vágyról és a könnyről. Az emberek sírni és vágyakozni tudtak.

– Mi értelme volt?

– És a nő – folytatta M.O.R.O. Linda –, akit a tenyészbizottság utalvánnyal látott el, mirtuszvirágot tűzött a hajába.

– Mint a gyermekek...

– A szívüknek éltek, V.O.R.I. Ollen.

– Az artériáknak? A billentyűknek?

– Virágzó hársfák alatt ültek, a dombokat és a tavakat nézték, és nevettek és énekeltek. A szemük nedves lett, ha fájdalom érte őket, és ha virágot vagy gyermeket láttak, mosoly virágzott az ő ajkukon is.

– És ráértetek? – kérdezte a férfi.

– Az életük az övék volt, az Állam még nem követelte teljesen magának. Néha ujjongtak az örömtől, olykor leroskadtak a szomorúságuk terhe alatt, és eldobták maguktól az életet.

– És a savak? Az áramok? A hullámok?

– Nem tudom...

M.O.R.O. Linda messzire nézett, túl az ódon, avas terem porlepte ablakán. Mosolygott.

– Azt hiszem, kevés savuk lehetett és kevés áramuk.

– És rosszak voltak a törvényeik.

– A törvényeik?... Ki tudja...

Kilépett a könyvtárteremből. A földlépcsőkön, a sziklák alatt virágoztak a narancsfák. Egy gyermek valami törött játékszert vonszolt maga után. Lóhoz hasonlított, és nagyon régi lehetett. A nő megállott, és nézte a gyereket. Nem volt rajta az Értelemterjesztő Telepek sűrű blúza, kis kötény csüngött róla állatok színes képeivel. Keze maszatos volt, s szája körül megszáradt gyümölcsnedvek szennye látszott.

M.O.R.O. Linda ujja hegyével megcirógatta a gyermek piros arcbőréjét.

– Igen – mondta, ahogy továbbléptek a narancsfák között. – A törvényeik szokatlanok voltak. És volt egy szavuk, amellyel a legszebb földi örömet akarták megjelölni. Szerелеm. Magába

foglalta az ujjongást és kétségbeesést, az újjászületést és a halált. Azt mondták róla, hogy az életnek legszebb ajándéka; azokat, akiket ez a fogalom összefűzött, olykor a halálon túl is elkíserte.

- Esztelenség – intett elnézően a férfi.
- A nőt és a férfit, ha meghaltak, egymás mellé temették.
- Szörnyű babonák – mondta elutasítóan V.O.R.I. Ollen.

Felkapaszkodtak újra a sziklás úton. A tetőre érve megállotak. M.O.R.O. Linda visszanézett az ósdi völgyre. Az omladozó és elfeketült házak között egy régi zenélőlemez szólalt meg. A hangok úgy hatottak, mintha egy dúsan olajozott sikló pályán hullámzottak volna.

V.O.R.I. Ollen idegenkedve hallgatta. Az óráját nézte.

– Menjünk.

M.O.R.O. Linda kérlelően nézett rá.

– Csak hatvan másodpercig még...

A perc letelt, a férfi megindult. A meredek lejtőn a nő arra kérte, hogy megfoghassa a kezét. Ahogy kézenfogva, lassan haladtak a tenger felé, ujjai átforrósodtak. M.O.R.O. Linda megszorította a férfi kezét.

– Mily különös – súgta. – A tenger és a pálmák...

– Igen – hagyta rá a férfi.

Megint azt a galván áramot érezte, mint első találkozásukkor. De a belsejében kóborló delez most erősebb volt. Erősebb és fűszeresebb. És íze édesebb. Mint a W-gáznak. Meglepte az édeség. Az ujjai érintése okozta volna?

Szemben haladtak a lebukó napkoronggal. Látták a magas szárú pálmák foltját, a víz vörös lángolását. A fejük felett apró madár lebegett. Hallották a hangját. A nő felemelte a fejét. Nyaka megfeszült, arca vízszintesen fordult az égnek.

– Nekik is vannak törvényeik? – kérdezte.

– Törvény nélkül nincs szerves élet.

M.O.R.O. Linda most megállott.

– Sohasem gyűlölte a törvényeket?

V.O.R.I. Ollen fölemelte hosszú ujjait.

– Vigyázzon! – mondta, s szürke szeme elsötétedett a megütődéstől. – Vigyázzon, M.O.R.O. Linda. Ezek vakmerő gondolatok, és nem illők hozzánk. A kételkedés bűne egyértelmű a lázadás bűnével.

A nő lehajtotta a fejét.

– Nem teszem többet – mondta halkán és bűnbánóan.

– Nem szabad azokkal a régi képtelenségekkel foglalkoznia. Nem szabad úgynevezett verseket olvasnia. Szörnyű számárságok.

– Igen, szörnyű számárságok – ismételte a nő engedelmesen. És felsóhajtott.

Vacsora után tornáztak, meghallgatták előbb a Rendbizottság, majd a Termelőbizottság jelentését, aztán nyugodni tértek.

A hat hét letelt, V.O.R.I. Ollen vette a felszerelését, és indult vissza a Központi Rendbizottság telepére.

– Letelt az időnk; M.O.R.O. Linda – mondta búcsúzóul.

– Letelt az időnk – felelte a nő is.

– Alkalmazkodnunk kell a törvényekhez, hogy életképes gyermeket szolgáltatson az Államnak.

– Igen. Engedelmeskednünk kell.

Erőtlenül fogta meg a feléje nyújtott kezét. Az ablakból nézte, hogyan siet le V.O.R.I. Ollen a parti felszállóhoz. Hátra sem fordult, beszállt a gépbe, amely pillanatok alatt a magasba szökken vele.

Negyvennyolc óra múlva neki is mennie kellett. Jelentkezett a Szaporítónyilvántartóban, ahonnan a megfigyelőbe továbbították. Ott két hetet töltött, aztán könnyű munkára osztották be, egy távoli telepen. Később több ízben átvilágították. Munkaideje egyre rövidebb lett, sokat kellett sétálnia egy babérligetben társnőivel, akik mint ő is, anyaságuk terhét cipelték. Egyszer beszélt még V.O.R.I. Ollennel, aki az éghajlati bizottság egyik távoli állomásán tartózkodott akkor.

– Eszébe jutok még, V.O.R.I. Ollen?

A férfi tükörképe tűnődve nézett a levegőbe.

– Azt hiszem, igen, M.O.R.O. Linda.

– Az éjjel együtt voltunk, V.O.R.I. Ollen. A narancsteraszokon sétáltunk.

– Az idő mindig túl rövid ahhoz, hogy álmodni tudjak – mondta a férfi rosszállóan.

– Nem volt álom. Együtt voltunk, V.O.R.I. Ollen. Éreztem, hogy megsimogatta a lelkemet.

– A lelkét? – Vajsárga arcán csökevény mosoly suhant tova. – Ez a kifejezés túlságosan elvont, M.O.R.O. Linda!

– A lelkemet – ismételte a nő harmatos szemekkel. – Sohasem érezte a lelkét?

– A kötelesség szólít – figyelmeztette a férfit.

– Miért nem felel?... – A férfi savós tükörképe arra figyelmeztette, hogy nincs joga oktalan kérdéseket feltenni. Alázatosan lehajtotta a fejét. – Bocsásson meg.

V.O.R.I. Ollen búcsúzott.

– Tisztelet az Államnak, amely mindennapi áramunkról gondoskodik.

M.O.R.O. Linda még egyszer felemelte a fejét.

– Emberek vagyunk – fakadt ki – vonagló száján a keserűség. – Sohasem érezte?

– Elég, ha tudjuk, M.O.R.O. Linda – felelt a férfi elnézően.

Tükörképe elhalványodott. A hangja is változott.

– Az időm lejárt – hallotta még a nő, és feje lecsuklott a karjára. – V.O.R.I. Ollen! – akarta kiáltani, de a kiáltás a torkában maradt. Elhagyta a csarnokot, lement a babérligetbe, és könnyes szemét egy szálló madár felé fordította. „Az ég oly borús, végtelen – jutott eszébe –, lelkem holdja fénytelen... Eloltanám, hogy halott legyen.”

Néhány hét múlva újra felhívta. Közölni akarta, hogy fiút hordoz a méhében, de V.O.R.I. Ollen nem hallgathatta végig. Parancsot kapott. „A sarkterületen megint kóbor hullámok járnak. A jégterületre internált egységek parancs nélkül visszaindultak a hullámindítókhoz. Átveszi a rendelkezést és ítélkezik.”

A felszállónál jelentették neki, hogy a gép gyújtókészüléke bemagnetizálódott. A bénító hullámok már az egész Állam területét

előzönlötték. Csatorna rejtett kikötőjébe sietett. Az opál színű vadászhajó hangtalanul siklott ki vele a csatorna labirintusából. A kékesbe ivódó sikon dermedt csend feküdt. Kémények csúcsán nem göndörödött ki kazánok meghitt füstje, gépek dugattyúja nem szuszogott fel az éjszakában, s a közeledő hajnalban tölgyek meszelő lombja nem ejtett kövér foltot a láthatárra. A kozmikus erőgyűjtő telepén a fényszívó tornyok óriási korongjai szomjasan, merev halszemek módjára lestek a keleti égboltozat felé.

V.O.R.I. Ollen hosszú ujjai rákoppantottak a továbbító gombjaira. Hat alumínium gombot érintett meg, a hetedikkel várt még ötven másodpercig. Ujjának érintésére a hullámindítók területén kigyulladtak a héliumfények. Aztán az utolsó gombot is megnyomta. Az ellenőrző megsercent. S a felgyulladó hajnalban jól látta, hogy a kóbor hullámok mindenütt megbénították az erőművet. A hőkutak tornyain kialudt a sárga fény. A manométerek lepetyhüdtek, a csatornahálózat vize megapadt. A levegőben perzselés szaga érzett.

A vadászhajók üvöltő gyorsasággal száguldottak be a hullámindítók kikötőjébe. Reggel volt már, amikor a nagy hangárhoz ért. Akkor érkeztek be a jégterületekről visszatért egységek. V.O.R.I. Ollen a tetőre sietett. Bekapcsolta a hangszórókat, de hangja rövid hördülés után elnémult. A mikrofonokat elfojtották. A nagy épület alatt sötét fatetvek nyüzsögtek. A jégterületekről visszatért lázadó egységek voltak. Hátraferdült homlokukról komoran gőzölgött az engedetlenség, okkersárga arcukon kietlen elhatározás ült.

A tölcseren lekiáltott hozzájuk:

- Megsértettétek az Állam törvényeit!
- Változtassátok meg – kiáltotta vissza néhány hang.
- Az elevátorok megállnak. A hullámok áttörnek mindent. A sugarak megisszák a csatorna vizét.

Hangja véznán vészelt el a tömör mikrofonba. Várt. Nézte csodálkozva lázongó makacsságukat. Hallgatta értelmetlen hangjukat. Aztán bekapcsolta a fényjelzőket. A levegőben feliz-

zott egy szó, távoli mérföldek felé lángolva, egy zord parancs. Csak néhány betű, de irgalmatlan és dermesztő:

– Ítélet!

A tömeg elnémult. A felhők felé újabb fénybetűk izzottak fel.

A tömeg nem mozdult.

– Vissza!

– Nem! – mormolt fel tompán az ellenállás.

– Ítélet! – kanyargott fel a levegőbe a dermesztő határozat.

– Mindegy.

– Az állam! A törvények! A munka! – figyelmeztette őket V.O.R.I. Ollen.

– Mást.

– Maradni akartok?

– Nem elég – morajlott a tető felé.

V.O.R.I. Ollen elcsodálkozott. Nem elég, hogy itt maradhatnak, hogy megengedik nekik, hogy folytassák a munkájukat, s hogy csak a vezetőjüket kívánja megsemmisíteni? Igen, emlékezett rá, M.O.R.O. Linda beszélte, hogy az államok egyesítése előtt, amikor az egyéniségek oly bomlasztó szerepet játszottak még a nagy Szervezet életében, megtörtént, hogy nagyobb egyeségek elhagyták a munkacsarnokot, izgató szavakat kiáltottak, és új törvényeket követeltek.

– Ózont akartok? – kérdezte. – Tápláló injekciókat?

– Mást...

– Mit?

A moraj eltompult, elhalt, mint egy roppant halott, úgy feküdt a hangárok között.

– Mit akartok?

– Szomjazunk! – kiáltotta fel egy vékony hang, küszködve a roppant bizonytalansággal.

Zúgva ismételte a sok száz torok:

– Szomjazunk... Adjatok valamit...

– Mit? – tépelődött V.O.R.I. Ollen. – Mit?

– Fákat... Réteket... – kiáltották néhányan.

– Eget... Dalokat... Gyermeküket... Nőket... – kavargott agyukban a lázadás zűrzavara.

– Dalokat... Adjátok nekünk a nőinket... A férfiainkat... Adjátok nekünk a gyermekeinket...

– Adjatok vissza önmagunknak...

Azt kiáltozták, hogy dalolni, élni, szeretni és dolgozni akarnak. Harsogtak. Hunyorgó kicsi szemükből tűznyilak pattantak. Elmerevült karjuk sután kalimpált.

V.O.R.I. Ollen most megértette őket. Fellázadtak az Állam ellen, a törvények ellen, maguk akartak rendelkezni önmagukkal.

Hátralépett. A levegőben újabb szavak gyulladtak ki:

– Rendbizottság ítélkezik.

Az emésztő lencse fordult egyet. Mészfehér fénynyaláb lövellt a tetőről a hangár előtt elterülő térre. Vonítás robbant fel a levegőbe. A tovaseprő fénycsíkot hörgés és füst követte. Az ítélet végrehajtása harminckét másodpercig tartott. A lencse elvégezte feladatát, újra fordult egyet, fénye felcsapódott az égre, megvillant a felhőszegélyen és elaludt.

Lenn a hangár alatt üres volt a tér. Felette csak könnyed füstfelhő kóválygott. És felperzselt hús szaga. Az árbocra felszaladt a tisztelgő lobogó.

V.O.R.I. Ollen lement a vadászhajóhoz, és elindította. A csatorna vize duzzadni kezdett. A napszívott korongok és tükrök mohón fordultak a delelő nap után. A hókutak tornyain újra ki-gyulladtak a sárga fények, és a szürke hangárokból újra megrendültek a transzmissziók szíjai. A számlapok mutatói fokozódó feszültséggel percentek előre.

V.O.R.I. Ollen leadta a jelentést. Elfogyasztott néhány banánt és töményített hormontáplálót, megfürdött és végignyúlt egy hajószéken. Izmaiban lankadságot érzett, lecsukta a szemét. A napkorong lesüllyedt már a látóhatár mögött, amikor felébredt. Azt álmodta, hogy egy csigavonal mentén halad, és a végtelen utolsó pontját keresi. Útközben betévedt egy narancsligetbe és egy régi hanglemezzel hangjait hallgatja. Az álom vagy a narancsliget látása valami meleg, valami édes hiányérzetet

keltett benne. Testi szomjúság volt? Édes nedvek iránt való vágy? Vagy más, testen kívüli szomjúság? Elgondolkozva nézte az ibolya színű látóhatárt. Megérintette a száját, ajkát forrónak találta. Aztán megtapogatta a pulzusát. Lankadtsága sohasem érzett kimerültséggé fokozódott. Láza volt, de ütőere percenként mégis csak hatvanat, majd ötvennyolcat mutatott. Ismerte már ezeket a tüneteket. Kis könnyű láz, és a pulzus süllyed, egyre süllyed, megállíthatatlanul. A bénító áramok hatása. Megfeledezett az előírt óvatossági rendszabályról. Füléről letette a hallgatókagylót, és fel akart emelkedni, hogy a segélyhelyre menjen. De térde megcsuklott. Visszaroskadt a vászonheverőre. Mellette a padlón megsercent a kagyló. Karját erőtlenül kinyújtotta feléje, de izmai elernyedtek, könyöke tehetetlenül ütdött a szék karfájához.

Elcsodálkozva nézte a fölkelő csillagokat. Szeme kitágulva és elmélyedve vándorolt az égboltozaton. Azbeszt öltönye alatt, benn a mellkasában lágy nyomást érzett. Ha befecskendezést kap, talán még megmenekülhet. Kinyílt a szája, kiáltott.

De erőtlen hangját senki sem hallotta. Felállani sem tudott már. A mellkasában terjedt, melegedett a nyomás, mintha a csillagok ránehezedtek volna. Valami lágy, egyre világosodó fájdalom bontakozott elő a bordái közül.

Arca elmerevedve feszült a csillagos égboltozatnak. Látta felkelni a holdat. Látta megindulni éjjeli vándorútján. Oly magányosan haladt. Szomorúnak találta. Talán mindig is szomorú volt, de ő sohasem nézte meg igazán. Nem foglalkozott az égitestekkel. A Rendbizottságnál dolgozott. Csak a saját munkaköre érdekelt. A hold, a csillagok, a fák, a rétek, a szomjúság, a fájdalom idegenek maradtak a számára.

A hívólemez a padlón szüntelenül sercegett.

Vérző nyilallást érzett.

Mi lehet ez? – tanakodott magában. – A benulás nem fáj. A csillagok sem fájhatnak. Olyan messze vannak. Mi hát ez a vérzés az ötödik és hatodik bordája körül, a szegycsont tájékában? Mi fáj mégis?

A hívólemezt a nevét sercegte. Feltámaszkodott. Tudta már, mi az a vérző fájdalom.

– Szomjas vagyok – kiáltotta, de már csak hangtalanul.

Rettenetes, sohasem érzett szomjúság ragadta torkon. Nem volt már édes és meleg, mint előbb, álmában. Sötét, képtelen szomjúság volt. Szomjazott és vonagló agya kínba rongyolódva hajszolta a végtelen égboltozaton azt az ismeretlen valamit, ami névtelen szomját csillapíthatta volna. A hívólemezt megerősített árammal dolgozott, és most jól hallotta a távoli, az ismerős, a szomjazott hang szólókat, kétségbeesett sercegését. Nagy kínnal megemelkedett, és legurította magát a padlóra. Zuhanásának fájdalmát már nem érezte. Füle mohón simult a kagylóra.

– M.O.R.O. Linda – kiáltotta hangtalanul az éjszakába. – M.O.R.O. Linda...

A sercegő kagylóból most édes zene áradt. Mintha ezer hegedű sírt volna a pálmafás tengerparton. Ujja kereste a fényvetítő gombot, látni akarta az arcot, még egyszer látni, de ujja már nem engedelmeskedett kétségbeesett szomjúságának.

– ...És mindig... mindig... V.O.R.I. Ollenre gondolok – hallotta a M.O.R.O. Linda ezerhegedű-hangjának édes sírását.

Többet nem hallott. A torkából károgova, lázadva dadogott elő a megtalált szó, szeméből melegen buggyant ki a megtalált könny, és lelkéből gyermeki mosollyal tört elő a nevet kapott szomjúság:

– M.O.R.O. Linda.

A szeméből bőségesen szivárgott a víz. Bíbor és sárga csillagok voltak. És a hold is úgy haladt az égen, magánosan, mint M.O.R.O. Linda. És mint az ő lelke is, eltévedve a törvények sötétjében. Az ég oly kék volt és végtelen. Mint a lelke.

– Eloltom... hogy halott legyen – súgta derűsen, és feje életlenül koppant le a padlóra. Hulláját hajnalban leadták az emésztőtelepnek.

Tartalom

<i>Gyorsfénykép novellában</i>	5
Viloja	9
Novella a tatáról	16
Nyári délután a régi Fehérvárt	23
Harcasai	32
Napló. Beiratkozunk	44
Napló. A vasabroncs	51
Rövid történet egy fiúról	55
Vadalany és egyebek	61
Dinnyebefőtt	73
Elszívják a szivaromat	82
Pillanatnyi segély	92
A fiam munkában	103
Tempo andante	111
Demeterke	118
Jánoska	130
Attila	139
Beatrix	142
Könnyed nyári idill	154
Szilvák	162
Csendes történet	168
Tücsök és hangya	184
Ecce Gölöncsér!	191
Galambok	199
Líra	205
Egy nyakleves margójára	210
Ember a csillagok alatt	217

Kiadta a Holnap Kulturális Egyesület,
Nagyvárad, 2016. Felelős kiadó: a Holnap
Kulturális Egyesület vezetője. Oldalszám:
236. Borítóterv, tipográfia és nyomdai elő-
készítés: Benkő J. Zoltán. Nyomta az Euro-
print Kiadó és Nyomda Kft., Nagyvárad.